UCHWAŁA NR XIX/146/2021
RADY GMINY TARNAWATKA

z dnia 26 marca 2021 r.

w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, ze zmianami) oraz art. 3 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 27 i art. 67a ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami), w związku z Uchwałą Nr XXIII/156/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 27 września 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka, Uchwałą Nr XXIV/167/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 28 listopada 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka oraz Uchwałą Nr VI/42/2019 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka, uchwala się co następuje:

§ 1. Uchwala się zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka, przyjętego Uchwałą Nr X/53/2003 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 10 lipca 2003 r. i zmienionego na podstawie Uchwał Rady Gminy Tarnawatka: Nr XVIII/120/2008 z 1 grudnia 2008 r., Nr VII/38/2011 z dnia 20 czerwca 2011 r., XXIII/147/2013 z dnia 29 stycznia 2013 r., XXVII/182/2013 z dnia 23 sierpnia 2013 r., IX/42/2015 z dnia 29 września 2015 r.

§ 2. Załącznikami do niniejszej uchwały są:

1) ujednolicony tekst zmiany studium, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały;
2) ujednolicony rysunek studium w skali 1: 10.000 pn. „Gmina Tarnawatka Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, Elementy Polityki Przestrzennej”, stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej uchwały;
3) analiza potrzeb i możliwości rozwoju Gminy Tarnawatka, bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, sporządzona zgodnie z art. 10 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, stanowiąca załącznik nr 3 do niniejszej uchwały;
4) rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia nieuwzględnionych uwag, stanowiące załącznik nr 4 do niniejszej uchwały;
5) dane przestrzenne, stanowiące załącznik nr 5 do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tarnawatka.

§ 4. W granicach zmiany studium traci moc uchwała Nr X/53/2003 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 10 lipca 2003 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XIX/146/2021 Rady Gminy Tarnawatka
z dnia 26 marca 2021 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

Tomaszów Lubelski 2002

*()*1 oznaczenie zmian wprowadzonych do studium na podstawie Uchwały Nr XIX/146/2021 Rady Gminy Tarnawatka z dnia z 26 marca 2021 r. (tekst pochyły, kolor czerwony)*

Spis treści	Str.
CZĘŚĆ I CEL, ZAKRES I PODSTAWY PRAWNE STUDIUM	6
1. CHARAKTER PRAWNY STUDIUM	7
2. CEL I ZAKRES STUDIUM	8
3. STUDIUM JAKO ELEMENT PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	8
4. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	10
CZĘŚĆ II STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.	11
1. ELEMENTY I CECHY ŚRODOWISKA	12
1.1. Fizjografia terenu	12
1.2. Budowa geologiczna	14
1.3. Surowce mineralne	15
1.4. Gleby	16
1.5. Wody powierzchniowe i podziemne	18
1.6. Warunki klimatyczne	23
1.7. Bioecenozy	25
1.8. Obszary chronione i projektowane do ochrony	30
1.8.1. Obszary chronione lub projektowane do ochrony na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody	31
1.8.2. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne oraz ustawy Prawo Geologiczne i Górnicze	33
1.8.3. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach	33
1.8.4. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych	34
1.8.5. Obszary przyrodniczo-kulturowe chronione na podstawie przepisów o ochronie dóbr kultury oraz na podstawie przepisów ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych	34
1.9. Stan środowiska w świetle wyników Państwowego Monitoringu Środowiska	34
2. FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	36
2.1. Struktura układu przyrodniczego	36
2.2. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne z cennymi obszarami przyrodniczymi systemu europejskiego, krajowego i regionalnego	36
3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	37

3.1. Powierzchnia ziemi	37
3.2. Wody	38
3.3. Powietrze	44
3.4. Klimat akustyczny	48
3.5. Biocenozy	50
CZĘŚĆ III STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA SPOŁECZNO GOSPODARCZEGO GMINY TARNAWATKA	51
1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY TARNAWATKA	52
1.1. Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego	52
1.2. Ogólna charakterystyka powiatu tomaszowskiego	54
1.3. Ogólna charakterystyka gminy Tarnawatka	55
1.4 Położenie obszaru zmiany studium, ogólna charakterystyka zmiany studium	56
2. DIAGNOZA STANU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY	57
2.1. Demografia	57
2.1.1. Struktura ludności według płci i wieku	58
2.1.2. Ruch naturalny i migracyjny	59
2.1.3. Zasoby mieszkaniowe	63
2.1.4. Rynek pracy	63
2.1.5. Podsumowanie sytuacji demograficznej gminy	64
2.2. Potencjał ekonomiczno-gospodarczy	66
2.2.1. Struktura podmiotów gospodarczych	66
2.2.2. Przemysł	68
2.2.3. Powierzchnia i użytkowanie gruntów	68
2.2.4. Rolnictwo	68
2.2.5. Leśnictwo	69
2.4. Infrastruktura techniczna	69
2.4.1. Komunikacja	69
2.4.2. System zaopatrzenia w wodę	73
2.4.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	74

2.4.4. Elektroenergetyka	74
2.4.5. Zaopatrzenie w gaz	74
2.4.6. Ciepłownictwo	75
2.4.7. Kierunki i zasady rozwoju telekomunikacji	75
2.4.8. Gospodarka odpadami	75
2.5. Infrastruktura społeczna	75
2.5.1. Administracja i edukacja	75
2.5.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	76
2.5.3. Kultura, obiekty sportu i rekreacji	76
2.3.4. Obiekty łączności	76
2.5.5. Cmentarze	76
2.6. Wybrane aspekty wymogów bezpieczeństwa ludzi i środowiska	77
2.6.1. Zagrożenia	78
2.6.2. Ochrona przeciwpożarowa	79
CZĘŚĆ IV UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY	80
1. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY	81
1.1. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska	81
1.2. Uwarunkowania wynikające z ilości i jakości zasobów i walorów środowiska oraz warunków fizjograficznych	86
1.3. Uwarunkowania wynikające z istniejących przeobrażeń i procesów degradacji środowiska	89
1.4. Uwarunkowania planistyczne i strategiczne	89
CZĘŚĆ V KIERUNKI ROZWOJU GMINY TARNAWATKA W TYM CELE ROZWOJU GMINY, ZASADY I ZAKRES USTALEŃ STUDIUM	92
1. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY WARTOŚCI I ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	95
2. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY	103
3. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA TERENÓW ZABUDOWANYCH	103
3a UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY, USTALENIA	104
4. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI	106
5. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU ROLNICTWA I JEGO OTOCZENIA	107

6. KIERUNKI | ZASADY ROZWOJU PRZEMYSŁU, DROBNEJ WYTWÓRCZOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	108
7. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	109
7.1. Komunikacja	109
7.2. Gospodarka wodna	110
7.3. Systemy kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków	110
7.4. Usuwanie odpadów stałych	111
7.5. Elektroenergetyka	112
7.6. Systemy gazownictwa	112
7.7. Ciepłownictwo	112
7.8. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej w obszarze zmiany studium	113
8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego, w tym o znaczeniu ponadlokalnym dla obszaru zmiany studium	114
9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla obszaru zmiany studium	114
10. Obszary przestrzeni publicznych i rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 dla obszaru zmiany studium	115
11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej dla obszaru zmiany studium	115
12. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią i obszary osuwania się mas ziemnych dla obszaru zmiany studium	115
13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny dla obszaru zmiany studium	115
14. Obszary wymagające szczególnych sposobów zagospodarowania o ograniczonych możliwościach inwestycyjnych dla obszaru zmiany studium	115
15. Obszary wymagające przekształceń, rekultywacji lub rehabilitacji dla obszaru zmiany studium	116
16. Tereny zamknięte dla obszaru zmiany studium	116
17. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych dla obszaru zmiany studium	116
18. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kw dla obszaru zmiany studium	116
CZĘŚĆ VI ELEMENTY STRATEGII ROZWOJU GMINY TARNAWATKA	117
CZĘŚĆ VII UZASADNIENIE I SYNTEZA ZMIANY STUDIUM	122

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ I

CEL, ZAKRES I PODSTAWY PRAWNE STUDIUM

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

1. CHARAKTER PRAWNY STUDIUM.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 roku nakłada na wszystkie gminy w Polsce obligatoryjny obowiązek wykonania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Ustawa ta określa tryb i zakres rzeczowy wykonania Studium. Warunkiem podjęcia prac nad Studium jest odpowiednia uchwała Rady Gminy.

Studium sporządzane jest przez Zarząd Gminy, a przygotowywane przez uprawnionego projektanta (samodzielnie bądź w większym zespole).

Zarząd Gminy jest zobowiązany do przedstawienia Studium do zaopiniowania organom, które są uprawnione do uzgadniania projektów planów miejscowych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwala Rada Gminy.

Stosownie do wymagań określonych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym (zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 4), w Studium powinny być uwzględnione uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W Studium określa się w szczególności: .

- obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeby obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na które będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

Przepisy szczególne, o których mowa, dotyczące występowania obiektów i obszarów chronionych, zawarte są w ustawach o ochronie przyrody (1991) oraz o ochronie dóbr kultury i muzeach (1962).

Ponadto Studium wymaga uwzględnienia niektórych przepisów szczególnych zawartych w:

- ustawie o samorządzie terytorialnym ,
- ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska ,
- ustawie o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości,
- ustawie o lasach ,
- ustawie o ochronie gruntów rolnych ,
- ustawie Prawo budowlane ,
- ustawie Prawo wodne ,
- ustawie Prawo geologiczne i górnicze ,
- ustawie o drogach publicznych .

W Studium wymagane jest uwzględnienie uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa, co oznacza konieczność zgodności studium gminnego ze studium zagospodarowania województwa.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym precyzuje niezbędny i minimalny zakres zawartości Studium i nie narzuca ograniczeń co do merytorycznego zakresu analiz i regulacji przeprowadzanych w

ramach Studium. Oznacza to znaczne zróżnicowanie zakresu merytorycznego Studium, wynikające ze specyfiki gminy i przyjętej metodologii sporządzania opracowania dla różnych gmin. '
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 6 ust. 7). Studium stanowi przede wszystkim niezbędną podbudowę planów miejscowych.

2. CEL I ZAKRES STUDIUM.

Rada Gminy w Tarnawatce podjęła uchwałę Nr XIII (81) 99 Rady Gminy w Tarnawatce z dnia 28 grudnia 1999 r. dotyczącą przystąpienia do sporządzania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka".
Zakres prac obejmuje:

- Diagnozę stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego gminy Tarnawatka.
- Diagnozę stanu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.
- Uwarunkowania rozwoju gminy.
- Kierunki rozwoju gminy Tarnawatka.
- Polityka przestrzenna gminy.

Wymienione wyżej tematy zostały szczegółowo opracowane w części tekstowej Studium. Do tekstu dołączono mapy tematyczne.
(Niniejsza zmiana studium jest wykonywana w związku z Uchwałą Nr XXIII/156/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 27 września 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka, Uchwałą Nr XXIV/167/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 28 listopada 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka oraz Uchwałą Nr VI/42/2019 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka. Granicami zmiany studium objęto część obrębów geodezyjnych Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka. Objęcie wspólną zmianą terenów wskazanych w kilku uchwałach o przystąpieniu do zmiany studium wynika bezpośrednio z niewielkiego zasięgu przestrzennego wykonywanych zmian oraz podobnych uwarunkowań ich zagospodarowania i docelowej funkcji jaką mają one pełnić w strukturze przestrzennej gminy. Dzielenie zmiany studium nie ma tym samym uzasadnienia planistycznego.
Zmianę studium opracowano zgodnie z wymogami art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami), z uwzględnieniem zobowiązania wynikającego z przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 802, ze zmianami), w tym w zakresie bilansu terenów i maksymalnego zapotrzebowania gminy na tereny budowlane. Analizę zapotrzebowania przeprowadza się dla całego obszaru gminy Tarnawatka. Bilans terenów wykonano jako dodatkowy załącznik do studium, który powinien być aktualizowany w miarę wykonania kolejnych zmian studium lub kompleksowej zmiany całego studium. Wnioski wynikające z bilansu wskazują, że powierzchnia zmiany studium nie ma zasadniczego wpływu na zapotrzebowanie gminy na tereny budowlane, a stanowi jedynie uzupełnienie istniejących struktur przestrzennych. Zmiany studium wprowadzono w sposób ujednolicony zarówno dla tekstu studium jak i załącznika graficznego do studium, pn. „Gmina Tarnawatka Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, Elementy Polityki Przestrzennej". Na załączniku tym wskazano granice zmiany studium i zakres zmian polityki przestrzennej gminy, z niej wynikającej)1

3. STUDIUM JAKO ELEMENT PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO.

Planowanie miejscowe, według przepisów Ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, obejmuje dwa rodzaje opracowań:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w którym określa się lokalne uwarunkowania, cele rozwojowe oraz kierunki polityki przestrzennej gminy, przy

uwzględnieniu uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa,

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który ustala zasady zagospodarowania i zabudowy terenu, stosownie do polityki przestrzennej gminy, ustalonej w wyniku Studium.

Studium stanowi nowy element w planowaniu miejscowym W przeciwieństwie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sporządzane na szczeblu gminy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie jest aktem ustanawiającym przepisy gminne. Nie ma mocy aktu powszechnie obowiązującego i nie może stanowić podstawy do wydawania decyzji administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Studium jest aktem polityki przestrzennej gminy co pociąga kształtowanie i wykładnię polityki rozwoju przestrzennego gminy. Ponadto Studium koordynuje ustalenia planów miejscowych.

Końcowe ustalenia Studium (określenie kierunków, celów i polityki przestrzennej), stanowiące treść uchwały Rady Gminy, mogą zachować aktualność znacznie dłużej niż końcowe rozwiązania zawarte w planie miejscowym. Stwarza to szansę dokonywania zmian planów miejscowych, z utrzymaniem ustalonych w Studium celów rozwoju i kierunków polityki przestrzennej.

Studium pełni dwie podstawowe funkcje:

- regulacyjną (stanowiące), która wyraża się w ustaleniach dotyczących istotnych uwarunkowań, celów rozwoju i kierunków polityki przestrzennej, obowiązujących jedynie organy samorządu gminy,
- informacyjną, która polega na dostarczeniu organom samorządowym informacji umożliwiających prowadzenie polityki ofertowej, promocyjnej oraz tworzenie korzystnej dla gminy struktury podmiotów gospodarujących.

Studium opracowywane jest dla całego obszaru gminy. Przejmuje ono zadania dotychczas opracowanych planów miejscowych oraz części zadań planów ogólnych, dotyczących polityki przestrzennej i zasad zagospodarowania obszaru gminy.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym tylko w sposób ogólny określa problematykę, jaka powinna być przedmiotem opracowania Studium. Zakres problematyki Studium dla poszczególnych gmin (art. 6 ust. 4 i 5) wynika z potrzeb miejscowego planowania. Jest on zróżnicowany w zależności od wielkości gminy, dominującej funkcji, zróżnicowaną strukturę użytkowania i zagospodarowania terenów, stan zasobów, stopień urbanizacji terenu, itp.

Niezależnie od zakresu niezbędnych prac, w procesie przygotowania Studium, wyróżnić można trzy etapy prac obejmujące:

- diagnozę zewnętrznej i wewnętrznej sytuacji gminy,
- określenie problemów wymagających rozwiązania i uwarunkowańich rozwiązania,
- sformułowanie końcowych rozwiązań, czyli określenie polityki przestrzennej gminy.

W procesie kształtowania polityki rozwoju podstawowym wyznacznikiem możliwości rozwoju oraz czynnikiem decydującym i weryfikującym rozwiązania przestrzenne musi być środowisko przyrodnicze. Oznacza to, że rozwój społeczno-gospodarczy musi następować w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, tzw. rozwój zrównoważony (ekorozwój).

Znajduje to wyraz w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, która „określa zakres oraz sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele i ustalania zasad ich zagospodarowania, przyjmując ekorozwój za podstawę tych działań,...” (art. 1 ust. 1).

Zasady ochrony zasobów naturalnych, w tym ochrony środowiska przyrodniczego, na szczeblu gminy określa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i opracowane na jego podstawie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Wyniki Studium być pomocne przy podejmowaniu starań o subwencje przeznaczone na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb, np. w zakresie uzbrojenia technicznego, rehabilitacji zabudowy, ochrony środowiska przyrodniczego, itp.

4. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.

Podstawą opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka są następujące akty prawne:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Dz.U. z 2001 r., Nr 62 poz.627.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw /Dz.U. z 2001 r. Nr 100 poz.1085/.
- Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r /tekst jednolity Dz.U. z 1999 r. Nr 15,poz.139 z późniejszymi zmianami/.
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody /Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz.492 z późniejszymi zmianami/.
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych /Dz.U. z 1995 r NR 16., poz.78 z późniejszymi zmianami/.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury /tekst jednolity Dz.U. z 1999 r. Nr 98 poz. 1150/.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie progowych poziomów hałasu /Dz.U. z 2002 r. Nr 8, poz.81/.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu „alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji /Dz.U. z 2002r., Nr 87, poz 796/.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi /Dz.U.z 1991 Nr 116, poz.503/.

Znajduje to wyraz w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, która „określa zakres oraz sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele i ustalania zasad ich zagospodarowania, przyjmując ekorozwój za podstawę tych działań,...” (art. 1 ust. 1).

Zasady ochrony zasobów naturalnych, w tym ochrony środowiska przyrodniczego, na szczeblu gminy określa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i opracowane na jego podstawie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Wyniki Studium być pomocne przy podejmowaniu starań o subwencje przeznaczone na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb, np. w zakresie uzbrojenia technicznego, rehabilitacji zabudowy, ochrony środowiska przyrodniczego, itp.

(Zmianę studium opracowano zgodnie z wymogami art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami))1

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ II

STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

CZĘŚĆ II

STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

1. ELEMENTY I CECHY ŚRODOWISKA.

1.1. Fizjografia terenu.

Według podziału fizjograficznego Lubelszczyzny /vg.J.Kondrackiego./ gmina Tarnawatka leży na pograniczu dwóch prowincji:

- Wyżyny Polskie, podprowincja Wyżyna Lubelsko-Lwowska, makroregion Roztocze, mezoregion Roztocze Środkowe,
- Wyżyny Ukraińskie, podprowincja Wyżyna Wołyńsko - Podolska, makroregion Wyżyna Wołyńska, mezoregion Grzęda Sokalska.

Zasadnicze rysy rzeźby Wyżyny Lubelskiej, w tym Roztocza oraz Wyżyny Wołyńskiej ukształtowały się podczas trzeciorzędu w wyniku intensywnych procesów denudacyjnych w skałach osadowych o różnej odporności (do najtwardszych zaliczane są opoki, do najmniej odpornych margle i serie kredy piszącej), powodowanych ruchami wypiętrzającymi i zmiennymi warunkami klimatycznymi. Na wychodniach mało odpornych margli zostały wyżłobione kotliny.

Zasadniczym rysem rzeźby są trzy poziomy zrównań. Pierwszy /najwyższy/ poziom wierzchowinowy, ścinający utwory kredowe i trzeciorzędowe ma wysokość od 280 do 300 m n.p.m /na Roztoczu powyżej 300 m n.p.m./. Drugi poziom, średni zaznacza się na wysokości od 220 do 250 m n.p.m. / na Roztoczu 280-290 m n.p.m./ Powstał on na wskutek wywołanego procesami denudacyjnymi cofania się i kurczenia poziomu najwyższego, na co wskazuje bezpośrednie sąsiedztwo obu tych poziomów jak i szereg izolowanych wzgórz, pozostałości poziomu wyższego. Trzeci poziom, niski występuje na peryferiach poziomu średniego. Jego wysokość nie przekracza 200 m n.p.m. Ponad nim wznoszą się również wzgórza ostańcowe. Przejścia pomiędzy poszczególnymi poziomami są silnie złagodzone przez denudację. W czwartorzędzie ponownie nastąpił etap denudacji w wyniku rozwofu sieci rzecznej i rozcięcia dolinami. Utwory górnokredowe w końcowym okresie zlodowacenia północnopolskiego zostały na znacznej powierzchni przykryte lessem lub zasypane piaskami. Rozwinęło się wówczas szereg drobniejszych, drugorzędnych cech rzeźby /terasy dolinne, sieć wąwozów lessowych, suche doliny itp/.

Zasadnicza różnica pomiędzy Wyżyną Lubelską i Wyżyną Wołyńską jest widoczna w stylu rzeźby i orientacji form wyrażających się w układzie drugorzędnych dolin, a także w przebiegu garbów i ważniejszych krawędzi. Na wschód od Wieprza zaznacza się kierunek równoleżnikowy, który staje się kierunkiem dominującym na wschód od Bugu i dlatego nazwano go kierunkiem wołyńskim. Kierunek ten powtarzają również doliny dopływów Huczwy i niektórych prawostronnych dopływów Wieprza jak i garbów. Na zachód od Wieprza równoleżnikowa orientacja form ulega odchyleniu, pojawia się tu kierunek zwany lubelskim, reprezentowany przez formy przebiegające z zachodnio-północnego zachodu na wschodnio-południowy wschód /doliny prawobrzeżnych dopływów Wisły/. Przyczyny podporządkowania form rzeźby wymienionym kierunkom są dwojakie. Z jednej strony ważną rolę odegrały tutaj procesy związane z alpejskimi ruchami górotwórczymi. Ruchy te nie obejmowały wprawdzie centralnej części Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej, lecz zaznaczyły się tutaj licznymi uskokami i spękaniami, wśród których odnaleźć można nawiązania do kierunków fałdowań paleozoicznychi mezozoicznych, odnawianych podczas orogenezy alpejskiej. Rzeki dostosowujące się do linii spękań podłoża doprowadziły stopniowo do rozczłonkowania całego obszaru na szereg płaskich garbów powtarzających te same kierunki. Z drugiej strony, w miarę postępującego rozwoju rzeźby stopniowo coraz większego znaczenia zaczęły nabierać różnice odporności materiału. Na obszarach gdzie rozprzestrzeniają się skały mało odporne /margle, kreda pisząca/ powstały obniżenia, tam zaś gdzie występują skały odporniejsze /gezy/ - wyniosłości.

Wyżyna Wołyńska w obrębie województwa lubelskiego dzieli się na trzy mezoregiony: Grzędę Horodelską, Kotlinę Hrubieszowską i Grzędę Sokalską. W obszarze Grzędy Sokolskiej położona jest wschodnia część gminy Tarnawatka.
Grzęda Sokalska stanowi ciąg wzniesień po obu stronach górnego Bugu o wysokości bezwzględnej 240-260 m n.p.m. Oprócz Bugu przecina ją rzeka Huczwa, biorąca początek na jej południowych zboczach. Zachodnia część Grzędy wyróżnia się regularnym układem orograficznym, wiążącym się wyraźnie z ułożeniem warstw opok i margli górnokredowych. Ponieważ jest to osiowa część niecki kredowej, warstwy mają bieg zbliżony do równoleżnikowego. Przełomowe odcinki dolin Bugu i Huczwy dzielą Grzędę na człony, które są porozcinane dolinami subsekwentnymi na szereg drugorzędnych grzęd. Cała Grzęda pokryta jest lessami, których powierzchnię urozmaicają głównie suche doliny erozyjno-denudacyjne. Południowa granica Grzędy Sokalskiej biegnie w przybliżeniu krawędzią doliny Rzeczycy. Północna granica przebiega krawędzią na linii Komarów - Tyszowce - Wereszyn.
Granica między Grzędą Sokalską i Roztoczem jest mało czytelna i ma charakter niezbyt wyraźnego skłonu wytworzonego w strefie, w której równoleżnikowe warstwy kredowe skręcają dość gwałtownie i przybierają "roztocki " kierunek /SE-NW, typowy dla lewego skrzydła niecki lubelskiej. W strefie tego skrętu następuje Ściśnięcie i jakby spiętrzenie warstw budujących skłon wyżej wzniesionego Roztocza. U stóp tego skłonu wierzchowina Grzędy Sokalskiej wznosi się do 280 -290 m n.p.m. i obniża się w stronę doliny Huczwy do 240 m n.p.m. Granica fizjograficzna pomiędzy Grzędą Sokalską i Roztoczem Środkowym jest trudna do wyznaczenia. Według H. Maruszczaka /1972/ przebiega na linii łączącej źródła Huczwy w Justynówce z miejscowością Tymin, a więc na wschodnich krańcach gminy. Według T. Wilgata granica ta znajduje się dalej na zachód - źródła Wieprza lokalizuje na Grzędzie Sokalskiej.
Roztocze jest wąskim wałem „którego granice wyznaczają wyraźne krawędzie denudacyjne o założeniach tektonicznych. W budowie geologicznej i orografii wału Roztocza zaznacza się wyraźny podział na odrębne bloki. Doliny przełomowe Wieprza oraz rów Tanwi z doliną Bełżec - Narol wyznaczają granice Roztocza Środkowego /Tomaszowskiego/. Obszar ten obejmuje płaskowyże i garby rozcięte siecią dolin. Granicę północną-wschodnią stanowi krawędź poziomu erozyjnego 270 m n.p.m. Roztocze Środkowe budują skały górnokredowe /opoki, opoki margliste i margle. W osi garbu stwierdzono struktury fałdowe.
W strefie południowo-zachodniej krawędzi na utworach kredowych miejscami zalegają trzeciorzędowe wapienie detretyczne i rafowe oraz piaski i piaskowce. Wychodnie skał kredowych tworzą rozległe zrównania wierzchowinowe /310-320 m n.p.m. oraz 340-350 m n.p.m./, na pograniczu z Padołem Zamojskim pokryte warstwą lessów. Ponad zrównania wierzchowinowe wznoszą się wzgórza ostańcowe pokryte czapami utworów trzeciorzędowych.
Doliny wypełniają piaski czwartorzędowe. Roztocze Środkowe dzieli się na szereg jednostek geomorfologicznych niższego rzędu. W obrębie gminy Tarnawatka /wg. J Buraczyńskiego/ wyróżnia się Płaskowyż Tarnawatki, Kotlinę Górnego Wieprza oraz w południowo-wschodniej części gminy fragment wzniesienia Dąbrowy oraz Garbu Majdanu Górnego, natomiast od południowego-zachodu przylega Garb Majdanu Wielkiego i Płaskowyż Szarowoli, od północy-Płaskowyż Krynic. .
Na Roztoczu mają miejsce współczesne pionowe ruchy skorupy ziemskiej. Największe wartości ruchów podnoszących wynoszą na Roztoczu Lwowskim i Rawskim 1,5-2mm/rok i maleją ku północnemu-zachodowi do około 0,5 mm na rok na Roztoczu Gorajskim /Zachodnie/.W obszarze gminy Tarnawatka wynoszą 1mm/rok. Ma to istotny wpływ ha intensywność współczesnych procesów geomorfologicznych oraz powiększenie uszczelnienia utworów górnokredowych /wodonosiec/. Współczesne procesy geomorfologiczne w obszarze gminy Tarnawatka mają charakter spłukiwania, spełzywania, spływania, denudacji chemicznej na obszarach lessowych oraz procesów krasowych w obszarze wychodni kredowych i najsilniejsze są w północno-zachodniej części gminy, na pograniczu zgminą Krynice oraz we wschodniej części. Współczesne zjawiska erozyjne powodują degradację gleb. Konieczne jest podjęcie działań przeciwerozyjnych lzalesienia, śródpolne pasy zadrzewieniowe itp./.
Rzędne terenu w obszarze gminy Tarnawatka wahają się w przedziale od 230 m n.p.m. w Tyminie przy wschodniej granicy gminy do 262,0 m n.p.m. w dolinie Wieprza przy zachodniej granicy gminy „do 327,5

m n.p.m. w centralnej części gminy /wzgórze pomiędzy drogą krajową Zamość-Tomaszów Lubelski i lasem Werechańskim i do 332,4 m n.p.m w północnej części gminy w rejonie drogi krajowej Zamość-Tomaszów Lubelski. Różnice wysokości pomiędzy dolinami i wierzchowinami przekraczają 100 m. Najwyższe wzniesienia będące wododziałem rozciągają się równolegle do drogi krajowej Zamość — Tomaszów Lubelski od granicy gmin Tarnawatka i Krynice do miejscowości Tarnawatka Tartak, a następnie kierunku południowowschodnim wierzchowiną ciągnąca się po północno-wschodniej stronie Wieprzowa Tarnawackiego.
W morfologii terenu dominują zrównania wierzchowinowe najwyższego poziomu /przekraczające 300 m n.p.m./ oraz średniego poziomu /280-290 m n.p.m./ rozcięte licznymi suchymi dolinami oraz rozległa torfowiskowa dolina Wieprza. Jedynie przy północno-wschodniej granicy gminy, w okolicach Pauczna i Tymina spotyka się wąwozy.
Obszar gminy Tarnawatka jest zróżnicowany pod względem typów krajobrazu naturalnego. Występują tu typowe krajobrazy węglanowe, lessowe oraz den dolinnych. Niejednorodna jest również struktura krajobrazu. Występuje tu mozaika lasów i trwałych użytków zielonych oraz mozaika lasów, użytków zielonych i agrocenoz drobnoprzestrzennych.
(Jak określono wcześniej rejon gminy, w którym sporządza się zmianę studium znajduje się w zasięgu makroregionu Roztocze. Tereny objęte zmianą studium są podzielone doliną rzeki Wieprz. Stoki wzniesienia mają łagodne spadki, co nie sprzyja powstawaniu zjawiska osuwisk ziemi czy ruchów masowych. Brak zagrożenia tym zjawiskiem potwierdzają informacje zawarte w bazie SOPO)1

1.2. Budowa geologiczna.
Najgłębsze warstwy podłoża tworzą utwory prekambryjskie, głównie skały metamorficzne, które w granicach obecnej Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Wyżyny Zachodniowołyńskiej zalegają na głębokościach 5-8 km. Na prekambryjskim podłożu krystalicznym zalegają paleozoiczne osady morskie /dolomity, anhydryty, margle/ o łącznej miąższości około 3 km.
Tektonika paleozoiku wykazuje znaczne zróżnicowanie. Paleozoiczne podłoże Wyżyny Lubelskiej i Roztocza oraz Wyżyny Zachodniowołyńskiej stanowi platforma wschodnioeuropejska o strukturze zapadliskowo-zrębowej /zapadlisko włodawskie, podniesienie kumowskie, obniżenie terebińsko-sokalskie/, rów mazowiecko-lubelski, wypełniony osadami karbonu produktywnego oraz podniesienie radomsko — kraśnickie /4.M. Żelichowski. Na taki obraz paleozoiku nałożona jest mezozoiczna niecka Brzeźna, której odcinek leżący w obrębie
Wyżyny Lubelsko-Lwowskiej nazywany jest niecką lubelską. Utwory mezozoiczne osiągające miąższość około 3 km, w obrębie niecki brzeźnej /lubelskiej/ zalegają prawie poziomo. Są to piaskowce, margle, wapienie i dolomity środkowej i górnej jury oraz wapienie, margle, opoki, gezy i kreda pisząca środkowej i górnej kredy. Wypełniają one nieckę brzeźną i wkraczają na powierzchnię przyległej płyty krystalicznej niwelując w ten sposóbostatecznie nierówności głębszego podłoża i nadając całemu obszarowi Wyżyny Lubelsko- Lwowskiej charakter płyty. Pokrywa mezoiczna pocięta jest wieloma uskokami o amplitudzie na ogół nie przekraczającej 100 m.
Utwory górnokredowe stanowią zasadnicze rysy Wyżyny Lubelskiej i Roztocza oraz Wyżyny Wołyńskiej. Ich miąższość wynosi od około 350 m wzdłuż Bugu do 1000 m w osi niecki lubelskiej /nad Chodelką i na wschód od Tomaszowa Lubelskiego/. Przykryte są jedynie niewielkiej miąższości płatami utworów trzeciorzędu i czwartorzędu . Znaczniejsza grubość pokrywy młodszych osadów trzeciorzędowych pojawia się w strefie krawędzi południowozachodniej Roztocza /wapienie mioceńskie/. Grubość pokrywy osadów czwartorzędowych jest bardzo różnicowana. Wzgórza ostańcowe są jej całkowicie pozbawione. Znaczna część obu Wyżyn i Roztocza w poziomach wierzchowinowych pokryta jest czwartorzędowymi lessami o miąższości od kilku do kilkudziesięciu metrów. W dolinach rzecznych czwartorzędowe osady rzeczne dochodzą do kilkudziesięciu metrów.
Gmina Tarnawatka położona jest w strefie osiowej niecki brzeźnej. Utwory podłoża kredowego mają miąższość około 1000 m /1040 m -otwór Tarnawatka IG-1, 1970r, rzędna 305 m n.p.m., na północ od drogi Tarnawatka —Huta Tarnawacka/. Kredowe skały podłoża odsłaniają się na powierzchni w

rozległej wychodni w centralnej części gminy. W jej obszarze położona jest Tarnawatka, Tarnawatka Tartak, Pucharki, Kol. Huta Tarnawacka, Petrynówka, Pauczno i część Huty Tarnawackiej. Wg otworu Tarnawatka IG-1 zlokalizowanego w obrębie tej wychodni, poczynając od powierzchni, jest to kreda pisząca, marglista biała i jasna szara do 150 m w głąb, pod kredą piszącą występują margle jasno-szare i przemiennie margle jasno-szare.
Na głębokości około 750 m wśród odruchów margli jasno-szarych występują okruchy krzemieni, natomiast na głębokości 900 m występują wapienie margliste jasno-szare z przerostem krzemionki, a na głębokości 1030 m piasek zielonkawo- szary różno-ziarnisty. Mniejsze wychodnie znajdują się w południowo-wschodniej części gminy w wierzchowinie na NE od Wieprzowa Tarnawackiego oraz w wierzchowinie Wieprzowa Ordynackiego. Ponadto dwie małe wychodnie znajdują się w południowo-zachodniej części gminy w lesie Glinianki oraz w północno-wschodniej części gminy, na północ od Tymina. Wychodnie zróżnicowane są litologicznie. W centralnej części gminy dominują opoki i opoki margliste, w północnowschodniej części gminy dominują wapienie i margle, natomiast w południowo-zachodniej gezy margliste i gezy. W północnej części gminy skały kredowe podłoża przykryte są warstwą czwartorzędowych lessów i mułków lessopodobnych. Niewielkie płaty pokrywy lessowej znajdują się również w południowo-zachodniej części gminy w Lesie Glinianki i w Lesie Werechańskim pomiędzy Tarnawatką Tartakiem i Podhuciem oraz pomiędzy wschodnią zabudową Wieprzowa Tarnawackiego i Wieprzowa Ordynackiego. Morfologiczne obniżenia podłoża kredowegowy pełniają piaski drobno i średnioziarniste wysokiego zasypania wodnolodowcowego. Ich miąższość utrzymuje się w granicach od 1,50 do 10,0 m. Są one przewarstwione mułkami piaszczystymi.
Podłoże kredowe w północnej części gminy w pasie Klocówka — Kol. Niemirówek — Kunówka — Sumin - Pauczno pokryte jest czwartorzędowymi lessami miąższości 10-18 metrów. Niewielkiepłaty pokrywy lessowej znajdują się również na zachód od Pańkowa / w Lesie Glinianki/, na wschód od Tarnawatki Tartak oraz na południowo-wschodnich obrzeżach gminy, na pograniczu zgminą Tomaszów Lubelski, pomiędzy Wieprzowem Tarnawackim i Wieprzowem Ordynackim, w Wieprzowym Jeziorze oraz w lesie Dąbrowa. W Wieprzowym Jeziorze pokrywa Jessowa ma miąższość 5-8 m.
Zasadnicza forma doliny Wieprza wypełniona jest mułkami rzecznymi. Z enklawami madów. Serię tą nadbudowują głównie utwory organogeniczne- torfy. Osady piaszczyste akumulacji rzecznej występują tu w postaci odosobnionych listew tarasowych. Ich występowanie związane jest głównie z południową częścią doliny. Profil litologiczny tych osadów tworzą piaski drobno i średnio-ziarniste. W ich bezpośrednim sąsiedztwie występują rozległe płaty piasków wodno-lodowcowych. Pokrywy piaszczyste niezależnie od ich genezy wokoło 90% są zalesione. Miąższość pokryw piaszczystych jest zróżnicowana i wynosi od kilku do kilkunastu metrów.
(W podłożu w obszarze zmiany studium dominują margle i opoki margliste (dla terenów położonych w Tarnawatce) oraz mułki i mułki piaszczyste rzeczne (rozlewiskowe) tarasów nadzalewowych (dla terenów położonych w Dąbrowie Tarnawackiej). Utwory zalegające w warstwie przypowierzchniowej nie stanowią szczególnych utrudnień dla posadowienia obiektów budowlanych)1

1.3. Surowce mineralne.
Na terenie gminy Tarnawatka występują dwa podstawowe typy surowca: kruszywo naturalne piaszczyste i opoki. Szczególnie duże możliwości wydobywcze istnieją w rejonie Huty Tarnawackiej. Znaczące są również obszary złożowe okolicach Petrynówki i Pańkowa. Możliwość pozyskania surowca do produkcji kruszyw łamanych lekkich /opoki/ należy rozpatrywać w kategoriach perspektywicznych /łagodzenia deficytu materiałowego gminy/.
Surowce ilaste w północnej części gminy nie były przedmiotem badań laboratoryjnych, mogą jednak być przydatne do produkcji cegły palonej pełnej klasy 75-100, analogicznie jak w profilu pobliskich złóż: „Antoniówka,, i „Budy Dzierążyńskie". Generalnie gminę należy zaliczyć do deficytowych pod względem występowania bazy surowcowej.

Dotychczas wstępnie udokumentowano złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA" oraz złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE". Są to złoża perspektywiczne z możliwością dokumentowania zasobów i ewentualnej eksploatacji.
Złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA" usytuowane jest po wschodniej stronie drogi krajowej Zamość — Tarnawatka - Tomaszów Lubelski i graniczy bezpośrednio z północną częścią zabudowy miejscowości Tarnawatka i Pucharki. Serię złożową stanowią opoki i opoki margliste górnej kredy /mastrycht dolny/. Zasoby perspektywiczne oszacowano na 130550 tys. ton. W obszarze złożowym istnieją 4 wgłębne, płytkie wyrobiska poeksploatacyjne wykorzystywane do składowania odpadów.
Złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE" usytuowane jest po południowej stronie drogi Tarnawatka — Tymin — Werechanie - Grodysławice. W obrębie gminy Tarnawatka znajduje się jedynie zachodni fragment obszaru złożowego. Zasoby perspektywiczne całego złoża zostały oszacowane na 1700tys. ton. Obszar złożowy stanowi fragment rozległej pokrywy akumulacji piaszczystej przykrywającej lokalne obniżenia wypreparowane w wychodniach skał kredowych. Są to z reguły piaski drobnoziarniste, pylaste. Ponadto na terenie gminy Tarnawatka w dolinie Wieprza znajdują się złoża torfu. Są to złoża niskie, szuwarowo - turzycowiskowe, turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha, natomiast zasoby 38292 tys. mł. Średnia miąższość złóż waha się w przedziale od 1,52m do 2,41m. Maksymalną miąższość wynoszącą 6,30 m stwierdzono na północ od kompleksu stawów rybnych w Tarnawatce.
Na północ od w/w stawów znajduje się też gytia organiczna — 4500 tys. m%, natomiast w górnej części doliny — gytia węglanowa o zasobach 619 tys. m. Torf w tej części złoża w przeszłości był eksploatowany na powierzchni 7,5 ha /wyeksploatowano 83 tys. m3/.
(Obszar zmiany studium położony jest poza zasięgiem udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Nie jest on również objęty granicami terenów górniczych.
Obecnie na terenie gminy znajdują się dwa udokumentowane złoża:

- *złoże Huta Tarnawacka, obejmujące działki 1154/6, 1156/1. Jest to złoże kopaliny pospolitej. Na złożu nie wyznaczono terenów i obszarów górniczych,*
- *złoże Budy, położone jedynie częściowo w granicach gminy. Jest to złoże kopaliny pospolitej. Na złożu nie wyznaczono terenów i obszarów górniczych.)1*

1.4. Gleby

Tworzenie się gleb rozpoczęło się prawdopodobnie już w końcu późnego glacjału, a na pewno w holocenie. Decydujący wpływ na typologię gleb miały: skały macierzyste, szata roślinna, warunki klimatyczne, warunki wodne, rzeźba terenu i działalność człowieka. W obrębie Wyżyny Wołyńskiej przewodnimi czynnikami były skały macierzyste oraz formacje roślinne /leśno-stepowe/.
W obszarze gminy Tarnawatka w obrębie szerokiej doliny rzecznej Wieprza wykształciły się gleby hydrogeniczne mułowo-torfowe i torfowo-mułowe. W warunkach zmiennych szybkości przepływów wody, przebiegały na przemian dwa lub trzy procesy glebotwórcze: proces torfotwórczy /bagienny/ i proces aluwialny lub deluwialny. Gleby z przewagą masy torfowej od powierzchni są glebami torfowo-mułowymi, natomiast z przewagą namułów aluwialnych - glebami mułowo-torfowymi. W profilach gleb mułowo-torfowych doliny Wieprza występują bogate przewarstwienia węglanu wapnia wymytego z osadów lessowych i osadzonego w dolinie. Gleby mułowo-torfowei torfowo-mułowe użytkowane są głównie jako trwałe użytki zielone -łąki. Przeważnie są one okresowo lub trwale nadmiernie uwilgotnione i wymagają uregulowania stosunków wodnych. W górnych poziomach wykazują odczyn obojętny lub alkaliczny, sporadycznie słabo kwaśny lub kwaśny. Są to gleby żyzne i urodzajne, z uregulowanymi stosunkami wodnymi /zmeliorowanedoliny rzek/.
Obok gleb mułowo-torfowych i torfowo-mułowych w dolinie rzeki Wieprz, równolegle do rzeki, pomiędzy Kol. Dąbrowa i Pańkowem, na torfowiskach niskich, o zwolnionym przepływie wody „gdzie dominującym był proces torfotwórczy, wykształciły się gleby torfowe.
Warunkiem rozwoju tego procesu było stagnowanie wody na powierzchni oraz akumulacja dużych ilości resztek roślinnych. Po zmeliorowaniu dolin rzecznych i obniżeniu się poziomu wody gruntowej przebieg

procesu torfotwórczego został poważnie ograniczony do niewielkich, najniżej położonych powierzchni. Gleby torfowe mają odczyn słabo kwaśny lub zbliżony do obojętnego. Użytkowane są głównie jako łąki i pastwiska.
Na podłożu piaszczystym rzecznych teras akumulacyjnych w południowej części gminy wykształciły się gleby bielicowe i pseudobielicowe. Są one w większości zalesione. W wyniku procesu bielicowania nastąpił rozkład minerałów ilastych, a następnie wymycie z górnych poziomów związków żelaza „manganu i wapnia oraz powstanie charakterystycznego dla tych gleb poziomu eluwialnego. Na obszarach poleśnych proces bielicowania został zahamowany w wyniku uprawy, a gleby bielicowe i pseudobielicowe przekształcają się w gleby brunatne wyługowane. Są to przeważnie gleby kwaśne i ubogie w przyswajalny fosfor i potas, z wadliwymi stosunkami wodnymi/ za mokre na wiosnę i w okresie obfitych opadów, a w okresach niedoboru opadów -za suche/.
W obrębie teras piaszczystych w rejonie Pańkowa na północ od Wieprzowa Tarnawackiego oraz na północ od Tymina, z piasków słabo gliniastych i luźnych wykształciły się gleby piaskowe różnych typów genetycznych. Odznaczają się one kwaśnym lub słabo kwaśnym odczynem górnych poziomów profilu, są ubogie we wszystkie niezbędne dla roślin składniki pokarmowe i przeważnie okresowo za suche. Pod względem typologicznym znaczną część można zaliczyć do gleb rdzawych, część do gleb o niewykształconym profilu lub bez wyraźnego oblicza typologicznego /tzw. bielicowo-brunatnych/.
W obszarach wierzchowinowych na podłożu lessowym wykształciły się gleby brunatne i gleby brunatne wyługowane . Gleby brunatne właściwe występują jedynie w rejonie południowej Tarnawatki na podłożu piaszczysto —gliniastym i piaszczystym. W większości wykształciły się z bogatych w węglany skał macierzystych / less zalegający na podłożu kredowym, glina marglista/ pod wpływem lasów liściastych lub mieszanych i erozji wodnej . Charakterystyczną cechą tych gleb jest występowanie poziomu brunatnienia bezpośrednio pod poziomem próchniczym, odczyn zbliżony do obojętnego albo alkaliczny oraz występowanie węglanu wapnia w profilu /poniżej 60-100 cm/. Miąższość poziomu próchniczego wynosi 30-35 cm.
Gleby brunatne wyługowane pod względem budowy profilu zbliżone są do gleb brunatnych właściwych. Różnią się od nich właściwościami chemicznymi. Są głębiej odwapnione /węglan wapnia poniżej 100 cm/ i zakwaszone w poziomie próchnicznym. Wykazują odczyn kwaśny albo słabo kwaśny, rzadziej zbliżony do obojętnego. Są przeważnie ubogie w przyswajalny fosfor i potas, natomiast średnio zasobne lub zasobne w magnez. Miąższość poziomu próchniczego wynosi 25-30 cm. Na ogół gleby te mają uregulowane stosunki wodne .
W obszarze rozległej wychodni kredowej /opoki margliste, opoki, miejscami kreda pisząca w centrum gminy oraz w rejonie Wieprzowa Ordynackiego w południowo-wschodniej części gminy /opoki margliste i opoki/ wykształciły się gleby wapnicowe —rędziny ciężkie na opokach oraz rędziny próchnicze na marglach wapnistych i kredzie piszącej.
Są to gleby porowate, ale o małej pojemności powietrznej i przepuszczalności ze względu na ciężki skład granulo-metryczny, a także dużą zawartość części koloidalnych. Rędziny odznaczają się bardzo wysoką zawartością maksymalnej wody higroskopowej, jednakże duży procent wody znajdującej się w glebie jest niedostępny dla roślin /15-20%/, mogą więc być okresowo za suche w okresach niedoboru opadów atmosferycznych. Ponadto są glebami bardzo plastycznymi, wykazującymi dużą spójność i przylepność. Właściwości te mają wpływ na optymalny moment orki /rędziny ciężkie należą do tzw. gleb „minutowych”/. Zawartość węgla organicznego wynosi średnio 2%,są na ogół średnio zasobne w przyswajalny fosfor i potas oraz stosunkowo ubogie w magnez / zwłaszcza rędziny wytworzone na opokach/. Odczyn przeważnie jest obojętny lub zasadowy.
Sporadycznie w obszarze gminy występują czarne ziemie właściwe. Znajdują się one pomiędzy stawami w dolinie Wieprza i Lasem Smerczyna /kompleks Pańków/ oraz w rejonie Kol. Dąbrowa. Wykształciły się one zarówno na podłożu lessowym, jak i piaszczysto-gliniastym w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, często przy udziale roślinności łąkowej. Występują w lokalnych obniżeniach, w dolnych partiach stoków lub u ich podnóży. Gleby te odznaczają się dużą zawartością substancji organicznych i poziomem próchniczym o dużej miąższości. Część tych gleb powstała na

drodze ewolucji gleb bagiennych, w wyniku obniżenia poziomu wody gruntowej po melioracji. Są one okresowo nadmiernie uwilgotnione. Użytkowane są jako trwałe użytki zielone. Są one zasobne lub średnio zasobne w fosfor i magnez, a ubogie w potas.
Grunty użytkowane rolniczo stanowią 62,92 % ogólnej powierzchni gminy Tarnawatka, w tym grunty orne stanowią 48,27% i użytki zielone 14,29 %. Gleby zaliczane są do pięciu klas bonitacyjnych /II-VI/. Dominują gleby klasy III i IV. Gleby klas chronionych /I-IV i organiczne klas V i VI/ stanowią 61,3% użytków rolnych gminy, w tym 91,7% użytków rolnych /44,8 % pow. gminy/ i 100 % użytków zielonych /16,5 % pow. gminy/. Odpowiednio do typów gleb oraz ich bonitacyjnych klas wykształciły się kompleksy rolniczej przydatności gleb, tworzące typy siedliskowe rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Występują tu kompleksy pszenne /bardzo dobry, dobry i wadliwy/ obejmujące 65,6% pow. gruntów ornych, kompleksy żytnie /bardzo dobry, dobry, słaby gruntów bardzo słaby /obejmujące 30,9 % pow. gruntów ornych oraz zbożowo pastewne -1,5% powierzchni gruntów ornych. Wśród kompleksów pszennych dominuje kompleks pszenny wadliwy „natomiast wśród kompleksów żytnich —żytni dobry. Wśród użytków zielonych 72,3% zajmują użytki zielone średnie.
Według waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dawnego woj. zamojskiego wykonanej w 1990 r. przez IUNiG w Puławach gm. Tarnawatka osiągnęła jedynie 71,6 punktów i została sklasyfikowana na 41 miejscu w grupie gmin byłego województwa zamojskiego. Do gmin o najwyższym wskaźniku należą: m. Hrubieszów 105 „I pkt, gm. Hrubieszów 104,5 pkt, gm. Trzeszczany i gm. Telatyn 103,8 pkt, gm. Dołhobyczów 102 pkt. gm. Ulhówek 100 pkt., gm. Miączyn 98,7 pkt., gm. Zamość 98,6 pkt./. Dla porównania gminy o najniższych wskaźnikach waloryzacji uzyskały: Biłgoraj -54,3 pkt, Tereszpol- 52,9 pkt.
Produkcja rolna jest ingerencją w środowisko i musi odbywać się w sposób kontrolowany z zachowaniem racjonalnych sposobów zapobiegania degradacji gleby, a co za tym idzie jakości produktów przeznaczonych do konsumpcji. Podstawowym wskaźnikiem zmian jakie zachodzą w środowisku glebowym jest zakwaszenie gleby, ale również ubytek podstawowych biogenów lub nadmiar kontaminantów. Za najważniejsze przyczyny wyczerpywania gleby ze składników mineralnych można uznać pobieranie pierwiastków z plonami roślin oraz wymywanie i straty gazowe. Z kolei dostarczanie składników pokarmowych roślinom odbywa się w wyniku nawożenia nawozami naturalnymi i mineralnymi. Ich podaż powinna ściśle korespondować z potrzebami, wtedy nie stanowią one większego zagrożenia dla środowiska. Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych /pH poniżej 5,5/w obszarze gminy Tarnawatka wynosi 56,7 %. Ponadto 53% gleb charakteryzuje się niedoborem fosforu, 74% -potasu i 81 %- magnezu. Gleby mają również niedobór mikroelementów /62% gleb-niedobór boru i miedzi, 29% -manganu,68%-molibdenu i 27% -cynku. Gleby posiadają naturalną zawartość metali ciężkich, jednakże znaczna część produktów roślinnych wykazuje wysokie zawartości metali ciężkich, czego główną przyczyną jest zakwaszenie gleby. Ponadto w roślinach, zwłaszcza w warzywach stwierdzana jest nadmierna koncentracja azotanów .Jest ona powodowana cechami gatunkowyminiektórych roślin oraz zbyt wysokimi dawkami azotu. Czynnikiem degradującym gleby jest również erozja wodna, wietrzna, śniegowa, uprawowa oraz ruchy masowe. Szczególnie niszczycielska jest erozja wodna liniowa /żłobinowa i wąwozowa/. Środowisko glebowe w obszarze gminy Tarnawatka wymaga renaturyzacji poprzez wapnowanie /ponad 50% gleb wymaga wapnowania/ oraz poprawną agrotechnikę. Tereny zagrożone erozją, zwłaszcza stoki o nachyleniu powyżej 15 % powinny być zalesiane. W obszarze erodowanych gruntów ornych na stokach wskazane są pasy poprzeczne pasy zadrzewień lub zakrzywień ochronnych.
(Według klasyfikacji bonitacyjnej gleb w obszarze zmiany studium dominują gleby IV klas bonitacyjnych. Gleby słabsze V klasy bonitacyjnej i żyźniejsze IIIb nie przekraczają 3% ogólnej powierzchni zmiany studium.)1

1.5. Wody powierzchniowe i podziemne

Gmina Tarnawatka leży na pograniczu dwóch regionów hydrograficznych /Wilgat 1975/: regionu Wyżyna Lubelska i Roztocze, subregion Roztocze oraz regionu Wyżyna Wołyńska.

Granica pomiędzy w/w regionami ma kierunek NW-SE. Południowo-zachodnia część gminy leży w regionie Wyżyna Lubelska i Roztocze, natomiast północno-wschodnia w regionie Wyżyna Wołyńska.
Wody podziemne w obu regionach występują w podobnych warunkach tj. w utworach kredowych oraz utworach czwartorzędowych .W dolinach rzek często oba poziomy wodonośne tworzą kredowo-czwartorzędowy zbiornik.
Roztocze jest jednym z czterech subregionów hydrograficznych regionu Wyżyna Lubelska i Roztocze. Jest to najzasobniejsza w wodę część Wyżyny Lubelskiej, odznaczająca się największymi opadami oraz największym odpływem całkowitym i podziemnym. W/w cechy odróżniają również subregion. Roztocze podregionu Wyżyna Wołyńska.
Wody podziemne w utworach górnej kredy mają charakter szczelinowy. Występują one w spękanych marglach „wapieniach i opokach. Przepływ wody odbywa się szczelinami, których wielkość i drożność jest różna w zależności od litologicznego typu skał i genezy szczelin.
Maksymalna strefa zawodnienia, ta która ma znaczenie dla eksploatacji wód podziemnych posiada miąższość od 100 do 150 m . Dolna granica krążenia wód w skałach kredowych oceniana jest na 200-300 m. a w strefach dyslokacji nieciągłych rozcinających do różnych głębokości skały węglanowe możliwy jest zasięg krążenia na 200-300 m. Na dużych głębokościach na wskutek ciśnienia górotworu szczeliny ulegają zacieśnieniu i utwory górnokredowe można traktować jako bezwodne. Największe dopływy są obserwowane w przedziale 30,0-70,0m i takie głębokości mają w większości studnie wiercone tego rejonu. Wody kredowe posiadają swobodne lustro wody. Lokalne napięcie może być wywołane przez ilastą zwietrzelinę występującą na litej skale, nadkład nieprzepuszczalnych osadów czwartorzędowych lub lite, niespękane bloki masywu skalnego. Statyczne lustro wód kredowych występuje na bardzo zróżnicowanych wysokościach.
W dolinach rzecznych stwierdza się je już na głębokości kilku m np, natomiast na wysoczyznach nawet na głębokości prawie 100 m. Głównym źródłem alimentacji tego poziomu jest infiltracja opadów atmosferycznych przez cienką warstwę utworów czwartorzędowych lub bezpośrednio w utwory kredowe. Rejon Roztocza, z racji dobrych warunków infiltracyjnych i najwyższej sumy opadów stanowi główny obszar alimentacji dla całej Niecki Lubelskiej. Przepływ wód kredowych odbywa się generalnie z południa /Roztocze/ ku północy.
Na obszarze Roztocza lustro wody występuje na rzędnej 300,0-320 m n.p.m., w rejonie Zamościa na rzędnej 200,0-210,0 m n.p.m. a w północnej części Wyżyny Lubelskiej na około 180,0 m n.p.m. Zawodnione utwory czwartorzędowe występują w dolinach rzecznych lub lokalnie, niewielkimi płatami na wysoczyznach. Wody tego poziomu występują na niewielkich głębokościach - od kilku m n.p.m.. Pierwsza czwartorzędowa warstwa wodonośna ma zwierciadło swobodne, a głębsze położone pod przykryciem mułków lub iłów rzecznych, lekko napięte. Zasilanie poziomu czwartorzędowego na wierzchowinach odbywa się przez infiltrację wód opadowych natomiast w dolinach rzecznych przez infiltrację wód opadowych oraz dopływ wody z przyległych obszarów wierzchowinowych. Dzięki temu zasobność wodna jest lokalnie znacząca. W dolinach rzecznych praktycznie istnieje jeden kredowo-czwartorzędowy zbiornik wód podziemnych.
Gmina Tarnawatka znajduje się w obszarze udokumentowanego zbiornika wód podziemnych kredowych Nr 407- Chełm —Zamość .Do podstawowych cech powyższego zbiornika należą: wielka powierzchnia zbiornika /ponad 9 tys.km2/, głębokość zbiornika do ok. 100-150m i najczęściej płytkie /od kilku do około 20 m/ występowanie na przeważającym obszarze swobodnego lustra wody, niska naturalna odporność zbiornika na infiltrację zanieczyszczeń antropogenicznych, tworzenie zasobów wód podziemnych poprzez infiltrację wód opadowych na całym obszarze zbiornika, skierowany na zewnątrz system drenażu naturalnego — do rzek granicznych /Bugu i Wieprza/, ich dopływów oraz poza południowo-zachodnie i północne granice zbiornika, szybka wymiana wód w ośrodku skalnym wynikająca ze szczelinowoporowego charakteru tego ośrodka, wysoka jakość wód podziemnych „rolniczy charakter regionu o niewielkim stopniu uprzemysłowienia i urbanizacji oraz jego wysokie walory przyrodnicze.

GZW Nr 407 zachował się w swym naturalnym, prawie niezmienionym stanie zarówno ze względu na zasoby wód podziemnych jak ich jakość. Stopień wykorzystania zasobów jest niski i wynosi około 20% zasobów dyspozycyjnych zbiornika. Tylko lokalnie występują obszary o koncentracji poboru wód podziemnych. Wody spełniają wymagania dla wód pitnych. Naturalne warunki ochrony /brak nadkładu lub nieciągłość jego występowania 4 znaczna przepuszczalność /kwalifikują GZWP Nr 407 do obszarów o wysokim poziomie zagrożenia jakości wód podziemnych.
Czas migracji potencjalnych zanieczyszczeń antropogenicznych do wód podziemnych na 89 % powierzchni zbiornika nie przekracza 25 lat, w tym na obszarze obejmującym 57 % terenu zbiornika nie przekracza 5 lat. Dla zachowania GZWP Nr 407 jako źródła wody pitnej wysokiej jakości cały obszar zbiornika podlega ochronie strefowej; obszary najwyższej, wysokiej i zwykłej ochrony /ONO,OWO,OZO/. Zachodni i środkowa część gminy Tarnawatka znajduje się w obszarze najwyższej ochrony /ONO/ obejmującym obszar spływu wód podziemnych do ujęć komunalnych Zamościa i Tomaszowa Lubelskiego, natomiast wschodnia /Huta Tarnawacka, Tymin, Podkucie, Wieprzów Tarnawacki, Wieprzów Ordynacki/ - w obszarze wysokiej ochrony /OWO/. *(W obecnym stanie prawnym strefy ochronne dla zbiornika nie mają umocowania.)1*
Wody kredowe w obszarze gminy Tarnawatka w południowo-zachodniej części gminy występują na rzędnej 270 m n.p.m. Lustro wody obniża się w kierunku północnym i północnowschodnim do 250 m n.p.m. Stanowią one podstawowy poziom wodonośny i ujmowane są studniami wierconymi. Zwierciadło ma charakter lekko napięty lub swobodny / Wieprzowe Jezioro, Tarnawatka -wodociąg wiejski/. Na terenie gminy Tarnawatka znajduje się 13 udokumentowanych ujęć wód kredowych. Studnie mają głębokość od 37 m /Tarnawatka GS/ do 90 m /Wieprzowe Jezioro/ oraz wydajność od 2,2 mfigodz./ Kol. Wieprzowe Jezioro /do 133 mł/godz /zespół 3 studni w Tarnawatce ZFM/. Wody kredowe w Tarnawatce nawiercane są na głębokościach od 10 do 58 m w zależności od wysokości n.p.m. oraz ukształtowania terenu i stabilizują się na głębokości 5,7 m do 48,2 m / na wysokości 263-270 m n.p.m./. Na północy gminy w Niemirówku nawiercane są na 22 m i stabilizują się na około 11 m /, w Wieprzowie nawiercane są na 28 m i stabilizują się na 6,5 m, w Wieprzowym Jeziorze nawiercane są i stabilizują się na 43,4 m /na wysokości 270-340 m n.p.m. w zależności od ukształtowania terenu.
Wody czwartorzędowe występują w dolinach rzek. Warstwą wodonośną są mułki i piaski czwartorzędowe. Nawiercane są na głębokości kilku metrów i ujmowane w studniach kopanych. Wody powierzchniowe gminy Tarnawatka stanowią naturalne cieki wodne, źródła, stawy i rowy melioracyjne.
W obszarze gminy Tarnawatka bierze początek Wieprz —główna rzeka Lubelszczyzny. Za jej początek uważa się Jezioro Wieprzowe-obszar podmokły z okresowym zbiornikiem wody w miejscowości Wieprzów Tarnawacki. Ten mały, silnie zarastający zbiornik leży na zachodnich peryferiach Grzędy Sokalskiej, na wysokości około 274 m n.p.m. Odpływ z niego odbywa się tylko okresowo. Górny odcinek Wieprza ma charakter rowu. Przecina torfowiskowe, rozległe obniżenie, niegdyś podmokłe, dziś znacznie osuszone.
W najszerszym miejscu obniżenia koło Tarnawatki , osiągającym 5 km, założono duży kompleks stawów. Poniżej stawów, 15 km od Jeziora Wieprzowego, już poza obszarem gminy Tarnawatka, rzeka przyjmuje prawobrzeżny dopływ Kryniczkę. Koryto rzeki jest uregulowane, a dno doliny zmeliorowane. W obszarze gminy Tarnawatka rzekę zasila kilka małych potoków wypływających w okolicach Kol. Partyzantów, Sumina, Skrzypnego Ostrowa, Kol. Dąbrowy i Pańkowa.
Stawy w Tarnawatce mają powierzchnię 183,60 ha i pojemność 2203200 mf Pobór wody z Wieprza wynosi 2251700 mSa. Na stawach prowadzona jest gospodarka rybacka. Stawy w Tarnawatce - produkcyjne oraz wyłączone z produkcji i zarośnięte wraz z przylegającymi łąkami, pastwiskami i zakrzaczeniami, lasem, groblami, rowami i nieużytkami o łącznej powierzchni 492,22 ha podlegają ochronie prawnej na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody — jako użytek ekologiczny. Ponadto dla potrzeb nawodnienia „Pańków IT" z Wieprza pobierane jest 687000 mB wody.
W obszarze gminy nie ma większych naturalnych wypływów wód podziemnych w postaci źródeł. Spory zbiornik wodny zasilany wodami podziemnymi znajduje się w rozległym obniżeniu w centrum Pańkowa. Podobne mokradła, lecz znacznie mniejsze znajdują się na południowy-wschód od Pańkowa. Niewielkie

wysięki wód podziemnych znajdują się również na skraju Lasu Dąbrowa, na wschód od Skrzypnego Ostrowa oraz w Tarnawatce Tartaku.

(Przez obszar zmiany studium nie przepływają żadne cieki wodne. Najbliżej położoną rzeką jest Wieprz. Odległość poszczególnych terenów objętych zmianą studium od tej rzeki jest znaczna.

Gmina Tarnawatka znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 Zbiornik Chełm – Zamość. Jest to zbiornik wód kredowych, które są ujmowane studniami. Poziom wodonośny czwartorzędowy występuje w dolinie Wieprza. Warstwą wodonośną są tutaj mułki czwartorzędowe.

Pierwsze zwierciadło wód gruntowych w obszarze zmiany studium występuje na poziomie poniżej 4 m p.p.t., co stwarza dobre warunki hydrologiczne do posadowienia zabudowy.

Ramowa Dyrektywa Wodna (2000), ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej w Europie, nakłada na wszystkie kraje członkowskie obowiązek osiągnięcia dobrego stanu wód. Określa również sposób dokonywania ocen stanu wód. Oprócz oceny wg zasad wprowadzonych przez RDW, wykonywane są oceny jakości wód powierzchniowych z uwzględnieniem ich przeznaczenia oraz sposobu wykorzystania, wynikające z innych dyrektyw Unii Europejskiej z obszaru wodnego. Pierwszy plan zagospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, uwzględniający RDW, został przyjęty w 2011 r. (M.P. z 2011 Nr 49 poz. 549). Aktualizacja Planu (nowy Plan) został przyjęty na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911).

W ramach Planu gospodarowania wodami wydzielono:

- *jednolite części wód podziemnych – oznaczające określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych (JCWPd)*
- *jednolite części wód powierzchniowych – oznaczające oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych (jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, sztuczny zbiornik wody, rzeka, struga, strumień, potok, kanał, lub ich część, morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub wody przybrzeżne) (JCWP).*

Na obszarze dorzecza Wisły wyznaczonych jest obecnie:

- *2660 jednolitych części wód rzek,*
- *5 jednolitych części wód przejściowych,*
- *6 jednolitych części wód przybrzeżnych,*
- *484 jednolite części wód jezior,*
- *94 jednolite części wód podziemnych,*

Wydzielenie różnych typów wód jest wstępnym etapem na drodze do ustalenia zgodnej z RDW oceny i klasyfikacji stanu ekologicznego wód. Opracowanie typologii wód powierzchniowych było niezbędne z powodu ogromnej różnorodności warunków środowiskowych, które wpływają na charakter występowania organizmów wodnych.

Warunki środowiskowe wynikają z takich czynników, jak m. in.:

- *wielkość powierzchni zlewni,*
- *wysokość na poziomem morza,*
- *typ podłoża,*
- *przypisanie cech właściwych dla ekoregionów.*

Typy wód, w warunkach nie naruszonych przez człowieka, różnią się pod względem cech biologicznych. Z tego względu stanowić będą wzorzec do określenia stopnia odchylenia przy ocenie stanu ekologicznego wód. Dobry stan charakteryzowany jest w zależności od poszczególnych typów wód a JWCP określa się w tym przypadku jako naturalna część wód. Natomiast zakwalifikowanie wód do zmienionych wód części wód zaliczono tzw. SZCW, czyli części których charakter został zmieniony w skutek fizycznego oddziaływania człowieka wód oraz tzw. SCW, czyli część wód powstała w wyniku działalności człowieka

W wyniku przeprowadzonych prac, na obszarze dorzecza Wisły, jako silnie zmienionych części wód jest wyznaczonych:

- *dla JCWP rzecznych, 2108 naturalnych, 491 SZCW i SCW 61.*
- *dla JCWP jeziornych, 464 naturalnych, 20 SZCW i SCW 0,*

- *dla JCWP przybrzeżnych, 5 naturalnych, 1 SZCW i SCW 0,*
- *dla JCWP przejściowych, 3 naturalnych, 2 SZCW i SCW 0,.*

Natomiast jako sztucznych części wód wyznaczonych jest 58 jednolitych części wód rzek.
Przy wydzielaniu JCWPd brano pod uwagę szereg materiałów i podziałów obowiązujących w hydrogeologii. Głównymi kryteriami przy wyznaczaniu JCWPd były: związek hydrauliczny wód podziemnych z wodami powierzchniowymi, typ ośrodka geologicznego i rozciągłości poziomów wodonośnych, granice hydrauliczne i hydrostrukturalne, warunki zasilania wód podziemnych, związek wód podziemnych z ekosystemami bagiennymi (obszary sieci Natura 2000), rozmieszczenie punktów monitoringu wód podziemnych, strefy poboru wód podziemnych kształtujące regionalny układ krążenia (aglomeracji miejsko-przemysłowych i górnictwa), charakter i zasięg antropogenicznego oddziaływania oraz stopnia przekształcenia chemizmu wód podziemnych, grupowania jednorodnych jednolitych części wód podziemnych o zbliżonym stanie chemicznym i ilościowym (agregacja według wybranego kryterium jednorodności).
Gmina Tarnawatka znajduje się na terenie JWP:
Jednolite części wód rzecznych:
PLRW20002324136, Wieprz do Jacynki *(obejmująca obszar zmiany studium) - typ JWCP - Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych (23), status – naturalna część wód, ocena obecnego stanu – zły, cel środowiskowy – dobry stan ekologiczny i chemiczny, ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona, odstępstwo art. 4.4, 4.5 RDW – tak, typ odstępstwa – Brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych, przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych, opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych, termin osiągnięcia dobrego stanu - 2021,*
Jednolite części wód podziemnych:
PLGW200090 *(obejmująca obszar zmiany studium)**,** stan ilościowy – dobry, stan chemiczny - dobry, ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona, cel środowiskowy – dobry stan ilościowy i chemiczny, odstępstwo art. 4.4, 4.5 RDW – nie, typ odstępstwa – nie dotyczy, termin osiągnięcia dobrego stanu – 2015, uzasadnienie odstępstwa – nie dotyczy,*
PLGW2000121 *(nieobejmująca obszaru zmiany studium)**,** stan ilościowy – dobry, stan chemiczny - dobry, ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona, cel środowiskowy – dobry stan ilościowy i chemiczny, odstępstwo art. 4.4, 4.5 RDW – nie, typ odstępstwa – nie dotyczy, termin osiągnięcia dobrego stanu – 2015, uzasadnienie odstępstwa – nie dotyczy.*
Dyrektywa przewiduje odstępstwa od założonych celów środowiskowych, jeżeli ich osiągnięcie dla danej części wód w ustalonym terminie nie będzie możliwe z określonych przyczyn.
W myśl art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej, odstępstwa zdefiniowane są następująco:

- *odstępstwa czasowe – dobry stan wód może zostać osiągnięty do roku 2021 lub najpóźniej do 2027 (art. 4.4, 4.5 RDW) – ze względu na brak możliwości technicznych wdrażania działań, dysproporcjonalne koszty wdrożenia działań, warunki naturalne niepozwalające na poprawę stanu części wód,*
- *ustalenie celów mniej rygorystycznych (art. 4.5 RDW), ze względu na brak możliwości technicznych wdrożenia działań, dysproporcjonalne koszty wdrożenia działań*
- *czasowe pogorszenie stanu wód (art. 4.6 RDW),*
- *nieosiągnięcie celów ze względu na realizację nowych inwestycji (art. 4.7 RDW), ze względu na brak nowych zmian w charakterystykach fizycznych jednolitych części wód, nowych form zrównoważonej działalności gospodarczej człowieka.)1*

1.6. Warunki klimatyczne.

W literaturze naukowej brak zgodności w zakresie regionalizacji klimatycznej. Granice wydzielanych regionów są zależne od przyjętych kryteriów /dowolna cecha lub ich zespół/. Gmina Tarnawatka położona jest /wg W. i A. Zinkiewiczów - regionalizacja klimatyczna Lubelszczyzny | w Tomaszowskiej dziedzinie klimatycznej, natomiast wg regionalizacji ogólnopolskiej wg A. Woś/ opartej na ocenie częstości pojawiania się różnych typów pogodowych - w Regionie Zamojsko-Przemyskim.

W porównaniu z innym regionami jest tu najmniejsza liczba dni z pogodą umiarkowanie ciepłą /122 dni / oraz jednocześnie z dużym zachmurzeniem /38 dni/. Rzadziej pojawiają się dni chłodne /30 dni/, w tym z opadem /18 dni/, z dużym zachmurzeniem i opadem /12dni/. Częściej niż w innych regionach pojawiają się dni z pogodą bardzo ciepłą, słoneczną lub z niewielkim zachmurzeniem i opadem /91 dni, w tym 58 bez opadu i 33 z opadem/. Również nieco więcej w tym regionie notuje się dni z pogodą przymrozkową bardzo chłodną, słoneczną, bez opadu 15 dni/, Względnie często notuje się pogodę umiarkowanie mroźną/15 dni/.

W najszerszym miejscu obniżenia koło Tarnawatki , osiągającym 5 km, założono duży kompleks stawów. Poniżej stawów, 15 km od Jeziora Wieprzowego, już poza obszarem gminy Tarnawatka, rzeka przyjmuje prawobrzeżny dopływ Kryniczkę. Koryto rzeki jest uregulowane, a dno doliny zmeliorowane. W obszarze gminy Tarnawatka rzekę zasila kilka małych potoków wypływających w okolicach Kol. Partyzantów, Sumina, Skrzypnego Ostrowa, Kol. Dąbrowy i Pańkowa.

Stawy w Tarnawatce mają powierzchnić 183,60 ha i pojemność 2203200 mf Pobór wody z Wieprza wynosi 2251700 mSa. Na stawach prowadzona jest gospodarka rybacka. Stawy w Tarnawatce - produkcyjne oraz wyłączone z produkcji i zarośnięte wraz z przylegającymi łąkami, pastwiskami i zakrzaczeniami, lasem, groblami, rowami i nieużytkami o łącznej powierzchni 492,22 ha podlegają ochronie prawnej na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody — jako użytek ekologiczny.

Ponadto dla potrzeb nawodnienia „Pańków IT" z Wieprza pobierane jest 687000 mB wody. W obszarze gminy nie ma większych naturalnych wypływów wód podziemnych w postaci źródeł. Spory zbiornik wodny zasilany wodami podziemnymi znajduje się w rozległym obniżeniu w centrum Pańkowa. Podobne mokradła, lecz znacznie mniejsze znajdują się na południowy-wschód od Pańkowa. Niewielkie wysięki wód podziemnych znajdują się również na skraju Lasu Dąbrowa, na wschód od Skrzypnego Ostrowa oraz w Tarnawatce Tartaku.

Obecny klimat zaliczany jest do przejściowych i jest kształtowany poprzez zmienny w swym zasięgu napływ mas powietrza oceanicznego z zachodu i kontynentalnego ze wschodu. Przejściowość klimatu jest wyrażona m.in. dużą różnorodnością i zmiennością obserwowanych stanów pogody z dnia na dzień wynikającą z cyrkulacji atmosferycznej. Cyrkulacja ta nad Wyżyną Lubelską i Roztoczem oraz Wyżyną Zachodniowołyńską podobnie jak nad całą Polską wykazuje przebieg roczny. W listopadzie i grudniu dominuje cyrkulacja zachodnia, głównie cyklonalna. W styczniu „lutym 1 marcu zaznacza się wyraźnie udział sytuacji wyżowych ze spływem południowym i południowo-wschodnim mas powietrza, choć w lutym i marcu ogólna częstość sytuacji cyklonalnych jest większa niż antycyklonalnych. W okresie od kwietnia do sierpnia słabnie udział cyrkulacji z sektora zachodniego /z wyjątkiem lipca/, a wzrasta częstość spływu mas powietrza z północy. Jednocześnie w tych miesiącach wzrasta stopniowo częstość pogody wyżowej. We wrześniu i październiku przeważa kierunek zachodni głównie w układzie antycyklonalnym.

Nad analizowany obszar najczęściej spływają masy powietrza polarno-morskiego, ze średnią częstością w roku 66%, maksimum częstości mas polarno-morskich występuje w lecie /70-78% dni/. Latem przynoszą one w większości ochłodzenie, wzrost zachmurzenia i opady, natomiast w zimie przynoszą przeważnie ocieplenie oraz opady śniegu lub deszczu. Częstość mas powietrza polarno-kontynentalnego jest znacznie mniejsza i wynosi około 20% ogólnej sumy wszystkich rodzajów mas. Masy te najczęściej napływają w styczniu, marcu i lutym, dając pogodę mroźną o małym zachmurzeniu. Latem masy kontynentalne napływają jako ciepłe, o małej wilgotności względnej. Powietrze arktyczne /około 12% częstości w roku/ napływa najczęściej w okresie wiosny, powodując wystąpienie

przymrozków, a nawet kilkudniowych mrozów, stanowiących zagrożenie dla upraw. Powietrze zwrotnikowe napływa stosunkowo rzadko /3% dni w roku/, z największą częstością w maju.
Na zmienność warunków pogodowych największy wpływ mają fronty atmosferyczne rozdzielające masy powietrzne. Średnio w roku nad Wyżyną Lubelską, Zachodniowołyńską i Roztoczem notuje się 134 fronty, czyli średnio co trzeci dzień jest dniem z frontem atmosferycznym. W przebiegu rocznym najwięcej dni z tzw. pogodą frontową występuje w grudniu i listopadzie /odpowiednio 14 i 12 dni/, a najmniej w sierpniu i czerwcu /średnio po 10 dni/. Ponad połowę obserwowanych frontów stanowią fronty chłodne, które najczęściej występują we wrześniu, a najrzadziej w lutym. Fronty ciepłe najczęściej występują w grudniu a najrzadziej w czerwcu. Zmienność warunków pogodowych w dużym stopniu determinuje warunki termiczne oraz wpływa na rodzaj, charakter i wielkość opadów atmosferycznych.
Klimat w obszarze Wyżyny Lubelskiej, Wyżyny Zachodniowołyńskiej i Roztocza wykazuje dużą zmienność przestrzenną, głównie powodowaną różnicami hipsometrycznymi i nasilającymi się wpływami kontynentalizmu w kierunku wschodnim. Wpływ ten wyraźnie zaznacza się w rozkładzie poszczególnych parametrów. Średnie roczne wartości temperatury wynoszą: na Roztoczu 7,0 *C, w rejonie Grzędy Sokolskiej 7,3*C, dla porównania - w rejonie środkowej Wisły 7,8?C /, średnie temperatury lipca wynoszą na Roztoczu 17,4 *C, w obszarze Grzędy Sokolskiej 17,8 *C, nad Wisłą 18,2 ?C/, natomiast stycznia - na Roztoczu -4,9 ?C, w obszarze Grzędy Sokalskiej -4,2 *C i nad Wisłą - 3,4?C/. Trwanie zimy określane liczbą dni z ujemną temperaturą średnią określa się na 85 dni /w okolicach Zamościa 80 dni, nad Wisłą 74 dni/. Duża różnica między średnią temperaturą stycznia i lipca wskazuje na kontynentalizm klimatu, zwiększający się w kierunku wschodnim /niższe temperatury Roztocza wynikają z większych wysokości bezwzględnych terenu/. Największe nasłonecznienie wykazują miesiące w kolejności: sierpień, lipiec, czerwiec, wrzesień natomiast z miesięcy zimowych luty. Pokrywa śnieżna zalega nawet 100 dni. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną powyżej 10cm wynosi 60 dni, natomiast z pokrywą śnieżną powyżej 20 cm — 40 dni. Średnia roczna wartość opadów atmosferycznych w wieloleciu /1951-2000/ wynosi 680 mm dla Roztocza i należy do najwyższych w obszarze województwa lubelskiego /550-600 mm dla pozostałego obszaru wyżynnego/. Zapasy wody w pokrywie śnieżnej wynoszą 150 mm/. W przebiegu rocznym przeważają opady letnie nad zimowymi. Maksimum opadów przypada zazwyczaj na lipiec /ok.85mm/, minimum na grudzień i styczeń /o0k.30 mm/, jednakże występują tak duże nieregularności, te najbardziej deszczowy miesiąc -lipiec, bywa w niektórych latach bardzo suchy, a najuboższy w opady styczeń, może ich otrzymać więcej niż średnio lipiec. Częste są deszcze o dużej intensywności. Gmina Tarnawatka położona jest jednak poza pasami burzowo-gradowymi obejmującymi południowo – zachodnie i wschodnie gminy Zamojszczyzny. Częściej niż w innych miesiącach zdarzają się ulewne deszcze i opady gradu w czerwcu i lipcu. Zdarzają się też nadmierne opady śniegu w listopadzie i grudniu. Przeważają wiatry z kierunków zachodnich i północno-zachodnich, które stanowią około 50 % wszystkich wiatrów. Najmniejszy udział mają wiatry z kierunku północnego. Dominują wiatry o prędkości 2,1 m/s. Średnia liczba dni z wiatrem bardzo silnym —powyżej 8m/s wynosi 60. Maksymalne prędkości wiatrów o prawdopodobieństwie występowania raz na 10 lat- 30m/s. Klimat jest modyfikowany lokalnie przez rzeźbę, głębokość zalegania wód podziemnych oraz obecność wód powierzchniowych, szatę roślinną i antropogenną emisję gazów i pyłów do atmosfery.
W obszarze gminy Tarnawatka klimat jest bardzo silnie modyfikowany w rozległej, torfowiskowej dolinie Wieprza z dużym kompleksem stawów rybnych ze względu na płytkie zaleganie wód gruntowych „obecność wód powierzchniowych, obniżenie terenu, przylegające do niej kompleksy leśne Glinianki, Kunaszka, Dąbrowa, Skrzypny Ostrów i Działki oraz emisję gazów i pyłów z lokalnych kotłowni i palenisk domowych /szczególnie zimą/. Występuje tu niekorzystne zjawisko inwersji termicznej.
W obniżeniach o charakterze kotlin charakterystyczne jest gromadzenie się chłodnego powietrza w nocy, co prowadzi do powstania nad nimi inwersyjnej stratyfikacji temperatury w powietrzu atmosferycznym. Masy chłodnego, cięższego powietrza zalegają w dolinach, tworząc lokalne zastoiska chłodu. Korzystniejszy klimat jest na wyniosłościach w północnej części gminy, jednakże ze względu na

niewielkie powierzchnie lasów, które są regulatorem stosunków wodnych, termicznych, wiatrów - wahania termiczne, wilgotności powietrza są większe niż w dolinie. Silniejsze są również wiatry.
Warunki klimatyczne i mikroklimatyczne mają istotne znaczenia nie tylko dla komfortu bytowania człowieka, rozwoju określonych biocenoz naturalnych ale i na warunki eksploatacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
Obszar gminy Tarnawatka położony jest w strefie bioklimatu leśnego łagodnie bodźcowego, korzystnego dla mieszkańców gminy oraz turystów, umożliwiającego realizację funkcji klimatoterapii. Pogody oszczędzające występują latem i jesienią /65-85 % /, natomiast pogody obciążające zimą. Pogody korzystne dla klimatoterapii występują w okresie lipiec-październik . Długo zalegająca pokrywa Śnieżna, w tym o grubości powyżej 20 cm - 40 dni jest korzystna dla rozwoju sportów zimowych.
Agroklimat gminy Tarnawatka charakteryzują następujące wskaźniki:

- okres gospodarczy z temperaturami wyższymi od 2,5?C -232 dni /Zamość-237 dni, Nisko-246 dni/
- okres wegetacyjny z temperaturami wyższymi od 59C-207dni /Zamość-213, Nisko-217 dni/
- średnia temperatura okresu wegetacyjnego /TV-X/ -14,69C /Zamość-14,8?C, Leżajsk -15,3*C 14,3?C-Lubaczów
- średnia liczba dni z przymrozkami w okresie wegetacyjnym /IV-X/ - 21,4 dni / Nisko-13,7dni, Horyniec Zdrój-23,1 dni/,
- średnie opady roczne -628 mm //Narol-763 mm,Biszcza-597 mm/,
- średnie opady okresu wegetacyjnego- 409 mm /Narol-480mm,Biszcza-382 mm/
- deszcze nawalne z huraganami i gradem w czerwcu i lipcu,
- średnia liczba dni z burzą -20 dni
- dodatni roczny bilans wodny / średnio 46 mm/ oraz ujemny w miesiącach kwiecień -wrzesień /średnio -53 mmy/,
- długość zalegania pokrywy śnieżnej -100 dni.

Gmina Tarnawatka według skali 15 punktowej opracowanej przez IUNG Puławy, waloryzującej wartości plonotwórcze agroklimatu otrzymała jedynie 10,4 punktu, najmniej ze wszystkich gmin byłego województwa zamojskiego. Przylegająca od południa gmina Tomaszów Lubelski otrzymała 10,6 pkt. Natomiast pozostałe gminy otaczające gminę Tarnawatka i Krasnobród, Krynice, Rachanie /otrzymały 11,0 punktów. Występują tu ponadto przymrozki w pierwszej dekadzie czerwca oraz w drugiej i trzeciej dekadzie września, nie notowane na terenach otaczających Roztocze. Większa jest również średnia liczba dni z przymrozkami w kwietniu, maju i wrześniu.

1.7. Biocenozy.

Gmina Tarnawatka położona jest w krainie geobotanicznej Roztocze w okręgu Zamojskim, podokręgu Wożuczyńskim „jedynie mały fragment południowo-zachodni zaliczany jest do okręgu Roztocze Środkowe i Południowe, podokręg Zwierzyniecki. Pod względem zoogeograficznym w okręgu subpontyjskim, natomiast pod względem przyrodniczo-leśnym gmina położona jest w krainie małopolskiej, dzielnicy Roztocza, na pograniczu dwóch mezoregionów: Roztocza Środkowego i Roztocza Wschodniego. Położenie obszaru gminy na pograniczu różnych jednostek regionalnych geobotanicznych i przyrodniczo-leśnych jest potwierdzeniem dużej bioróżnorodności terenu i zróżnicowania przestrzennego walorów przyrodniczych. Zróżnicowanie biocenotyczne terenu, przyjmując w dużym uproszczeniu, jest pochodną warunków geomorfologicznych, hydrologicznych, glebowych, klimatycznych w przeszłości i obecnie oraz antropoopresji. Znaczna część flory, a szczególnie gatunki rzadkie wywodzi się z różnych okresów kształtowania się flory po ustąpieniu lodowca /około 10 000 lat temu/. Dziś występują one w postaci reliktów powiązanych z obszarami o klimatach dawniej u nas dominujących. Stąd wywodzi się określenie odpowiednich elementów geograficznych lub genetycznych /arktyczny, borealny, środkowoeuropejski , śródziemnomorski, atlantycki „pontyjski, południowo-syberyjski i śródziemnomorski/.

Analiza geograficzna aktualnej flory Lubelszczyzny i obszaru objętego niniejszym opracowaniem pozwala na określenie stopnia jej podobieństwa do otaczających regionów Polski i Europy.
Gatunki arktyczne na Lubelszczyźnie reprezentuje tylko chamedafne północna występująca w Woli Tulnickiej koło Parczewa, natomiast gatunki alpejskie tylko zawilec narcyzowy występujący na Roztoczu.
Gatunki borealne wkroczyły za ustępującym lodowcem z południa, południowego-wschodu i południowego-zachodu i stanowią poważny składnik flory województwa lubelskiego. Ogółem stwierdzono 158 gatunków /10% flory/. Skupiają się na Lubelszczyźnie na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim /150 gatunków/ i na Równinie Puszczańskiej /141 gatunków/. Najmniej jest ich na Grzędzie Hrubieszowskiej /71 gatunków / i Pobużu /85 gatunków.
Gatunki środkowo-europejskie są głównym składnikiem flory Lubelszczyzny. Reprezentuje je 208 gatunków /16% flory/. Najbogatsze w te gatunki są Wzniesienia Urzędowskie /172/, Płaskowyż Nałęczowski /171/ i Wyniosłość Giełczewska /170/, najuboższe Płaskowyż Tarnogrodzki /114/ i Równina Puszczańska /118/. Regiony położone w okręgu Subwołyńskim mają po około 160 gatunków środkowoeuropejskich. Weszły one w późnych okresach postglacjału z południowego wschodu wzdłuż łuku karpackiego oraz z południa i z południowego-zachodu przez wyżynę Krakowsko-Częstochowską. Rośliny bardziej ciepłolubne wchodziły z podobnych kierunków lecz po podłożu bardziej zasobnym w wapń i przy słabo zwartej pokrywie leśnej, głównie poprzez Podole, Wołyń oraz Wyżyny Miechowsko - Sandomierskie. Gatunki górskie przybyły na Lubelszczyznę z ostoi południowych we wczesnym i późnym postglacjale. Są to gatunki charakterystyczne dla Karpat Wschodnich /wschodnio-karpackie/, Karpat Zachodnich /zachodnio-karpackie/ oraz północnoalpejskie. W całym województwie stwierdzono 82 gatunki górskie /6% całej flory/. Najwięcej występuje ich w rejonach najwyżej wzniesionych. Na Roztoczu Zwierzynieckim występuje 46 gatunków, Roztoczu Józefowskim – 33 gatunki i Roztoczu Szczebrzeszyńskim - 31 gatunków oraz Wyniosłości Giełczewskiej – 33 gatunki iw Padole Zamojskim - 32 gatunki. Najmniej gatunków górskich występuje w obszarze Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i Kotliny Chodelskiej /6/ oraz Równiny Lubartowskiej i Płaskowyżu Świdnickiego /po 7/.
Gatunki atlantyckie przywędrowały w okresie atlantyckim z północnego i południowego zachodu. Utrzymały się dotąd jako relikty przede wszystkim na wydmach piaszczystych, obszarach suchych borach sosnowych, na torfowiskach przejściowych oraz w jeziorach oligotroficznych obszarach ich otoczeniu. Na łączną liczbę 28 gatunków, na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim występuje 25, na Równinie Puszczańskiej -15 i na Roztoczu Zwierzynieckim -13. Najmniej jest ich na obszarach wschodnich, na podłożu lessowym i kredowym - Pobużu -2 gatunki, Grzędzie Sokolskiej, Padole Zamojskim, Grzędzie Hrubieszowskiej —po 4 gatunki.
Gatunki pontyjskie związane są przede wszystkim z prowincją pontyjską obszaru euro-syberyjskiego. Wnikanie ich na Lubelszczyznę miało miejsce u schyłku glacjału oraz we wczesnym postglacjale. Wędrówki odbywały się głównie dolinami rzek-Wisły, Wieprza i Bugu, głównie z ostoi Bałkańsko-Czarnomorskiej i Wierzchowiny Czesko-Morawskiej oraz nielicznie z Jury Szwabskiej i Jury Frankońskiej. Najwięcej stanowisk roślinności pontyjskiej obserwuje się na słonecznych zboczach kredowych bogatych w wapń oraz na silnie nasłonecznionych zboczach lessowych i tylko pojedynczo na wydmach piaszczystych. Ze 119 roślin pontyjskich 80 gatunków rośnie wśród muraw kserotermicznych. Najwięcej gatunków pontyjskich występuje na Wyżynie Lubelskiej na Wyniosłości Giełczewskiej -101 gatunków, Płaskowyżu Nałęczowskim - 98, Działach Grabowieckich - 96, Pagórach Chełmskich i Padole Zamojskim - 94. Najuboższe w gatunki pontyjskie są: Płaskowyż Tarnogrodzki/16 / i Równina Puszczańska/23/.
Gatunki śródziemnomorskie przywędrowały podobnie jak gatunki pontyjskie z ostoi Bałkańsko-Czarnomorskiej i Wierzchowiny Czesko-Morawskiej we wczesnych okresach postglacjału. Na ogólna liczę 30 gatunków śródziemnomorskich najwięcej występuje ich na Wyżynie Lubelskiej : na Płaskowyżu Nałęczowskim - 22 gatunki, Wzniesieniach Urzędowskich – 20, na Grzędzie Hrubieszowskiej i w Padole Zamojskim —po 18 gatunków. Najuboższe w te rośliny są obszary niżowe pokryte glebami bielicowymi —Płaskowyż Tarnogrodzki, Równina Puszczańska, Zaklęsłość Łomaska, równina Lubartowska.

Gatunki południowo-syberyjskie posiadają centrum swojego występowania w prowincji południowo-syberyjskiej, obszaru euro-syberyjskiego. Dawniej uważane były za element pontyjski. Przybyły one ze wschodu i południowego wschodu w okresie wczesnego postglacjału. Na Lubelszczyźnie stwierdzono dotychczas 47 gatunków południowo-syberyjskich. Najwięcej występuje ich w zbiorowiskach kserotermicznych i leśnych. Na Wyżynie Lubelskiej ich liczebność waha się od 31-38 „na Roztoczu od 21 do 28 i na terenach niżowych od 16 do 21 gatunków.
W podokręgu Wożuczyńskim /w przybliżeniu obszar gminy zaliczany do Grzędy Sokolskiej/ dominują gatunki środkowoeuropejskie /162/ oraz pontyjskie /91/,natomiast w podokręgu Zwierzynieckim /obszar gminy zaliczany do Roztocza Środkowego/ dominują gatunki środkowoeuropejskie /155/ i borealne /129/ W podokręgu. Zwierzynieckim znacznie mniejszy udział niż w podokręgu Wożuczyńskim mają gatunki pontyjskie /33/,południowo-syberyjskie 125/, śródziemnomorskie /11/. Liczniejsze są jednak gatunki górskie /46/ i atlantyckie /13/. Łącznie flora naczyniowa podokręgu Zwierzynieckiego liczy 412 gatunków zaliczanych do różnych elementów geograficznych i jest nieco uboższa pod względem liczebności od flory Podokręgu Wożuczyńskiego /422 gatunki/.
Wyróżnikiem podokręgu Wożuczyńskiego /północno-wschodnia część gminy/ jest znaczny udział gatunków pontyjskich „natomiast Zwierzynieckiego / południowo-zachodnia część gminy/ -najliczniejszy na Lubelszczyźnie udział gatunków górskich.
Podstawowym siedliskiem reliktowej flory borealnej, pontyjskiej, południowo-syberyjskiej i śródziemnomorskiej są lasy liściaste. Skupiają się w nich też gatunki środkowoeuropejskie i górskie. Drugim podstawowym siedliskiem są ciepłolubne i widne zarośla oraz murawy kserotermiczne. Skupiają one głównie florę pontyjską i środkowoeuropejską. Dużo roślin borealnych występuje też w naturalnych zbiorowiskach łąkowych, w zbiorowiskach ruderalnych i segetalnych oraz na torfowiskach przejściowych.
Gmina Tarnawatka ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują 62,92 % powierzchni gminy „w tym grunty rolne stanowią 48,27% „użytki zielone -14,29% oraz sady 0,36%. Lasy zajmują 26,42 % powierzchni gminy „natomiast wody 2,77 %.Wskaźnik lesistości jest wyższy w gminie iż w województwie lubelskim /21,90%/ , lecz niższy od wskaźnika krajowego /28,10%/.
Odpowiednio do struktury użytkowania ziemi w obszarach wierzchowinowych występują biocenozy rolnicze jednoroczne pól uprawnych i biocenozy leśne „natomiast w dolinie Wieprza biocenozy rolnicze łąkowe i wodno-torfowiskowe oraz biocenozy leśne.
Zbiorowiska leśne zgrupowane są w trzech dużych kompleksach leśnych :

- „Pańków I” /obejmujący Las Konaszka, Las Smreczyna, Las Glinianka i Las Bagno/ w południowo-zachodniej części gminy, .
- „Werechanie” na wschodzie gminy,
- „Dąbrowa I” na południu gminy oraz kilku mniejszych ; „Czapla Kępa” i „Dębowe” w dolinie Wieprza w bezpośrednim sąsiedztwie stawów,” Lasek” wzdłuż wschodniej strony drogi Tarnawatka-Tomaszów i „Dąbrówka” pomiędzy kompleksem „Dąbrowa I” i wsią Wieprzów Tarnawacki.

W/w kompleksy stanowią własność Państwa i są administrowane przez nadleśnictwo Tomaszów.
Ponadto na terenie gminy znajduje się kilkanaście niewielkich kompleksów śródpolnych i śródłąkowych nie stanowiących własności Państwa mających istotne znaczenie dla zachowania bioróżnorodności i utrzymania powiązań funkcjonalnych.
Gatunkami tworzącymi drzewostany w zachodniej części kompleksu leśnego "Werechanie" są: buk zwyczajny, dąb szypułkowy oraz sosna zwyczajna. W domieszce występuje topola osika „grab zwyczajny, brzoza brodawkowata, modrzew polski i jodła pospolita. Do najcenniejszych zbiorowisk w kompleksie "Werechanie" należy buczyna karpacka w formie podgórskiej „pośród której występuje stanowisko modrzewia polskiego objęte ochroną rezerwatową.
W kompleksie "Pańków " występują drzewostany sosnowe, w kompleksie "Dąbrowa I" - drzewostany sosnowo-dębowe, natomiast w kompleksie "Dębowe" w sąsiedztwie stawów drzewostan sosnowy i w kompleksie "Czapla Kępa" - młody drzewostan brzozowy.

Lasy są ostoją fauny leśnej. Występuje tu jeleń „sarna „lis „kuna leśna , dzik, borsuk, zając, bażant kuropatwa. Widywany jest też wilk. Na przestrzeni lat 1990-1999 na terenie Nadleśnictwa Tomaszów wzrosła liczebność lisa, wilka, jelenia, borsuka i dzika, spadła liczebność sarny, zająca, bażanta i kuropatwy. Awifaunę reprezentują; zięba świstuszka, rudzik oraz ptaki drapieżne takie jak jastrząb, kania, myszołów - żerujące na polach uprawnych /nornice/. Lasy, pomimo powtarzających się klęsk żywiołowych /huragany -1992,1994, 1997, okiść -1997/, posiadają dużą naturalną odporność na choroby grzybowe i gradacje szkodników owadzich, wynikającą ze składu gatunkowego, występującego podrostu i podszytu i są w dobrym stanie sanitarnym.
Zbiorowiska łąkowe występują w dolinie Wieprza .Dominują łąki rajgrasowe o charakterze antropogenicznym /łąki kośne/, rzadziej naturalnym z rajgrasem wyniosłym, wiechliną łąkową i kupkówką pospolitą jako gatunkami dominującymi i wyczyńcem łąkowym, kostrzewą czerwoną, mietlicą białawą, koniczyną białą, rzeżuchą łąkową, babką lancetowatą i bodziszkiem łąkowym w domieszce. Powstanie tych zbiorowisk wiąże się z podsiewami mieszanek traw, mniej lub bardziej intensywnym nawożeniem, a także zabiegami pielęgnacyjnymi. Nad rzeką występują głównie łąki wyczyńcowe z wyczyńcem łąkowym, kostrzewą czerwoną, wiechliną łąkową jako gatunkami dominującymi z jaskrem ostrym i firletką poszarpaną w domieszce. Łąki kośne występują na osuszonych zbiorowiskach torfowiskowych oraz trzęślicowych. Najbliżej koryta rzeki spotyka się siedliska łęgowe zastoiskowe rzadziej łęgi właściwe. W składzie florystycznym użytków zielonych na tych siedliskach dominują trzciny, oczerety, trzęślica modra, turzyce niskie, wyczyniec łąkowy, wiechlina błotna, manna jadalna, turzyca błotna, śmiałek darniowy. Ze zbiorowiskami łąkowymi związana jest fauna łąkowa, z takimi gatunkami jak brzęczek, remiz, potrzos, derkacz, bocian biały.
Zbiorowiska torfowiskowe niskie występujące w płaskim i szerokim dnie doliny rzecznej zostały osuszone zabiegami melioracyjnymi w strefie przypowierzchniowej i zamienione na łąki kośne. W dolinie Wieprza znajdują się złoża torfu. Są to złoża niskie, szuwarowo-turzycowiskowe, turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha, natomiast zasoby 38292 tys. mł. Średnia miąższość złóż waha sić w przedziale od 1,52m do 2,4lm. Maksymalną miąższość wynoszącą 6,30 m stwierdzono na północ od kompleksu stawów rybnych w Tarnawatce. Na północ od w/w stawów znajduje się też gytia organiczna — 4500 tys. mł, natomiast w górnej części doliny —gytia węglanowa o zasobach 619 tys.m3. Torf w tej części złoża w przeszłości był eksploatowany na powierzchni 7,5 ha /wyeksploatowano 83 tys. m^3.
Ponieważ torfowiska są zmeliorowane i użytkowane gospodarczo zostały wyłączone z potencjalnej bazy zasobowej i podlegają ochronie. Naturalnych zbiorowisk torfowiskowych praktycznie nie ma. Do zarośli i muraw kserotermicznych zaliczane są zbiorowiska siedlisk wapieniolubnych o zróżnicowanym uwilgotnieniu podłoża i ocienieniu. Zbiorowiska o charakterze zaroślowym cechuje występowanie wisienki karłowatej, derenia świdwy, leszczyny, szakłaka pospolitego i ligustru pospolitego. Powstają one w wyniku wycinania dąbrów świetlistych oraz zarastania nie wypasanych muraw stepowych. Murawy kserotermiczne na podłożu lessowym wydzielają się skupieniami z ostnicą włosowatą, strzęplicą nadobną i kostrzewą bruzdkowaną oraz rutewką i szałwią łąkową. Związana z siedliskami muraw i zarośli kserotermicznych oraz stepopodobnych. Fauna kserotermiczna reprezentowana jest przez takie gatunki jak: trzmiel stepowy, pokrzewka ciernista „jaszczurka zielona, ryjkowce, owady pszczołowate. Spotykane są też rzadkie gatunki motyli. Małe fragmenty zarośli muraw kserotermicznych spotyka się na południowo-zachodnich i zachodnich stokach.
Zbiorowiska synantropijne rozwinęły się na terenach zagospodarowanych przez człowieka i różnicują się na dwie grupy; ruderalną - towarzyszącą zwłaszcza przydrożom, przychaciom, zrębom leśnym oraz segetalną - występującą wśród upraw rolnych / roślin zbożowych i okopowych/.
Istotne znaczenie ekologiczne mają również skupiska starodrzewu w parkach pałacowych i podworskich oraz na starych cmentarzach kościelnych i grzebalnych oraz zadrzewienia przydrożne.
Niewątpliwie obszarem najcenniejszym pod względem przyrodniczym jest dolina Wieprza z kompleksem stawów oraz z kompleksem leśnym „Czapla Kępa" położonym miedzy stawami , Uroczyskiem „Dębowe" pomiędzy głównym kompleksem stawów a „Pasternikiem" i Uroczyskiem

„Pańków P" położonym na południe od stawów. Jest to największa ostoja fauny wodno-błotnej w południowo-wschodniej Polsce „spełniająca kryteria konwencji o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, Ramsara, 2 lutego 1971 r.
Obecnie chroniona jest jako użytek ekologiczny /rozp. Nr 30 Wojewody Zamojskiego z dnia 28 października 1997 r. w sprawie wprowadzenia indywidualnej ochrony przyrody /Dz. Urz. Woj. Zam. z 1997 r. Nr 33 poz.168 zmiana rozporządzenie Nr 166 Wojewody Lubelskiego z dnia 24 lipca 2002r. w sprawie uznania obszaru za użytek ekologiczny na terenie województwa Lubelskiego /Dz. Urz. Woj. Lub. z 2002 r. Nr 80 poz.1773/. Nie jest to jednak wystarczająca forma ochrony prawnej.
Na obrzeżach stawów występują zbiorowiska szuwarowe. Jest to pas roślinności przybrzeżnej złożony głównie z zespołu trzciny oraz zespołu pałki szerokolistnej. Niektóre stawy pokryte są obficie rzęsą wodną. Na stawach zarastających, tam gdzie poziom wody jest zazwyczaj niski szuwar trzcinowy zajmuje znaczne powierzchnie, towarzyszy mu szuwar tatarakowy, miejscami występuje zespół strzałki wodnej oraz zespół lilii wodnych. W rowach do pospolitych należy moczarka kanadyjska .W podmokłych obniżeniach, na zarastających stawach przylegających do głównego kompleksu, zwłaszcza na stawie „Czerwonym" występuje stosunkowo licznie bobrek trójlistkowy, siedmiopalecznik błotny, skrzyp bagienny oraz wąkrotka zwyczajna. Do najcenniejszych chronionych gatunków, które spotyka się w dużych skupiskach w obrębie stawów w Tarnawatce należy rosiczka okrągłolistna oraz widłak torfowy i pojedynczo widłak jałowcowaty. - Ponadto występuje tu rdestnica pływająca i ścieniona, oczeret Tabernemontana, turzyca długowłosa i brzegowa oraz w pobliżu rowów i stawów turzyca tunikowa i turzyca obła, Na obrzeżach stawów, zwłaszcza w ich północnej i wschodniej części rozwinęły się bujnie zarośla typu Saliceto-pentandro cierne i Saliceto—Franguletum. Na dużych przestrzeniach występuje wierzba szara, wierzba pięciopręcikowa, wierzba uszata. Domieszkę tworzy brzoza omszona, kalina koralowa, miejscami czeremcha, kruszyna i jeżyny.
Dolina Wieprza z kompleksem dużych stawów jest ostoją fauny wodno-błotnej. Herpetofaunę reprezentuje tu 9 gatunków płazów /traszka zwyczajna i grzebieniasta, kumak nizinny, ropucha szara, ropucha zielona, rzekotka drzewna żaba wodna, trawna i moczarowa/ oraz 5 gatunków gadów /jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec, zaskroniec zwyczajny i żmija zygzakowata/. Dla płazów i gadów najbliższe okolice stawów /zagłębienia wypełnione wodą, podmokłe miejsca otoczone roślinnością zielną i krzewiastą, łąki, groble/ są bardzo ważnym miejscem rozrodu, rozwoju i życia.
Awifaunę stawów reprezentuje 152 gatunków ptaków, spośród których 58 należy do lęgowych i prawdopodobnie lęgowych, 39 do lęgowych w bezpośrednim sąsiedztwie omawianego terenu /przylegające łąki, las, pola, zabudowania/ a zalatujących na stawy/ np. w celu zdobycia pokarmu/ oraz 55 gatunków przelotnych i zimujących. Spośród nich kilka jest na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce m.in. bąk, kropiatka, zielonka, rybitwa białowąsa. Niektóre spośród występujących tu ptaków np. derkacz należą do silnie zagrożonych wyginięciem w całej Europie. Szczególne miejsce w całym kompleksie stawów zajmuje niewielki zbiornik przylegający bezpośrednio do zabudowań wsi Tarnawatka noszący nazwę„Pasternik" oraz sąsiadujący z nim staw „Czarny". Te stosunkowo niewielkie stawy są płytkie, w większej części porośnięte roślinnością szuwarową „a miejscami —krzewami łozy —posiadają ogromne znaczenie dla awifauny lęgowej. Na głównym kompleksie stawów prowadzi się intensywną gospodarkę rybacką, w związku z tym wykasza się prawie 100 % roślinności przybrzeżnej, co uniemożliwia lęgi .
Wysoką rangę ma również stanowisko modrzewia polskiego /Zarix polonica/ przy wschodniej granicy gromadnego zasięgu o pow. 1,77 ha w Leśnictwie Skrzypny Ostrów Nadleśnictwa Tomaszów, położone w kompleksie leśnym na wschód od Tarnawatki, objęte ochroną rezerwatową /zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 7 października 1967 r w sprawie uznawania za rezerwat przyrody /M.P. z 1967 Nr 61 poz.291/. Rośnie tu 57 egzemplarzy tego gatunku, w tym 32 okazy o imponujących wymiarach /pierśnice od 60 do 100 cm „wysokość sięgająca blisko 40m/. Efektem konsekwentnej realizacji planu ochrony są liczne odnowienia modrzewia polskiego uzyskane w latach 90-tych. Stanowisko modrzewia polskiego występuje w niezwykle rzadkim zespole buczyny karpackiej

w formie podgórskiej. W rezerwacie występuje wiele roślin objętych ochroną gatunkową /wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, podkolan biały, marzanka wonna, centuria pospolita itd./.
(W obszarze zmiany studium szata roślinna ogranicza się do roślinności segetalnej na części terenów podlegających uprawie rolniczej oraz spontanicznej na terenach nieużytków rolniczych. Świat zwierząt natomiast jest reprezentowany przede wszystkim przez gatunki synantropijne specyficzne dla terenów zurbanizowanych. Nie stwierdza się w granicach zmiany studium występowania siedlisk roślin i stanowisk zwierząt podlegających ochronie prawnej na podstawie przepisów krajowych i międzynarodowych.)1

1.8. Obszary chronione i projektowane do ochrony.

Zachodnia część gminy Tarnawatka położona jest w obszarze o walorach przyrodniczych rangi europejskiej. Obszar torfowiskowej doliny Wieprza wraz ze stawami rybnymi, stawami wyłączonymi z produkcji i przylegającymi kompleksami leśnymi wskazywany jest to ochrony w europejskich i krajowych programach ochrony siedliskowej, gatunkowej oraz funkcjonalnej, a mianowicie:

- jako projektowana ostoja europejskiego systemu ochrony siedliskowo-gatunkowej NATURA 2000, o pow. ponad 1000 ha,
- jako obszar wodno-błotny mający znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego i spełniający kryteria ustalone Konwencją Ramsarską,
- jako krajowa ostoja ptaków lęgowych w programie „Ostoje ptaków w Polsce",
- jako ostoja nr 486 o obszarze 2303 ha w systemie CORINE biotopes.

Ponadto w/w teren znajduje się:

- w obszarze węzłowym rangi krajowej w systemie funkcjonalnym ECONET PL /element ECONET EUR/ oznaczonym jako 21K-Południoworoztoczański,
- w projektowanym międzynarodowym rezerwacie biosfery „Roztocze".
- w strefie regionalnego korytarza ekologicznego / granica gminy —kompleks Werechanie, kompleks Dąbrowa-dolina Wieprza z kompleksem stawów i kompleksami leśnymi Czapla Kępa i Dębina —kompleks Pańków I/ łączącego międzynarodowy korytarz ekologiczny-Dolina Bugu z międzynarodowym korytarzem ekologicznym leśno-torfowiskowym- Roztoczańskim i obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym obejmującym Roztoczański Park Narodowy i Wielkie Bagno w Puszczy Solskiej. Regionalny korytarz tworzy: dolina Huczwy, ciąg kompleksów leśnych w gm. Łaszczów, Jarczów [Uroczysko Bukowiec z rezerwatem" Las Lipowy w Uroczysku Bukowiec", Las Sojnica w gm. Rachanie, kompleks Werechanie w gm. Rachanie i Tarnawatka / rezerwaty „Przecinka" i „Skrzypny Ostrów"/, kompleks Dąbrowa, Stawy Tarnawatka /użytek ekologiczny, obszar wodno- błotny o znaczeniu międzynarodowym i kompleks leśny Pańków. W okolicach Zielonego w gm. Krasnobród w/w korytarz łączy się z lasami korytarza roztoczańskiego.
- w Obszarze Najwyższej Ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 Zamość-Chełm,
- w otulinie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego.

Obecnie centralna część tego obszaru ze stawami, łąkami, pastwiskami, lasem pomiędzy stawami o pow. 492,22 ha podlega ochronie na p odstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody jako użytek ekologiczny. Użytek ekologiczny jest uwzględniany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w ewidencji gruntów. Dla tej kategorii obszaru ochronnego nie opracowuje się jednak planu ochrony. Torfowiska oraz gleby organiczne podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, lasy są chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach, wody podziemne i powierzchniowe są chronione na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne. Teren znajduje się wprawdzie w otulinie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, nic jednak z tego faktu nie wynika. Otulina nie jest obszarem chronionym w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody.

Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie południowo - wschodniej granicy obszaru o europejskim znaczeniu znajduje się wieś Pańków — okrężnica, wpisana do rejestru zabytków. W centrum wsi znajduje się staw, dookoła stawu droga i zabudowa wzdłuż drogi z polami rozchodzącymi się promieniście.
W północnych granicach obszaru znajduje się zabytkowy zespół dworski w Niemirówku z resztami dużego parku i stawem, możliwy do rewaloryzacji i zharmonizowania funkcjonalnego z ostoją wodno - blotną rangi europejskiej. Pomimo różnorodnych tytułów prawnych do ochrony teren ten nie jest dostatecznie zabezpieczony od strony prawnej i funkcjonalnej. Ze względu na obszar wymagający ochrony znacznie przekraczający powierzchnię użytku ekologicznego, potrzebę sprecyzowania wieloletnich działań ochronnych i skoordynowania działań ochronnych różnych organów należy przyjąć ,że najodpowiedniejszą formą w obecnym stanie prawnym jest zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmujący obszar w granicach projektowanej ostoi NATURA 2000 powiększony o wieś Pańków i Niemirówek Zespół może utworzyć Rada gminy Tarnawatka w drodze uchwały na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody. Możliwe jest też podniesienie statusu terenu w granicach obecnego użytku do rangi rezerwatu przyrody / rozporządzenie Wojewody Lubelskiego/.
Docelowo fragment korytarza regionalnego pomiędzy doliną Huczwy w Ładzowie do Zielonego w gm. Krasnobród powinien zostać objęty ochroną w formie obszaru chronionego krajobrazu lub nawet parku krajobrazowego /trzy rezerwaty przyrody , obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym.
Do czasu wprowadzenia formy ochrony obejmującej cały obszar należy objąć go ochroną planistyczną. Ewentualne uznanie za ostoję NATURA 2000, po wejściu Polski do Unii Europejskiej lub przyznanie certyfikatu Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery dla obszaru Roztocza nie rozwiąże problemu ochrony przyrody ostoi w Tarnawatce, będzie skutkować obowiązkiem wprowadzenia formy ochrony przyrody obowiązującej w Polsce.
Ochronie prawnej na mocy obowiązujących przepisów ustawowych oraz przepisów prawa miejscowego podlegają w obszarze gminy Tarnawatka cenne obszary i obiekty przyrodnicze, zbiorniki wód podziemnych, lasy „grunty rolne klas I -IV,V-VI organiczne i leśne „złoża surowców naturalnych, złoża torfu, torfowiska, oczka wodne, starodrzew zabytkowych parków podworskich, cmentarzy grzebalnych i kościelnych.

1.8.1. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody .

Stanowisko modrzewia polskiego o pow. 1,77 ha w lesie państwowym Nadleśnictwa Tomaszów „Leśnictwo Skrzypny Ostrów oddz. 52 h zostało uznane za rezerwat przyrody florystyczny częściowy p.n. „SKRZYPNY OSTRÓW" Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 7 października 1967 r. /M.P. Nr 61,poz.291/.
Kompleks stawów rybnych w Tarnawatce w dolinie Wieprza obejmujący stawy produkcyjne: „Jan Dolny „, "Jan Górny", „Jan Sobieski", "Płomień", *"Rucznica,,,"Jasna Toń", "Czarny" i „Pasternik" oraz stawy wyłączone z produkcji, zarośnięte lub zarastające; „Czerwony", "Wycieranka", "Kępa, Świteź", "Gopło", "Smereczyna", "Morskie Oko", "Lei", "Błękitna Toń" wraz z przylegającymi łąkami, pastwiskami, zakrzaczeniami, lasem, groblami, rowami, drogami i nieużytkami o łącznej powierzchni 492,22 ha został uznany rozporządzeniem Nr 30 Wojewody Zamojskiego z dnia 28 października 1997r. /Dz. Urz. Woj. Zam. z 1996 r Nr 33, poz.168, zmiana: rozporządzenie Nr 166 Wojewody Lubelskiego z dnia 24 lipca 2002 r .Dz. Urz. Woj. Lub. z 2002 r Nr 80,poz.1773/ za użytek ekologiczny p.n. STAWY W TARNAWATCE". Rozporządzenie określa cel ochrony, obszar oraz obowiązujące zakazy.
Ponadto pomnikami przyrody jest 20 lip drobnolistnych o obw. od 190 cm do 560 cm rosnących w Tarnawatce; 3 lipy drobnolistne w parku podworskim, 8 lip w szpalerze na podwórzu gospodarstwa POHZ,8 lip w alei do kościoła oraz 1 lipa koło plebani. Ochrona polega na zakazie wycinania, niszczenia drzew oraz lokalizowania obiektów budowlanych w odległości mniejszej niż 15 m od drzew /Dz. Urz. WRN w Zamościu z 1977 r. Nr 7 poz.31/.
*(Obszar zmiany studium w całości znajduje się w granicach **otuliny Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego**. Park został powołany na podstawie Uchwały Nr XXVII/175/88 Wojewódzkiej Rady*

Narodowej w Zamościu z dnia 11 maja 1988 r. w sprawie utworzenia Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego i Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej Dz. Urz. Woj. Zamojskiego Nr 10 poz. 75 z 1988 r. Obecnie przepisy określające zasady ochrony Parku są realizowane na podstawie Rozporządzenie Nr 10 Wojewody Lubelskiego z dnia 14 kwietnia 2005 r. w sprawie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego Dz. Urz. z 2005 r. Nr 83, poz. 1685. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody ochrona zasobów przyrodniczych parku krajobrazowego opiera się planie ochrony. Plan ochrony Parku nie został jeszcze zatwierdzony, dlatego należy przyjąć, że otulina Parku stanowi jego strefę ochronną uniemożliwiającą negatywny wpływ na jego zasób przyrodniczo – krajobrazowy.

Działka nr. ewid. 108 w Dąbrowie Tarnawackiej położona jest dodatkowo w Obszarze Natura 2000 ***PLB060012 „Roztocze”****.*

Ogólna charakterystyka obszaru:

Rozległy obszar obejmujący Lasy Zwierzyniecko - Kosobudzkie oraz całe Roztocze środkowe i Południowe. Roztocze to pas łagodnych wzniesień ciągnących się z północnego-zachodu na południowy - wschód. Około 70% powierzchni stanowią lasy, między którymi występują wąskie pasy pól uprawnych oraz wsie i niewielkie miasta. Znaczna część lasów ma charakter zbliżony do naturalnego. Dominują bory sosnowe, ale też spory udział mają mieszane bory jodłowe i buczyna karpacka. Sieć wód powierzchniowych jest dość uboga. Główną rzeką jest Wieprz. Ponadto z południowych stoków Roztocza spływają w kierunku Kotliny Sandomierskiej Tanew, Sopot i Szum. W dolinach Wieprza, Sołokiji i Topornicy znajdują się stawy rybne.

Jakość i znaczenie

W ostoi występuje co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: dzięcioł białogrzbiety (PCK), dzięcioł zielonosiwy, puchacz (PCK), puszczyk uralski (PCK), trzmielojad; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian biały i orlik krzykliwy (PCK),a także przepiórka (c. 1% populacji krajowej). Stawy Tarnawatka są ważnym w regionie miejscem lęgowym śmieszki (ok. 1000 par) oraz miejscem żerowania w czasie migracji dla krzyżówki (ok 8000 osobników).

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży (negatywny) wpływ na obszar (wg kodów oddziaływań).

G02 (M i) ***infrastruktura sportowa i rekreacyjna***
X (M b) ***brak zagrożeń i nacisków***
G05.04 (M i) ***wandalizm***
B01 (M i) ***zalesianie terenów otwartych***
J01 (M i) ***pożary i gaszenie pożarów***
F03.01 (M i) ***polowanie***
B02.04 (M i) ***suwanie martwych i umierających drzew***
B02.02 (M i) ***wycinka lasu***
G01 (M i) ***sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze***

Oznaczenie czynników (poza kodami oddziaływań)
poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.
i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednoczesne.

W przypadku Obszaru Natura 2000, podobnie jak dla Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, zgodnie z przepisami prawa ochrona odbywa się na podstawie planu ochrony lub planu zadań ochronnych. Dla przedmiotowego obszaru plany takie nie zostały jeszcze ustanowione, stąd wskazanie szczegółowych celów ochronnych i ich lokalizacja jest utrudniona. W obecnym stanie prawnym ochrona ogranicza się zatem do zakazu podejmowania działań mogących mieć negatywny wpływ na zasób przyrodniczy obszaru oraz jego integralność przestrzenną.)1

1.8.2. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne oraz ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Gmina Tarnawatka położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 - Niecka Lubelska, w obszarze najwyższej /ONO/- zachodnia i środkowa część gminyoraz wysokiej /OWO/ochrony —wschodnia część gminy. Ochronie strefowej /teren ochrony bezpośredniej i pośredniej/ podlegają ponadto ujęcia wód podziemnych, dla których wydano pozwolenia wodno prawne na szczególne korzystanie z wód:

- 1/. ujęcie /GHZ/w Pucharkach z 1968r. o zatwierdzonych zasobach 6,0 m3/godz.,
- 2/. ujęcie /Szkoła Podstawowa/ w Tarnawatce z 1964 r. o zatwierdzonych zasobach 13,0 m3/godz.,
- 3/. ujęcie /ZFM — w. osiedlowy/ w Tarnawatce z 1972 r. /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 100 m?/godz., z 1990r /1 otwór/ o zatwierdzonych zasobach 33 m3/godz.,
- 4/. ujęcie /PPOHZ/ w Tarnawatce z 1973r. o zatwierdzonych zasobach 21 m*/godz.,
- 5/. ujęcie / Telewizyjny Ośrodek Nadawczy/ Tarnawatka z 1975 r. o zatwierdzonych zasobach 14,4 m3/godz.,
- 6/. ujęcie /GS-baza/ w Tarmawatce z 1977r. o zatwierdzonych zasobach 6 m3/godz.,
- 7/. ujęcie /wodociąg wiejski/ w Niemirówku z 1980r. o zatwierdzonych zasobach 67 m3/godz.,
- 8/. ujęcie /Zarząd Dróg Powiatowych w Zamościu-Obwód Drogowy/ w Tarnawatce z 1988 r. o zatwierdzonych zasobach 3 m3/godz.,
- 9/. ujęcie /wodociąg wiejski/ w Tarnawatce z 1988 r /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 38m3/godz.,
- 10/. ujęcie /RSP/ w Wieprzowie z 1966 r. o zatwierdzonych zasobach 15 m3/godz.,
- 11/. ujęcie /Kółko Rolnicze" w Kol. Wieprzowe Jezioro z 1967 r o zatwierdzonych zasobach 2,2 m3/godz.,
- 12/. ujęcie /wodociąg wiejski/ w Wieprzowym Jeziorze z 1974 r. o zatwierdzonych zasobach 3,5 m3/godz.,
- 13/. ujęcie /Punkt Skupu Mleka/ w Wieprzowie Tarnawackim z 1985 r. o zatwierdzonych zasobach 2,6 | m3/godz.,
- 14/. ujęcie /wodociąg wiejski/ w Podhuciu o zatwierdzonych zasobach 1,5 m3/godz.

Zasięg stref ochrony bezpośredniej został ustalony w pozwoleniach wodno prawnych, wydawanych do 1998 r przez Wojewodę, natomiast w latach 1999-2002 przez Starostów powiatów /obecnie strefy ustala dyrektor właściwego Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej/ na pobór wód ze studni i nie przekracza 10m /mieści się w granicach ogrodzenia ujęcia/. Strefy ochrony pośredniej nie były wyznaczane.

Ponadto ochronie prawnej podlegają:

1/. Złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA"usytuowane po wschodniej stronie drogi krajowej Zamość.-. Tarnawatka.-. Tomaszów Lubelski i graniczy bezpośrednio z północną częścią zabudowy miejscowości Tarnawatka i Pucharki.

2/. Złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE" usytuowane po południowej stronie drogi Tarnawatka-Tymin- Werechanie-Grodysławice. W obrębie gminy Tarnawatka znajduje się jedynie zachodni fragment obszaru złożowego.

3/. Złoża torfu w dolinie Wieprza. Są to złoża niskie, szuwarowo - turzycowiskowe, turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha.

1.8.3. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach.

Na terenie gminy Tarnawatka znajduje się 2218 ha lasów „w tym 1846,07 to lasy państwowe w zarządzie Nadleśnictwa Tomaszów. Ogólna powierzchnia lasów ochronnych wynosi 780,95 ha, w tym: lasy glebochronne -26,71 ha, lasy wodochronne 448,20 ha, lasy wodochronne, stanowiące fragmenty rodzimej przyrody 213, 86 ha oraz lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody -306,04 ha.

Niektóre fragmenty lasów zaliczone są kilku kategorii ochronności / suma kategorii ochronności jest większa od powierzchni lasów ochronnych ogółem.

1.8.4. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie gruntów _rolnych i leśnych.

Ochronie podlegają użytki rolne klas I-IV oraz klas V-VI wytworzone z gleb pochodzenia organicznego oraz torfowiska i oczka wodne oraz wszystkie lasy. Ochrona polega na ograniczeniu i uzależnieniu od zgody właściwego organu / Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda/ przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne. Na cele nierolnicze i nieleśne w pierwszej kolejności powinny być przeznaczane nieużytki, a w przypadku ich braku grunty najniższych klas bonitacyjnych. Ochronie prawnej podlega 7288 ha tj. 88,2 % powierzchni gminy Tarnawatka, a mianowicie:

- 61,3% użytków rolnych gminy ,w tym 91,7% gruntów ornych / 44,8 % pow. gminy/i 100% użytków zielonych /16,5 % pow. gminy /,
- 100 % lasów /26,8 % pow. gminy/.
- torfowiska w dolinie Wieprza /obszar torfowisk pokrywa się z obszarem użytków zielonych/

Ponadto ochronie podlegają śródpolne i śródłąkowe oczka wodne, tale lub okresowo podmokłe.

1.8.5. Obszary przyrodniczo-kulturowe chronione na podstawie przepisów o ochroni dóbr kultury oraz na podstawie przepisów ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

W obszarze gminy Tarnawatka znajdują się następujące obiekty kulturowe z cennym drzewostanem podlegającym ochronie:

- zespół dworski w Tarnawatce /dwór, dom administratora, budynek dawnego garażu, altana, budynki gospodarcze, stajnia z wozownią, spichlerz oraz rozległy park z licznym starodrzewem, w tym pomnikowym, wpisany do rejestru zabytków /ZA 315/,
- zespół dworski w Niemirówku /dwór/ i pozostałości starodrzewia parku /klon pospolity, kasztanowiec biały, jesion wyniosły, topola czarna, topola Maksymowicza, wiśnia ptasia, robinia akacjowa, wierzba biała, lipa drobnolistna/ z młodszymi podsadzeniami /topola czarna, świerk pospolity, wierzba biała, jarząb pospolity /oraz zarośniętym stawem w południowej części parku- wpisany do rejestru zabytków /ZA 350/,
- cmentarz przykościelny w Tarnawatce ze starodrzewiem pomnikowym ,
- cmentarz grzebalny rzymskokatolicki /dawny greckokatolicki k prawosławny/ czynny w Tarnawatce ze starodrzewem liczącym około 50-ciu egzemplarzy /jesiony, sosny, lipy, robinie, brzozy, świerki, tuje, kasztanowce, klony/,
- cmentarz wojskowy z I i II wojny światowej, nieczynny w Tarnawatce Tartaku z drzewostanem liczącym około 40 egzemplarzy, rosnącym na obrzeżu i na kopcu /świerki, brzozy, olchy, dąb, sosna, lipa/, wpisany do rejestru zabytków /ZA 414/,
- cmentarz przykościelny /dawny przycerkiewnyi grzebalny/ w Wieprzowie z drzewostanem lipowym liczącym kilkanaście egzemplarzy,
- cmentarz prawosławny w Wieprzowie, nieczynny z drzewostanem liczącym ponad 20 egzemplarzy /lipy, klony, sosna, jarzębina/ i z barwinkiem .

(Obszar zmiany studium położony jest poza zasięgiem obiektów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dotyczy to zarówno obiektów wpisanych do rejestru zabytków, obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, jak i stanowisk archeologicznych.

W obszarze zmiany studium nie zostały wyznaczone krajobrazy priorytetowe określone w audycie krajobrazowym oraz w planach zagospodarowania przestrzennego województwa.)1

1.9. Stan środowiska w świetle wyników Państwowego Monitoringu Środowiska.

Według danych stacji pomiarowej regionalnej WSSE w Tomaszowie Lubelskim średnioroczne stężenie dwutlenku siarki w powietrzu w 2001r . wynosiło 9,lug/m3 tj. 22,75% dopuszczalnej normy /1999r. wynosiło 10,9 Hg/ m* tj. 27 % d.n./. Dopuszczalne stężenie wynosi 40ug/ m* /dla parków narodowych

15u g/ m, natomiast dla leśnych kompleksów promocyjnych 20u g/ m*/. Stężenie dwutlenku siarki różnicuje się sezonowo: zima wynosi 11,4 g/m3, natomiast latem 6,9 g/ m*. Maksymalne stężenia 24-godzinne w sezonie zimowym 2001 /styczeń/ wynosiło 33,0 g/ m*, natomiast w sezonie letnim -18,0 g/ m.
Stężenia średnioroczne dwutlenku azotu mierzone w 2001r. na stacji w Tomaszowie Lubelskim wynosiły 22,3 Hg/ m3 tj.56,75 % dopuszczalnej normy /w 1999r -19,0 Lg/ m3 tj. 47,5 % d.n/, przy dopuszczalnej normie średnio-rocznej 40ug/ m3. Zróżnicowanie sezonowe jest minimalne: zimą -22,8 g/ m3, latem-21,9 g/ m3. Maksymalne stężenie 24-godzinne w 2001 r wynosiło zimą -45,0 g/ m3, latem 36,0 g/ m. Stężenia pyłu zawieszonego średniorocznie w 2001r. wynosiły w Tomaszowie Lubelskim 22,1 g/m3 tj. 29,3.% d.n /dopuszczalna norma wynosi 75ug/ m3/. Średnie stężenie zimą wynosiło 34,6 g/ m3, natomiast latem 10,2 g/ m%. Maksymalne stężenie 24 -godzinne w sezonie zimowym /styczeń/ wynosiło 108,0 g/ m3, natomiast latem-48,0 g/ m.
Zarówno średnie jak i maksymalne stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu oraz pyłu zawieszonego najwyższe są w sezonie zimowym, co związane jest z funkcjonowaniem kotłowni w sezonie grzewczym. W/w wskaźniki zmniejszały się w latach 1996-2000, natomiast w 2001 r. odnotowano wzrost. Przyczyną prawdopodobnie jest powrót do ogrzewania węglem kamiennym w osiedlach budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego ze względu na wyższe koszty ogrzewania paliwami ekologicznymi /olej opałowy i gaz ziemny/.
Pomiary średnich stężeń chwilowych /30-minutowych /zanieczyszczeń powietrza mobilnym laboratorium WIOŚ najbliżej prowadzone były w Krasnobrodzie w 1999 r. i wynosiły dla dwutlenku siarki -2ug/ m?, tj. 0,4 % dopuszczalnej normy 30-minutowej /500ug/ m*/ w sezonie letnim i 3 ug/ m», w sezonie zimowym tj. /0,6% d.n./, dwutlenku azotu - 40ug/m3, tj. 8,0 % d.n.30 min /500ug/ m?/ w sezonie letnim i 13 ug/ m* w sezonie zimowym 12,6% d.n./, tlenku węgla 473 ug/ m3 tj. 2,4 % din. stężeń 30 -minutowych - 20000ug/ m/ w sezonie letnim i 425 ug/ m3 w sezonie zimowym /2,1% d.n./ „ozonu 37ug/m3 tj 24,7% d.n. stężeń 30-minutowych /150ug/ m3/ w sezonie letnim i 18pg/ m3 w sezonie zimowym /12,0% d.n./.
Za najbardziej bliskie rzeczywistemu stanowi czystości powietrza atmosferycznego w Tarnawatce należy uznać wyniki pomiarów 30-minutowych mobilnym labolatorium WIOŚ przeprowadzone w 1999 r. w Krasnobrodzie. Stężenia gazów i pyłów w Tarnawatce są minimalne i o wiele korzystniejsze niż w terenach bardziej zurbanizowanych.
Przy obecnej infrastrukturze i dostępności paliw /węgiel kamienny, olej opałowy/ czystość powietrza poprawiać się będzie w miarę zastępowania węgla olejem. Radykalne zmniejszenie zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym nastąpi z chwilą przejścia na gaz ziemny, który zawiera 67 razy mniej zanieczyszczeń niż węgiel kamienny.
W 2000 r. WIOŚ Lublin kontynuował badania jakości wód Wieprza w 20 przekrojach pomiarowych. W obrębie gm. Tarnawatka nie ma punktu kontrolnego. Najbliższy punkt kontrolny /pierwszy w zlewni górnego Wieprza/ znajduje się w Obroczy w gm. Zwierzyniec. Wg klasyfikacji ogólnej wody Wieprza w punkcie kontrolnym w Obroczy są poza klasowe.
Według "Raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2001 r." Wieprz na 92,84 % swej długości prowadzi wody pozaklasowe, natomiast na pozostałej długości wody mieszczące się w III klasie. Na kilkudziesięciokilometrowym odcinku w górnym biegu rzeki w stężeniach naruszających dopuszczalne normy występowały przede wszystkim związki fosforowe, wśród których zaznaczała się przewaga organicznych postaci fosforu.
Na terenie gminy Tarnawatka nie ma punktu badawczego krajowej sieci monitoringu wód podziemnych .Wg badań w najbliższym punkcie badawczym w Tomaszowie Lub. Wody kredowe zaliczane są do klasy Ib czyli wód wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczonych, o naturalnym chemiźmie, odpowiadających jakościowo wodom do celów pitnych i gospodarczych. Do klasy Ib zaliczane są wody czwartorzędowe badane w najbliższym punkcie w Rudzie Wołoskiej w gm. Tomaszów Lub.
Poziomu hałasu oraz poziomu zanieczyszczenia gleb nie badano na terenie gminy Tarnawatka. Największym źródłem hałasu jest przecinająca gminę droga krajowa E-17. Hałas mierzony bezpośrednio przy jezdni może oscylować wokół dopuszczalnych wartości progowych.

Gmina posiada wysypisko odpadów komunalnych w Tarnawatce, o pojemności 12700 m3, powierzchni całkowitej 0,4 ha i powierzchni składowania 1700 m2, uszczelnione geomembraną. Składowisko wypełnione jest w 5 %. Od momentu oddania do eksploatacji na obiekcie zdeponowano 470 m3 odpadów, z tego w 2001 r.-430 m3. Przy obecnym poziomie wytwarzania odpadów pojemność wysypiska zostanie wykorzystana w okresie 30 lat.
Ponadto gmina posiada 4 wodociągi wiejskie /Niemirówek, Tarnawatka, Podhucie, Huta Tarnawacka / oraz 1 wodociąg zakładowy /ZFM Tarnawatka -osiedle mieszkaniowe/. Zatwierdzone zasoby w/w ujęć zaopatrzenia zbiorowego w wodę wynoszą 2520m3/24 godzin, natomiast pobór wody wynosi 1424 m3/24 godziny. W/w wodociągi zaopatrują 11 jednostek osadniczych. Gmina nie jest skanalizowanai nie jest dostatecznie wyposażona w oczyszczalnie.
Na terenie gminy znajduje się oczyszczalnia /ZFM Tarnawatka/ typu BIOBLOK MU-100. Przepustowość wynosi 100 m3/24 godziny. Ilość ścieków oczyszczanych 75 m3/dobę. Ścieki odprowadzane są do rzeki Wieprz. Równolegle z realizacją wodociągów nie realizowano kanalizacji i oczyszczalni, co było charakterystyczne w ubiegłych latach. Wg szacunku autorów "Raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2001 roku." w obszarach wiejskich województwa zaledwie 4% ludności korzysta z systemów kanalizacji zbiorczej. Jednocześnie około 50 % gospodarstw wiejskich odprowadza ścieki z budynków mieszkalnych do zbiorników bezodpływowych , a około 40% gospodarstw nie posiada urządzeń kanalizacji sanitarnej.
Stan zasobów przyrody żywej /flora, fauna/ „nieożywionej oraz zasobów krajobrazu należy ocenić jako bardzo dobry .Nie następują negatywne przekształcenia ekosystemów w wyniku działań antropogenicznych, szczególnie emisji zanieczyszczeń do środowiska.

2. FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Funkcjonowanie środowiska w obszarze gminy Tarnawatka jest wypadkową bioróżnorodności terenu, zasobności przyrodniczej, powiązań z obszarami przyrodniczymi znajdującymi się w otoczeniu gminy oraz antropopresji.

2.1. Struktura układu przyrodniczego.

Ekologiczny system gminy Tarnawatka tworzą ekosystemy wodne, wodno – torfowiskowe i łąkowe w dolinie Wieprza oraz ekosystemy leśne kompleksu „Werechanie", "Pańków TL, »Dąbrowa", *Czapla Kępa", "Dębina" oraz mniejszych śródłąkowych i śródpolnych kompleksów leśnych, ekosystemy oczek wodnych oraz małoobszarowe stanowiska roślinności kserotermicznej na południowych i południowo-zachodnich stokach. Do najcenniejszych należą ekosystemy wodne i wodno-torfowiskowe doliny Wieprza z kompleksem stawów rybnych w Tarnawatce oraz ekosystemy leśne kompleksu Werechanie ze stanowiskiem modrzewia polskiego w zespole buczyny karpackiej w formie podgórskiej. W/w obszary są najważniejszymi ostoja miflory i fauny.

2.2. Powiązania funkcjonalno - przestrzenne z cennymi obszarami przyrodniczymi systemu europejskiego, krajowego i regionalnego.

Gmina Tarnawatka leży w systemie projektowanych obszarów ochrony siedliskowo-gatunkowej NATURA 2000 /Stawy Tarnawatka/, obszarów funkcjonalnych systemu ECONET PL /obszar węzłowy rangi krajowej/, sieci ostoi CORINE biotopes /Stawy Tarnawatka/ oraz w krajowym systemie obszarów chronionych /rezerwat „Skrzypny Ostrów"/. Ponadto gmina Tarnawatka leży w strefie regionalnego korytarza ekologicznego łączącego międzynarodowy korytarz ekologiczny-Dolina Bugu z międzynarodowym korytarzem ekologicznym leśnotorfowiskowym - Roztoczańskim i obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym obejmującym Roztoczański Park Narodowy i Wielkie Bagno w Puszczy Solskiej. Regionalny korytarz tworzy: dolina Huczwy, ciąg komleksów leśnych w gm. Łaszczów, Jarczów /Uroczysko Bukowiec z rezerwatem leśnym/, Las Sojnica w gm. Rachanie, kompleks Werechanie w gm. Rachanie i Tarnawatka / rezerwaty „Przecinka" i „Skrzypny Ostrów"/, kompleks Dąbrowa, Stawy Tarnawatka /użytek ekologiczny, obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym

i kompleks leśny Pańków: W okolicach Zielonego w gm. Krasnobród w/w korytarz łączy się z lasami korytarza roztoczańskiego. Funkcjonalnie teren gminy Tarnawatka jest ściśle związany z w/w regionalnym korytarzem ekologicznym oraz z gminą Rachanie na wschodzie i gminą Krasnobród na zachodzie.

(Obszar zmiany studium położony jest poza głównymi korytarza powiązań przyrodniczych gminy Tarnawatka. Tereny objęte jego zmianą wykazują silne zmiany antropogeniczne i nie pełnią istotnych funkcji w systemie przyrodniczym gminy. Funkcja tych terenów ogranicza się do roli wspomagającej ten system w stopniu ograniczonym, do utrzymania powierzchni biologicznie czynnej. Utrzymanie funkcji wspomagającej jest jednak uzależnione od podejmowanych działań agrotechnicznych lub ich zaniechania. Działania takie uniemożliwiają wytworzenie trwałych struktur biotycznych ważnych dla funkcjonowania systemu przyrodniczego gminy.)1

3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.

Zagrożenia środowiska mają charakter naturalny, wynikający z funkcjonowania środowiska lub antropogeniczny .Do podstawowych zagrożeń wynikających z funkcjonowania środowiska należą: erozja wodna, nawalne ulewy, huragany, susza, znaczne wahania stanów wód w rzekach oraz wód gruntowych w dolinach rzek, zwłaszcza na torfowiskach /przesuszenie torfowisk/, gradacje szkodników itp. Mogą one powodować zmiany ilościowe i jakościowe w biocenozach /huragany we wrześniu 1992,1994, w czerwcu 1997 i nadmierne opady śniegu w grudniu 1997 r spowodowały znaczne szkody w lasach, a w skrajnych przypadkach zagrażać ich istnieniu.

Zagrożenia antropogeniczne związane są z zajmowaniem powierzchni ziemi pod inwestycje i budownictwo mieszkaniowe, eksploatacją surowców naturalnych, intensywną gospodarką rolną /chemizacja/, odprowadzaniem ścieków do wód i gleby, składowaniem odpadów, emisją zanieczyszczeń gazowych, pyłów, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego do powietrzaoraz gospodarczym wykorzystywaniem zasobów przyrody. Działania antropogeniczne powodują zmiany ilościowe i jakościowe zasobów środowiska oraz tworzą bariery utrudniające lub uniemożliwiające funkcjonowanie przyrody, zwłaszcza w obrębie korytarzy ekologicznych /np. drogi przecinające poprzecznie doliny rzeczne/.

3.1. Powierzchnia ziemi.

Do podstawowych zagrożeń powierzchni ziemi w obszarze gminy Tarnawatka należą:

- erozja wodna w obszarach z pokrywą lessową, w szczególności «w północno – wschodniej części gminy, powodująca przeobrażenia w rzeźbie terenu oraz degradację urodzajnych gleb lessowych,
- erozja związana ze współczesnymi ruchami tektonicznymi podnoszącymi /lmm/rok/, powodująca wcinaniem się rzek w podłoże, pogłębianie rozcięć erozyjnych,
- degradacja powierzchni ziemi w obszarach wydobywania surowców naturalnych z pominięciem systemu koncesyjnego /wyrobiska nie są rekultywowane/,
- przeznaczanie obszarów z glebami chronionymi pod inwestycje i budownictwo mieszkaniowe ze względu na brak innych możliwości,
- zanieczyszczanie gleb związkami chemicznymi ,w tym metalami ciężkimi w terenach zabudowanych, wzdłuż dróg oraz w obszarach intensywnie użytkowanychrolniczo /chemizacja/,
- składowanie odpadów w miejscach do tego nie wyznaczonych i nie przygotowanych /"dzikie" składowiska odpadów/,
- zanieczyszczanie gleb ściekami bytowymi odprowadzanymi do ziemi w obszarach osadnictwa wiejskiego nie posiadających systemów kanalizacyjnych,
- zanieczyszczenie gleb odciekami z obornika składowanego na nieuszczelnionym podłożu.
- zanieczyszczenia gleb i wód wodami deszczowymi z koron dróg.

3.2. Wody.

Zachodnia i centralna cześć gminy położona jest w Obszarze Najwyższej Ochrony GZWP Nr 407. W obszarze tym okres infiltracji zanieczyszczeń antropogenicznych do wód kredowych jest krótszy niż 5 lat. Pozostały obszar /wschodni/ gminy leży w Obszarze Wysokiej Ochrony GZWP Nr 407, w którym okres infiltracji zanieczyszczeń antropogenicznych do warstwy wodonośnej jest krótszy niż 25 lat. Centralna część gminy pozbawiona jest utworów czwartorzędowych, a wodonosiec kredowy wychodzi bezpośrednio na powierzchnię. Wychodnie kredowe są obszarami intensywnego i bezpośredniego infiltrowania do wodonośca zanieczyszczeń antropogenicznych z wodami opadowymi.

Na terenie gminy nie występują zagrożenia ilościowe wód podziemnych i powierzchniowych, istnieją jednak źródła obszarowe i punktowe, zanieczyszczające zarówno wody powierzchniowe jak i wody podziemne piętra kredowego i czwartorzędowe. Należą do nich:

- całkowity brak bezodpływowych zbiorników na ścieki lub ich rozszczelnienie w miejscowościach wyposażonych w sieć wodociągową, a nie posiadających kanalizacji,
- zamiana studni kopanych po zwodociągowaniu na szamba lub śmietniki,
- niewłaściwe rolnicze użytkowanie ścieków, w szczególności gnojowicy,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do ziemi lub do wód powierzchniowych zwłaszcza w obszarach wiejskich i infiltracja zanieczyszczeń do wód podziemnych /doły chłonne lub odprowadzanie powierzchniowe/,
- składowanie odpadów w miejscach do tego nie wyznaczonych i nie urządzonych "dzikie wysypiska" /infiltracja odcieków/.
- spływ ścieków nieoczyszczonych zawierających ropopochodne i metale ciężkie /z dróg do rowów przydrożnych i infiltracja w głąb lub odprowadzenie do rowów melioracyjnych,
- infiltracja w głąb i spływ do wód powierzchniowych soli używanej przez zarządy dróg do zwalczania zimowej śliskości jezdni.

(Ocena wpływu na stan wód powierzchniowych wiąże się z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, która miała na celu zidentyfikowanie tych JCWP, które z powodu występowania istotnych oddziaływań antropogenicznych mogą nie osiągnąć ustalonych dla nich celów środowiskowych. Zidentyfikowane JCWP rzeczne, w przypadku których ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych jest wysokie, wymagają wprowadzenia działań uzupełniających zorientowanych na ograniczenie lub całkowitą redukcję występujących w nich presji. W związku z tym, aby ocenić czy obecny poziom presji może skutkować nieosiągnięciem celów środowiskowych, należało określić stopień oddziaływania presji na wody. Podstawą oceny ryzyka była aktualna ocena stanu wód w okresie 2010 - 2012 wraz z danymi pochodzącymi z monitoringu wód powierzchniowych, na podstawie których została ona wykonana. Dodatkowo w trakcie oceny uwzględniono wyniki oceny stanu oraz dane monitoringowe z 2013 r. Z uwagi na fakt, że osiągnięcie celów środowiskowych przez JCW powinno nastąpić w 2015 r., jako zagrożone zostały wyznaczone JCWP rzeczne w stanie poniżej dobrego, określonym na podstawie oceny stanu wód z lat 2010 - 2012, chyba że według danych monitoringowych z 2013 r. wyniki oceny wskazywały na osiągnięcie dobrego stanu wód w zakresie wskaźników (lub grup wskaźników), które w latach 2010 - 2012 były podstawą określenia stanu JCWP jako złego. Analogicznie, w przypadku gdy na podstawie oceny stanu wód w latach 2010 - 2012 stan danej JCWP został określony jako dobry, a po przeprowadzeniu monitoringu wód w 2013 r. w zakresie wskaźników (lub grup wskaźników), które nie były badane poprzednio, ocena stanu JCWP uległa pogorszeniu, została ona uznana za zagrożoną nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Identyfikacja znaczących presji dla JCWP rzecznych została przeprowadzona na podstawie analizy stopnia wiarygodności oceny stanu wód z lat 2010 - 2013, występujących przekroczeń wskaźników lub grup wskaźników, sposobów korzystania z wód zlewni i jej zagospodarowania, przewidywanych efektów realizacji działań podstawowych oraz przy zastosowaniu wyżej przedstawionych założeń dotyczących oceny ryzyka nieosiągnięcia przez JCWP celów środowiskowych.

Główne presje oddziałujące na części wód rzecznych to zanieczyszczenia pochodzące z rolnictwa, zrzuty ścieków komunalnych, przemysłowych i kopalnianych oraz niska emisja.

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych miała na celu zidentyfikowanie JCWP jeziornych, w których nasilenie presji antropogenicznych może spowodować ryzyko nieosiągnięcia ustalonych dla nich celów środowiskowych. Analiza ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych została wykonana na podstawie wyników badań monitoringowych jezior z lat 2007-2013, a w przypadku jezior niebadanych w tym okresie, na podstawie analizy presji w zlewni. W tym celu określono tzw. progi presji znaczącej w odniesieniu do ładunków azotu i fosforu powstających w zlewni całkowitej oraz w pasie szerokości 1000 m wokół każdego jeziora, przy uwzględnieniu przyjętych typów abiotycznych jezior. Progi presji znaczącej wyznaczono na podstawie analizy związku pomiędzy stanem jezior monitorowanych i nasileniem presji oddziałującej na te jeziora.

Zidentyfikowanie tego związku umożliwiło określenie ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego przez jeziora, dla których nie powadzono monitoringu i nie były dostępne dane na temat stanu ich wód, natomiast dostępne były dane o oddziałujących na nie presjach. Jako zagrożone zostały wskazane te niemonitorowane jeziora, dla których przekroczenie specyficznego dla typu progu presji znaczącej nastąpiło dla obu tych parametrów (ładunków P i N) lub któregokolwiek z nich.

Z uwagi na szacunkowy charakter oceny nasilenia zidentyfikowanych presji, oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dokonano przede wszystkim na podstawie aktualnych wyników monitoringowych badań jezior, o ile były dostępne. Przyjęto, że części wód zaliczone do stanu bardzo dobrego i dobrego na podstawie badań monitoringowych traktowane są jako niezagrożone tym ryzykiem, a jeziora reprezentujące stan gorszy niż dobry należą do zagrożonych.

Zagrożonym JCWP jeziornym zostały przypisane działania podstawowe oraz działania uzupełniające, jeśli działania uzupełniające były niezbędne do ograniczenia negatywnych oddziaływań na stan wód. Najistotniejszym czynnikiem oddziałującym na jakość JCWP jeziornych są zanieczyszczenia pochodzące ze spływów obszarowych z terenów użytkowanych rolniczo. Ładunki azotu i fosforu z terenów rolniczych (grunty orne, pastwiska, obszary intensywnej hodowli) oraz z rozproszonej zabudowy wiejskiej oraz rekreacyjnej (położonej w zlewni bezpośredniej jezior) nasilają eutrofizację wód jezior. W przypadku niektórych jezior ładunek biogenów pochodzących z depozycji atmosferycznej oraz z terenów leśnych może mieć też istotny udział w całkowitym ładunku powstającym w zlewni jeziora. Znaczenie ładunków zanieczyszczeń ze źródeł punktowych (głównie ścieki komunalne) w kształtowaniu jakości wód jezior w ostatnich latach ulega ograniczeniu, przy czym wprowadzane są one do jezior głównie za pośrednictwem dopływów. Bezpośrednie zrzuty do jezior są rzadkie. Ze względu na fakt, że wpływu presji obszarowych i punktowych nie da się rozdzielić, gdyż oddziałują na ekosystemy wód jezior synergicznie, możliwe jest jedynie określenie typu presji, która ma największy udział w dostarczaniu ładunku zanieczyszczeń do wód JCWP jeziornych. W porównaniu do obszarowych źródeł zanieczyszczeń i ich wpływu na stan wód oddziaływanie punktowych źródeł na JCWP jeziorne jest mniejsze.

W celu przeprowadzenia oceny wpływu presji na JCWP przejściowe i przybrzeżne w pierwszej kolejności zidentyfikowano ich występowanie w poszczególnych JCWP z uwzględnieniem podziału na rodzaje oddziaływań.

Zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł punktowych, głównie z oczyszczalni ścieków, w postaci związków azotu i fosforu, nasilają eutrofizację szczególnie w przypadku wód przejściowych. Na obszarze dorzecza Wisły największe znaczenie dla jakości wód przejściowych i przybrzeżnych mają źródła punktowe występujące na terenie Trójmiasta, powiatu gdańskiego oraz wzdłuż rzeki Elbląg. Do JCWP przejściowych i przybrzeżnych niewiele zanieczyszczeń dostaje się bezpośrednio z punktowych zrzutów do tych wód, natomiast zanieczyszczenia z tych źródeł dostają się w znacznej ilości z wodami rzek, do których są wprowadzane ścieki. W obszarze zlewni, które mogą mieć wpływ na JCW przejściowych i przybrzeżnych, zidentyfikowano również składowiska odpadów komunalnych. Odcieki z niezabezpieczonych składowisk odpadów mogą spowodować zwiększenie ilości substancji toksycznych, substancji biogennych i związków organicznych i przedostawać się, z wodami rzek, do JCWP przejściowych i przybrzeżnych.

Metodyka oceny stanu wód podziemnych obejmuje ocenę stanu chemicznego i ilościowego. Ostateczna ocena stanu JCWPd przyjmuje gorszy wynik z tych dwóch ocen. W ramach oceny wykonuje się pięć testów klasyfikacyjnych określających stan chemiczny wód podziemnych i cztery testy określające stan ilościowy. Testy przeprowadza się w odniesieniu do wszystkich JCWPd i powinny być wykonane niezależnie od siebie, a jako wartość końcową mogą przyjąć wynik „dobry" lub „słaby". Ocena stanu JCWPd wykonywana jest na podstawie wyników monitoringu wód podziemnych i przeprowadzana jest z uwzględnieniem budowy geologicznej, warunków krążenia wód podziemnych i siły oddziaływania presji.
Podczas oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód podziemnych wzięto pod uwagę praktycznie wszystkie elementy mające znaczenie dla oceny stanu wód podziemnych, zarówno ilościowego, jak i chemicznego.
Pierwszym etapem było przeanalizowanie występujących presji antropogenicznych, ich identyfikacja i ocena wpływu na stan ilościowy i chemiczny JCWPd. Elementem decydującym o wielkości zagrożenia wód podziemnych zanieczyszczeniem był, przede wszystkim, sposób użytkowania terenu i rozmieszczenie źródeł zanieczyszczeń. W kolejnym etapie przeanalizowano warunki hydrogeologiczne w poszczególnych JCWPd ze względu na naturalną odporność systemu hydrogeologicznego na zanieczyszczenia. W tym przypadku zagrożenie wód podziemnych zanieczyszczeniami pochodzenia antropogenicznego zależy między innymi od głębokości występowania warstw wodonośnych, stopnia izolacji od powierzchni terenu (na przykład przez utwory słabo przepuszczalne). W następnym, ostatnim etapie oceny porównano wcześniej uzyskane dane z wynikami monitoringu wód podziemnych w JCWPd, które stanowiły wskaźnik wpływu presji na stan wód podziemnych. Na tym etapie wykorzystano, zarówno wyniki monitoringu stanu ilościowego, jak i wyniki monitoringu stanu chemicznego.
Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdzono, że w największym stopniu zagrożone są wody gruntowe, których zwierciadło występuje na głębokości mniejszej niż 5 m znajdujące się w obrębie aglomeracji miejsko-przemysłowych (aglomeracja warszawska, śląska) oraz terenów rolniczych intensywnie użytkowanych. Jednak to intensywna działalność górnicza miała największy wpływ na ocenę wybranych JCWPd jako zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych.
Na obszarze dorzecza Wisły zidentyfikowano następujące rodzaje presji dla wydzielonych części wód powierzchniowych i podziemnych:
Punktowe źródła zanieczyszczeń

- *zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych*
- *składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych*
- *przypadkowe skażenia środowiska gruntowo - wodnego*
- *pobory kruszywa*

Obszarowe źródła zanieczyszczeń

- *zanieczyszczenia związkami azotu i fosforu ze źródeł rolniczych*
- *działalność górnicza (odwodnienie wyrobisk i odwodnienia wgłębne),*
- *aglomeracje miejsko – przemysłowe (tereny zurbanizowane), przede wszystkim zrzuty ścieków komunalnych z terenów nieobjętych kanalizacją, spływ wód opadowych z obszarów zabudowanych oraz zmiany stanu ilościowego na pobór wód do celów komunalnych i gospodarczych,*
- *melioracje,*
- *obszary szczególnego zagrożenia powodzią,*
- *niska emisja zakresie substancji priorytetowych: benzo(g,h,i)perylenu oraz indeno(1,2,3-cd)pirenu – depozycja zanieczyszczeń z atmosfery.*

Według raportu o stanie środowiska w województwie lubelskim w 2017 r. stan jednolitych części wód rzecznych obejmujących gminę Tarnawatka przedstawiał się następująco:

PLRW20002324136, Wieprz do Jacynki *- klasa elementów biologicznych 4, klasa elementów hydromorfologicznych - 1, klasa elementów fizykochemicznych (gr. 3.1-3.5) – PSD, klasa elementów fizykochemicznych (gr. 3.6) – 2, potencjał ekologiczny – słaby, stan chemiczny – PSD, stan JCW – zły, Ocena jednolitych części wód za 2017 r. w województwie lubelskim została wykonana na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2016, poz. 1187) oraz wytycznych GIOŚ.*
Kryteria oceny stanu wód w raporcie wykonano według poniższych kryteriów.

Klasa elementów biologicznych		
stan ekologiczny	*potencjał ekologiczny (jcw sztuczne/silnie zmienione)*	
1	*1*	*stan bdb / potencjał maks.*
2	*2*	*stan db / potencjał db*
3	*3*	*stan / potencjał umiarkowany*
4	*4*	*stan / potencjał słaby*
		stan / potencjał zły
Klasa elementów hydromorfologicznych		
stan ekologiczny	*potencjał ekologiczny(jcw sztuczne/silnie zmienione)*	
1	*1*	*stan bdb / potencjał maks.*
2	*2*	*stan db / potencjał db*
Klasa elementów fizykochemicznych (3.1-3.6)		
stan ekologiczny	*potencjał ekologiczny (jcw sztuczne/silnie zmienione)*	
1	*1*	*stan bdb / potencjał maks.*
2	*2*	*stan db / potencjał db*
		poniżej stanu / potencjału dobrego
stan / potencjał ekologiczny		
stan ekologiczny	*potencjał ekologiczny (jcw sztuczne/silnie zmienione)*	
BARDZO DOBRY	*MAKSYMALNY*	*stan bdb / potencjał maks.*
DOBRY	*DOBRY*	*stan db / potencjał db*

UMIARKOWANY	UMIARKOWANY	stan / potencjał umiarkowany
SŁABY	SŁABY	stan / potencjał słaby
		stan / potencjał zły

stan chemiczny	
DOBRY	stan dobry
	stan poniżej dobrego

stan jcwp	
DOBRY	stan dobry
	stan zły

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód w gminie są ścieki bytowe, zanieczyszczenia pochodzące z terenów rolniczych (skutek nawożenia) oraz środki chemiczne używane do utrzymania dróg w okresie zimowym. Wpływ na stan czystości wód ma również zwiększona emisja niska zanieczyszczeń pochodzących z ogrzewania w okresie zimowym – osadzanie się pyłów zawieszonych.

Podstawowe presje na stan wód powierzchniowych zgodnie z Planem Gospodarowania Wodami jest:

Działalność górnicza

Zagrożeniem dla wód powierzchniowych są zasolone wody dołowe dopływające do wód powierzchniowych głównie z kopalń. Eksploatacja węgla kamiennego powoduje konieczność intensywnego odwadniania górotworu, zmianę kierunków krążenia wód podziemnych oraz obniżenie zwierciadła wód podziemnych. Likwidacja kopalń węgla kamiennego oraz wypełnianie leja depresji powoduje uruchomienie w górotworze procesów geochemicznych, mających istotny negatywny wpływ na wody podziemne – presja w obszarze zmiany studium nie występuje.

Zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, w tym z zrzuty ścieków komunalnych z terenów nieobjętych kanalizacją

Zagrożenie dla wód związane z zrzutem ścieków oczyszczonych wynikają przede wszystkim z niedostatecznego oczyszczenia ich przed odprowadzeniem ich do odbiorników, jakim najczęściej są wody płynące. Niewystarczające oczyszczenie ścieków może spowodować przedostanie się do środowiska wodnego substancji biogennych, w tym chorobotwórczych i chemicznych. Przekroczenie dopuszczalnych norm tych substancji wynika w tym przypadku z błędów technologicznych oczyszczania ścieków lub awarii procesu technologicznego w oczyszczalni i jest zjawiskiem stosunkowo incydentalnym. Trwały wpływ na wody w miejscach zrzutów ścieków oczyszczonych ma skład odprowadzanych substancji, który może wpływać na zmiany środowiska wodnego, poprzez zmiany techniczne wody, czy też zwiększoną ilość osadów pochodzenia organicznego. Skutki długotrwałego oddziaływania tych czynników na ekosystemy wodne związane są przede wszystkim ze zmianami warunków życia roślin i zwierząt tu występujących i tym samym mogą prowadzić do zmian składu gatunkowego biocenoz wodnych. Natomiast wpływ odprowadzanych ścieków komunalnych lub przemysłowych do odbiorników wodnych z terenów nieuzbrojonych w kanalizację i nieoczyszczonych jest silną presją mogącą doprowadzić do degradacji tego środowiska. Substancje organiczne, chemiczne i biogenne znajdujące się w ściekach nieoczyszczonych są groźne nie tylko dla organizmów żyjących w odbiornikach, ale również ludzi poprzez przedostawanie się ich do ujęć wody oraz gleby. W przypadku terenów związanych z mieszkalnictwem i nieskanalizowanych istotnym zagrożeniem jest również korzystanie z indywidualnych rozwiązań w odprowadzeniu ścieków, szczególnie szamb, ale również oczyszczalni przydomowych. Zastosowanie instalacji o złych warunkach technicznych może spowodować przedostanie się nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych – bezpośredni spływ grawitacyjnych do wód powierzchniowych i infiltracja poprzez glebę do warstw wodonośnych – presja występuje w obszarze zmiany studium w ograniczonym zakresie. Wynika to z braku w jej granicach terenów zabudowanych i utwardzonych. Wzrost presji będzie związany z dalszym rozwojem zagospodarowania i przyjęcia modelu odprowadzania ścieków. Pewne zagrożenia dla

środowiska wodnego może mieć w przypadku rozwoju procesów budowlanych dopuszczanie stosowania technologii przejściowych (zbiorniki na nieczystości) do czasu wykonania sieci zbiorczej.

Składowiska odpadów

Większość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Polski jest składowana na składowiskach odpadów. Jest to najbardziej rozpowszechniona metoda ich zagospodarowania. Obiekty, jakimi są składowiska odpadów, powinny zatem spełniać odpowiednie wymagania, aby nie nastąpiła ewentualna infiltracja zanieczyszczeń do gruntu i wód powierzchniowych. Nieodpowiednie składowanie odpadów może mieć negatywny wpływ na środowisko wodne. Zagrożeniem dla wód są wody odciekowe pochodzące z nieizolowanych składowisk. Źródłem odcieków ze składowisk jest przesiąkanie wody opadowej przez bryłę wysypiska, a także na nieizolowanych składowiskach dopływ wód powierzchniowych oraz podziemnych powodujących wypłukiwanie i rozpuszczanie powstających produktów rozkładu. Źródłem odcieków jest także woda dostarczana wraz z odpadami oraz pochodząca z rozkładu substancji organicznych. Ilość i skład odcieków zależą głównie od: rodzaju i stopnia rozdrobnienia odpadów, ilości wody infiltrującej, wieku składowiska, techniki składowania. Odcieki z wysypisk wykazują bardzo wysoką mineralizację i charakteryzują się znacznie podwyższonymi parametrami biologicznego i chemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT5 i ChZT), wysokimi stężeniami substancji rozpuszczonych, chlorków, siarczanów i związków azotu amonowego – presja w obszarze zmiany studium nie występuje, w granicach zmiany studium nie są zlokalizowane składowiska odpadów.

Zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych

Skutkami dla środowiska wodnego prowadzonej działalności rolniczej jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych związkami azotu i fosforu, w wyniku spływu powierzchniowego, powodujące proces eutrofizacji wód powierzchniowy, tym samym uniemożliwiając m.in. ich rekreacyjne wykorzystanie czy też dyskwalifikując wody do ich poboru w celu zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Zanieczyszczenie wód związkami azotu i fosforu stanowi również zagrożenie dla ekosystemów wodnych, poprzez zmianę warunków siedliskowych dla żyjących w nich gatunków roślin i zwierząt (silnie zmiany biocenotyczne). Pomimo, że zużycie nawozów sztucznych jak i naturalnych zmniejszyło się w ostatnich latach, to jednak rolnictwo i hodowla nadal generują źródła zanieczyszczeń - presja występuje w gminie w zakresie ograniczonym, obszary związane z produkcją rolną w obszarze zmiany studium są ograniczone do lokalnego wykorzystania gruntów rolnych do upraw polowych, przy czym uprawy te nie zajmują znacznych powierzchni, stąd nie przewiduje się wysokiego nasilenie presji wynikającej ze stosowania nawozów sztucznych przy prowadzeniu intensywnej gospodarki rolnej.

Przypadkowe skażenia środowiska gruntowo-wodnego

Przypadkowe zagrożenia nadzwyczajne spowodowane są zwykle katastrofami komunikacyjnymi lub poważnymi awariami przemysłowymi. Mają one zwykle charakter przypadkowy a ich częstotliwość jest trudna do przewidzenia – presja w gminie ma charakter losowy i jest związana głównie z ruchem komunikacyjnym.

Pobory kruszywa

Głównym czynnikiem wpływającym na środowisko wodne w wyniku wydobycia powierzchniowego kopalin jest obniżenie zwierciadła wód podziemnych oraz przerwanie warstw wodonośnych. W wyniku tych działań powstaje tzw. lej depresyjny, którego zasięg jest uzależniony od powierzchni na jakiej prowadzi się tą eksploatację. Zagrożeniem dla środowiska wodnego jest również nielegalny pobór surowców piaszczystych z koryt rzek. W tym przypadku zmiany środowiskowe prowadzą do zmiany warunków hydrograficznych, tj. zmiany koryta wód płynących - presja w obszarze zmiany studium nie występuje. Obszar ten jest położony poza granicami udokumentowanych złóż surowców mineralnych.

Oddziaływania wywierane na ilościowy stan wód - pobory wód powierzchniowych i podziemnych.

Nadmierny i długotrwały pobór wód podziemnych, przekraczający dostępne zasoby dyspozycyjne jest głównym zagrożeniem dla dobrej jakości wód podziemnym. Skutkuje to obniżeniem zwierciadła wód podziemnych, powstawaniem lejów depresji, zmianą kierunków przepływu wód podziemnych,

negatywnym oddziaływaniem na ekosystemy zależne od wód podziemnych oraz na wody powierzchniowe - presja w obszarze zmiany studium nie występuje lub ma ograniczony zasięg. W obszarze zmiany studium nie stwierdza się występowania ujęć wody. Nasilenie presji może nastąpić w przypadku rozwoju procesów inwestycyjnych. Tereny zurbanizowane w gminie w większości są uzbrojone w wodociąg zbiorczy, zaopatrywany z istniejącego ujęcia wody. Pobór wody z ujęcia odbywa się na podstawie pozwolenia – prawnego, przy uwzględnieniu możliwych do poboru zasobów dyspozycyjnych. Dane dla ujęcia wskazują na występowanie znacznych rezerw wodnych, które mogą być wykorzystane w rozbudowie sieci wodociągowej przy zwiększonej liczbie odbiorców. Występujące w gminie indywidualne ujęcia wody związane są przede wszystkim z potrzebami gospodarczymi i bytowymi w zabudowie mieszkaniowej. Ilość studni indywidualnych nie jest znaczna i nie powoduje zagrożeń dla stanu ilościowego wód.

Spływ wód opadowych i roztopowych z obszarów zabudowanych. Niska emisja zakresie substancji priorytetowych: benzo(g,h,i)perylenu oraz indeno(1,2,3-cd)pirenu – depozycja zanieczyszczeń z atmosfery.

Niekorzystny wpływ spływu wód opadowych i roztopowych z obszarów zabudowanych przejawia się przede wszystkim w zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych substancjami chemicznymi, w tym ropopochodnymi, pochodzącymi z układu drogowego oraz terenów o nawierzchni utwardzonej. W miejscach prowadzenia intensywnej produkcji zwierzęcej są to również związki organiczne i biogenne. Spływ nieoczyszczonych wód opadowych i roztopowych powoduje również przenikanie do środowiska wodnego związków pochodzących z niskiej emisji zanieczyszczeń do atmosfery, które osadzają się na gruncie. Substancje te mogą osadzać się również bezpośrednio na powierzchni zbiorników wodnych - presja w obszarze zmiany studium nie występuje lub ma ograniczony zasięg. Powierzchnia terenów utwardzonych jest nieznaczna, spływ z tych obszarów oraz depozycja zanieczyszczeń atmosferycznych jest ograniczona.. Presja może jednak ulegać nasileniu w miarę rozwoju zagospodarowania inwestycyjnego.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, melioracje wodne.

Wpływ powodzi i melioracji na środowisko wodne jest związane przede wszystkim z urządzeniami technicznymi z nimi związanymi. Realizacja urządzeń takich powoduje zmiany przepływu wód powierzchniowych. W przypadku melioracji dodatkowym oddziaływaniem jest osuszanie obszarów naturalnie nadmiernie wilgotnych, co ma wpływ zarówno na poziom wodonośny jak również retencję wody. W przypadku tych urządzeń istotny wpływ na środowisko wodne ma również spływ do odbiorników naturalnych zanieczyszczeń gromadzonych w rowach. W przypadku zjawiska powodzi silnym negatywnym oddziaływaniem na środowisko wodne jest przedostawanie się do niego zanieczyszczeń stałych, chemicznych i organicznych z obszarów, na których zjawisko to wystąpiło - presja w obszarze zmiany studium nie występuje, obszar zmiany studium jest położony poza zasięgiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i nie jest on zmeliorowany.)1

3.3. Powietrze.

W obszarze gminy zanieczyszczenia do powietrza emitują głównie paleniska domowe orazkotłownie zakładowe i obiektów użyteczności publicznej. Wg danych z monitoringu prowadzonego przez WIOŚ /dane dla Tomaszowa Lub./ stan czystości powietrza jest dobry /średnioroczne stężenie dwutlenku siarki w 2001 r. wynosiło 22,75% dopuszczalnej normy, dwutlenku azotu 56,75 % dopuszczalnej normy/. Najbardziej bliskie rzeczywistości są pomiary średnich stężeń chwilowych /30-minutowych/ zanieczyszczeń powietrza prowadzone mobilnym laboratorium WIOŚ. Najbliżej prowadzone były w Krasnobrodzie w 1999 r. i wynosiły dla dwutlenkusiarki -211g/ m3, tj. 0,4 % dopuszczalnej normy 30-minutowej /500ug/ m3/ w sezonie letnim i 3 ug/ m, w sezonie zimowym tj. /0,6% d.n. /,dwutlenku azotu - 40ug/ m3, tj. 8,0 % d.n.30 min /500 ug/m3/ w sezonie letnim i 13 ug/m3 w sezonie zimowym /2,6% d.n./, tlenku węgla 473 ug/ m3 tj. 2,4 % d.n.stężeń 30 -minutowych - 20000ug/m3/ w sezonie letnim i 425 ug/ m3 w sezonie zimowym /2,1% d.n./ „ozonu 37pg/ m3 tj. 24,7% d.n. stężeń 30-minutowych /150ug/ m3/ w sezonie letnim i 18,1g/ m3 w sezonie zimowym /12,0% d.n./.

O znaczącym oddziaływaniu na środowisko i na zdrowie ludzi można mówić dopiero w przypadku przekroczenia dopuszczalnych norm emisyjnych gazów do powietrza. Nie ma jednak obaw pogorszenia standardu czystości powietrza , ponieważ coraz powszechniej, w gminach Zamojszczyzny, w tym i w gminie Tarnawatka węgiel kamienny jest zastępowany paliwami nisko-emisyjnymi, zwłaszcza olejem opałowym. Radykalna poprawa nastąpi po realizacji sieci gazowej /gaz ziemny zawiera 67 razy mniej zanieczyszczeń niż węgiel kamienny/.
Już od kilku lat monitoring wskazuje na zmniejszanie się zawartości dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w powietrzu. Istnieją również możliwości produkcji na terenie gminy biogazu i przetwarzania na tanią energię elektryczną oraz gaz odpowiadający parametrom gazu ziemnego. Zanieczyszczenia do powietrza emitują również pojazdy poruszające się drogami, ze względu na klasę dróg oraz mały ruch nie mają one większego wpływu na standard jakościowy powietrza w obszarze gminy, za wyjątkiem drogi krajowej Zamość-Tomaszów Lubelski — granica Państwa. Uciążliwość drogi może być minimalizowana środkami technicznymi /podniesienie jakości nawierzchni, techniczne ekrany akustyczne/ i biologicznymi /ekologiczne ekrany akustyczne i oczyszczające w postaci pasów zadrzewień/.
(Według raportu o stanie środowiska w województwie lubelskim z 2017 r. źródła zanieczyszczeń powietrza podzielić można na naturalne (pożary lasów, wybuchy wulkanów, erozja skał i gleb, burze piaskowe) oraz na źródła antropogeniczne związane z działalnością człowieka. W zależności od rodzaju źródła emisji zanieczyszczeń powietrza wyróżnia się:
• emisję punktową pochodzącą z energetyki zawodowej, procesów technologicznych i innych jednostek organizacyjnych wprowadzających zanieczyszczenia w sposób zorganizowany,
• emisję powierzchniową z sektora komunalno-bytowego,
• emisję liniową ze źródeł związanych z transportem,
• emisję z rolnictwa, w tym z pól uprawnych i hodowli,
• emisję naturalną pochodzącą od lasów (emisja biogenna),
• emisję niezorganizowaną z kopalń i hałd.
Emisja ze źródeł punktowych powstaje podczas wytwarzania energii i w trakcie procesów technologicznych. Wielkość emisji punktowej spadła o około 6,3% w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła około 8,2% emisji całkowitej. Według danych udostępnionych przez GUS, w roku2016 z 96 zakładów szczególnie uciążliwych działających na terenie województwa lubelskiego, wyemitowano do powietrza 5 098,751 tys. Mg zanieczyszczeń, z czego 1,728 tys. Mg stanowiły pyły, a 5 097,023 tys. Mg gazy (z uwzględnieniem CO2). W 2016 r. zanotowano wzrost emisji zanieczyszczeń gazowych o około 1,94% oraz spadek emisji pyłów około 12,5% w odniesieniu do 2015 r.
Wielkość emisji pyłów stanowiła 4,4%, a gazów (łącznie z CO2) – 2,4% emisji krajowej, co usytuowało województwo lubelskie na 11 miejscu w kraju pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych i 12 miejscu pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych. Z funkcjonujących w 2016 r. na terenie woj. Lubelskiego 96 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, (5,16% zakładów w Polsce), 89,74% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, ale tylko 5,37% do redukcji zanieczyszczeń gazowych (źródło GUS).
Źródłami emisji powierzchniowej są niskie emitory, odprowadzające produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni węglowych, składowiska, oczyszczalnie ścieków. Zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsc powstawania, najczęściej na obszarach o zwartej zabudowie mieszkaniowej, co utrudnia proces przemieszczania i rozpraszania się zanieczyszczeń. Prowadzi to do kumulowania się dużych ładunków szkodliwych substancji na niewielkiej przestrzeni o dużej gęstości zaludnienia. W porównaniu do roku ubiegłego wielkość wyemitowanych zanieczyszczeń pozostała na tym samym poziomie. Udział emisji powierzchniowej stanowił około 68,4% emisji całkowitej.
Emisję liniową stanowią głównie zanieczyszczenia pochodzące od szlaków komunikacyjnych. Substancje emitowane z silników pojazdów oraz emisja poza spalinowa i wtórna: ścieranie opon, okładzin hamulcowych, nawierzchni jezdni, unos z jezdni, powodują wzrost stężeń zanieczyszczeń w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością. W porównaniu do roku ubiegłego

wielkość emisji liniowej wzrosła o około 5,3%. Udział zanieczyszczeń pochodzących z emitorów liniowych stanowił około 3,9% emisji całkowitej.
Duży wpływ na jakość powietrza mają znajdujące się na terenie województwa lubelskiego obszary działalności rolniczej. Nowoczesne zmechanizowane rolnictwo emituje zanieczyszczenia powstające podczas użytkowania pojazdów i maszyn rolniczych oraz ogrzewania obiektów. Do powietrza dostają się rozpylane pestycydy, cząstki nawozów sztucznych, produkty rozkładu materii organicznej. Ilość wyemitowanych zanieczyszczeń z sektora rolniczego zmniejszyła się o około 1,4% w porównaniu do roku 2016 i wynosiła około 12,7% emisji całkowitej.
Emisja niemetalowych lotnych związków organicznych (NMLZO) i amoniaku (NH3) – prekursorów zanieczyszczeń, pochodzi między innymi ze źródeł naturalnych, jakimi są lasy. Obszary leśne zajmują około 24% powierzchni woj. lubelskiego. Emisja z lasów stanowiła około 6,4% emisji całkowitej. Emisja zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł niezorganizowanych (z terenów kopalni odkrywkowych i hałd) stanowiła około 0,3% całkowitej emisji do powietrza.
Jakość powietrza w 2017 r. określona została w szesnastej rocznej ocenie jakości powietrza w województwie lubelskim, wykonanej zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Analizy i oceny poziomów stężeń zanieczyszczeń powietrza dokonuje się w strefach, które zdefiniowane są rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012, poz. 914). W województwie lubelskim określone są dwie strefy:
– aglomeracja lubelska obejmująca miasto Lublin,
– strefa lubelska obejmującą pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji.
Ocenie pod względem spełnienia kryteriów ochrony zdrowia podlegają obie strefy, pod względem ochrony roślin tylko strefa lubelska.
Metody i zakres dokonywania oceny określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2012, poz.1032). Rozporządzenie to straciło moc prawną, a obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2018, poz.1119). Do zanieczyszczeń, które uwzględniono w ocenie ze względu na ochronę zdrowia należały: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10 i PM2,5, metale ciężkie (ołów, arsen, kadm, nikiel) oraz benzo/a/piren. Ze względu na ochronę roślin uwzględniono dwutlenek siarki, tlenki azotu oraz ozon. Dla tego kryterium wykorzystywane są wyniki pomiarów ze stanowisk zlokalizowanych poza obszarami zurbanizowanymi. Kryteria klasyfikacji, tj. poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe i poziomy celu długoterminowego, określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031) – wraz ze zmianami wprowadzonymi rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 października 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2019, poz. 1931).
Wyniki pomiarów zgromadzone w wojewódzkiej bazie danych WIOŚ zostały zweryfikowane, a następnie zatwierdzone w bazie JPOAT2.0. Do oceny wykorzystano wyniki pomiarów z 47 stanowisk, pozostałe pełniły rolę wspomagającą. Po przeprowadzeniu analizy poziomu stężeń zanieczyszczeń określono klasy stref dla danego zanieczyszczenia, oddzielnie ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ze względu na ochronę roślin. O klasie strefy decydowały obszary o najwyższych stężeniach zanieczyszczenia na terenie strefy.
Bezpośrednie pomiary zanieczyszczeń powietrza w gminie Tarnawatka nie były prowadzone.
Zgodnie z wynikami pomiarów strefę lubelską, obejmującą również gmina Tarnawatka, zaliczono:

- *ze względu na stężenie pyłu PM10 - do strefy C,*
- *ze względu na stężenie pyłu PM2,5 - do strefy A*
- *ze względu na stężenie benzo(a)pirenu - do strefy C*
- *ze względu na stężenie dwutlenku azotu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie dwutlenku siarki - do strefy A*

- *ze względu na stężenie benzenu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie ozonu według poziomu docelowego - do strefy A*
- *ze względu na stężenie ozonu według poziomu celu długoterminowego - do strefy D_2*
- *ze względu na stężenie ołowiu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie arsenu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie kadmu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie niklu - do strefy A*
- *ze względu na stężenie tlenku węgla - do strefy A*

Oznaczenie klas zanieczyszczeń:

- *klasa A – klasa strefy dla zanieczyszczenia o stężeniach poniżej poziomu dopuszczalnego bądź docelowego,*
- *klasa C – klasa strefy dla zanieczyszczenia o stężeniach powyżej poziomu dopuszczalnego bądź docelowego,*
- *klasa D2 – klasa strefy o stężeniach ozonu przekraczających poziom celu długoterminowego.*

Wyniki pomiarów wykazały:

- *niewielkie zanieczyszczenie powietrza dwutlenkiem siarki. Stężenia utrzymywały się na niskim poziomie i od wielu już lat nie przekraczały poziomow dopuszczalnych*
- *niski poziom zanieczyszczenia powietrza dwutlenkiem azotu. Wyznaczone parametry statystyczne, zarówno w 2017 r. jak w latach wcześniejszych, nie przekraczały poziomów dopuszczalnych i były na poziomie 2016 r.*
- *w latach 2010-2017 zanieczyszczenie powietrza benzenem mieściło się w granicach dopuszczalnej normy*
- *maksymalne 8-godzinne stężenie tlenku węgla wynosiło 3,95 mg/m3, tj. 39,5% poziomu dopuszczalnego wynoszącego 10 mg/m3. W latach 2010-2017wartości te zmieniały się w przedziale od 5,95 do 3,95 mg/m3*
- *na obszarze prawie całego województwa liczba przekroczeń w 2017 r. wyznaczona z modelowania zawierała się w przedziale 1-10, co oznacza, że w obu strefach nastąpiło przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu dla kryterium ochrony zdrowia.*
- *wyniki modelowania wykonanego na poziomie krajowym dla terenu województwa lubelskiego potwierdziły występowanie przekroczeń stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10*
- *stężenia średnie dla roku na wszystkich stanowiskach nie przekraczały poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5, zawierały się w przedziale od 20,7 do 25 µg/m3, tj. do 100% poziomu dopuszczalnego wynoszącego 25 µg/m3*
- *wyniki modelowania wykonane na poziomie krajowym potwierdziły występowanie obszarów przekroczeń na terenie całego województwa stężeń benzo/a/pirenu. Stężenia benzo/a/pirenu, jako wskaźnika poziomu zanieczyszczenia powietrza związkami z grupy WWA, w latach 2010-2017 były zróżnicowane. Na wszystkich stanowiskach wartości średnie roczne były wyższe od poziomu docelowego*
- *poziomy stężeń dla metali charakteryzowały się bardzo niskimi wartościami.*

- *Działania człowieka powodujące zanieczyszczenie atmosfery można podzielić na kilka grup, do których należą:*
- *produkcja wyrobów przemysłowych - główne źródło emisji lotnych związków organicznych i metanu a także pyłów, dwutlenku węgla, dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu,*
- *transport ludzi i towarów (tzw. emisja komunikacyjna) - znaczny udział w emisjach tlenku węgla, tlenków azotu, dwutlenku węgla i niemetalowych lotnych związków organicznych,*
- *ogrzewanie budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej (tzw. emisja niska) - źródło emisji znacznej ilości dwutlenku siarki, tlenków azotu, pyłów i dwutlenku węgla, gazów szklarniowych i zakwaszających środowisko, wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych i dioksyn.*

- *Na stan i stopień skażenia powietrza w gminie decydujący wpływ ma:*
- *emisja ze źródeł niskich, lokalnych kotłowni i palenisk domowych opalanych w większości emisja punktowa z podmiotów gospodarczych,*
- *niska emisja: z pieców węglowych w indywidualnych budynkach jednorodzinnych,*
- *emisja z zakładów przemysłowych, gospodarstw ogrodniczych itp.*
- *emisja związana z transportem komunikacyjnym,*
- *nielegalne spalanie odpadów (w piecach domowych i innych).*

Tereny objęte zmianą studium są położone na obrzeżach strefy zurbanizowanej gminy, w której ciągle dominują tereny otwarte. Istniejąca w sąsiedztwie zabudowa ma charakter luźny i jest to prawie wyłącznie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa, co ogranicza zarówno zagrożenie nadmiernych emisji zanieczyszczeń z palenisk indywidualnych, jak również niebezpieczeństwo wystąpienia zjawisk smogowych. Nasilenie zjawisk, wymienionych powyżej może nastąpić jedynie w przypadku znacznej intensyfikacji zabudowy zarówno w obszarze zmiany studium, jak i terenach do nich przylegających.)1

3.4. Klimat akustyczny.

Klimat akustyczny kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny wzdłuż dróg oraz hałas przemysłowy. Ze względu na brak większych zakładów oraz lokalny charakter dróg /za wyjątkiem drogi krajowej Zamość-Tomaszów Lubelski —granica Państwa/ i mały ruch komunikacyjny emisja hałasu do powietrza jest niewielka „co potwierdzają wyniki pomiarów dokonywanych przez WIOŚ w podobnych terenach. Należy przyjąć, że poza pasem drogi krajowej gmina Tarnawatka ma dobry klimat akustyczny i jego jakość nie jest zagrożona. Jakość klimatu akustycznego w pasie drogi krajowej, w obszarach zabudowanych może być poprawiona środkami technicznymi lub biologicznymi. Ważne jest tez ustalenie odpowiedniej linii zabudowy dla obiektów przeznaczonych nastały pobyt ludzi.

(Hałas jest czynnikiem bezpośrednio związanym z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników, wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie.

Podstawowym aktem prawnym określającym dopuszczalne poziomy hałasu jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz 112). W rozporządzeniu tym wskazano dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami LAeq D i LAeq N, które to wskaźniki maja zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby oraz prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem:

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq\ D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq\ N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq\ D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq\ N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna „A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	**50/50**	**45/45**	**45/45**	**40/40**

2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży[2)] c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	**61/64**	**56/59**	**50/50**	**40/40**
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe[2)] d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	**65/68**	**56/59**	**55/55**	**45/45**
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców[3)]	**68/70**	**60/65**	**55/55**	**45/45**

Hałas komunikacyjny *- do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu należy komunikacja drogowa. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu, decydującymi o parametrach klimatu akustycznego, przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Hałas komunikacyjny jest czynnikiem powodującym istotne zagrożenie uciążliwościami w przypadku całej gminy.*

Hałas przemysłowy *- stanowi na terenie gminy zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z zabudową mieszkaniową i jest uciążliwy głównie dla budynków z pomieszczeniami na stały pobyt ludzi, zlokalizowanych w pobliżu takich obiektów. Jego emisja odbywa się przez urządzenia w zakładach przemysłowych, usługowych, rzemieślniczych, bazach transportowych oraz w dużych kompleksach handlowych (supermarkety, itp.), często pracujących w nocy, zlokalizowanych w pobliżu lub na terenie zabudowy mieszkaniowej.*

Hałas osiedlowy i mieszkaniowy *- Szacuje się, że w skali kraju aż 25% mieszkańców jest narażona na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach, występujący w wyniku stosowania „oszczędnych" materiałów i konstrukcji budowlanych. Hałas wewnątrzosiedlowy spowodowany jest przez pracę silników samochodowych, wywożenie śmieci, dostawy do sklepów i głośną muzykę. Do nich dołącza się niejednokrotnie bardzo uciążliwy hałas wewnątrz budynku, spowodowany wadliwym funkcjonowaniem instalacji wodno-kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania, dźwigów, hydroforów, zsypów, itp. Bardzo często powodem hałasu wewnątrz budynków mieszkalnych jest lokalizacja w pomieszczeniach piwnicznych lokali usługowych typu introligatornie, puby czy dyskoteki. Obszary mieszkaniowe skupione w większe osiedla w gminie są nieliczne, stąd również zagrożenie tego typu hałasem jest tu ograniczone i nie powoduje znaczących uciążliwości dla mieszkańców gminy.*

Hałas linii elektromagnetycznych spowodowany jest zjawiskiem ulotu (wyładowania wokół przewodu) i zależny jest od:

- *parametrów technicznych linii (napięcie fazowe, geometria układu przesyłowego, obciążenie),*
- *czynników środowiskowych (warunki atmosferyczne, terenowe, zapylenie), stanu technicznego linii.*
- *Najistotniejszym źródłem hałasu w gminie jest ruch komunikacyjny, drogowy. Inne źródła hałasu nie stanowią tu znaczących uciążliwości. Do czynników mających wpływ na poziom emisji hałasu drogowego należą:*
- *natężenie ruchu,*
- *struktura strumieni pojazdów, a zwłaszcza udziału w nim transportu ciężkiego,*
- *stan techniczny pojazdów,*
- *rodzaj i stan techniczny nawierzchni,*
- *organizacja ruchu drogowego,*
- *charakter zabudowy (zagospodarowanie) terenów otaczających.*

Zgodnie z raportem o stanie środowiska w województwie lubelskim WIOŚ w 2017 r. na obszarze gminy Tarnawatka nie wykonywano pomiarów bezpośrednich.
Położenie obszaru zmiany studium na granicy części rolniczej gminy i terenów zurbanizowanych znacząco ogranicza zagrożenie hałasem. Istniejąca zabudowa w sąsiedztwie ma charakter rozproszony, co również wpływa na znikome prawdopodobieństwo wystąpienia ponadnormatywnego hałasu w środowisku. Biorąc pod uwagę założenia polityki przestrzennej gminy w rejonie gminy, w którym sporządza się zmianę studium przewiduje się realizację zabudowy mieszkaniowo – usługowej i zagrodowej o średniej intensywności. W zespołach takiej zabudowy źródła hałasu ponadnormatywnego występują jedynie w nielicznych przypadkach. Kulminacje hałasu ograniczają się do pory rannej i popołudniowej (wyjazdy mieszkańców do pracy i powroty z niej). Kulminacje hałasu w takich miejscach nie przekraczają dopuszczalnych norm w środowisku, a zwykle są zdecydowanie niższe od dopuszczonych norm.)1

3.5. Biocenozy.

Zagrożeniem dla trwałości biocenoz mogą być:

- zmiany stosunków wodnych na obszarach cennych przyrodniczo,
- przeeksploatowanie w latach dziewięćdziesiątych lasów nie stanowiących własności Państwa,
- naruszające stosunki ekologiczne w ekosystemach leśnych, .
- niewłaściwa organizacja prac gospodarczych w lasach /zakłócenia w sezonie lęgowym, zniszczenia cennych stanowisk roślin/,
- nadmierne wycinanie zadrzewień i zakrzaczeń nadrzecznych w ramach konserwacji rzek,
- nadmierne opady w okresie lęgowym fauny oraz wiatry huraganowe i nadmierne opady śniegu /okiść/ powodujące zniszczenia w drzewostanach,
- powstawanie kolejnych barier antropogenicznych w obszarze korytarzy ekologicznych /drogi, linie kolejowe itp./,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych /spływy środków chemicznych i nawozów z pól, odprowadzanie ścieków nie oczyszczonych bezpośrednio do gruntu na większości obszarów wiejskich,
- przeznaczanie terenów leśnych na cele nieleśne.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ III

STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY TARNAWATKA

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

CZĘŚĆ III

STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA SPOŁECZNO — GOSPODARCZEGO GMINY TARNAWATKA.

1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY TARNAWATKA.

Gmina Tarnawatka położona jest w północno-zachodniej części powiatu tomaszowskiego w województwie lubelskim. Reforma administracyjna kraju wdrożona 1 stycznia 1999 roku wprowadziła nowe szczeble samorządowe: samorząd powiatowy i samorząd wojewódzki. Reaktywowała jednocześnie z dniem 1 stycznia 1999 roku powiat tomaszowski.

1.1. Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego.

Województwo lubelskie od 1 stycznia 1999 roku jest jednym z 16 nowych województw i trzecim co do wielkości regionem na mapie administracyjnej Polski. Zajmuje powierzchnię ponad 25 tys. kilometrów kwadratowych, co stanowi 9,17% ogólnej powierzchni kraju. W jego skład wchodzą 24 powiaty: 4 grodzkie i 20 ziemskich oraz 213 gmin, w tym 40 miejskich. Największą powierzchnię ma powiat lubelski (134, 82 tys. ha), natomiast najmniejszą powiat włodawski (42,794 tys. ha). Pod względem liczby mieszkańców województwo lubelskie lansuje się na siódmym miejscu w kraju (ponad 2,2 mln ludności), jednak gęstość zaludnienia jest dość niska i wynosi 89,27 osób na kilometr kwadratowy, przy średniej krajowej wynoszącej 124 osoby na kilometr kwadratowy. Połowa mieszkańców województwa mieszka na wsi. Wskaźnik urbanizacji dla województwa lubelskiego wynosi 46,4% (w Polsce 61,9%).

Sieć miast w województwie lubelskim jest najrzadsza w Polsce. Spośród 213 gmin samorządowych, zaledwie 40 to gminy miejskie, co stawia Lubelszczyznę na 12 miejscu pod tym względem w kraju. Jednocześnie biorąc pod uwagę udział ludności wiejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa Lubelszczyzna zajmuje trzecią pozycję w Polsce z liczbą ponad 4,2 tys. wsi (7,41% ogólnej ich liczby w kraju). Obszar województwa cechuje poza tym duży odpływ ludności (głównie z wyższym wykształceniem), zwłaszcza z terenów wiejskich — aż w 12 powiatach ziemskich notuje się ujemny przyrost naturalny.

Lubelszczyzna posiada cenne zasoby naturalne. Począwszy od złóż surowców mineralnych, o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym, m.in. węgla kamiennego (udokumentowane złoża liczą około 8 480 mln ton), ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla brunatnego, po ziemię krzemionkową, piaski szklarskie i formierskie. Dużą rolę dla regionu odgrywa też eksploatacja wapieni, wykorzystywanych do produkcji cementu, oraz kamienie drogowe i budowlane.

Poza tym województwo posiada wysokie walory środowiska naturalnego, zarówno krajobrazowe: malowniczy przełom Wisły w okolicach Kazimierza Dolnego, dolina Bugu, Polesie Lubelskie, Roztocze, Pojezierze Łęczyńsko - Włodawskie, miasto Nałęczów z parkiem zdrojowym, jak i przyrodniczego dwa parki narodowe (Poleski i Roztoczański) o łącznej powierzchni 18 130 ha, oraz siedemnaście parków krajobrazowycho łącznej powierzchni 248 301 ha (Skierbieszowski, Krasnobrodzki, Kazimierski, Kozłowiecki, Poleski, Sobiborski, Chełmski, Strzelecki, Szczebrzeszyński, Puszczy Solskiej, Południoworoztoczański, Welski, Nadburzański). Ogólnie ponad 1/5 regionu objęta jest różnymi formami ochrony przyrody.

Pomimo tak dużej powierzchni Lubelszczyzny objętej ochroną środowiska naturalnego znaczny jej obszar (zwłaszcza tereny o dużym stopniu urbanizacji) jest zdegradowany pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. W województwie odnotowuje się jeden z najniższych w kraju współczynników zalesienia (lasy zajmują 21,9% powierzchni, przy krajowym wskaźniku zalesienia na dzień 01.01.1999 roku 28,2%).

Zabytki kultury Lubelszczyzny skupione są głównie w Lublinie, Zamościu, Chełmie i Kazimierzu Dolnym. Do najciekawszych należą:

- zespół staromiejski z kaplicą zamkową w Lublinie,
- zespół urbanistyczny w Zamościu (Stare Miasto wpisane na listę UNESCO),
- zespół pałacowo-parkowy w Puławach,
- zespół urbanistyczny w Kazimierzu Dolnym,
- zespół pałacowo-parkowy w Kozłówce,
- zespół klasztorny z Katedra Mariacką w Chełmie i podziemia kredowe.

Jeżeli chodzi o gospodarkę, region lubelski ma charakter typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują 68,4% powierzchni województwa. Pochodzi stąd ponad 15% krajowej produkcji buraków cukrowych, 13% owoców, 8% warzyw i około 10% zbóż. Województwo lubelskie jest największym krajowym producentem chmielu (prawie 70% produkcji krajowej). Ogólnie na obszarze województwa istnieje 246,5 tys. gospodarstw rolnych, z przewagą gospodarstw małych. Na 1000 ha użytków rolnych przypada 25 osób, przy średniej krajowej wynoszącej 20 osób). W rolnictwie zatrudnionych jest 53% osób zawodowo czynnych (w kraju 26%).

Pozostała część ludności województwa pracuje w budownictwie, usługach rynkowych oraz usługach nierynkowych. Od pierwszego półrocza 1999 roku stopa bezrobocia na Lubelszczyźnie wynosi 11,6%, jest więc równa stopie bezrobocia w kraju. Liczba bezrobotnych jest zróżnicowana przestrzennie — najkorzystniejsza sytuacja występuje w Lublinie i powiecie lubelskim, natomiast dużo gorzej jest w byłych miastach wojewódzkich, tj. Zamościu, Białej Podlaskiej, Chełmie. Wśród bezrobotnych aż 82% nie posiada prawa do zasiłku. Większość poszukujących zatrudnienia mieszka na wsi. Pod względem wieku aż 35% zarejestrowanych bezrobotnych stanowi młodzież.

Lubelszczyzna w 1997 roku wytworzyła zaledwie 4,2% Produktu Krajowego Brutto. Pod względem wielkości PKB na jednego mieszkańca województwo zajęło dopiero 14 miejsce wśród 16 województw. Na dzień 31 grudnia 1998 roku na terenie województwa działały 121582 podmioty gospodarcze zajmujące się głównie handlem i naprawami, działalnością produkcyjną i budownictwem. Wśród lubelskich przedsiębiorstw dominują firmy małe (93,6% wszystkich podmiotów gospodarczych). Znaczna część dominujących podmiotów gospodarczych województwa znajduje się przed transformacją własnościową i technologiczną.

Największa koncentracja podmiotów gospodarczych województwa występuje w Lublinie — 37% ogólnej liczby podmiotów Lubelszczyzny, w tym większość przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym.

Obszar województwa od kilku lat posiada dodatnie saldo wymiany towarowej z zagranicą. Lubelszczyzna eksportuje przede wszystkim wyroby chemiczne (głównie nawozy sztuczne), artykuły spożywcze (przetwory owocowe), wyroby przemysłu elektromaszynowego, a także meble i węgiel. Znaczną część importu stanowią samochody i maszyny oraz tworzywa sztuczne. Głównymi odbiorcami obok Niemiec, Włoch, Stanów Zjednoczonych są państwa Europy Wschodniej, przede wszystkim Ukraina i Rosja.

Pozytywną cechą województwa lubelskiego jest dobrze rozbudowane szkolnictwo wyższe. Lublin jest największym ośrodkiem akademickim we wschodniej części kraju, posiada jeden z najwyższych w kraju wskaźników liczby studentów i pracowników naukowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Funkcjonuje tu pięć wyższych uczelni takich jak: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Akademia Medyczna, Politechnika Lubelska i Akademia Rolnicza. Ponadto na terenie województwa działa siedem wyższych niepublicznych szkół, tj. Szkoła Wyższa w Puławach, Lubelska Szkoła Biznesu, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Zamościu, Wyższa Szkoła Umiejętności Pedagogicznych i Zarządzania w Rykach, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Chełmie. Obok szkół wyższych na terenie tego regionu funkcjonują samodzielne instytuty naukowo-badawcze: Instytut Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej oraz Instytut Upraw, Nawożenia Gleboznawstwa w Puławach.

Województwo dysponuje rozbudowaną bazą placówek ochrony zdrowia. W szpitalach ogólnych działających na obszarze województwa istnieje 12 830 łóżek szpitalnych — na każde 1000 mieszkańców przypada 57,2 łóżka (średnia ogólnopolska wynosi 54,3). Baza szpitalna jest skoncentrowana głównie w stolicy województwa Lublinie, z 31,3% łóżek w szpitalach ogólnych i 36,6% wszystkich lekarzy.
Infrastruktura techniczna Lubelszczyzny nie jest dobrze rozwinięta. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej wynosi w województwie 12 645 km, zatem na 100 km2 przypada średnio około 50,3 km bieżącego sieci (w Polsce ogółem - 58,6). Problem stanowi powierzchniowy zrzut nie oczyszczonych ścieków komunalnych — zwłaszcza na terenach wiejskich. W województwie działa około 300 oczyszczalni ścieków, jednak część z nich to obiekty przestarzałe technologicznie oraz przeciążone. Jedynym sposobem unieszkodliwiania odpadów stałych jest ich składowanie. Stan techniczny wielu wysypisk jest zły — brakuje m.in. odpowiednio zabezpieczonych podłoży, ogrodzeń, systemów unieszkodliwiania ścieków, sprzętu obsługowego, itd. W województwie lubelskim słabiej niż w innych regionach kraju rozbudowana jest sieć gazowa. Również stan rozwoju sieci telefonii przewodowej jest nieco gorszy niż w całym kraju.
Lubelszczyzna leży w strefie przygranicznej. Takie położenia stwarza szanse rozwoju dla całego regionu. Zlokalizowane są tutaj ważne przejścia graniczne polsko-białoruskie (drogowe — Kuryki, Tereszpol, Sławatycze oraz kolejowe Terespol) i polsko-ukraińskie (drogowe — Dorohusk, Zosin, Hrebenne i Hrubieszów), a także polsko-ukraiński punkt graniczny w Uśmierzu. Ruch graniczny to w znacznej części obsługa transportu o skali kontynentalnej pomiędzy państwami Unii Europejskiej i Europą Wschodnią. Województwo stara się zacieśnić więzy nie tylko gospodarcze, ale również społeczno - kulturowe sąsiadami (z Białorusią i Ukrainą), czego efektem jest m.in. Związek Transgraniczny „Euroregion BUG". Współpraca z krajami europejskimi, oraz obsługa kontaktów Wschód-Zachód może stanowić istotny bodziec rozwoju województwa. Ponad połowa głównych dróg przebiegających przez Lubelszczyznę związana jest z obsługą przejść granicznych. Szczególnym elementem województwa lubelskiego jest Linia Hutniczo-Siarkowa sięgająca do Stawkowa na Śląsku.
Przez województwo lubelskie przebiega też kilka ważnych szlaków o randze ponadnarodowej łączących zachodnią i wschodnią Europę.

1.2. Ogólna charakterystyka powiatu tomaszowskiego.

Powiat tomaszowski jest jednym z 24 powiatów województwa lubelskiego o powierzchni 1 488 km? i ogólnej liczbie ludności około 94 tys. Pod względem administracyjnym w skład powiatu wchodzi 13 gmin samorządowych, w tym jedna miejska — Tomaszów Lubelski, jedna miejsko-wiejska w Tyszowcach i jedenaście wiejskich (Tyszowce, Łaszczów, Telatyn, Ulhówek, Jarczów, Lubycza Królewska, Bełżec, Krynice, Tanawatka, Susiec, Rachanie). Gminy podzielone są na 218 sołectw, obejmujących 270 wsi. Najmniejszą gminą jest gmina Bełżec (29 km"), zaś największa to gmina Lubycza Królewska (212 km").
Powiat tomaszowski należy do najsłabiej zaludnionych obszarów kraju, na I km? przypadają 63 osoby, podczas gdy średnio w kraju wskaźnik ten wynosi 124 osoby na km, a w województwie lubelskim 89 osób na km".
Powiat tomaszowski leży w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Obejmuje Roztocze Środkowe, część Wyżyny Podlaskiej (Kotlinę Pobuża) i część Wyżyny Lubelskiej (Grzędę Sokalską i Padół Zamojski). Południowo-wschodnia część granicy powiatu na odcinku 38,7 km jest jednocześnie granicą Polski z Ukrainą. Zlokalizowane są tutaj dwa przejścia graniczne: drogowe międzynarodowe Hrebenne — Rawa Ruska i kolejowe Hrebenne — Rawa Ruska.
Na terenie powiatu istnieją bardzo korzystne warunki do produkcji rolniczej, szczególne w części wschodniej, gdzie występują gleby lessowe, czanoziemy na lessach i rędziny. Gleby te zaliczane są do kompleksów o najlepszej przydatności rolniczej, a ich koncentracja w powiecie wynosi 67%.
Na ogólną powierzchnię gruntów (148 710 ha) użytki rolne zajmują 105 627 ha,(czyli 71,03%), w tym grunty orne to 86 093 ha — 81,5% użytków rolnych. W strukturze zasiewów dominują zboża zajmujące około 60% powierzchni. Uprawia się tu buraki cukrowe — 10,3%, ziemniaki — 6% oraz rośliny oleiste,

głównie rzepak stanowiący 1,7%, pozostałą powierzchnię zajmują rośliny przemysłowe (tytoń, pastewne, strączkowe, jadalne i warzywa). Dużą rolę odgrywa hodowla, łowiectwo i leśnictwo. Ogółem w powiecie funkcjonuje 13 390 gospodarstw indywidualnych o przeciętnej powierzchni gospodarstwa 6,1 ha. W zasobie własności Skarbu Państwa znajduje się 16 675 ha użytków rolnych, grunty spółdzielcze zajmują 4 059 ha, a pozostałe 3 271 ha użytków rolnych znajduje się we władaniu lub trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych i prawnych, państwowego gospodarstwa leśnego, kościołów i związków wyznaniowych oraz w zasobie mienia komunalnego.
Powiat tomaszowski charakteryzuje się niskim stopniem uprzemysłowienia i urbanizacji. Dobre warunki do produkcji rolniczej sprzyjają również powstawaniu firm i zakładów działających w otoczeniu rolnictwa. Oprócz kilku dużych zakładów produkcyjnych (m.in. Cukrownia Wożuczyn, Tomaszowska Spółdzielnia Mleczarska, Zakład Mleczarski w Łaszczowie, Przetwórnia Owoców i Warzyw SVZ Poland Sp. z 0.0. w Tomaszowie Lubelskim, Zakłady Zbożowe PZZ w Lubyczy Królewskiej, itp.) są to przeważnie zakłady małe — jedno lub kilkuosobowe, często rodzinne. Zakłady te nie są jednak w stanie skupić i zagospodarować całości produktów rolnych, powodując tym samym ogromna nadwyżkę towarową.
Powiat posiada sprzyjające warunki do rozwoju kultury ludowej. Funkcjonuje tu miejski dom kultury, 9 wiejskich ośrodków kultury, 4 kina stacjonarne, 13 bibliotek gminnych, biblioteka pedagogiczna, muzeum regionalne. Głównym ośrodkiem kulturalnym jest miasto Tomaszów Lubelski.
Obsługę zdrowotną powiatu realizuje | samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, 3 przychodnie, 16 ośrodków zdrowia, kilka niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz 79 prywatnych gabinetów praktyk lekarskich.
Powiat tomaszowski zachował w dużej mierze naturalny charakter środowiska. Zlokalizowany tu przemysł tylko w minimalnym stopniu oddziałuje negatywnie na przyrodę. Walory przyrodnicze i krajobrazowe Roztocza stwarzają korzystne warunki do rozwoju turystyki i wypoczynku. Na terenie gminy Lubycza Królewska istnieje Południoworoztoczański Park Krajobrazowy obejmujący swoim zasięgiem część województwa lubelskiego i podkarpackiego. Na Roztoczu Środkowym znajdują się obszary prawnie chronione. Między innymi są to: Krasnobrodzki Park Krajobrazowy (gminy Susiec i Tomaszów Lubelski) oraz Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej (w gminie Susiec). Ogółem powierzchnia parków krajobrazowych w powiecie wynosi 14 248 ha, co stanowi 9,58% ogólnej powierzchni powiatu. Na ich obszarze wydzielono 9 rezerwatów przyrody. Walorem, który odgrywa znaczną rolę w powiecie są również lasy, szczególnie roztoczańskie z masywem Puszczy Solskiej. W strefie krawędziowej Roztocza gdzie w skałach o różnej odporności przełamujące się rzeki stworzyły niewielkie wodospady zwane „szumami" lub „Szypotami", utworzono rezerwaty krajobrazowe „Nad Tanwią" i „Czartowe Pole". Nieskażone środowisko przyrodnicze powiatu tomaszowskiego oraz malowniczo położone gospodarstwa rolne powinny sprzyjać rozwojowi różnych form wypoczynku, agroturystyki, turystyki zorganizowanej szczególnie na terenach roztoczańskich.

1.3. Ogólna charakterystyka gminy Tarnawatka.

Gmina Tarnawatka położona jest w północno-zachodniej części powiatu tomaszowskiego w województwie lubelskim.
Graniczy z gminami:

- od północy z gminą Krynice,
- od wschodu z gminą Rachanie
- od południa z gminą Tomaszów Lub,
- od zachodu z gminą Krasnobród.

Według podziału fizyczno — geograficznego Polski obszar gminy położony jest w dwu krainach fizjograficznych, część zachodnia na Roztoczu Środkowym, zaś część wschodnia na Grzędzie Sokalskiej. Przeważają tereny pogórkowate. W miejscowości Wieprzów bierze swój początek rzeka Wieprz.

Tarnawatka to ośrodek gminny o znaczeniu lokalnym. Pełni funkcje: mieszkaniową, przemysłową, świadczy usługi z zakresu kultury, oświaty, zdrowia, sportu, handlu, rzemiosła i administracji. Główną funkcją gminy jest produkcja żywności, obsługa rolnictwa i mieszkańców.
Obszar Gminy wynosi 8 266 ha (83 km?), w tym użytki rolne zajmują 5 201 ha.
Struktura użytków rolnych przedstawia się następująco:

- grunty orne — 3 990 ha, czyli 48,3 % ogólnej powierzchni użytków rolnych;
- sady — 30 ha (0,36 %)
- łąki — 992 ha (12%)
- pastwiska — 189 ha (2,3 %) »
- lasy i grunty leśne — 2 184 ha (26,5 %)
- nieużytki i pozostałe grunty — 881 ha (10,6 %)

W granicach gminy znajdują się przyrodnicze obszary chronione:

- Otulina Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego,
- Użytek Ekologiczny „Stawy w Tarnawatce" — 333, 23 ha,
- Rezerwat „Skrzypny Ostrów" — 2,21 ha

W gminie Tarnawatka mieszka 4366 osób. Gęstość zaludnienia wynosi 42 osoby/km2. Sieć osadnicza gminy to 14 sołectw i 15 jednostek osadniczych. W większości zabudowa jest indywidualna zagrodowa, zlokalizowana wzdłuż sieci istniejących dróg jedno lub obustronnie. Wieś Pańków ma natomiast bardzo ciekawy układ tzw. owalnicy. Przez gminę przechodzą dwie drogi o znaczeniu ponad lokalnym:

- droga krajowa nr 17 Warszawa — Hrebenne (kierunek Lwów) o znaczeniu międzynarodowym (oznaczenie europejskie E-273),
- droga wojewódzka nr 850 Tomaszów Lub. Hrubieszów, przebiegająca przez Wieprzów Tarnawacki — bez znaczenia dla ruchu tranzytowego.

(1.4 Położenie obszaru zmiany studium, ogólna charakterystyka zmiany studium

Zmianą studium objęto działki ewidencyjne nr. 459/3, 459/10, 592/5, 592/16, 592/17, 592/18, 592/19, 593, 633, 634, 672/1 w obrębie Tarnawatka oraz działkę ewidencyjną nr 108 w obrębie Dąbrowa Tarnawacka. Ogólna powierzchnia opracowania wynosi ok. 7,12 ha. Tereny objęte granicami zmiany studium stanowią w całości grunty zakwalifikowane w ewidencji gruntów do gruntów rolnych. Część z tych gruntów stanowi nieużytki rolnicze.

Kompozycja przestrzenna obszaru opracowania, walory krajobrazowe

Obszar zmiany studium stanowi strefę przejściową pomiędzy układem zurbanizowanym wsi Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka oraz otwartymi krajobrazami je otaczającymi. Położenie w strefie przejściowej decyduje o przeciętnych walorach krajobrazowych obszaru zmiany studium. Oddziaływanie antropogeniczne na krajobraz odznacza się tu przede wszystkim w występowaniu terenów, na których zaprzestano działań agrotechnicznych, pokrytych nalotem roślinności spontanicznej. Tereny te stanowią mozaikę w z terenami rolnymi uprawianymi oraz nową zabudową powstającą na terenach sąsiadujących z obszarem opracowania. Tereny objęte zmianą studium są podzielone obszarami o wysokich walorach krajobrazowych, związanymi z doliną rzeki Wieprz. Obszary o wysokich walorach krajobrazowych położone są również poza południową granicą zmiany studium i stanowią zwarte kompleksy leśne.

Układ zurbanizowany wsi Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka jest dobrze wkomponowany w otaczający krajobraz. Urozmaicone ukształtowanie terenu w tej części gminy stwarza liczne otwarcia widokowe na otwarte krajobrazy gminy Tarnawatka.)1

2. DIAGNOZA STANU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY ULHÓWEK.

2.1 Demografia.

Powierzchnia gminy Tarnawatka wynosi 8 266 ha i obejmuje 15 jednostek osadniczych. Na terenie gminy zamieszkuje ogółem 4366 osób. Liczba mieszkańców miejscowości należących do gminy Tarnawatka (stan na dzień 31.12.2002). przedstawia się następująco:

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców
1	Dąbrowa Tarnawacka	84
2	Huta Tarnawacka	212
3	Klocówka	143
4	Kunówka	98
5	Niemirówek	179
6	Kolonia Niemirówek	298
7	Pańków	301
8	Pauczno	127
9	Podhucie	103
10	Sumin	231
11	Tarnawatka	999
12	Tarnawatka Tartak	751
13	Tymin	294
14	Wieprzów Ordynacki i Wieprzów Tarnawacki	546
Ogółem		**4366**

Dane : Urząd Gminy w Tarnawatce.

Gmina Tarnawatka należy do grupy gmin małych (wg klas wielkości do 5 tys. mieszkańców). Wielkości poszczególnych wsi są zróżnicowane. Najmniejszą wsią jest Dąbrowa Tarnawacka licząca 84 mieszkańców, największą zaś Tarnawatka — 999 mieszkańców. Grupę wsi o liczbie mieszkańców wahającej się w przedziale do 100 osób stanowią wsie: Dąbrowa Tarnawacka i Kunówka. Grupę wsi większych liczących powyżej 300 osób stanowią: Pańków, Wieprzów, Tarnawatka Tartak i Tarnawatka. Dwie największe (Tarnawatka i Tarnawatka Tartak) tworzą jeden zespół osadniczy, który jest zamieszkały przez 40% mieszkańców gminy. Przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 42 osoby/km2 i jest zbliżona do średniej dla obszarów wiejskich (49 osoby/ km2).

(Gminę Tarnawatka według danych Głównego Urzędu Statystycznego na grudzień 2018 r. zamieszkiwało 3941 mieszkańców. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 48 osób/ km^2. Jest ona niższa od średniej gęstości zaludnienia dla całego województwa lubelskiego wynoszącej 85 osób/km^2 i średniej gęstości zaludnienia w powiecie tomaszowskim wynoszącej 57 osób/km^2.

Liczba ludności w gminie ulega ciągłemu spadkowi. W roku 1998 gminę zamieszkiwało 4195 osób. Spadek liczby ludności w okresie 1998 – 2018 wyniósł, tym samym 254 osób (12 osób rocznie). W okresie 20 letnim wzrost liczby ludności wykazywał niewielkie fluktuacje wzrostowe, które w kolejnych latach ulegały ponownemu spadkowi. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w 2018 roku według danych GUS wyniosła - minus 1,5 osób. W badanym okresie dominowały ujemne wartości tego wskaźnika. Postępujące zmniejszenie ludności gminy jest zależne zarówno od przyczyn wewnętrznych związanych z przyrostem naturalnym, jak również przyczyn zewnętrznych, spowodowanych migracjami ludności.)1

2.1.1 Struktura ludności według płci i wieku.

Struktura ludności według wieku i płci jest jedną z najbardziej istotnych charakterystyk populacji. Warunkuje ona intensywność procesów demograficznych, a w konsekwencji tempo rozwoju ludności.
Na terenie gminy mieszka więcej kobiet (1609) niż mężczyzn (1544). Jednak w grupie wiekowej do 18-go roku życia przeważają liczebnie mężczyźni.

	Ludność do 18 roku życia		Ludność po 18 roku życia		Ogółem
	M	K	M	K	
1999	625	588	1477	1515	4205
2000	576	548	1495	1546	4165
2001	579	537	1534	1551	4201
2002	582	555	1544	1609	4366

Dane: Urząd Statystyczny w Zamościu.

Charakterystyczną cechą struktury wiekowej ludności gminy jest stale utrzymujący się wysoki udział w wieku poprodukcyjnym, zaś spadający w wieku produkcyjnym. Długoletnie ruchy migracyjne (stały odpływ ludności młodej), zmniejszający się przyrost naturalny, wysoka umieralność ludności doprowadziły do utrwalenia niekorzystnych struktur wiekowych.

Rok	Ludność w wieku przed produkcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku po produkcyjnym	Ogółem
1998	1213	2263	729	4205
1999	1163	2277	719	4159
2000	1124	2298	743	4165
2001	1116	2337	748	4201
2002	1137	2477	752	4366

Dane: Urząd Statystyczny w Zamościu.

(Wspomniany wcześniej wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie jest wysoki i wynosi 23,6 (wg danych za 2018 r.). Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w tym roku wyniosła 62,0, ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 31,9, a ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 105,9. Wymienione wskaźniki potwierdzają wysokie obciążenie demograficzne gminy. Wynika ono bezpośrednio ze wskaźnika udziału ludności w ekonomicznych klasach wieku. W gminie Tarnawatka, wg danych za rok 2018, ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 18,6% populacji całej gminy. Natomiast ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 19,7% populacji całej gminy. Ludność w wieku produkcyjnym tym samym obejmuje 61,7% mieszkańców gminy. Układ ludności gminy Tarnawatka wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 4. Układ ludności gminy Tarnawatka wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem (dane wg 2018 r.)

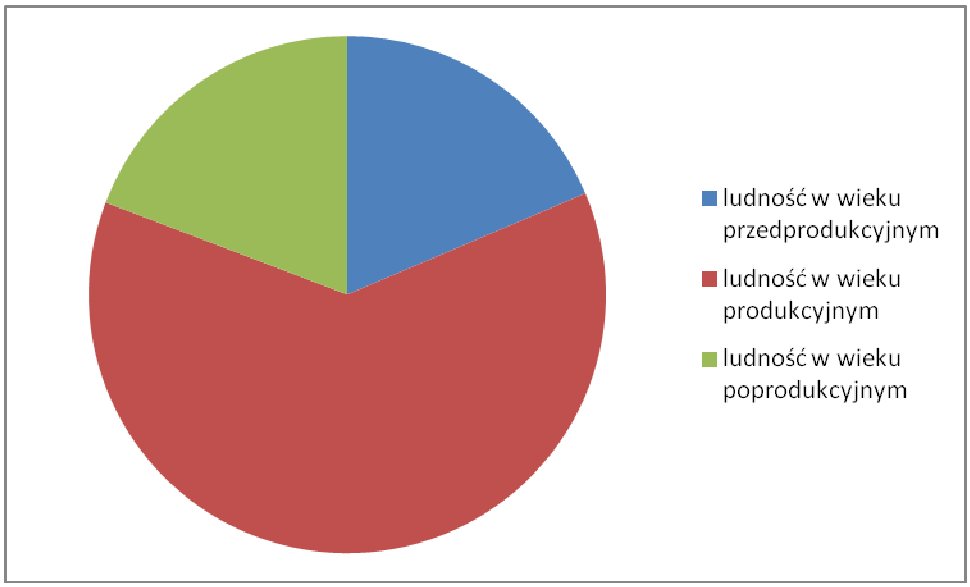

Dynamika zmian relacji grup ludności produkcyjnej i nieprodukcyjnej wskazuje na typowy dla całego województwa lubelskiego wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym przy dość aktywnym spadku ilości osób w wieku przedprodukcyjnym tzn. młodych i stosunkowo wysokiej liczby osób w wieku poprodukcyjnym tzn. już niezdolnych do pracy. W okresie perspektywicznym rozkład grup wiekowych w gminie będzie prowadził do bardzo istotnych i niekorzystnych zmian w strukturze wieku jej społeczeństwa. Mała ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i wysoka liczba osób w wieku produkcyjnym w okresie perspektywicznym doprowadzi do zjawiska tzw. „starzenia społeczeństwa", tj. zmniejszenia ilości osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym i zwiększeniu liczny osób w wieku poprodukcyjnym. Negatywne efekty tego procesu to przede wszystkim zjawisko starzenia się zasobów ludzkich, zmniejszenie się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności oraz wzrost współczynnika obciążenia demograficznego, zwłaszcza grupą wieku poprodukcyjnego. Niekorzystne trendy demograficzne w gminie potwierdzone są prognozą demograficzną wykonaną przez GUS dla gminy Tarnawatka w perspektywie lat 2016 - 2030. Ludność gminy wg tej prognozy w roku 2030 wyniesie 3625 osób. Ludność gminy zmniejszy się tym samym o 322 osoby, tj. 23 osoby rocznie. Spadek liczby ludności gminy wskazuje na stagnację sytuacji demograficznej, wraz z jej pogorszeniem i potwierdza niekorzystne zjawiska opisane powyżej. W celu zmiany prognoz demograficznych gmina powinna podjąć działania w celu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, w tym przede wszystkim wspomagania procesów inwestycyjnych poprzez wykonywanie zmian planu miejscowego na wnioski poszczególnych inwestorów. Powinno to mieć szczególnie odzwierciedlenie w rozwoju działalności gospodarczej opartej na ruchu tranzytowym związanym z drogą ekspresową S17 oraz zwiększeniem wykorzystania turystycznego gminy. Przebieg drogi ekspresowej do granicy państwa oraz bardzo wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy są jej podstawowymi walorami inwestycyjnymi. Oparcie dalszego rozwoju gminy o produkcję rolniczą i zabudowę mieszkaniową związaną z siedliskami rolniczymi nie spowoduje poprawy jej sytuacji demograficznej.)1

2.1.2 Ruch naturalny i migracyjny.

Czynnikiem oddziałującym najsilniej na przemiany demograficzne, liczbę ludności i strukturę były ruchy naturalne (biologiczne) i migracyjne.

Przyrost naturalny w gminie Tarnawatka stale zmniejsza się. Analiza ilości urodzeń i zgonów oraz ruchów migracyjnych w ostatnich latach wykazuje niekorzystną tendencję starzenia się ludności gminy.

Malejąca liczba urodzeń oraz wysoka liczba zgonów kwalifikuje gminę do obszarów depresji demograficznej.
Liczba urodzeń na terenie gminy wprawdzie przewyższa liczbę zgonów, jednak świadczy o zbyt małym przyroście naturalnym. W 2002r. urodzeń było 58, zgonów zaś 40.

Wyszczególnienie:	2000	2001	2002
Liczba zawartych małżeństw	19	20	27
Liczba urodzeń	36	50	58
Liczba zgonów	44	33	40
Przyrost naturalny	-8	17	18
Saldo migracji	10	31	28

Dane: Urząd Statystyczny w Zamościu i Urząd Gminy w Tarnawatce.

Saldo migracji świadczy pośrednio o stopniu atrakcyjności danego obszaru lub jego braku. Przyczyną nadmiernych procesów odpływowych był znacznie niższy niż w okolicznych miastach poziom społeczno-gospodarczy i gorsze warunki życia ludności. Nie bez znaczenia dla migracji jest również możliwość podjęcia pracy w mieście.
Największa ruchliwość migracyjna cechuje ludność w wieku 15-29 lat, najmniejsza — ludność w wieku ponad 50 lat. Ponadto migrują głównie osoby z wykształceniem wyższym (migracje poza obszar gminy). Stałe ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny świadczą o wyludniającym się charakterze obszaru.
(Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w roku 2018 wyniósł – minus 1,53 i od roku 2011 przyjmuje on wartości ujemne w przedziale od minus 0,75 do minus 5,76. W poprzednich latach miał on większe zróżnicowanie, przyjmując naprzemiennie wartości dodatnie i ujemne. Dla porównania wskaźnik przyrostu naturalnego dla powiatu tomaszowskiego w 2018 r. wyniósł minus 3,57, a dla całego województwa lubelskiego minus 1,69. Dane te wskazują, że porównywalne wskaźniki dla gminy Tarnawatka są lepsze niż dla powiatu tomaszowskiego i zbliżone do średniej wartości dla całego województwa. Utrzymywanie się ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego w dłuższym okresie czasu wskazuje, że jest to zjawisko ustabilizowane, oddziałujące negatywnie na sytuację demograficzną gminy. Utrzymanie zjawiska spadku liczby ludności gminy w kolejnych latach może być jedną z podstawowych barier ograniczających dalszy rozwój gminy, co jest zjawiskiem częstym w gminach wiejskich.

Wykres nr 1. Liczba ludności gminy w latach 1998 - 2018

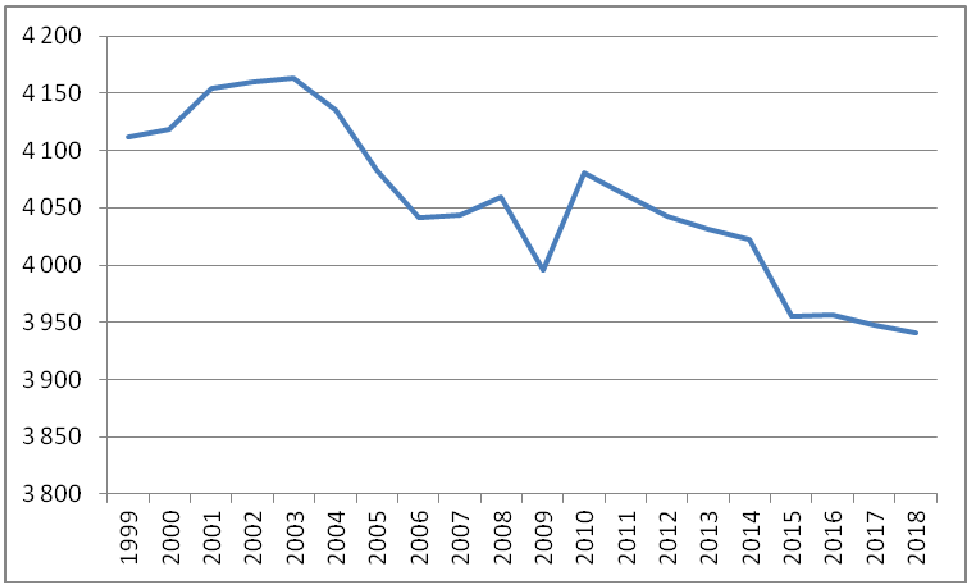

Wykres nr 2. Ruch naturalny w gminie Tarnawatka w latach 2002 - 2018

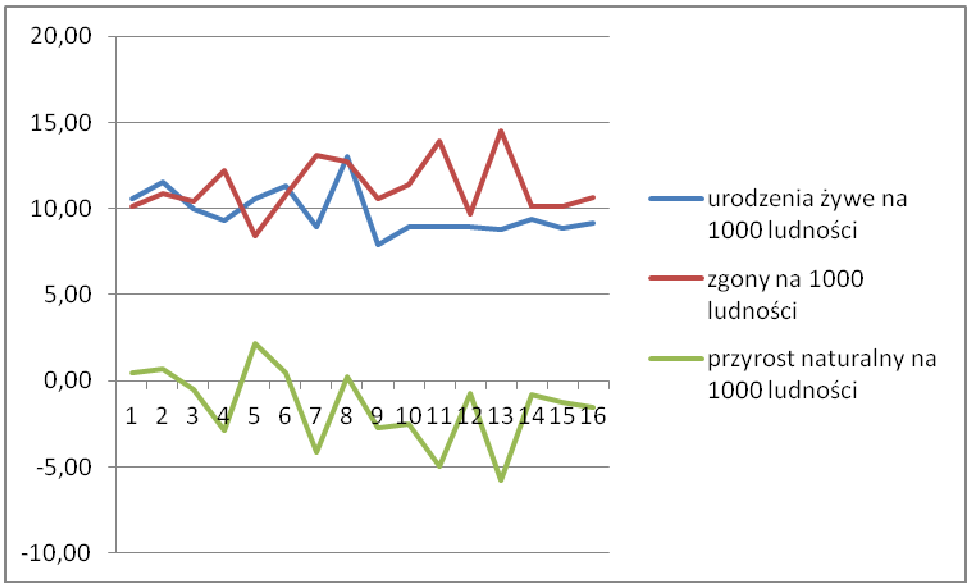

Przedstawione powyżej wykresy potwierdzają utrwalony charakter niekorzystnych zjawisk demograficznych w gminie występujących w ostatnich 20 latach. Wskaźnik przyrostu naturalnego przyjmuje ujemne wartości, a na dodatek wykazuje on silne fluktuacje okresowe. Występujące fluktuacje, przy jednoczesnym spadku liczby ludności potwierdzają tezę, że spadek liczby ludności gminy jest również warunkowany czynnikami zewnętrznymi, niezwiązanymi z naturalnym ruchem ludności.

Czynnikiem zewnętrznym kształtującym stan ludności w gminie jest wskaźnik migracji. W roku 2018 w gminie zameldowały się 26 osób. W tym samym roku z gminy wymeldowało się 30 osób. Saldo migracji wewnętrznych wyniosło w roku 2018 minus 4 osoby (saldo migracji na 1000 osób minus 1 1). Rok 2017 począwszy od roku 2007 był pierwszym rokiem, w którym w gminie zanotowano dodatnie saldo migracji. W poprzednich latach było ono ujemne i kształtowało się w przedziale od minus 0,9 do minus 9,0. W

kolejnym roku nastąpił niestety powrót do trendu ujemnego. Rozkład wskaźnika migracji przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 3. Wskaźniki migracji wewnętrznych w gminie Tarnawatka w latach 2009 - 2018

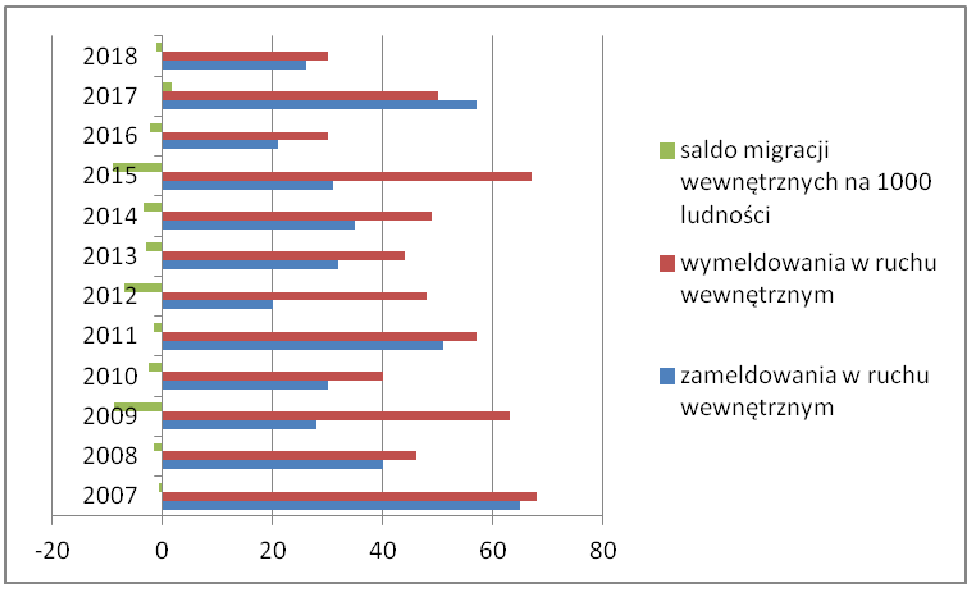

Powyższe dane odzwierciedlają podstawowe powody spadku liczby ludności gminy. Utrzymywanie się w długim okresie ujemnego wskaźnika migracji ma niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną gminy, w tym w zakresie wpływu na obniżenie wskaźnika przyrostu naturalnego. Osoby migrujące to głównie osoby młode, w wieku rozrodczym. Główne powody migracji są związane z czynnikami ekonomicznymi (wyjazd w celach zarobkowych) oraz podjęciem nauki w większych ośrodkach miejskich. Wyjazd w celach związanych z nauką i wykształceniem ma zwykle charakter trwały. Osoby wyjeżdżające w tych celach podejmują pracę zawodową w miejscach kształcenia. Zjawisko migracji związanych w edukacją i wykształceniem jest zjawiskiem szczególnie niekorzystnym dla gminy. Powoduje ono wyjazd osób młodych i dobrze wykształconych. Są to zwykle osoby znajdujące się w wieku produkcyjnym bądź wchodzące w ten wiek. Zatrzymanie osób młodych w gminie jest niezbędne, ze względu na niekorzystne wskaźniki obciążenia demograficznego występujące w gminach wiejskich w Polsce (stosunek osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym).
Wskaźnikami określającymi stan demograficzny gminy są również wskaźniki określające wzajemny rozkład płci w społeczeństwie. W gminie Tarnawatka w roku 2018 liczba mężczyzn w ogólnej licznie ludności wynosi 1997, natomiast kobiet 1944. Współczynnik feminizacji określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn wynosi dla gminy 97. Współczynnik feminizacji społeczeństwa gminy jest zgodnie z powyższymi danymi stosunkowo dobry. Równomierny rozkład udziału mężczyzn i kobiet w gminie nie stanowi znaczącego problemu demograficznego do zawierania małżeństw. Pomimo tego liczba małżeństw zawartych w gminie nie jest wysoka i wyniosła w roku 2018 zaledwie 20. Podobnie przedstawia się stan zawartych małżeństw w latach poprzednich, w roku 2017 - 28 i 2016 - 21. Niska liczba zawieranych małżeństw może być jednym z podstawowych przyczyn niekorzystnego dla gminy wskaźnika przyrostu naturalnego.)1

2.1.3 Zasoby mieszkaniowe.

Rok	Ilość osób w mieszkaniu	Ilość osób w na jedną izbę	Powierzchnia mieszkania na osobć w m²
1998	3,78	1,04	18,89
1999	3,76	1,03	19,04
2000	3,75	1,02	19,16

Dane: Rocznik Statystyczny woj. zamojskiego.

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Tarnawatka charakteryzuje się niską przeciętną powierzchnią mieszkania na osobę i dużą ilością osób na jedną izbę, przy stosunkowo niedużych rodzinach. Przeciętnie przypada 3,53 osoby na jedno mieszkanie. Zasoby mieszkaniowe tworzone są przez dwa typy zabudowy — zabudowę nierolniczą i rolniczą (zagrodową). Przewaga zabudowy nierolniczej występuje we wsiach leżących w bezpośrednim sąsiedztwie drogi krajowej nr 17.

2.1.4 Rynek pracy.

Korzystne warunki glebowe czynią gminę typowo rolniczą. Głównym źródłem utrzymania znacznej części mieszkańców gminy są niewielkie gospodarstwa rolne, które niestety spotykają się trudnościami finansowymi. Wiele osób podejmuje drobną działalność gospodarczą, na którą składa się głównie handel i transport. Na terenie gminy zarejestrowano 55 podmiotów gospodarczych.

Wyszczególnienie	1999	2000
Pracujący ogółem	261	243
w przemyśle	32	11
w usł. rynkowych	61	61
w usł. nierynkowych	119	127
bezrobotni	505	502

Dane: Urząd Statystyczny w Zamościu.

Ludność pracująca zawodowo stanowi około 53,4% ogółu ludności, w tym około 14% to zatrudnieni w rolnictwie. Wskaźnik aktywności zawodowej w rolnictwie jest znacznie wyższy niż w zawodach nierolniczych. Około 18% zawodowo czynnych stanowią bezrobotni. Ogólna liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie na dzień 30.12.2002 wynosi 527 osób (czyli 12% ogólnej liczby mieszkańców), w tym 245 kobiet i 282 mężczyzn.

Wyszczególnienie:	1998	1999	2000	2001	2002
Bezrobotni ogółem	333	505	502	547	527
W tym:					
- Kobiety	201	238	250	255	245
- Mężczyźni	232	267	252	292	282
- Absolwenci szkół ponadpodstawowych	15	16	23	21	15
- Bezrobotni zwolnieni z przyczyn zakładów pracy,	31	30	10	20	20
- Bezrobotni w wieku produkcyjnym		133	76	101	47
- Bezrobotni bez prawa do zasiłku		372	426	446	465
- Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	160	276	146	293	289

Dane: Rejonowy Urząd Pracy w Tomaszowie Lub.

Z powyższego zestawienia wynika, że stopa bezrobocia w gminie w minionym roku zmalała. Zmniejszył się też udział młodzieży w ogólnej liczbie bezrobotnych. Pod uwagę należy wziąć bezrobocie ukryte, które w dużej mierze dotyczy kobiet.
Głównymi powodami bezrobocia są:

- grupowe zwolnienia pracowników w lokalnych zakładach pracy (w szczególności z nieistniejącej obecnie fabryki mebli w Tarnawatce Tartak),
- upadek przedsiębiorstw,
- redukcji etatów.

(Jednym z najbardziej miarodajnych wskaźników określających istniejący stan gospodarczo – społeczny gminy jest wskaźnik ilości osób bezrobotnych. Dane dla gminy wskazane przez GUS określają, że zarejestrowanych osób bezrobotnych na grudzień 2017 r. było 143. Wg analizowanych danych od roku 2011 liczba osób bezrobotnych w gminie ulega ciągłemu spadkowi. Liczba osób bezrobotnych w tym okresie spadła o 167 osób. Średni wskaźnik bezrobocia w gminie w 2018 roku wynosił ok. 5,9% (udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym). Wskaźnik ten jest wyższy od średniego wskaźnika dla powiatu tomaszowskiego, który wynosi 4,8 i jest zbliżony do wskaźnika dla całego województwa lubelskiego, który wynosi 5,8%. Znaczący spadek liczby osób bezrobotnych w gminie, widoczny w ostatnich latach spowodowany jest przede wszystkim wzrostem udziału osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą. Liczba nowo powstałych przedsiębiorstw nie ma takiego znaczenia dla spadku liczby osób bezrobotnych.)1

(2.1.5. Podsumowanie sytuacji demograficznej gminy

Opisane powyżej wskaźniki demograficzne wskazują na zły stan struktury demograficznej gminy. Tempo przyrostu demograficznego jest ujemne, a dodatkowo wskaźnik migracji ludności osiągał w ostatnich latach również wartości ujemne. Sytuacja ta może ulec dalszemu pogorszeniu w przypadku dalszego obniżenia wskaźnika przyrostu naturalnego. W takiej sytuacji spadek liczby ludności będzie bardziej nasilony, a czynniki wpływające na niego będą wzmacniać się wzajemnie, co może spowodować trudne do zatrzymania procesy demograficzne. Szczególnie dotyczy to osób w młodym wieku. Wymeldowanie na pobyt stały osób młodych będzie powodować zwiększenie migracji i

jednocześnie ograniczenie przyrostu naturalnego w gminie. Co prawda w ostatnim roku zanotowano dodatni wskaźnik migracji. Jednak wskazanie zmiany trendu demograficznego może być potwierdzone dopiero po analizie kolejnych lat statystycznych.

Opisane powyżej zjawiska mają swoje odzwierciedlenie w strukturze bezrobocia. Zgodnie z danymi GUS w gminie największą grupę bezrobotnych stanowią osoby młode, wchodzące dopiero w wiek produkcyjny. Osoby takie pozostające w złej sytuacji ekonomicznej w dłuższych okresach czasu są grupą ludzi, którzy najczęściej podejmują decyzje o zmianie miejsca zamieszkania ze względów ekonomicznych.

Odpływ ludności wchodzącej w wiek produkcyjny może spowodować w przyszłości zjawisko braku zastępowalności pokoleniowej.

Zagrożenie demograficzne gminy mają odzwierciedlenie w prognozie demograficznej GUS wg której liczba mieszkańców gminy w okresie do 2030 roku ulegnie dalszemu spadkowi. Wskazuje to na wchodzenie gminy w fazę stagnacji rozwoju. Uwarunkowania przestrzenne położenia gminy nie uzasadniają jednak tego zjawiska. Położenie jej na przebiegu drogi krajowej prowadzącej do granicy państwa oraz bardzo wysokie walory przyrodniczo krajobrazowe do intensyfikacji ruchu turystycznego powinny być podstawowym czynnikiem warunkującym dalszy rozwój gminy Tarnawatka, tak jak innych gminy o podobnej charakterystyce przestrzennej. Wskaźniki demograficzne dla takich gmin odbiegają znacząco od wskaźników charakteryzujących gminę Tarnawatka, co wskazuje, że gmina nie wykorzystuje w pełni swoich walorów, szczególnie w zakresie rozwoju funkcji związanych z działalnością gospodarczą oraz turystyką. Rozwój tych funkcji zahamowałby odpływ ludności w celach ekonomicznych. Rozwinięta sfera gospodarcza gminy powodowałaby zwiększenie jej atrakcyjności do zamieszkania. Rozwój turystyki natomiast zwiększyłby promocję gminy, zarówno w aspekcie gospodarczym, jak również mieszkaniowym.

Działania gminy w celu zmiany sytuacji demograficznej powinny skupić się przede wszystkim na poprawie warunków życia mieszkańców oraz zwiększeniu wzrostu gospodarczego. Poprawa warunków życia mieszkańców powinna obejmować przede wszystkim dalszy rozwój sfery usług o charakterze publicznym i angażowanie się gminy w zwiększenie liczby oddawanych do użytkowania mieszkań. Wzrost gospodarczy powinien być wspomagany przez gminę na poziomie stwarzania zachęt inwestycyjnych oraz jej intensywnej promocji. Zachęty inwestycyjne powinny obejmować również przygotowanie gruntów inwestycyjnych poprzez uchwalenie planów miejscowych dla gruntów objętych wnioskami inwestorskimi. Uzasadnione byłoby również przystąpienie do wyeliminowania z obiegu prawnego planu ogólnego, wraz z ponowną delimitacją przestrzenną rezerw terenowych na cele budowlane (po wcześniejszej zmianie studium i pod warunkiem, że bilans terenów pod zabudowę wykazałby zasadność takich działań). Posiadanie przez gminę gotowych rezerw terenowych na cele inwestycyjne pozwoliłoby skrócić czas przygotowania inwestycji w sytuacji pojawienia się na rynku zainteresowania inwestorskiego. Wyznaczenie ewentualnych rezerw terenów inwestycyjnych powinno uwzględniać jednak zabezpieczenie przez rozpraszaniem zabudowy i zachowaniem rolniczego charakteru gminy. Nowe tereny inwestycyjne powinny zwiększyć wykorzystanie walorów gminy wynikających z jej atrakcyjnego położenia w regionie, na przebiegu kluczowych dróg krajowych dla ruchu tranzytowego do granicy państwa oraz posiadanie bardzo wysokich walorów przyrodniczo – krajobrazowych do rozwoju ruchu turystycznego. Intensywne działania gminy powinny ograniczyć niekorzystne zjawiska demograficzne. Wskaźniki demograficzne dla całego kraju wskazują, że sytuacja demograficzna będzie ulegać pogorszeniu w kolejnych latach. Niekorzystne zjawiska demograficzne w takiej sytuacji nie będą jednak dotyczyć jedynie dużych ośrodków miejskich oraz gmin położonych w zasięgu ich aglomeracji. Intensywne działania gminy powinny zwiększyć tempo jej rozwoju i tym samym odwrócić niekorzystną sytuację demograficzną.

Wyjątek od powyższego będzie dotyczyć prawdopodobnie wskaźnika obciążenia demograficznego, z wartości którego wynika, że w badanym okresie bardzo niekorzystnie zmieni się struktura demograficzna jej mieszkańców. Udział osób młodych w wieku przedprodukcyjnym oraz osób w wieku produkcyjnym w strukturze wieku mieszkańców gminy będzie ulegał zmniejszeniu. Natomiast zwiększać

się będzie udział poprodukcyjnych klas wieku. Rozwój sytuacji demograficznej gminy w tym kierunku może doprowadzić do recesji społeczno – gospodarczej i w wyniku tego do całkowitego zahamowania jej rozwoju. Brak osób młodych może uniemożliwić podejmowanie działań mających na celu wspomaganie rozwoju gospodarczego gminy. Brak kadry pracowniczej przy podejmowaniu działań inwestycyjnych może powodować brak zainteresowania inwestycyjnego Gminą Tarnawatka. Wskaźnik obciążenia demograficznego jest niekorzystny dla całego kraju. W okresie perspektywicznym możliwe jest zatem zahamowanie tempa wzrostu tego wskaźnika. Nie jest możliwe natomiast odwrócenie zaistniałych obecnie zmian – konieczna jest wymiana pokoleniowa społeczeństwa.
Działania gminy w chwili obecnej są wyraźnie widoczne. Usługi o charakterze publicznym zapewniają pełne zapotrzebowanie jej mieszkańców na te cele. Gmina dba również o rozbudowę sieci dróg gminnych oraz sieci wodno - kanalizacyjnej. Inaczej wygląda sytuacja w zakresie zapewnienia rezerw inwestycyjnych. Obowiązujący w gminie plan miejscowy (ogólny) ogranicza rozwój gminy jedynie do celów związanych z produkcją rolniczą. Tereny o innej funkcji zajmują w nim szczątkową powierzchnię.)1

2.2 Potencjał ekonomiczno-gospodarczy.

Podstawą rozwoju gospodarczego gminy Tarnawatka jest rolnictwo. Przemiany społeczno — gospodarcze zachodzące w ostatnich latach nie spowodowały zasadniczych zmian w stukturze funkcjonalnej obszaru, jednak uświadomiły potrzebę restrukturyzacji rolnictwa i stworzenia odpowiedniego otoczenia obsługującego tę dziedzinę gospodarki, m. in. rozwoju przemysłu rolno — spożywczego.

2.2.1. Struktura podmiotów gospodarczych.

Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Tarnawatka należą:

L.p.	Nazwa przedsiębiorstwa	Miejscowość
1.	Telekomunikacja Polska S.A Lublin – wieża przekaźnikowa	Tarnawatka
2.	Stacja Paliw	Wieprzów
3.	TP S.A Zamość – centrala telefoniczna	Wieprzów
4.	Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych	Tarnawatka
5.	Bank Spółdzielczy	Tarnawatka
6.	Poczta Polska	Tarnawatka
7.	Gospodarstwo Gruntów Marginalnych i Mieszkaniowych Agencja Własności Rolnej RP	Tarnawatka
8.	Samodzielny Niepubliczny Zespół opieki Zdrowotnej	Tarnawatka
9.	Zarząd Dróg Powiatowych	Tarnawatka

Źródło: Urząd Gminy w Tarnawatce.

Istotnym podmiotem jest nie wymieniony w spisie Ośrodek, Hodowli Zarodowej — własność Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Przez wiele lat było to Państwowe Gospodarstwo Rolne specjalizujące się w hodowli materiału zwierzęcego dla hodowców trzody chlewnej i bydła. Obecnie dokonywana jest prywatyzacja firmy. Na terenie gminy nie ma większych obiektów przemysłowych, występują jedynie drobne zakłady o charakterze usługowym.
Istniejące obiekty to piekarnia w Tarnawatce i Suminie, Zakład Przerobu Drewna w Dąbrowie Tarnawackiej / nieczynny. Są to obiekty o zasięgu lokalnym o niedużej uciążliwości.
W ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój drobnych form przedsiębiorczości, głównie niewielkich zakładów usługowych, usługowo-rzemieślniczych, często rodzinnych. Obecnie w gminie Tarnawatka zarejestrowanych jest 55 podmiotów gospodarczych. Struktura rodzajowa podmiotów gospodarczych, wg danych Urzędu Gminy w Tarnawatce na dzień 10.02.2003 :

Rodzaj działalności gospodarczej:	Liczba podmiotów	Miejsce działalności:
1. Przemysłowe:		
- piekarnie	2	Tarnawatka, Sumin
- młyny	-	
- przetwórstwo i przemiał zboża	-	
- produkcja materiałów budowlanych	-	Wieprzów
2. Usługowe:		
- apteka	1	Tarnawatka
- stacje paliw	1	Wieprzów
- mechanika pojazdowa	1	Wieprzów
- szklarskie	-	
- fryzjerskie	1	Tarnawatka
- fotograficzne	-	
- skup owoców i warzyw	-	
- skup płodów rolnych	-	
- skup mleka	3	Tarnawatka, Klocówka, Niemirówek
- skup złomu	1	Tarnawatka
- inne		
3. Budowlane:		
- murarskie	5	Tarnawatka, Niemirówek
- instalacje elektr.	-	
- stolarskie	1	Tarnawatka
- inst. elektryczne	-	
- ogólnobudowlane (remonty)	1	Tarnawatka
- inne		
4. Transport:		
- ciężarowy	-	
- osobowy	1	Tymin
- maszyny rolnicze	-	
5. Handel:		
- hurtowy	2	Cały kraj
- detaliczny	18	w każdej wsi
- obwoźny	5	cały kraj
6. Gastronomia	2	Tarnawatka, Wieprzów
7. Inne:		
- lekarze dentyści	1	Tarnawatka
- lekarze	2	Tarnawatka
- lekarze weterynarze	1	Tarnawatka
- pielęgniarstwo	6	Tarnawatka
- pośrednictwo ubezp.	2	Tarnawatka

W rozmieszczeniu podmiotów zaznacza się pewna tendencja. Lokalizowane są głównie przy drodze krajowej nr 17, Warszawa — Lublin — Zamość — przejście graniczne w Hrebennem.

(W roku 2018 w gminie zarejestrowano 40 nowych podmiotów gospodarczych wg grup sekcji PKD 2007. W roku 2017 było to 22 podmiotów i w 2016 roku 18 podmiotów. Dane z ostatnich lat w tym zakresie wskazują, na stały rozwój sfery działalności gospodarczej gminy. Wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności kształtował się w 2018 r. na poziomie 561 i wykazuje tendencję wzrostową w ostatnich latach. Natomiast wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności wyniósł w 2018 roku 45 i również wykazuje stabilną wartość w ostatnim pięcioleciu. Wykazują one podobne wartości dla średnich wartości dla całego powiatu. Dla porównania z gminami z innych powiatów, w gminie Łabunie wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności wyniósł w 2018 r. na poziomie 643 podmiotów, a wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności 56. Dla gminy o podobnej charakterystyce, którą jest gmina Nieporęt, a położonej w województwie mazowieckim wskaźniki te

wynoszą odpowiednio 1601 i 160. Dane porównywalne wskazują stosunkowo wolne tempo rozwoju gospodarczego gminy, ale jednocześnie są porównywalne z tempem wzrostu dla innych gmin regionu. W roku 2018 w gminie zarejestrowanych było 211 podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym, z czego aż 177 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Oprócz osób fizycznych w gminie zarejestrowane było 3 spółki handlowe, 14 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Ilość podmiotów i zakres prowadzonej działalności gospodarczej w ostatnich latach utrzymywał się na stabilnym poziomie. Nie zanotowano znaczących wzrostów oraz spadków ilości podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze gminy. Z analizy zdecydowanie wynika natomiast, że podstawą sfery gospodarczej gminy jest prowadzenie działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.)1

2.2.2. Przemysł.

Jak już wcześniej zaznaczono, na terenie gminy nie ma większych obiektów przemysłowych. Największym podmiotem gospodarczym gminy był zakład Zamojskich Fabryk Mebli. Zakłady te przeżywają obecnie poważne kłopoty, a ich dalsze istnienie stoi pod znakiem zapytania.

Istotnym podmiotem był Ośrodek Hodowli Zarodowej — własność Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Przez wiele lat było to Państwowe Gospodarstwo Rolne specjalizujące się w hodowli materiału zwierzęcego dla hodowców trzody chlewnej i bydła. Firma jest właścicielem 6 majątków, z czego dwa: Tarnawatka i Pucharki leżą na terenie gminy. Ponadto posiada 1200 ha gruntów rolnych i 400 ha użytków zielonych, 1600 ha lasów. Zatrudniała 106 pracowników. Obecnie dokonywana jest prywatyzacja firmy.

2.2.3. Powierzchnia i użytkowanie gruntów.

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 8 266 ha, z czego 62,0% (5 201 ha) stanowią użytki rolne. Struktura użytków rolnych kształtuje się następująco (2002 r):

- grunty orne — 3 990 ha, czyli 48,3 % ogólnej powierzchni użytków rolnych;
- sady — 30 ha (0,36 %)
- łąki — 992 ha (12%)
- pastwiska — 189 ha (2,3%) = lasy i grunty leśne — 2 184 ha (26,5 %)
- nieużytki i pozostałe grunty — 881 ha (10,6 %)

W granicach gminy znajdują się przyrodnicze obszary chronione:

- Otulina Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego,
- Użytek Ekologiczny „Stawy w Tarnawatce" — 333, 23 ha,
- Rezerwat „Skrzypny Ostrów" — 2,21 ha.

(Wszystkie tereny objęte granicami zmiany studium stanowią grunty osób fizycznych. Są to grunty obecnie zakwalifikowane w ewidencji gruntów do gruntów rolniczych. Znaczna ich część obecnie nie podlega zabiegom agrotechnicznym i stanowi nieużytki rolnicze.)1

2.2.4. Rolnictwo.

Grunty użytkowane rolniczo stanowią 62,9% ogólnej powierzchni gminy Tarnawatka, w tym grunty orne stanowią 48,3% i użytki zielone 14,3%.

Gleby zaliczone są do pięciu klas bonitacyjnych (I-VI). Dominują gleby klasy III i IV. Gleby klas I —IV zaliczane są do gleb chronionych i stanowią 61,3% użytków rolnych gminy i podlegają bezwzględnej ochronie przed zagospodarowaniem pozarolniczym.

Gleby na terenie gminy należą do trzech klas: rędzin, gleb brunatnych i bielicowych. W dolinach rzecznych i obniżeniach dolinowych znajdują się tereny podmokłe, zagospodarowane jako łąki i zajmują 14,3%.

Główną funkcją gminy jest produkcja żywności oparta na powszechnie występujących bardzo dobrych glebach o wysokiej przydatności rolniczej. Występują tu kompleksy pszenne (bardzo dobre i dobre) obejmujące 65,6% pow., kompleksy żytnie (bardzo dobre i dobre, słabe) obejmujące 30,9% pow. oraz kompleksy zbożowo-pastewne —1,5%.

Głównym źródłem dochodów mieszkańców gminy jest rolnictwo i renty rolnicze. Rolnictwo na terenie gminy rozwija się w oparciu o indywidualne gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych indywidualnych wynosi — 6 ha. Są to więc gospodarstwa drobne o produkcji wielokierunkowej. Zaledwie cztery gospodarstwa gminy przekraczają 15 ha. Ze względu na dobre gleby i bliskość miasta rozwija się produkcja owoców i warzyw. Duża ilość łąk wpływa korzystnie hodowlę krów i zarazem na produkcję mleka. W produkcji rolnej dominują: zboża (pszenica, jęczmień, żyto), rzepak, buraki cukrowe.

2.2.5. Leśnictwo.

Lasy zajmują 26,42 % ogólnej powierzchni gminy. Grunty leśne zarządzane są przez Nadleśnictwo Tomaszów. Ogólna powierzchnia gruntów wynosi 2274,68 ha, w tym lasy 1846,07 ha. Lasy występują głównie w południowej części gminy (dla porównania średnia lesistość kraju wynosi 27,4 w trzech dużych kompleksach. Charakteryzują się dużym stopniem naturalności. Przeważa drzewostan liściasty z dominującym bukiem, grabem, dębem w II i III klasie. W dolinie rzek i stawów występują lasy na siedliskach bagiennych — olsy wodochronne, nieprzydatne do rekreacji ze względu na wilgotne podłoże i niekorzystne warunki klimatyczne. Lasy stanowią ciekawy element krajobrazowy i jedno z bogactw naturalnych tego regionu.

- Obszary chronione zajmują 335,44 ha, w tym:
- Otulina Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego,
- Użytek Ekologiczny „Stawy w Tarnawatce" — 333, 23 ha,
- Rezerwat „Skrzypny Ostrów" — 2,21 ha,

zaś 780,95 ha — lasy chronione:

- lasy glebochronne — 26,71 ha,
- lasy wodochronne — 448,20 ha,
- lasy wodochronne, stanowiące fragmenty rodzimej przyrody —213,86 ha,
- lasy, stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody — 306,04 ha.

2.4. Infrastruktura techniczna.

2.4.1 Komunikacja.

Obszar opracowania obsługiwany jest przez komunikację autobusową prowadzoną przez PKS Tomaszów Lubelski oraz przewoźników prywatnych.

Na terenie jest jedna stacja paliw w Wieprzowie. Układ dróg, zarówno zewnętrzny jak i wewnętrzny jest wystarczający.

Przez obszar gminy przebiegają dwie drogi o znaczeniu ponadlokalnym:

- krajowa Nr 17 (Warszawa — Lublin — Zamość — Tomaszów Lub. — Hrebenne — Granica
- Państwa w kierunku Lwowa)zaliczona do dróg międzynarodowych jako E-372 oraz
- wojewódzka Nr 850 (Tomaszów Lub. — Hrubieszów) przebiegająca przez Wieprzów Tarnawacki, bez znaczenia dla ruchu tranzytowego.

W gminie jest 9 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 34,35 km /49,7 ha/, w tym utwardzonych 26, 55 km oraz 36 odcinków dróg gminnych o łącznej długości 47,6 km, w tym o nawierzchni utwardzonej 7,9 km.

Nr drogi	Lokalizacja	Długość drogi w km			Szerokość jezdni /m/
		Razem	utwardzone	gruntowe	
DROGI KRAJOWE					
17	Od granicy gminy Zamość-Tarnawatka- Tarnawatka Tartak-Dąbrowa do granicy gminy Tomaszów Lub. *Droga międzynarodowa ekspresowa E-372 Warszawa-Hrebenne /granica państwa/*	9,1	9,1	-	
DROGI WOJEWÓDZKIE					
850	Od granicy gminy w kierunku Wieprzów Ordynacki do granicy gminy w kierunku Tomaszowa Lub.	4,1	4,1	-	6,0
DROGI POWIATOWE					
48 559	Od drogi 48 560-Pańków do granicy gminy	1,1	1,1	-	5,5
48 560	Od drogi nr 17 Tarnawatka Tartak-Pańków do granicy gminy	4,4	1,15	3,25	5,5
48 561	Od drogi nr 17-Sumin-Kunówka-Kol. Niemirówek-Niemirówek-Klocówka do granicy gminy	7,1	7,1	-	5,5
48 562	Od drogi nr 17-granica gminy-Kol. Partyzantów-granica gminy	1,5	-	1,5	5,5
48 567	Od drogi nr 48 567-Puharki-Pauczne-do granicy gminy	5,35	2,55	2,8	5,5
48 569	Od drogi nr 17-Tarnawatka Tartak-Ostrów-Wieprzów Tarnawacki do drogi nr 850	5,5	5,5	-	5,5
48 572	Od drogi nr 850-Wieprzów Ordynacki-do granicy gminy	1,95	0,2	1,75	5,5
48 575	Od drogi nr 850-Górno do granicy gminy	0,5	0,5	-	5,5
48 596	Od drogi nr 17 Tarnawatka-Huta Tarnawacka-Kol. Tymin	6,95	6,95	-	5,5
	do granicy gminy				
razem	**Drogi powiatowe**	**34,35 km 49,7 ha**	**26,55 km 38,4 ha**	**7,8 km 11,3 ha**	

Źródło: Rejon Dróg Powiatowych w Tomaszowie Lubelskim.

Znaczną rolę w połączeniach wewnątrz gminy odgrywa sieć dróg gminnych. Umożliwia ona wywóz płodów rolnych z pól sprzętem rolniczym, jak też dojazdy do miejsca zamieszkania. Układ dróg gminnych obsługuje w większości zabudowę wiejską oraz zapewnia dogodne powiązania z drogami dojazdowymi do pól uprawnych. Drogi gminne mają na terenie Gminy Tarnawatka długość całkowitą 47,6 km (60,4 ha), w tym:

- 7,9 km — o nawierzchni utwardzonej,

- 39,7 km — o nawierzchni gruntowej.

Procent utwardzenia dróg gminnych jest niski i wynosi ok. 17%. Stan nawierzchni bitumicznych i betonowych jest dobry, natomiast drogi o nawierzchni gruntowej wymagają corocznych remontów po okresie zimowym.

Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Tarnawatka:

Nr drogi	Kierunek	Długość drogi w km			Szerokość jezdni /m/
		Razem	utwardzone	gruntowe	
Gp 001 48 40 001	Od drogi nr17 Tarnawatka POHZ do drogi Gp 002	1,0	1,0	-	5,5
Gp 002 48 40 002	Od drogi krajowej nr 17 Tarnawatka do drogi wojewódzkiej 48 560	2,4	1,3	1,1	5,5
Gp 003 48 40 003	Od drogi Gp 001- Tarnawatka	3,0	3,0	-	5,5
Gp 004 48 40 004	Od drogi 48 560 – Pańków do drogi 48 560	0,55	0,55	-	5,5
Gp 005 48 40 005	Od drogi 48 561- Klocówka do drogi 48 561	0,8	-	0,8	5,5
Gp 006 48 40 006	Od drogi 48 561- Klocówka wzdłuż granicy gminy - do drogi 48 562	3,85	-	3,85	5,5
Gp 007 48 40 007	Od drogi nr 17 – Sumin-Pauczne do drogi 48 567	2,25	0,75	1,5	5,5

Gp 008 48 40 008	Od drogi nr 17 - Sumin do drogi Gp 007	2,25	-	2,25	5,5
Gp 009 48 40 009	Od drogi nr 17 – Tarnawatka – Pucharki do drogi 48 567	2,1	-	2,1	5,5
Gp 010 48 40 010	Od drogi 48 567 – Pucharki do drogi 48 596	1,7	-	1,7	5,5
Gp 011 48 40 011	Od drogi 48 567 Pauczne - do drogi Gp 010	1,2	-	1,2	5,5
Gp 012 48 40 012	Od drogi 48 596 Huta Tarnawacka do końca zabudowy	0,5	-	0,5	5,5
Gp 013 48 40 013	Od drogi 850 Podhucie do drogi 48 596	2,4	-	2,4	5,5
Gp 014 48 40 014	Od drogi 48 569 Podhucie do drogi 48 569	3,1		3,1	5,5
Gp 015 48 40 015	Od drogi nr 850 - Kol. Wieprzów do drogi Gp 024	1,5	1,3	0,2	5,5
Gp 016 48 40 016	Od drogi 48 569 - Wieprzów Tarnawacki – Kol. Wieprzów do drogi Gp 015	0,8	-	0,8	5,5
Gp 017 48 40 017	Od drogi nr 17 – Dąbrowa – Wieprzów Tarnawacki do drogi 48 569	1,8	-	1,8	5,5
Gp 018 48 40 018	Od drogi nr 17 – Dabrowa do końca zabudowy	2,1	-	2,1	5,5
Gp 019 48 40 019	Od drogi nr 17 – Tarnawatka – Tartak do drogi 48 569	1,1	-	1,1	5,5
Gp 020 48 40 020	Od drogi nr 17 – Tarnawatka – Tartak do drogi 48 560	0,9	-	0,9	5,5
Gp 021 48 40 021	Od drogi nr 17 – Tarnawatka do drogi 48 560	1,1	-	1,1	5,5
Gp 022 48 40 022	Od drogi 48 560 do drogi Gp 003	1,1	-	1,1	5,5
Gp 023 48 40 023	Od drogi 48 561 Kunówka do drogi Gp 002	1,3	-	1,3	5,5
Gp 024 48 40 024	Od drogi 48 569 Wieprzów Tarnawacki do granicy gminy	0,8	-	0,8	5,5
Gu 025 48 40 025	Od drogi 48 561 Kunówka do końca zabudowy	0,8	-	0,8	5,5
Gu 026 48 40 026	Od drogi nr 17 Sumin do drogi Gp 008	1,4	-	1,4	5,5
Gu 027 48 40 027	Od drogi Gp008 - Sumin do końca zabudowy	0,5	-	0,5	5,5
Gu 028 48 40 028	Od drogi Gp 001 – Tarnawatka do drogi Gp 002	0,4	-	0,4	5,5
Gu 029 48 40 029	Od drogi 48 596 - Kol. Tymin do końca zabudowy	1,5	-	1,5	5,5
Gu 030	Od drogi Gp 014 – Podhucie –	0,7	-	0,7	5,5

48 40 030	wzdłuż granicy gminy do końca zabudowy				
Gu 031 48 40 031	Od drogi 48 572 – Wieprzów Ordynacki do końca zabudowy	0,5	-	0,5	5,5
Gu 032 48 40 032	Od drogi Gp 017 – Dąbrowa do końca zabudowy	0,6	-	0,6	5,5
Gpu 033 48 40 033	Od drogi 48 569 – Tarnawatka Tartak do drogi Gu 035	0,15	-	0,15	5,5
Gu 034 48 40 034	Od drogi 48 569 – Tarnawatka Tartak do drogi Gp 019	0,3	-	0,3	5,5
Gu 035 48 40 035	Od drogi 48 569 Tarnawatka Tartak do drogi Gu 034	0,65	-	0,65	5,5
Gu 036 48 40 036	Od drogi 48 560 Tarnawatka Tartak do drogi Gp 020	0,5	-	0,5	5,5
razem	**Drogi gminne**	**47,6**	**7,9**	**39,7**	

Źródło: Urząd Gminy w Tarnawatce.

Zródło: Urząd Gminy w Tarnawatce.

(Obsługa komunikacyjna terenów objętych zmianą studium odbywa się poprzez drogi gminne i wewnętrzne przylegające do granic zmiany studium. Nie stwierdza się występowania terenów o ograniczonej dostępności komunikacyjnej.)1

2.4.2. System zaopatrzenia w wodę.

Obecnie gmina posiada 5 wodociągów grupowych, z tego 4 wiejskie:

1. ujęcie Niemirówek zaopatrujące w wodę wsie: Niemirówek, Kol. Niemirówek, Kunówka, Klocówka, Kol. Klocówka, Sumin,
2. ujęcie Tarnawatka zaopatrujący miejscowości: Tarnawatka, Pauczne, Tarnawatka — Tartak, Pańków, Wieprzów Tarnawacki, Wieprzów Ordynacki, Dąbrowa Tarnawacka,
3. ujęcie Podhucie zaopatrujący miejscowość: Podhucie,
4. ujęcie Huta Tarnawacka - zaopatrujący miejscowość Huta Tarnawacka.
5. jedno osiedlowe (ZEM Tarnawatka). Pozostałe korzystają z wodociągów lokalnych: GHZ Pucharkii GHZ Tarnawatka.

Miejscowość Tymin zaopatrywana jest z wodociągu gminy Rachanie (ujęcie Werechanie).

Tabela nr : Ujęcia wody w gminie Tarnawatka.

L.p.	Miejscowość	Wydajność w mł/d
1.	Tarnawatka	38
2.	Niemirówek	67
3.	Podhucie	36
4.	Huta Tarnawacka	288
4.	Ujęcie zakładowe – Zamojska Fabryka Mebli	100
5.	Ujęcie zakładowe – Ośrodek Hodowli Zarodowej (na cele komunalne i dla potrzeb hodowli)	21
6.	Ujęcie zakładowe – Telewizyjny Ośrodek Nadawczy w Tarnawatce	14,4

Wszystkie ujęcia zakładowe nie są eksploatowane. Problemem jest zabezpieczenie ich przed zanieczyszczeniem.

Grunty objęte granicami zmiany studium mają natomiast dostęp do sieci zbiorczych, które przebiegają w drogach przylegających do terenów objętych ta zmianą. Stwierdza się pełen dostęp do sieci wodociągowej.)1

2.4.3 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

Na terenie gminy brak jest zbiorczej kanalizacji sanitarnej.

Obecnie około 2% mieszkań wyposażonych jest w lokalne kanalizacje wodno-ściekowe. Ścieki komunalne i bytowe gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i wywożone w przypadkowe miejsca. Ze wzrostem poziomu zwodociągowania rośnie zużycie wody w gospodarstwach domowych i tym samym ilość ścieków. W zakładach drzewnych w Tarnawatce funkcjonuje oczyszczalnia ścieków przemysłowych. Zaledwie ok. 2% mieszkańców gminy korzysta z istniejącej oczyszczalni w Tarnawatce- Tartak. Oczyszczalnia ta została przejęta od ZFM i jest własnością gminy. Po realizacji sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni w Tarnawatce zostanie zlikwidowana.

W końcowym etapie są prace projektowe nad systemem kanalizacji zbiorczej w Tarnawatce i Tarnawatce-Tartak oraz oczyszczalnią ścieków z przepompownią. W początkowym okresie oczyszczalnia /z punktem zlewnym dla mieszkańców/ będzie mogła przyjąć 180 m3 ścieków/dobę. Oczyszczalnia może być rozbudowana do pojemności 400 m3/ dobę. Pozwoli to przyjąć ścieki z miejscowości na północ od Tarnawatki — Klocówka, Niemirówek, Kunówka, Sumin oraz po realizacji przepompowni z Wieprzowa Ordynackiego i Tarnawackiego.

(Tereny objęte zmianą studium mają ograniczony dostęp do sieci kanalizacyjnej Większość gruntów objętych zmianą studium znajduje się poza zasięgiem tej sieci. Na działce nr ewid. 634 w obrębie Tarnawatka znajduje się istniejąca przepompowania ścieków.)1

2.4.4 Elektroenergetyka.

Gmina Tarnawatka jest w 100% zelektryfikowana.

Przez teren gminy przebiega linia wysokiego napięcia WN 110 kV relacji Zamość — Tomaszów Lub. Sieć średniego napięcia stanowią linie magistralne 15 kV, z których w odczepie zasilane są stacje transformatorowe słupowe 15/0,4 kV w poszczególnych miejscowościach gminy. Układ sieci niskiego napięcia promieniowy powiązany jest z oświetleniem ulicznym.

Przez teren gminy ma przebiegać projektowana WN 400 kV relacji Rzeszów Widełka — Jarosław — Zamość Mokre.

Strefy ochronne dla :

- linii 400 kV — / projektowana/ pas terenu szerokości 62 m,
- linii 110 kV — pas terenu o szerokości 35 m,
- linii 15 kV — pas terenu o szerokości około 15 m.

(Grunty objęte granicami zmiany studium mają natomiast dostęp do sieci zbiorczych, które przebiegają w drogach przylegających do terenów objętych ta zmianą. Stwierdza się pełen dostęp do sieci gazowej.)1

2.4.5 Zaopatrzenie w gaz.

Przez teren gminy przebiega magistrala gazowa wysokiego ciśnienia relacji Tomaszów Lub. — Zamość o przekroju e 200 oraz średniego, relacji Rachanie — Krasnobród o przekroju e 150. Obowiązuje strefa ochronna dla gazociągu wysokoprężnego — pas terenu wolny od zabudowy o szerokości 30 m.

Mimo to sieć gazowa średniego ciśnienia w gminie zaczyna się dopiero rozwijać. W 2002 r. zrealizowano odcinek sieci do osiedla mieszkaniowego w OHZ Tarnawatka /ze stacji redukcyjnej w Antoniówce —gnina Krynice/. Realizowany jest gazociąg zasilający obiekty użyteczności publicznej w centrum Tarnawatki — szkoła „urząd gminy i inne.

(Grunty objęte granicami zmiany studium mają natomiast dostęp do sieci zbiorczych, które przebiegają w drogach przylegających do terenów objętych ta zmianą. Stwierdza się pełen dostęp do sieci elektroenergetycznej. Przez obszar zmiany studium przebiegają napowietrzne linie elektroenergetyczne nn i 15 kV.)1

2.4.6 Ciepłownictwo.

Zaopatrzenie w ciepło odbywało się dotychczas z lokalnych kotłowni zaopatrujących w ciepło obiekty użyteczności publicznej oraz budynki mieszkalne OHZ. Obecnie nie ma na terenie gminy obiektów ogrzewanych zdalaczynnie. Po doprowadzeniu gazu do osiedla mieszkaniowego OHZ wszystkie mieszkania mają indywidualne źródła ciepła zasilane gazem.
W programie gazyfikacji gminy w bilansie zapotrzebowania gazu ziemnego przewidziano wykorzystanie gazu na cele grzewcze w budownictwie mieszkaniowym i użyteczności publicznej.

2.4.7 Telekomunikacja.

Teren gminy obsługiwany jest przez centralę telefoniczną w Tarnawatce o pojemności 800 numerów. Gmina objęta jest zasięgiem sieci komórkowych.
Około 50% mieszkańców podłączonych jest do sieci telefonicznej. Możliwość podłączenia ma praktycznie 100 % mieszkańców/ telefonia przewodowa i radiowa/. Wieś Pańków łączy się ze światem za pomocą radiotelefonii.
Równolegle do drogi krajowej nr 17 w prostej linii między Zamościem i Tomaszowem przebiega pas ochrony linii radiowej o szerokości 100 m.
Przez obszar gminy przebiega kanał emisyjny fal elektromagnetycznych łączący stacje RTV w Tarnawatce za stacją RTV w Lublinie. Strefa ochronna pasa emisji telewizyjnej stanowi pas o szerokości 500 m. W strefie tej obowiązuje ograniczenie wznoszenia wysokich obiektów (kominy, maszty).

2.4.8 Gospodarka odpadami (wysypiska śmieci).

W roku 2000 otworzono nowe składowisko gminne odpadów o pow. ok. 0,9 ha. W Tarnawatce /na południe od wsi Kunówka/, ze strefa uciążliwości 500 m. Pojemność docelowa składowiska wynosi 12700 m3. Przy poziomie „produkcji" odpadów w gminie /około 450 m3/rocznie/ składowisko wystarczy na około 30 lat. Nieczystości stałe gromadzone w wiejskich punktach składowania śmieci wywożone są na gminne składowisko odpadów.
(Obecnie system gospodarki odpadów obecnie dostosowany jest do przepisów Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2020 r. poz. 797, ze zmianami). Odpady są wywożone z obszaru gminy, zgodnie z planem gospodarowania odpadami dla województwa lubelskiego. Odpady są utylizowane w miejscu wskazanym przez Marszałka Województwa Lubelskiego, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów cytowanej ustawy. W gminie obowiązuje system segregacji odpadów w miejscu ich zbierania.)1

2.5 Infrastruktura społeczna.

2.5.1. Administracja i edukacja.

Usługi administracyjne skupione są głównie w Tarnawatce. Istniejące obiekty usług administracyjnych mieszczą się w ośrodku gminnym tj. urząd gminy, posterunek policji, bank spółdzielczy, jak też administracja jednostek gospodarczych zlokalizowanych na własnych działkach.
Na terenie gminy infrastruktura społeczna ogranicza się w zasadzie do obiektów: szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, handlu elementarnego, ośrodka zdrowia, przedszkola, obiektów sakralnych i kulturowych, remiz OSP, świetlic, bibliotek, poczty, obiektów administracji samorządowej. Usługi wyższego rzędu (np. szkolnictwo ponadgimnazjalne, usługi specjalistyczne z zakresu zdrowia itp, zlokalizowane są w Tomaszowie Lubelskim).
Na terenie gminy znajduje się jedno gimnazjum i pięć szkół podstawowych w tym jedna filialna w Pańkowie..

- Szkoły Podstawowe i Gimnazjum Publiczne są w następujących miejscowościach:
- Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum Publiczne w Tarnawatce,
- Szkoła Podstawowa w Niemirówku,

- Szkoła Podstawowa w Hucie Tarnawackiej,
- Szkoła Podstawowa w Wieprzowie,
- Szkoła Podstawowa w Pańkowie,

Miejscowość Rodzaj Klasy Liczba Ilość uczniów w roku szkolnym:

Miejscowość	Rodzaj szkoły	Klasy	Liczba nauczy-cieli	Ilość uczniów w roku szkolnym:		
				2000/20001	2001/2002	2002/2003
Tarnawatka	Podstawowa i gimnazjum	I-VI + trzyletnie gimnazjum	17 + 9 etatowych	211 + 107	214 + 167	211 + 156
Niemirówek	podstawowa	I-VI	7	48	49	54
Huta Tarnawacka	podstawowa	I-VI	7	65	71	50
Wieprzów	podstawowa	I-VI	7	61	57	69
Pańków	podstawowa	I-III	2	18	19	22

Dane: Urząd Gminy w Tarnawatce.

W Tarnawatce — Tartak funkcjonuje również przedszkole zatrudniające 3 nauczycieli. Do przedszkola w roku szkolnym 2002/2003 uczęszczało 30 dzieci.

2.5.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

Na terenie gminy Tarnawatka funkcjonuje jeden Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej zatrudniający 2 lekarzy i 6 pielęgniarek.
W Tarnawatce również znajduje się gabinet stomatologiczny zatrudniający 1 lekarza. Jest jedna apteka. Z, lecznictwa szpitalnego i specjalistycznego mieszkańcy gminy korzystają w Tomaszowie Lubelskim.

2.5.3. Kultura, obiekty sportu i rekreacji.

Na obszarze gminy znajdują się cztery świetlice Ochotniczej Straży Pożarnej (Wiejskie Domy Kultury), zlokalizowane w remizach w Tarnawatce, Tarnawatce Tartak, Wieprzowie, Kol. Niemirówku i Klocówce. Gmina nie posiada innych obiektów kultury ani nie prowadzi jednostek organizacyjnych. Jednym wyjątkiem jest Gminna Biblioteka Publiczna w Tarnawatce. Wszelka działalność kulturalna opiera się na szkołach, na działalności koła Związku Młodzieży Wiejskiej w Wieprzowie, bardzo aktywnej działalności Kół Gospodyń Wiejskich, prowadzących zespoły artystyczne uświetniające imprezy gminne.
W gminie znajdują się 3 pełno wymiarowe boiska piłkarskie w Wieprzowie, Tarnawatce Tartak i Pańkowie. Istnieje piłkarski klub sportowy GKS „Tarnawatka" grający w klasie okręgowej. Również przy szkołach podstawowych i gimnazjum znajdują się ogólnodostępne boiska sportowe.

2.5.4. Obiekty łączności.

Na terenie gminy znajdują się 1 placówka Poczty Polskiej: w Tarnawatce.

2.5.5. Cmentarze.

Na terenie gminy znajdują się cmentarze w:
- Tarnawatce — Tartak, cmentarz grzebalny z I pierwszej wojny światowej, zamknięty,
- Pańkowie, cmentarz grzebalny prawosławny, nieczynny,
- Wieprzowie Tarnawackim, cmentarz grzebalny prawosławny, nieczynny,
- Tarnawatce, cmentarz grzebalny parafialny, czynny, .
- Tarnawatce, cmentarz grzebalny unicki, nieczynny,

Tereny cmentarzy są obiektami zabytkowymi, podlegają ochronie konserwatorskiej, zarówno nagrobki jak i istniejący drzewostan.

2.6 Wybrane aspekty wymogów bezpieczeństwa ludzi i środowiska.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka musi uwzględniać m.in. wymogi dotyczące bezpieczeństwa ludzi i środowiska przed zagrożeniami określanymi jako nadzwyczajne zagrożenia czasu pokoju, które mogą wystąpić w każdej niemal chwili. Bardzo często związane są one z niefortunną lokalizacją zakładów, dróg i innych obiektów, a co za tym idzie wzrastającą liczbą awarii, katastrof związanych z rozwojem cywilizacyjnym. Rośnie również zagrożenie spowodowane klęskami żywiołowymi lub anomaliami pogodowymi, czego przykładem był huragan, który w czerwcu 1997 roku spowodował ogromne straty w gminach byłego województwa zamojskiego oraz katastrofalna powódź w południowo-zachodniej części kraju z 1999 roku.

Wydarzenia takie pokazują jak ważna jest realizacja planowej i długotrwałej działalności 'w zakresie właściwego zagospodarowania przestrzennego terenu z uwzględnieniem aspektów ochrony zdrowia i życia ludności.

Studium mimo, że jest przepisem prawnym gminy dającym podstawę dalszych decyzji w zakresie zagospodarowania przestrzennego terenu powinno zawierać koncepcję (kierunki) rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa ludzi w rozumieniu lokalnym, a przy uzgodnieniach z organami nadrzędnymi również aspekty bezpieczeństwa ponadlokalnego, jak i krajowego.

W myśl Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 133 z dnia 29 października 1997 roku, poz. 885, art. 105a):

- W celu przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska wójt, burmistrz albo prezydent miasta, na którego terenie znajduje się instalacja mogąca spowodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska (tj. instalacje zlokalizowane w obiektach lub miejscach stałych /instalacje stacjonarne/ służące do produkcji, przetwarzania, sprzedawania, gromadzenia, przesyłania bądź wykorzystywania lub usuwania substancji niebezpiecznych w takiej formie i ilości, że stwarza to ryzyko poważnych awarii lub katastrof z udziałem tych substancji), obowiązani są do sporządzenia planu operacyjno-ratowniczego na wypadek wystąpienia takiego zagrożenia, poza terenem do którego jednostka organizacyjna eksploatująca tę instalację posiada tytuł prawny.
- Jeżeli nadzwyczajne zagrożenie swoim zasięgiem może przekraczać granice jednej gminy plan operacyjno-ratowniczy, sporządza wojewoda na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta lub wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, a jeżeli zagrożenie wykracza poza teren województwa — Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej na wniosek wojewody lub Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.
- Jednostka organizacyjna obowiązana jest do przedstawienia dokumentacji umożliwiającej sporządzenie planów operacyjno-ratowniczych.
- Koszt sporządzenia planu i dokumentacji ponosi jednostka organizacyjna, której działalność stwarza możliwości wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska.
- Użytkownicy instalacji mogących spowodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska są obowiązani do przeprowadzenia okresowych kontroli i weryfikowania wyników raportu wyników raportu bezpieczeństwa, okresowego weryfikowania planu operacyjno-ratowniczego podejmowanych na własnym terenie działań na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń.
- Plan operacyjno-ratowniczy uzgadnia się z wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta, na którego terenie znajduje się instalacja mogąca spowodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska, oraz właściwą Komendę Rejonową PSP.
- Minister Gospodarki określi w drodze rozporządzenia wymagania jakim powinien odpowiadać plan operacyjno-ratowniczy podejmowanych na własnym terenie działań na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń oraz szczegółowe zasady jego weryfikacji.
- Inwestor i użytkownik instalacji mogącej spowodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska są obowiązani przed oddaniem jej do eksploatacji do sporządzenia raportu bezpieczeństwa (dokument zawierający charakterystykę jakościową i informację o ilości substancji niebezpiecznych składowanych w zakładzie, wykorzystywanych lub uzyskiwanych w procesie

produkcji oraz plan operacyjno-ratowniczy podejmowanych na własnym terenie działań na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń).

Poniżej przedstawiamy schemat skali zagrożeń, które mogą występować na terenie gminy Tarnawatka. Omawiana gmina ma swoje naturalne zasoby. Są to:

- duże zbiorniki wody, które stanowią obszar hodowli ryb, dostarczają wodę (ujęcie powierzchniowe) do obszaru zurbanizowanego gminy oraz umożliwia wypoczynek,
- mały ciek wodny, kończący swój bieg w rzece, .
- główny zbiornik wód podziemnych (GZWP)stanowiący strategiczny zapas wody.

2.6.1. Zagrożenia.

Zagrożenia związane są głównie z działalnością człowieka, inwestycjami, budownictwem, eksploatacją surowców naturalnych, intensywną gospodarką rolną, odprowadzaniem ścieków do wód i gleby, składowaniem odpadów, emisją zanieczyszczeń. Lokalizując nawet drobny przemysł w okolicach obszarów przyrody chronionej należy zastanowić się nad zagrożeniami jakie mogą powstać w przyszłości mimo usytuowania poza strefą ochronną (np. dzikie wysypiska śmieci, nielegalne skracanie dróg dojazdowych).

Nie można zapomnieć o zagrożeniach dla obszaru gminy, których źródła są ukryte na terenach sąsiadujących.

Mając na uwadze opisane zagrożenia oraz wnioski Wojewódzkiego Inspektoratu Obrony Cywilnej:

- bez względu na typ zabudowy należy wydzielić rezerwy terenów pod budowę awaryjnych ujęć wody, przyjmując dobową normę zużycia wody równą 7,5 litra na dobę, w odległości do 800 metrów od budynków,
- należy tak projektować i modernizować drogi aby miały szerokość uniemożliwiającą ewentualne zagruzowanie, natomiast połączone z traktami przelotowymi zapewniały sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia, u trzeba wyznaczyć bezpieczne trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- należy uwzględnić alarmowanie ludności (w wypadku zagrożeń) za pomocą syren alarmowych, słyszalnych do 300 metrów,
- chronić przed likwidacją istniejące studnie i przystosować je do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych,
- w rejonach budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego zaleca się planowanie rezerwy pod brakujące budowle ochronne,
- przy opracowywaniu planów obejmujących tereny, gdzie są urządzenia ochronne obrony cywilnej (w przypadkach kolizji z projektowaną infrastrukturą) nie można dopuścić do likwidacji tych obiektów,
- dążyć do harmonijnej rozbudowy infrastruktury i służby zdrowia, opieki społecznej, służb dyspozycyjnych tj. pogotowie ratunkowe, rozbudowy systemów łączności całodobowej co bezpośrednio wpływa na prowadzenie akcji ratunkowej.

Identyfikacja zagrożeń dla swojego terenu oraz opracowanie koncepcji ich likwidacji daje możliwości przewidywania potrzeb ratowniczych, które oprócz wyposażenia lokalnych służb ratowniczych wymagają również usytuowania nowych dróg, dojazdów czy obiektów.

*(**Zagrożenie powodziowe***

Obszary objęte zmianą studium nie są objęte granicami obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne. Budowa geologiczna powoduje, że nie są one również zagrożone zjawiskiem podtopień czy stagnowania wód opadowych i roztopowych.

Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych

Ukształtowanie powierzchni ziemi w obszarze zmiany studium nie sprzyja powstawaniu zjawiska osuwisk ziemi czy ruchów masowych. Brak zagrożenia tym zjawiskiem potwierdzają informacje zawarte w bazie SOPO.

Zagrożenie promieniowaniem elekromagnetycznym

Promieniowanie elektromagnetyczne jest bardzo rozległe i obejmuje różne długości fal, począwszy od fal radiowych, przez fale promieni podczerwonych, zakres widzialny i fale promieni nadfioletowych, aż do bardzo krótkich fal promieni rentgenowskich i promieni gamma. Z całego spektrum promieniowania elektromagnetycznego w sposób istotny oddziałują na organizmy tylko te fale, które są pochłaniane przez atomy, cząsteczki i struktury komórkowe. Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania na materię widmo promieniowania elektromagnetycznego można podzielić na promieniowanie jonizujące i niejonizujące:

- *promieniowanie jonizujące, występuje w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,*
- *promieniowanie niejonizujące, występuje wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp.*

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- *stacje radiowe i telewizyjne,*
- *elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia, stacje transformatorowe,*
- *stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej,*
- *zespoły sieci i urządzeń elektrycznych w gospodarstwie domowym (np. kuchenki mikrofalowe),*
- *urządzenia radiolokacyjne i radionawigacyjne,*
- *urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych oraz ośrodkach medycznych.*

Najważniejsze źródła promieniowania oddziaływujące na środowisko na terenie gminy to urządzenia i sieci energetyczne wysokiego napięcia oraz stacje bazowe telefonii komórkowej.

W obszarze zmiany studium nie stwierdza się występowania źródeł promieniowania określonych powyżej. Nieznaczne zagrożenia tym promieniowaniem są związane z przebiegającymi przez niego napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi 15 kV. W przypadku tych linii strefa technologiczna wynosi zwykle 6 m licząc od osi linii w obie strefy. Zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi, w strefie tej obowiązuje zakaz lokalizacji pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi.)1

2.6.2. Ochrona przeciwpożarowa.

Na terenie gminy funkcjonuje 1 jednostka Straży Pożarnej w Tarnawatce w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym (KSRG). Na terenie gminy działa 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Komenda Rejonowa Państwowej Straży Pożarnej zlokalizowana jest na terenie miasta Tomaszowa Lubelskiego, oddalonego od Tarnawatki o 9 km. Posiada ona szeroki zakres kompetencji, jest służbą wiodącą nie tylko w przypadku pożaru, ale również bierze udział w ratownictwie chemicznym, komunikacyjnym, budowlanym, w przypadku miejscowych zagrożeń radiacyjnych w ratownictwie osób i zwierząt.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ IV

UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY TARNAWATKA

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

CZĘŚĆ IV

UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY.

Przyrodnicze czynniki kształtujące możliwości rozwoju gminy stanowią:

- zakres prawnej ochrony środowiska,
- zasoby i walory środowiska oraz warunki fizjograficzne,
- istniejące przeobrażenia i procesy degradacji środowiska.

1.1. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska.

Władze publiczne, w tym władze samorządowe gminy, mają konstytucyjny obowiązek prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom, ochrony środowiska i wspierania działań obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Rozwój społeczno-gospodarczy gminy zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska powinien uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju oraz cele i priorytety ekologiczne, działania proekologiczne, mechanizmy prawno – ekonomiczne określone w polityce ekologicznej państwa oraz wojewódzkich i powiatowych programach ochrony środowiska. Przez rozwój zrównoważony rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń. Szczegółowe uwarunkowania zawarte są w ustawach ekologicznych i mają one charakter obowiązków wynikających wprost z przepisów prawa, zakazów, nakazów lub ograniczeń. Do najistotniejszych dla planowania rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy należą:

1. Obowiązek ochrony zasobów przyrody /dziko występujących roślin i zwierząt, siedlisk przyrodniczych, przyrody nieożywionej i krajobrazu/, utrzymania procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami, różnorodności biologicznej oraz cennych obszarów i obiektów przyrodniczych poddanych ochronie szczególnej. W obszarze gminy Tarnawatka znajdują się następujące obszary i obiekty chronione:

- rezerwat przyrody florystyczny częściowy p.n. „SKRZYPNY OSTRÓW”

utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 7 października 1967 r. /M.P. Nr 61,poz.291/. obejmujący ochroną fragment starego lasu mieszanego naturalnego pochodzenia ze stanowiskiem modrzewia polskiego, o pow. 2,40 ha w lesie państwowym Nadleśnictwa Tomaszów „Leśnictwo Skrzypny Ostrów oddz. 52 h . Na obszarze rezerwatu obowiązują następujące zakazy istotne dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy:

- wycinanie drzew oraz pobieranie użytków drzewnych za wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin,
- zanieczyszczania gleby,
- wznoszenia budowli oraz układanie lub budowa urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych.

Rezerwat posiada opracowany i zatwierdzony Decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Znak: OPrp/1/4074/1996/2-39 z dnia 18 marca 1996 r. plan ochrony rezerwatu na okres do 31 grudnia 2009 r. Ustalenia planu ochrony są również wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego/. Plan ochrony nie zawiera wytycznych dla miejscowego planu zagospodarowania gminy Tarnawatka.

- użytek ekologiczny p.n. STAWY W TARNAWATCE” ustanowiony rozporządzeniem Nr 30 Wojewody Zamojskiego z dnia 28 października 1997r. /Dz. Urz. Woj. Zam. z 1996r Nr 33, poz.168, zmiana: rozporządzenie Nr 166 Wojewody Lubelskiego z dnia 24 lipca 2002 r .Dz. Urz. Woj. Lub. z 2002 r Nr 80, poz.1773/ / obejmuje kompleks stawów rybnych w Tarnawatce w dolinie Wieprza w skład, którego wchodzą stawy produkcyjne: „Jan Dolny, *”Jan Górny”, "Sobieski, "Płomień", ”Rucznica „, "Jasna Toń”, ”Czarny” i „Pasternik” oraz stawy wyłączone ONEŻ z produkcji, zarośnięte lub zarastające; „Czerwony”, Wycieranka”, *Kępa”, Świteź”, ”Gopło”, Smreczyna”, "Morskie Oko”, "Lei", "Błękitna Toń” wraz z przylegającymi łąkami, pastwiskami, zakrzaczeniami, lasem, groblami, rowami, drogami i nieużytkamio łącznej powierzchni 492,22 ha

W obszarze objętym ochroną obowiązują następujące zakazy, które są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy:

- niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym
- uszkadzania i niszczenia gleby,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, - zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
- dokonywania: zmian stosunków wodnych „jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych oraz gospodarki rybackiej,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych, -lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- budowy budynków budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Podstawowym ograniczeniem jest zakaz zmiany stosunków wodnych, jeżeli nie służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych oraz gospodarki rybackiej. Wyklucza to możliwość zmiany stosunków wodnych np. w celu realizacji funkcji rekreacyjnej.

- pomnik przyrody obejmujący 20 lip drobnolistnych o obw. od 190 cm do 560 cm rosnących w Tarnawatce; 3 lipy drobnolistne w parku podworskim, 8 lip w szpalerze na podwórzu gospodarstwa POHZ „ 8 lip w alei do kościoła oraz 1 lipa koło Plebani. Ochrona polega na zakazie wycinania, niszczenia drzew oraz lokalizowania obiektów budowlanych w odległości mniejszej niż 15 m od drzew /Dz. Urz. WRN w Zamościu z 1977 r. Nr 7 poz.31/.

2. Obowiązek ochrony korytarzy ekologicznych zapewniających możliwość przemieszczania się dziko żyjących zwierząt i roślin i stanowiących powiązania funkcjonalno - przestrzenne z obszarami przyrodniczymi rangi regionalnej, krajowej i europejskiej znajdującymi się w gminie lub bezpośrednim albo dalszym otoczeniu gminy oraz miejsc rozrodu i regularnego przebywania fauny- / ustawa o ochronie przyrody/.

W obszarze gminy Tarnawatka istnieje obowiązek ochrony ;

- odcinka regionalnego korytarza ekologicznego /granica gminy —kompleks Werechanie, komleks Dąbrowa-dolina Wieprza z kom leksem stawów i kompleksami leśnymi Czapla Kępa i Dębina —kompleks Pańków I/ łączącego międzynarodowy korytarz ekologiczny-Dolina Bugu z międzynarodowym korytarzem ekologicznym leśno-torfowiskowym - Roztoczańskim i obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym obejmującym Roztoczański Park Narodowy i Wielkie Bagno w Puszczy Solskiej. Regionalny korytarz tworzy: dolina Huczwy, ciąg kompleksów leśnych w gm. Łaszczów, Jarczów /Uroczysko Bukowiec z rezerwatem leśnym/, Las Sojnica w gm. Rachanie, kompleks Werechanie w gm. Rachanie i Tarnawatka / rezerwaty „Przecinka” i „Skrzypny Ostrów”/, kompleks Dąbrowa, Stawy Tarnawatka /użytek ekologiczny, obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym/ i kompleks leśny Pańków. W okolicach Zielonego w gm. Krasnobród w/w korytarz łączy się z lasami korytarza roztoczańskiego.

- ostoi fauny wodno-błotnej o znaczeniu europejskim, obejmującej stawy w Tarnawatce, torfowiskową dolinę Wieprza i kompleks leśny Pańków I,
- ostoi fauny leśnej 0 znaczeniu regionalnym obejmującej kompleks leśny Werechanie,

3. Obowiązek ochrony, utrzymania i racjonalnego zagospodarowania naturalnych zbiorowisk roślinnych, a przede wszystkim lasów, torfowisk, bagien i muraw oraz ochrony naturalnych zbiorników wodnych i źródeł / ustawa o ochronie przyrody, ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych/.
W przypadku gminy Tarnawatka obowiązek dotyczy ochrony zbiorowisk leśnych, zbiorowisk wodno-torfowiskowych oraz łąkowo-torfowiskowych i kserotermicznych na zachodnich i południowo-zachodnich stokach wierzchowin.
4. Obowiązek ochrony wód „a w szczególności Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407. Szczegółowe warunkii sposoby ochrony będą określone w warunkach korzystania z wód regionu wodnego oraz w warunkach korzystania z wód zlewni ustalanych w drodze rozporządzenia przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej .Do czasu wydania rozporządzenia nie powinny być lokalizowane i podejmowane działania negatywnie oddziałujące na ilość i jakość wód podziemnych piętra kredowego [Prawo wodne, Prawo geologiczne i górnicze, ustawa o zasobach strategicznych kraju/.
5. Obowiązek ochrony ujęć wód podziemnych w granicach stref ochrony bezpośredniej i pośredniej /ustawa Prawo wodne „ustawa Prawo geologiczne i górnicze, decyzje wojewody, decyzje starosty/. Ochronie strefowej /teren ochrony bezpośredniej i pośredniej /podlegają ujęcia wód podziemnych dla których wydano pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód:
1/ ujćcie /GHZ/ w Pucharkach z1968r. o zatwierdzonych zasobach 6,0 m3/godz.,
2/ ujćcie /Szkoła Podstawowa/ w Tarnawatce z 1964 r.0 zatwierdzonych zasobach 13,0 m3/godz.,
3/ ujęcie /ZFM — w. osiedlowy/ w Tarnawatce z 1972r. /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 100 mł/godz., z 1990r/1 otwór/ o zatwierdzonych zasobach 33m3/godz.,
4/ ujęcie /POHZ/ w Tarnawatce z 1973r. o zatwierdzonych zasobach 21m3/godz.,
5/ ujęcie / Telewizyjny Ośrodek Nadawczy/ Tarnawatka z 1975r. o zatwierdzonych zasobach 14, m3/godz.,
6/ ujęcie /GS-baza/ w Tarnawatce z 1977r. o zatwierdzonych zasobach 6m3/godz.,
7/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Niemirówku z 1980 r. o zatwierdzonych zasobach 67 mł/godz.,
8/ ujęcie /Zarząd Dróg Powiatowych w Zamościu-Obwód Drogowy/ w Tarnawatce z 1988 r. o zatwierdzonych zasobach 3 m3/godz.,
9/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Tarnawatce z 1988 r /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 38 m3/godz.,
10/ ujęcie /RSP/ w Wieprzowie z 1966r. o zatwierdzonych zasobach 15m3/godz.,
11/ ujęcie /Kółko Rolnicze/ w Kol. Wieprzowe Jezioro z 1967 r o zatwierdzonych zasobach 2,2 m3/godz., .
12/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Wieprzowym Jeziorze z 1974 r. o zatwierdzonych zasobach 3,5 m3/godz.,
13/ ujęcie /Punkt Skupu Mleka/ w Wieprzowie Tarnawackim z 1985 r. o zatwierdzonych zasobach 2,6 mł/godz.,
14/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Podhuciu.
Zasięg stref ochrony bezpośredniej został ustalony ustalany w pozwoleniach wodnoprawnych wydawanych do 1998 r „włącznie przez Wojewodę , natomiast w latach 1999- 2002 przez starostów powiatów na pobór wód ze studni i nie przekracza 10m /mieści się w granicach ogrodzenia ujęcia/ . Strefy ochrony pośredniej nie były wyznaczane.
5. Obowiązek ochrony ujęć wód podziemnych w granicach stref ochrony bezpośredniej i pośredniej /ustawa Prawo wodne „ustawa Prawo geologiczne i górnicze, decyzje wojewody, decyzje siarosty/. Ochronie strefowej /teren ochrony bezpośredniej i pośredniej /podlegają ujęcia wód podziemnych dla których wydano pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód:
1/ ujęcie /GHZ/ w Pucharkach z1968r. o zatwierdzonych zasobach 6,0 m3/godz.,
2/ ujęcie /Szkoła Podstawowa/ w Tarnawatce z 1964r.0 zatwierdzonych zasobach 13,0 m3/godz.,

3/ ujęcie /ZFM — w. osiedlowy/ w Tarnawatce z 1972r. /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 100 m3/godz., z 1990r/1 otwór/ o zatwierdzonych zasobach 33m3/godz.,
4; ujęcie /PORZ/ w Tarnawatce z 1973r. o zatwierdzonych zasobach 21m3/godz.,
5/ uięcie / Telewizyjny Ośrodek Nadawczy/ Tarnawatkaz 1975r. o zatwierdzonych zasobach 14, m3/godz.,
6/ ujęcie /GS-baza/ w Tarnawatce z 1977r. o zatwierdzonych zasobach 6m3/godz.,
7/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Niemirówku z 1980 r. o zatwierdzonych zasobach 67 m3/godz.,
8/ ujęcie /Zarząd Dróg Powiatowych w Zamościu-Obwód Drogowy/ w Tarnawatce z 1988 r. o zatwierdzonych zasobach 3 m/godz..
9/ ujęcie Awodociąg wiejski/ w Tarnawatce z 1988 r /2 otwory/ o zatwierdzonych zasobach 38 m3/godz.,
10/ ujęcie /RSP/ w Wieprzowie z 1966 r. o zatwierdzonych zasobach 15m3/godz.,
11/ ujęcie /Kółko Rolnicze/ w Kol. Wieprzowe Jezioro z 1967 r o zatwierdzonych zasobach 2,2 m3/godz., |
12/ uięcie /wodociąg wieiski/ w Wieprzowym Jeziorze z 1974 r. o zatwierdzonych zasobach 3,5 m3/godz.,
13/ ujęcie /Punkt Skupu Mleka/ w Wieprzowie Tarnawackim z 1985 r. o zatwierdzonych zasobach 2,6 m3/godz.,
14/ ujęcie /wodociąg wiejski/ w Podhuciu
Zasięg stref ochrony bezpośredniej został ustalony ustalany w pozwoleniach wodnoprawnych wydawanych do 1998 r .włącznie przez Wojewodę , natomiast w latach 1999-2002 przez starostów powiatów na pobór wód ze studni i nie przekracza 10m /mieści się w granicach ogrodzenia ujęcia/ . Strefy ochrony pośredniej nie były wyznaczane.
6. Obowiązek ochrony złóż kopalin polegający na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz z uwzględnieniem obecnychi przyszłych potrzeb eksploatacji.
W obszarze gminy Tarnawatka ochronie podlegają:
1/ Złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA"usytuowane po wschodniej stronie drogi krajowej Zamość-Tarnawatka-Tomaszów Lubelski i graniczy bezpośrednio z północną częścią zabudowy miejscowości Tarnawatka i Pucharki.
2/ Złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE" usytuowane po południowej stronie drogi Tarnawatka Tymin-Werechanie-Grodysławice. W obrębie gminy Tarnawatka znajduje się jedynie zachodni fragment obszaru złożowego.
3 /Złoża torfu w dolinie Wieprza. Są to złoża niskie, szuwarowo-turzycowiskowe, turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha. Złoża powinny być wyłączone z zabudowy kubaturowej i objęte nadzorem geologicznym /starostwo/ w zakresie wyeliminowania eksploatacji pozakoncesyjnej /Prawo geologiczne i górnicze. Złoże torfu zostało wyłączone z bazy zasobowej kraju ze względu na rolę hydrologiczną i gospodarczą /zmeliorowane łąki/. Złoże powinno być wyłączonez eksploatacji i zachowane w stanie istniejącym ze względu na europejska rangę przyrodniczą Stawów Tarnawatka i torfowiskowej doliny Wieprza.
7. Obowiązek ochrony gruntów rolnych klas I-IV i V-VI pochodzenia organicznego oraz gruntów leśnych polegający na ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nierolnicze i nieleśne, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji, przywracaniu wartości użytkowej /ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych/.
Ochronie prawnej podlega 7288 ha t.88,2 % powierzchni gminy Tarnawatka, a mianowicie:

- 61,3% użytków rolnych gminy, w tym 91,7% gruntów ornych / 44,8 % pow. gminy/ i 100 % użytków zielonych /16,5 % pow. gminy l,
- 100 % lasów /26,8 % pow. gminy).
- torfowiska w dolinie Wieprza /obszar torfowisk pokrywa się z obszarem użytków zielonych/

Ponadto ochronie podlegają śródpolne i śródłąkowe oczka wodne, stale lub okresowo podmokłe.
8. Obowiązek ochrony lasów polegający na trwałym utrzymywaniu lasów i zapewnieniu ciągłości ich użytkowania /ustawa o lasach, ustawa o zasobach strategicznych kraju/.

Na terenie gminy Tarnawatka znajduje się 2218 ha lasów /26,24 % pow. gminy/, w tym 1846,07 to lasy państwowe w zarządzie Nadleśnictwa Tomaszów. Ogólna powierzchnia lasów ochronnych wynosi 780,95 ha, w tym: lasy golebochronne -26,71 ha „lasy wodochronne 448,20 ha, lasy wodochronne, stanowiące fragmenty rodzimej przyrody 213 ,86 ha oraz lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody -306,04 ha. Niektóre fragmenty lasów zaliczone są kilku kategorii ochronności /suma kategorii ochronności jest większa od powierzchni lasów ochronnych ogółem).
Istnieją możliwości i potrzeby zalesiania gruntów rolnych, zwłaszcza w ramach działań podtrzymujących erozję gleb oraz wzmacniania funkcji regionalnego korytarza ekologicznego. W związku z przewidywanym znacznym zakresem zalesień należy dążyć do wyznaczenia granicy polno-leśnej.
9. Obowiązek organizacji gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy- wyznaczenie miejsc składowania odpadów /ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminie/.
Na terenie gminy funkcjonuje składowisko gminne w Tarnawatce o pow. 0,4 ha oddane do eksploatacji w 2000r. / uszczelnione dno i piezo-metry/. W 2001 r na składowisku umieszczono 430 m3 odpadów. Nagromadzenie odpadów - 470 m8. Stopień wypełnienia - 5%. Pojemność docelowa składowiska wynosi 12700m3 -przy produkcji odpadów w gminie na poziomie roku 2001 wystarczy na 30 lat/. Nie zachodzi potrzeba wyznaczania w planie nowego miejsca składowania odpadów. Jednakże ze względu na rangę przyrodnicza terenu wysypisko powinno obsługiwać wyłącznie gminę Tarnawatka. Nie należy przyjmować odpadów z innych gmin.
Składowisko zlokalizowane jest w bezpośrednim sąsiedztwie użytku ekologicznego „Stawów Tarnawatka „ — obszaru o przyrodniczej randze europejskiej. Obiekt „pomimo zabezpieczeń wymaga stałego monitoringu pod kątem wpływu na wody oraz na warunki bytowania fauny w ostoi „Stawy Tarnawatka".
10. Obowiązek zabezpieczenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków „ustalenie kierunków rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej /ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym doprowadzaniu ścieków, Prawo ochrony środowiska/.
Obecnie gmina posiada 5 wodociągów grupowych, z tego 4 wiejskie / ujęcie Huta Tarnawacka dla miejscowości Huta Tarnawacka, ujęcie Podhucie dla m. Podhucie, ujecie Niemirówek /zaopatrujące w wodę wsie: Niemirówek, Kol. Niemirówek, Kunówka „Klocówka, Kol.Klocówka, Dominikanówka w gminie Krasnobród, Sumin, oaz ujęcie Tarnawatka wodociągi w pozostałych miejscowościach gminy Tarnawatka dla Tarnawatka- Tartak, Pauczne, Kol. Dąbrowa, Pańków, Wieprzów Ordynacki, Wieprzów Tarnawacki.
Miejscowość Tymin zaopatrywana jest z wodociągu Werechanie gmina Rachanie. Istniejące ujęcie w Podhuciu nie pokrywa zapotrzebowania Podhucia i nie może być rozbudowywane w oparciu o istniejące ujęcie. Zatwierdzone zasoby dyspozycyjne wynoszą 36 m3/24 godz, natomiast pobór 44 m*/24 godz. Dotychczas nie rozwiązany w obszarze gminy jest problem odprowadzania i oczyszczania ścieków. Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków stwarza zagrożenie dla wód podziemnych „zwłaszcza w Obszarze Najwyższej Ochrony GZWP Nr 407 obejmującym zachodnią i środkową część gminy, w którym okres infiltracji zanieczyszczeń antropogenicznych do warstwy wodonośnej jest krótszy niż 5 lat.
Gmina ma obowiązek kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodnościekowej .Należy zminimalizować dopuszczalny zakres indywidualnych systemów zaopatrzenia w wodę i gromadzenia ścieków, zwłaszcza w obszarze ONO GZWP Nr 407.
11. Zakaz wprowadzania ścieków do poziomów wodonośnych wód podziemnych, do wód stojących i do ziemi „jeżeli miąższość warstwy gruntu nad zwierciadłem wód podziemnych nie stanowi zabezpieczenia tych wód przed zanieczyszczeniem /Prawo wodne/.
W obszarze gminy Tarnawatka oznacza to wykluczenie stawów w Tarnawatce oraz stawu w Pańkowie jako odbiorników ścieków. Ścieki oczyszczone z oczyszczalni powinny być odprowadzane kanałami spustowymi poniżej stawów. Ścieki nie mogą być również odprowadzane do ziemi w obszarze wychodni kredowych, ze względu na całkowity brak izolacji wodonośca /wychodnia w centralnej części gminy - Sumip, Pauczno, Kol. Huta, Tarnawacka, Tarnawatka, Tarnawatka —Tartak, zachodnia część Huty Tarnawackiej oraz wychodnia w południowo-wschodniej części gminy —-Wieprzów Ordynacki.

12. Zakaz lokalizowania na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko „gromadzenia ścieków i składowania odpadów /Prawo wodne/. Według informacji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Inspektorat w Lublinie w dolinie Wieprza powyżej Zwierzyńca nie ma obszarów zagrożonych powodzią.
Wysoki stan wód w dolinie może wystąpić w okresach roztopów śniegu lub intensywnych opadów deszczu. Nadmiar wód opadowych jest w dużym stopniu zatrzymywany przez rozległe torfowisko w dolinie Wieprza, które funkcjonuje jako zbiornik retencyjny. Rzeka w obszarze gminy Tarnawatka posiada naturalne tereny zalewowe /duża terasa zalewowa /.
Osadnictwo jest zlokalizowane poza terasą zalewową. W obszarze terasy zalewowej nie należy lokalizować, żadnych obiektów budowlanych poza obiektami gospodarki wodnej i koniecznymi przedsięwzięciami liniowymi.

1.2. Uwarunkowania wynikające z ilości i jakości zasobów i walorów środowiska oraz warunków fizjograficznych.

Zasoby przyrodnicze oraz warunki fizjograficzne stwarzają możliwości rozwoju gminy, a także ograniczenia różnych funkcji wynikające z rangi walorów przyrodniczych i krajobrazowych lub statusu prawnego zasobów przyrody.
Rolnicza przestrzeń produkcyjna stanowi istotny zasób przyrodniczy gminy ale średniej wartości. Użytki rolne zajmują 62,9 % powierzchni gminy. Gleby klas chronionych/I-IV i V-VI — organiczne obejmują 61,3 % powierzchni gminy Tarnawatka, a mianowicie 91,7% gruntów ornych / 44,8 % pow. gminy/ i 100 % użytków zielonych /16,5 % pow. gminy/.
Według waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dawnego woj. Zamojskiego wykonanej w 1990 r przez IUNiG w Puławach gm. Tarnawatka osiągnęła 71,6 punktów i została sklasyfikowana na 41 miejscu w grupie gmin byłego województwa zamojskiego. Waloryzacja oparta była o ocenę gleb, agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych środowiska. Do gmin o najwyższym wskaźniku należą: m. Hrubieszow 105,1 pkt, gm. Hrubieszów 104,5 pkt, gm. Trzeszczany i gm. Telatyn 103,8 pkt, gm. Dołhobyczów 102 pkt, gm. Ulhówek 100 pkt., gm. Miączyn 98,7 pkt., gm. Zamość 98,6 pkt./. Dla porównania gminy o najniższych wskaźnikach waloryzacji uzyskały: Biłgoraj -54,3 pkt, Tereszpol- 52,9 pkt. Gmina Tarnawatka posiada niekorzystny agroklimat .Według skali 15 punktowej opracowanej przez IUNG Puławy, waloryzującej wartości plonotwórcze agroklimatu otrzymała jedynie 10,4 punktu, najmniej ze wszystkich gmin byłego województwa zamojskiego.
Przylegająca od południa gmina Tomaszów Lubelski otrzymała 10,6 pkt. natomiast pozostałe gminy otaczające gminę Tarnawatka /Krasnobród, Krynice, Rachanie /otrzymały 11,0 punktów. Występują tu ponadto przymrozki w pierwszej dekadzie czerwca oraz w drugiej i trzeciej dekadzie września, nie notowane na terenach otaczających Roztocze. Większa jest również średnia liczba dni z przymrozkami w kwietniu, maju i wrześniu.
Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych /pH poniżej 5,5/ w obszarze gminy Tarnawatka wynosi 56,7 %.Ponadto 53% gleb charakteryzuje się niedoborem fosforu, 74% - potasu i 81 %- magnezu. Gleby mają również niedobór mikro-elementów 62% gleb - niedobór boru i miedzi, 29% -manganu, 6 8% - molibdenu i 27 % - cynku. Gleby posiadają naturalną zawartość metali ciężkich, jednakże znaczna część produktów roślinnych wykazuje wysokie zawartości metali ciężkich, czego główną przyczyną jest zakwaszenie gleby. Ponadto w roślinach, zwłaszcza w warzywach stwierdzana jest nadmierna koncentracja azotanów. Jest ona powodowana cechami gatunkowymi niektórych roślin oraz zbyt wysokimi dawkami azotu. Czynnikiem degradującym gleby jest również erozja wodna, wietrzna, śniegowa, uprawowaoraz ruchy masowe. Szczególnie niszczycielska jest erozja wodnaliniowa /żłobinowa i wąwozowa/. Najintensywniejsza erozja gleb ma miejsce w północnej oraz wschodniej części gminy.
Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy Tarnawatka może stanowić strategiczny zasób gminy pod warunkiem podjęcia działań powstrzymujących erozję i degradację gleb /zalesienia gruntów na stokach o nachyleniu powyżej 15 stopni, poprzeczne pasy zadrzewień lub zakrzewień/ oraz renaturyzację

środowiska glebowego poprzez wapnowanie /ponad 50% gleb wymaga wapnowania/ oraz poprawną agrotechnikę .
Wysoka jakość bonitacyjna gleb wiąże się z ograniczeniem przeznaczania gruntów rolnych wysokich klas /I-IV oraz organicznych klas V-VI/ na cele nierolnicze oraz lasów na cele nieleśne i uzależnieniem zmiany przeznaczenia od zgody właściwego organu /Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministra Środowiska, Wojewody/. Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczać przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku - inne grunty o najniższej przydatności produkcyjnej /ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych/.
Zasoby wodne gminy posiadają potencjalnie wysokie wartości, ale ich walory faktyczne są obniżone w wyniku oddziaływań antropogenicznych.
Zasobność wód podziemnych piętra kredowego jest wysoka, na przeważającym obszarze gminy występują rejony o wydajności 30-70m3 /h. Duże zasoby wód podziemnych występują w strefach największych spękań tektonicznych, których przebieg pokrywa się przeważnie z układem dolin rzecznych. Wody podziemne piętra kredowego charakteryzują się wysoką jakością /klasa Ib -wody wysokiej jakości odpowiadające wodom do celów pitnych i gospodarczych/ i mogą być wykorzystywane do celów konsumpcyjnych bez uzdatniania. Podobnie w działach przetwórstwa rolno-spożywczego wymagających wód wysokiej jakości.
Główne piętro wodonośne znajduje się w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 Niecka Lubelska /Zamość-Chełm/, który z uwagi na budowę hydrogeologiczną i słabą izolację od powierzchni jest podatny na infiltrację zanieczyszczeń antropogenicznych z wodami opadowymi. W Obszarze Najwyższej Ochrony /ONO/ GZWP Nr 407 obejmującym zachodnią i centralną część gminy - okres infiltracji zanieczyszczeń antropogenicznych jest krótszy niż 5 lat, natomiast w Obszarze Wysokiej Ochrony — krótszy niż 25 lat. Obowiązek ochrony wód podziemnych w/w zbiornika wiąże się z ograniczeniami rozwoju społeczno-gospodarczego /eliminacja inwestycji mogących znacząco oddziaływać na ilość i jakość wód podziemnych. Ostrzejsze rygory w gospodarowaniu obowiązują w ONO — zachodniej i środkowej części gminy, ze względu na bardzo krótki czas przenikania zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej. Obszarem wymagającym szczególnej ochrony jest rozległa wychodnia kredowa w centrum gminy , w której znajduje się Tarnawatka i kilka innych wsi. Jest to obszar, który ze względu na ochronę wód kredowych powinien być w pierwszej kolejności skanalizowany. W obszarze tym nie ścieki nie mogą być odprowadzane do ziemi Nie należy też dopuszczać możliwości stosowania indywidualnych systemów gromadzenia i oczyszczania ścieków. Identycznie należy postępować w przypadku Wieprzowa Ordynackiego zlokalizowanego na kolejnej małej wychodni kredowej. W obszarach wychodni należy w pierwszej kolejności dostosować gnojowniki do wymogów ochrony: środowiska / uszczelnione dno i boki, studzienki odciekowe lub podłączenie do samba na gnojowicę/.
Wody powierzchniowe są zanieczyszczone spływami ścieków bytowych z wiejskich terenów osadniczych, które są zwodociągowane, ale nieskanalizowane oraz z spływami nadmiaru nawozów i środków chemicznej ochrony roślin z terenów rolniczych. Wieprz prowadzi wody pozaklasowe.
Sytuacja ulegnie poprawie po zrealizowaniu kanalizacji i oczyszczalni ścieków w gminie Tarnawatka. Torfowiskowe dno doliny Wieprza /terasa zalewowa/, pomimo systemu urządzeń melioracyjnych jest zagrożone wysokimi stanami wód w okresach roztopów i intensywnych opadów atmosferycznych, co ogranicza możliwości rozwoju - zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków i składowania odpadów.
Zasoby leśne obok zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowią istotny potencjał produkcyjny i ekologiczny gminy. Lasy zajmują 26,42 % powierzchni gminy Tarnawatka. Wskaźnik lesistości jest wyższy w gminie niż w województwie lubelskim /21,90%/, lecz niższy od wskaźnika krajowego /28,10%/. Istnieją możliwości i potrzeby zalesiania gruntów rolnych, zwłaszcza w ramach działań powstrzymujących erozję gleb.
Lasy w gminie Tarnawatka pełnią oprócz funkcji gospodarczej istotną rolę ekologiczną - glebochronną, wodochronną i krajobrazową oraz klimatotwórczą. Oczyszczają powietrze zużywając dwutlenek węgla i

wydzielając tlen w procesie fotosyntezy, oraz łagodzą wiatry, wahania termiczne stabilizują stosunki wodne. Są również ostoją flory i fauny leśnej .
Zasoby surowców naturalnych nie mają istotnego znaczenia dla rozwoju gminy. Opoki i opoki margliste oraz piaski mogą być wykorzystywane dla lokalnych potrzeb budowlanych. Udokumentowane złoża powinny być wyłączone z zabudowy kubaturowej i objęte nadzorem geologicznym i górniczym:
1/ Złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA" usytuowane po wschodniej stronie drogi krajowej Zamość-Tarnawatka-Tomaszów Lubelski i graniczy bezpośrednio z północną częścią zabudowy miejscowości Tarnawatka i Pucharki.
2/ Złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE" usytuowane po południowej stronie drogi Tarnawatka — Tymin — Werechanie - Grodysławice. W obrębie gminy Tarnawatka znajduje się jedynie zachodni fragment obszaru złożowego.
3/ Złoża torfu w dolinie Wieprza. Są to złoża niskie, szuwarowo-turzycowiskowe, turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha. Złoże torfu zostało wyłączone z bazy zasobowej kraju ze względu na rolę hydrologiczną i gospodarczą /zmeliorowane łąki/. Złoże powinno być wyłączone z eksploatacji i zachowane w stanie istniejącym ze względu na europejska rangę przyrodniczą Stawów Tarnawatka i torfowiskowej doliny Wieprza .
Walory turystyczne gminy Tarnawatka są wysokie i koncentrują się w obszarze o najwyższej randze przyrodniczej. Do podstawowych walorów należy:

- atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa /dolina Wieprza z kompleksem stawów i kompleksami lasów- obszar rangi europejskiej /,
- atrakcyjność krajobrazowa / zróżnicowana, żywarzeźba/,
- atrakcyjność kulturowa /wieś Pańków typu okrężnica, ze stawem w centrum, drogą okalająca staw „zabudową jednostronna wokół drogi i promienistym układem pól, zabytkowy zespół dworski w Niemirówku i Tarnawatce itp./,
- atrakcyjność bioklimatyczna /bioklimat obszarów leśnych/,
- długi czas zalegania pokrywy Śnieżnej — nawet 100 dni, w tym o grubości powyżej 10 cm -60 dni i powyżej 20 cm - 40 dni oraz przydatność stoków dla sportów zimowych,

Rodzaj walorów uzasadnia rozwój turystyki specjalistycznej — ekologiczno - krajoznawczej oraz agroturystyki. Ze względu na położenie szczególnie preferowaną miejscowością do funkcji turystycznych, zwłaszcza agroturystyki jest Pańków. Druga miejscowością, która może upatrywać swoich szans w rozwoju turystyki jest Niemirówek. Oprócz agroturystyki istnieje tu możliwość rewaloryzacji zespołu dworskiego. Miejscowością atrakcyjną dla agroturystyki może tez być wieś Skrzypny Ostrów.
Wysoka lub nawet średnia jakość niektórych zasobów przyrodniczych stwarza szansę ukierunkowanego rozwoju społeczno-gospodarczego rozwoju. Do zasobów tych należą:
1. Średnia jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej umożliwia rozwój produkcji rolniczej i bioekoenergetyki pod warunkiem pilnego podjęcia działań przeciwerozyjnych /zalesienia, pasy zadrzewień ochronnych/ i renaturyzujących gleby /wapnowanie odpowiednie zabiegi agrotechniczne/
2. Wysoka jakość i stosunkowo duża zasobność wód podziemnych piętra kredowego umożliwia rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego wymagającego wód wysokiej jakości.
3. Koncentracja walorów przyrodniczo-krajobrazowych w dolinie Wieprza w obszarze gm. Tarnawatka i ranga europejska walorów przyrodniczych stwarza warunki do rozwoju turystyki ekologiczno - krajoznawczej i agroturystyki oraz sportów zimowych. Oprócz Tarnawatki do funkcji turystycznej preferowany jest w pierwszej kolejności Pańków oraz Niemirówek i Skrzypny Ostrów.
Pod względem jakości zdecydowanie na pierwszej pozycji lokują się zasoby
przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe. Wykorzystanie turystyczne w/w zasobów powinno być w obszarze gminy Tarnawatka perspektywicznie funkcją uzupełniającą funkcje podstawowe: rolnictwo i leśnictwo.

1.3. Uwarunkowania wynikające z istniejących przeobrażeń i procesów degradacji środowiska.

Przeobrażenia i procesy degradacji środowiska związane są zarówno z czynnikami naturalnymi, wynikającymi z funkcjonowania przyrody jak i czynnikami antropogenicznymi. Należą do nich:

1. Erozja gleb na terenach lessowych, w szczególności w północnej i wschodniej części gminy.
2. Powtarzające się co kila lat ulewne deszcze lub grad w czerwcu oraz huragany wrześniowe lub nadmierne opady śniegu /listopad-grudzień/ powodujące szkody w uprawach rolniczych, w lasach /wiatrołomy/, w obiektach budowlanych oraz infrastrukturze technicznej i komunalnej.
3. Drobno-obszarowa eksploatacja surowców naturalnych z pominięciem trybu koncesyjnego powodująca degradację gruntów rolnych lub leśnych, a także często niszczenie surowca ze złoża.
4. Składowanie odpadów w miejscach do tego nie wyznaczonych i nie urządzonych /infiltracja odcieków do wód podziemnych, niszczenie gleb/.
5. Odprowadzanie nie oczyszczonych ścieków bytowych do ziemi lub do wód w obszarach osadnictwa wiejskiego wyposażonych w sieć wodociągową a, nie posiadających kanalizacji lub gromadzenie ich w rozszczelnionych zbiornikach.
6. Spływy nadmiaru nawozów i środków chemicznej ochrony roślin do wód powierzchniowych degradujące środowisko wodne.
7. Spływy powierzchniowe i infiltracja w głąb ziemi odcieków z gnojowników nie posiadających uszczelnionego dnia,
8. Nieprawidłowe rolnicze użytkowanie ścieków, zwłaszcza gnojowicy.
8. Spływy zanieczyszczeń komunikacyjnych z korpusów dróg /metale ciężkie, ropopochodne, sól.

(1.4. Uwarunkowania planistyczne i strategiczne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego został przyjęty na podstawie Uchwały Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r. (Dz. U. Woj. Lubelskiego z 2015 r., poz. 5441). Według planu gmina Tarnawatka położona jest w zasięgu obszaru funkcjonalnego o znaczeniu regionalnym, na obszarze planowanych Specjalnych Stref Ekonomicznych, powołanych w celu powiększenia potencjału gospodarczego. Gminę wskazano również do ochrony zlewni górnego Wieprza. Dodatkowo gmina znajduje się w paśmie kulturowym Jana III Sobieskiego traktowanego jako wielkoprzestrzenne struktury wyznaczone na obszarach koncentracji potencjału kulturowego pozwalającego na ukierunkowanie rozwoju turystyki i zintegrowany rozwój infrastruktury turystycznej – szlak turystyczny o znaczeniu regionalnym. Gmina znajduje się również w zasięgu roztoczańsko – puszczańskiego regionu turystycznego. Plan wskazuje gminę także do działań ukierunkowanych na zachowanie wartości obiektów dziedzictwa kulturowego i w związku z tym została ona włączona do zadania priorytetowego obejmującego rewaloryzację oraz rewitalizację układów i zespołów urbanistycznych, ruralistycznych i przestrzennych. W gminie wskazano do priorytetowych działań w zakresie prowadzenia ochrony przeciwerozyjnej. W celu ochrony gospodarki rybackiej w planie wskazano konieczność zachowania istniejących stawów. W zakresie infrastruktury technicznej na obszarze gminy określono konieczność budowy nowych odcinków gazowej sieci dystrybucyjnej wraz ze stacjami redukcyjnymi. Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2017, a także wydanymi decyzjami w sprawie zamknięcia składowisk odpadów w gminie przewidziano instalacje przewidziane do zastępczej obsługi. Gmina znalazła się w zasięgu strefy dla realizacji działań w ramach pakietu strategicznej interwencji „Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych", powołaną, ze względu na potrzeby związane z poprawą bezpieczeństwa.

Podstawowe inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym dla gminy Tarnawatka wynikające z tego dokumentu obejmują zadania:

- *budowa S17 gr. województwa – Kurów – Lublin – Piaski – Zamość – Hrebenne – gr. państwa (obwodnica Tomaszowa Lub.) ,*

- *rozbudowa drogi nr 850 Tomaszów Lubelski – Józefówka – Alojzów od km 0+042 do km 5+600 oraz od km 8+000 do km 10+200*
- *budowa linii 400 kV Chełm - Mokre - Jarosław*
- *odbudowa koryta rzeki Wieprz w km 295+000-303+200 – gm. Tarnawatka, woj. lubelskie (lista 1, poz. 392).)1*

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Realizacja polityki przestrzennej gminy wykonywana jest poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obszar gminy objęty jest w całości granicami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka (ogólnego), dla którego przeprowadzono w ostatnich latach kilka zmian obejmujących punktowe tereny.

Wykaz obowiązujących planów miejscowych w gminie został zamieszczony poniżej:

Lp.	*Nazwa planu/ nr uchwały Rady Gminy Tarnawatka uchwalającej plan*
1.	*Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka* *Uchwała Nr XV/81/2004 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 marca 2004 r.*
2.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr VI/38/07 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 26 kwietnia 2007 r.*
3.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr VII/39/2011 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 20 czerwca 2011 r.*
4.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr XIV/84/2012 Rady Gminy Tarnawatka z 29 marca 2012 r.*
5.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr XXVII/183/2013 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 sierpnia 2013 r.*
6.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr XXIV/157/2013 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 11 marca 2013 r.*
7.	*Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka, przyjętego uchwałą Nr XV/81/2004 z dnia 23 marca 2004 r. dla terenu sportu i rekreacji indywidualnej oraz zabudowy letniskowej w miejscowości Pańków.* *Uchwała Nr VI/26/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2015 r.*
8.	*Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr X/53/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 30 listopada 2015 r.*
9.	*Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka.* *Uchwała Nr XXIV/170/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 28 listopada 2018 r.*

Obecnie Rada Gminy Tarnawatka podjęła następujące uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1. *Uchwała Nr VI/43/2019 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka,*
2. *Uchwała Nr XXIV/168/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 28 listopada 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka*
3. *Uchwała Nr XXIII/157/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 27 września 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka*

Przystąpienia do sporządzania planów miejscowych mają charakter zmian punktowych planu ogólnego i przestrzennie pokrywają się z obszarem objętym niniejszą zmianą studium. Obecnie obszar zmiany

studium w całości objęty jest granicami Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka przyjętego Uchwałą Nr XV/81/2004 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 marca 2004 r.)1

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ V

KIERUNKI ROZWOJU GMINY TARNAWATKA *(W TYM CELE ROZWOJU GMINY, ZASADY I ZAKRES USTALEŃ STUDIUM)1*

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

CZĘŚĆ V

KIERUNKI ROZWOJU GMINY TARNAWATKA *(W TYM CELE ROZWOJU GMINY, ZASADY I ZAKRES USTALEŃ STUDIUM.)1*

(W zmianie studium przyjmuje się, że podstawowym celem jej sporządzenia jest realizacja zamierzeń inwestorskim wynikających z wniosków osób indywidualnych. Cel sporządzenia zmiany studium staje się tym samym podstawowym założeniem planistycznym. Ze względu na fakt, że zmiana studium dotyczy punktowych terenów o niewielkiej powierzchni analizę uwarunkowań przestrzennych dla tych terenów przeprowadza się w nawiązaniu do stanu zagospodarowania terenów sąsiednich. Analiza uwarunkowań wskazała, że tereny objęte zmianą studium stanowią graniczne części układów urbanistycznych wsi Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka. Kontynuacja procesów inwestycyjnych w granicach zmiany studium może być uznana za uzupełnienie układu urbanistycznego tych wsi, bez ryzyka nieuzasadnionego rozproszenia zabudowy. Brak zagrożenia rozproszenia zabudowy wynika z istniejących powiązań przestrzennych z istniejącymi układami urbanistycznymi wymienionych wcześniej wsi, w tym zakresie powiązań komunikacyjnych. Stan uzbrojenia terenów objętych zmianą studium umożliwia podłączenie ich do systemów zbiorczych. Nie występują również przesłanki prawne do możliwości przeznaczenia tych terenów na cele inwestycyjne, w tym wynikające z zasad ochrony obszarów prawnie ustanowionych.

Przedmiot i cel zmiany studium określa art. 9 i art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 poz. 293, ze zmianami).

***Celem opracowania Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. W Studium określa się z jednej strony uwarunkowania wymienione w art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wynikające z**:*

- *dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,*
- *stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,*
- *stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,*
- *stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,*
- *warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,*
- *zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,*
- *potrzeb i możliwości rozwoju gminy,*
- *stanu prawnego gruntów,*
- *występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,*
- *występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,*
- *występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,*
- *występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,*
- *dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;*
- *stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;*
- *stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;*
- *stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;*
- *rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;*
- *warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;*
- *zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;*

- *potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności*
    - *analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,*
    - *prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,*
    - *możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,*
    - *bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę;*
- *stanu prawnego gruntów;*
- *występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;*
- *występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;*
- *występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;*
- *występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;*
- *stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,*
- *zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,*
- *wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.*

z drugiej zaś strony, na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy, w studium określa się kierunki rozwoju wynikające w szczególności z:

- *uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d:*
- *kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego,*
- *kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy;*
- *obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;*
- *obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;*
- *kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;*
- *obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;*
- *obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1;*
- *obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej;*
- *obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;*
- *kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;*
- *obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych;*
- *obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;*
- *obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady;*
- *obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;*
- *obszary zdegradowane;*
- *granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;*

- *obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.*

Przy sporządzaniu studium w wyniku potrzeb uwzględnia się również przepisy art. 10 ust. 2a dotyczącego rozmieszczenia urządzenia wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW oraz art. 3a dotyczącego lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².)1

1. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY WARTOŚCI I ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Zagospodarowanie przestrzenne gminy Tarnawatka należy podporządkować zasadzie zrównoważonego rozwoju, w celu zachowania istniejących wartości środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem ich roli w regionalnym i krajowym systemie obszarów chronionych, w projektowanym międzynarodowym rezerwacie biosfery "Roztocze" oraz powiązań funkcjonalno - przestrzennych z systemem europejskim ochrony siedliskowo - gatunkowej NATURA 2000 /projektowane ostoje/ i systemem ochrony funkcjonalnej ECONET-PL.

Przez rozwój zrównoważony rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń.

Należy preferować turystyczne walory gminy /obszary przyrodnicze rangi europejskiej, walory kulturowe /Pańków, Niemirówek, Tarnawatka/ i krajobrazowe/ i w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju i z zachowaniem wymogów ochrony środowiska wykorzystywać je gospodarczo.

Osiągnięcie powyższego celu obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1. Ochrona zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody i przepisami wykonawczymi wydanymi na jej podstawie następujących obszarów i obiektów:

- rezerwat przyrody florystyczny częściowy p.n. „SKRZYPNY OSTRÓW" utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 7 października 1967 r. /M.P. Nr 61, poz. 291/ obejmujący ochroną fragment starego lasu mieszanego naturalnego pochodzenia ze stanowiskiem modrzewia polskiego, o pow. 2,40 ha w lesie państwowym Nadleśnictwa Tomaszów, Leśnictwo Skrzypny Ostrów oddz. 52 h. Na obszarze rezerwatu obowiązują następujące zakazy istotne dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy:
    - wycinanie drzew oraz pobieranie użytków drzewnych za wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
    - niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin,
    - zanieczyszczania gleby,
    - wznoszenia budowli oraz układanie lub budowa urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych.

Rezerwat posiada opracowany i zatwierdzony Decyzją Ministra Ochrony Środowisk, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Znak: OPrp/1/4074/1996/2-39 z dnia 18 marca 1996 r. plan ochrony rezerwatu na okres do 31 grudnia 2009 r. Ustalenia planu ochrony są również wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego/. Plan ochrony nie zawiera wytycznych dla miejscowego planu zagospodarowania gminy Tarnawatka.

- użytek ekologiczny p.n. STAWY W TARNAWATCE"ustanowiony rozporządzeniem Nr 30 Wojewody Zamojskiego z dnia 28 października 1997r. /Dz. Urz. Woj. Zam. z 1996 r Nr 33, poz.168 zmiana: rozporządzenie Nr 166 Wojewody Lubelskiego z dnia 24 lipca 2002 r .Dz. Urz. Woj. Lub. z 2002 r Nr 80, poz.1773/ / obejmuje kompleks stawów rybnych w Tarnawatce w dolinie Wieprza w skład, którego wchodzą stawy produkcyjne: „Jan Dolny", „Jan Górny", "Sobieski", "Płomień", „Rucznica", "Jasna Toń", "Czarny" i "Pasternik" oraz » o» stawy

wyłączone z produkcji, zarośnięte lub zarastające; Czerwony", „Wycieranka", "Kępa", „Świteź", „Gopło", „Smreczyna", „Morskie Oko", „Lei", „Błękitna Toń" wraz z przylegającymi łąkami, pastwiskami, zakrzaczeniami, lasem, groblami, rowami, drogami i nieużytkami o łącznej powierzchni 492,22 ha. W obszarze objętym ochroną obowiązują następujące zakazy, które są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy:

- niszczenia „uszkadzania lub przekształcania obiektu, .
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym
- uszkadzania i niszczenia gleby,
- wysypywania ,zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
- dokonywania zmian stosunków wodnych„jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych oraz gospodarki rybackiej,
- wylewania gnojowicy , z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu

Podstawowym ograniczeniem jest zakaz zmiany stosunków wodnych, jeżeli nie służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych oraz gospodarki rybackiej. Wyklucza to możliwość zmiany stosunków wodnych np. w celu realizacji funkcji rekreacyjnej.

- pomnik przyrody obejmujący 20 lip drobnolistnych o obw. od 190 cm do 560 cm rosnących w Tarnawatce; 3 lipy drobnolistne w parku podworskim, 8 lip w szpalerze na podwórzu gospodarstwa POHZ, 8 lip w alei do kościoła oraz 1 lipa koło Plebani. Ochrona polega na zakazie wycinania, niszczenia drzew oraz lokalizowania obiektów budowlanych w odległości mniejszej niż 15 m od drzew /Dz. Urz. WRN w Zamościu z 1977 r. Nr 7 poz.31/. Ochrona drzew polega na zakazie ich wycinania, niszczenia, wznoszenia obiektów budowlanych lub składowania materiałów budowlanych w odległości mniejszej niż 15 m od drzewa.

(Ze względu na punkowy charakter zmiany studium zasady ochrony przyrody i środowiska ogranicza się do elementów mających bezpośredni związek z zagospodarowaniem terenów objętych tą zmianą. Określenie zasad dla całej gminy Tarnawatka w układzie przestrzennym zmiany studium nie ma umocowania prawnego, wynikającego m. im. z uchwał Rady Gminy Tarnawatka dotyczących przystąpienia do wykonania niniejszej zmiany studium.

Zasady ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej i obejmujących tereny objęte jej granicami:

Dla obszaru Natura 2000 PLB060012 „Roztocze" oraz otuliny Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego.

Obowiązuje nakaz uwzględnienia w zagospodarowaniu terenów obowiązujących rygorów określonych w obowiązujących przepisach odrębnych powołujących ten Obszar do życia, ze szczególnym uwzględnieniem zakazu podejmowania działań inwestycyjnych mogących mieć negatywny wpływ na cel ochrony ustalony dla niego.

Na etapie sporządzania studium nie został zrealizowany jeszcze audyt krajobrazowy. W związku z tym nie ma możliwości określenia rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia granic krajobrazów priorytetowych.

)1

1.2. Ochrony lokalnych korytarzy ekologicznych zapewniających możliwość przemieszczania się dziko żyjących zwierząt i roślin i stanowiących powiązania funkcjonalno - przestrzenne z obszarami

przyrodniczymi rangi regionalnej, krajowej i europejskiej znajdującymi się w bezpośrednim lub dalszym otoczeniu gminy oraz miejsc rozrodu i regularnego przebywania fauny oraz ostoje flory i fauny leśnej /ustawa o ochronie przyrody/:

- odcinka regionalnego korytarza ekologicznego /granica gminy — kompleks Werechanie, kompleks Dąbrowa-dolina Wpieprza z kompleksem stawów i kompleksami leśnymi Czapla Kępa i Dębina —kompleks Pańków I/ łączącego międzynarodowy korytarz ekologiczny - Dolina Bugu z międzynarodowym korytarzem ekologicznym leśno-torfowiskowym- Roztoczańskim i obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym obejmującym Roztoczański Park Narodowy i Wielkie Bagno w Puszczy Solskiej. Regionalny korytarz tworzy: dolina Huczwy, ciąg kompleksów leśnych w gm. Łaszczów, Jarczów [Uroczysko Bukowiec z rezerwatem leśnym/, Las Sojnica w gm. Rachanie, kompleks Werechanie w gm. Rachanie i Tarnawatka /rezerwaty „Przecinka" i „Skrzypny Ostrów"/, kompleks Dąbrowa, Stawy Tarnawatka /użytek ekologiczny, obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym/ i kompleks leśny Pańków. W okolicach Zielonego w gm. Krasnobród w/w korytarz łączy się z lasami korytarza roztoczańskiego.
- ostoi fauny wodno-błotnej o znaczeniu europejskim, obejmującej stawy w Tarnawatce, torfowiskową dolinę Wieprza i kompleks leśny Pańków I,
- ostoi fauny leśnej o znaczeniu regionalnym obejmującej kompleks leśny Werechanie,

1.3. Ochrona „utrzymanie i racjonalne zagospodarowania naturalnych zbiorowisk roślinnych, a przede wszystkim lasów, torfowisk, bagien i muraw oraz ochrona naturalnych zbiorników wodnych /ustawa o ochronie przyrody, ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych:

- zbiorowisk leśnych,
- zbiorowisk wodno- torfowiskowych oraz łąkowo-torfowiskowych w dolinach rzek,
- fragmentarycznych zbiorowisk kserotermicznych,

1.4 .Ochrona obszaru gminy położonego na zachód od drogi krajowej Zamość - Tomaszów Lubelski wchodzącego w obręb projektowanego międzynarodowego rezerwatu biosfery "Roztocze ".

2. Ochrona zgodnie z przepisami ustawy o lasach i decyzją Ministra Ochrony Środowiska „Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 2 sierpnia 1999 r lasów, w tym lasów uznanych za ochronne polegająca na trwałym utrzymywaniu lasów i zapewnieniu ciągłości ich użytkowania zgodnie z przepisami ustawy o lasach i ustawy o zasobach strategicznych kraju. Ochronie podlegają wszystkie lasy, niezależnie od formy własności obejmujące 26,24% powierzchni gminy, w tym 1846,07 to lasy państwowe w zarządzie Nadleśnictwa Tomaszów. Ogólna powierzchnia lasów ochronnych wynosi 780,95 ha , w tym: lasy glebochronne -26,71 ha, lasy wodochronne 448,20 ha „lasy wodochronne, stanowiące fragmenty rodzimej przyrody 213,86 ha oraz lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody -306,04 ha. Niektóre fragmenty lasów zaliczone są kilku kategorii ochronności /suma kategorii ochronności jest większa od powierzchni lasów ochronnych ogółem.
Należy realizować zalesienia gruntów rolnych nieprzydatnych do produkcji rolniczej zgodnie z kryteriami określonymi w ustawie o lasach oraz ustawie o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, zwłaszcza w ramach działań powstrzymujących erozję gleb oraz wzmacniania funkcji regionalnego korytarza ekologicznego. Należy dążyć do wyznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka gruntów do zalesień granicy polno-leśnej /potrzeba opracowania operatu geodezyjno-zalesieniowego/.

3. Ochrona zgodnie z przepisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych gruntów rolnych klas chronionych I-IV i V-VI /organiczne/ polegająca na ograniczeniu przeznaczania ich na cele nierolnicze i nieleśne, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji, przywracaniu wartości użytkowej zgodnie z przepisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych:
Ochronie prawnej podlega 7288 ha tj.88,2 % powierzchni gminy Tarnawatka, a mianowicie:

- 61,3% użytków rolnych gminy ,w tym 91,7% gruntów ornych / 44,8 % pow. gminy/ i 100% użytków zielonych /16,5 % pow. gminy/,
- 100 % lasów /26,8 % pow. gminy/.
- torfowiska w dolinie Wieprza /obszar torfowisk pokrywa się z obszarem użytków zielonych/

Ponadto ochronie podlegają śródpolne i śródłąkowe oczka wodne, stale lub okresowo podmokłe.
Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczać przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku - inne grunty o najniższej przydatności produkcyjnej *(za wyjątkiem terenów objętych zmianą studium)1*. Przeznaczanie gruntów leśnych na cele nieleśne należy ograniczyć do koniecznych inwestycji liniowych oraz potrzeb związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej.

4. Ochrona zgodnie z przepisami ustawy Prawo geologiczne i górnicze udokumentowanych złóż kopalin naturalnych polegająca na racjonalnym gospodarowaniu zasobami złoża oraz wykluczeniu lokowania w obrębie złoża funkcji uniemożliwiających wyeksploatowanie surowca:
1/ Złoże opok i opok marglistych „TARNAWATKA" usytuowane po wschodniej stronie drogi krajowej Zamość — Tarnawatka - Tomaszów Lubelski i graniczy bezpośrednio z północną częścią zabudowy miejscowości Tarnawatka i Pucharki.
2/ Złoże piasków „TYMIN-WERECHANIE" usytuowane po południowej stronie drogi Tarnawatka — Tymin — Werechanie - Grodysławice. W obrębie gminy Tarnawatka znajduje się jedynie zachodni fragment obszaru złożowego.
3/ Złoża torfu w dolinie Wieprza. Są to złoża niskie, szuwarowo-turzycowiskowe,turzycowiskowe lub mechowiskowe. Łączna powierzchnia złóż torfu wynosi około 1500 ha. Złoże torfu w dolinie Wieprza zostało wyłączone z bazy zasobowej kraju i podlega ochronie ze względu na zainwestowanie /systemy rowów melioracyjnych, drogi/ i użytkowanie rolnicze /łąki kośne/. Eksploatacja torfu nie może być podejmowana również ze względu na europejską rangę przyrodniczą doliny Wieprza ze stawami w Tarnawatce / obszar wodnoblotny kwalifikujący się do ujęcia w spisie europejskich na podstawie konwencji ramsarskiej „projektowana ostoja europejskiego systemu ochrony siedliskowo-gatunkowej NATURA 2000, ostoja systemu CORINE biotopes/.
(Należy uwzględnić w planach miejscowych zasady zagospodarowania terenów wynikające z przepisów Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2020 r. poz. 1064, ze zmianami dla udokumentowanych złóż surowców mineralnych ujawnionych w studium.)1

5. Ustanowienie przyrodniczego systemu gminy i objęcie ochroną planistyczną mającego na celu zapewnienie związków funkcjonalnych pomiędzy otwartymi terenami rolnymi i ekosystemami zbliżonymi do naturalnych /leśne „torfowiskowe, wodne/ oraz utrzymanie i stabilizację związków funkcjonalnych z przyrodniczym systemem regionalnym, krajowym i europejskim.
Przyrodniczy system gminy tworzą:

- obszar węzłowy rangi europejskiej - szeroka, torfowiskowa dolina Wieprza z kompleksem stawów rybnych napełnionych wodą, zarastających i zarośniętych, kompleksami leśnymi "Czapla Kępa " i "Dębowe" w obrębie stawów i kompleksem leśnym "Pańków I" przylegającym od południa o powierzchni ponad 1000 ha docelowo obszar węzłowy powinien być uznany za rezerwat przyrody w granicach obecnego użytku ekologicznego lub za zespół przyrodniczo-krajobrazowy w granicach projektowanej ostoi NATURA 2000 z włączeniem Pańkowa i Niemirówka/
- obszar węzłowy rangi regionalnej - kompleks leśny "Werechanie" we wschodniej części gminy,
- węzeł ekologiczny rangi lokalnej I rzędu -kompleks "Dąbrowa I" na południu gminy,
- węzeł ekologiczny rangi lokalnej II rzędu- pozostałe kompleksy śródpolne i śródłąkowe.
- węzeł ekologiczny rangi lokalnej III rzędu - staw w centrum Pańkowa.

- odcinek regionalnego korytarza ekologicznego / granica gminy kompleks Werechanie, kompleks Dąbrowa-dolina Wieprza z kompleksem stawów i kompleksami leśnymi Czapla Kępa i Dębina —kompleks Pańków I/ łączącego międzynarodowy korytarz ekologiczny-Dolina Bugu z międzynarodowym korytarzem ekologicznym leśno-torfowiskowym - Roztoczańskim i obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym obejmującym Roztoczański Park Narodowy i Wielkie Bagno w Puszczy Solskiej. Regionalny korytarz tworzy: dolina Huczwy, ciąg kompleksów leśnych w gm. Łaszczów, Jarczów /Uroczysko Bukowiec z rezerwatem leśnym/, Las Sojnica w gm. Rachanie, kompleks Werechanie w gm. Rachanie i Tarnawatka / rezerwaty „Przecinka" i „Skrzypny Ostrów"/, kompleks Dąbrowa, Stawy Tarnawatka /użytek ekologiczny , obszar wodno-błotny o znaczeniu międzynarodowym/ i kompleks leśny Pańków . W okolicach Zielonego w gm. Krasnobród w/w korytarz łączy się z lasami korytarza roztoczańskiego/docelowo obszar korytarza na odcinku dolina Huczwy w Łaszczowie- lasy koło Zielonego w gm. Krasnobród powinien być uznany za obszar chronionego krajobrazu lub nawet park krajobrazowy /,
- lokalne korytarze ekologiczne; doliny prawobrzeżnych i lewobrzeżnych cieków zasilających rzekę Wieprz: cieków wypływającego w okolicach Kol. Partyzantów w gm. Krynice, cieku biorącego początek w okolicach Sumina, cieku z okolic Skrzypnego Ostrowa oraz cieków z okolic Dąbrowy i Pańkowa,
- sięgacze ekologiczne: suche doliny „wąwozy.

Ponadto system przyrodniczy wspomagają funkcjonalnie :

- obiekty kulturowe z cennym drzewostanem podlegającym ochronie:
- zespół dworski w Tarnawatce /dwór, dom administratora, budynek dawnego garażu, altana, budynki gospodarcze, stajnia z wozownią, spichlerz oraz rozległy park z licznym starodrzewem, w tym pomnikowym, wpisany do rejestru zabytków /ZA 315/,
- zespół dworski w Niemirówku /dwór/ i pozostałości starodrzewia parku /klon pospolity, kasztanowiec biały, jesion wyniosły, topola czarna, topola Maksymowicza, wiśnia ptasia, robinia akacjowa, wierzba biała, lipa drobnolistna /z młodszymi podsadzeniami / topola czarna, świerk pospolity, wierzba biała, jarząb pospolity/ oraz zarośniętym stawem w południowej części parku - wpisany do rejestru zabytków /ZA 350/,
- cmentarz przykościelny w Tarnawatce ze starodrzewiem pomnikowym,
- cmentarz grzebalny rzymskokatolicki /dawny greckokatolicki i prawosławny/ czynny w Tarnawatce ze starodrzewiem liczącym około 50-ciu egzemplarzy /jesiony, sosny, lipy, robinie, brzozy, świerki, tuje, kasztanowce, klony/,
- cmentarz wojskowy z I i II wojny światowej, nieczynny w Tarnawatce Tartaku drzewostanem liczącym około 40 egzemplarzy, rosnącym na obrzeżu i na kopcu /świerki, brzozy, olchy, dąb, sosna, lipa/, wpisany do rejestru zabytków /ZA 414/,
- cmentarz przykościelny /dawny przycerkiewny i grzebalny/ w Wieprzowie z drzewostanem lipowym liczącym kilkanaście egzemplarzy,
- cmentarz prawosławny w Wieprzowie, nieczynny z drzewostanem liczącym ponad 20 egzemplarzy /lipy, klony, sosna, jarzębina/ i z barwinkiem.

Drzewostan w obiektach wspomagających powinien być usuwany jedynie w przypadku stwarzania zagrożenia życia lub mienia.

- zadrzewienia przydrożne,
- śródpolne mokradła i okresowe oczka wodne.

Z systemu przyrodniczego gminy należy wykluczyć:

- lokalizację wszelkich inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów Prawa ochrony środowiska,
- zabudowę dolin rzecznych za wyjątkiem koniecznej infrastruktury technicznej i komunalnej oraz tworzenie nasypów ziemnych poprzecznie do przebiegu dolin,

- zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne, za wyjątkiem koniecznej infrastruktury technicznej i komunalnej,
- podejmowanie nowych robót polegających na regulacji rzek, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne w dolinach rzek bez decyzji wojewody ustalającej warunki prowadzenia robót „wydawanej przez uzyskaniem pozwolenia budowlanego /zgłoszeniem robót budowlanych/.
- lokalizację elektrowni wiatrowych,
- budownictwo letniskowe.

W obszarze systemu przyrodniczego gminy dopuszcza się :

- lokalizację małych zbiorników wodnych dla potrzeb energetycznych, agroturystyki i rekreacji „pod warunkiem pozostawienia 70% obrzeży z obudową biologiczną.
- lokalizację ścieżek przyrodniczo-krajoznawczych dla potrzeb agroturystyki,
- lokalizację szlaków rowerowych i miejsc wypoczynku, poza obszarami pełniącymi funkcje ekologicznych obszarów węzłowych /"Stawy Tarnawatka", " Werechanie"/,

6. Objęcie ochroną planistyczną projektowanego międzynarodowego rezerwatu biosfery "Roztocze " w obszarze gminy Tarnawatka /na zachód od drogi Zamość-Tomaszów Lubelski/:

- wykluczenie lokalizacji inwestycji znacząco oddziałujących na zasoby środowiska zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym, w rozumieniu przepisów Prawa ochrony środowiska,
- wykluczenie lokalizacji inwestycji naruszających naturalne walory krajobrazowe /np. elektrowni wiatrowych/,
- zwiększanie zasobów środowiska i bioróżnorodności terenu poprzez zalesienia gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej oraz utrzymanie istniejących zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnyc, utrzymanie oraz odtwarzanie zadrzewień przydrożnych,
- realizacja nowej zabudowy z zachowaniem lokalnych tradycji budowlanych,

7. Objęcie ochroną planistyczną Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 Niecka Lubelska /Chełm -Zamość/ poprzez:

- wykluczenie lokalizacji inwestycji znacząco oddziałujących ra wody podziemne i powierzchniowe zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym, w rozumieniu przepisów Prawa ochrony środowiska,
- wykluczenie lokalizacji cmentarzy grzebalnych oraz grzebowisk zwierząt i składowisk odpadów w obszarach gdzie wody gruntowe zalegają płycej niż 2,5 pod powierzchnią terenu z uwzględnieniem wahań poziomu wód gruntowych w wieloleciu oraz w obszarach wychodni wodonośnych utworów kredowych,
- budowę sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w obszarach zurbanizowanych oraz uszczelnienie szamb na obszarach ,które nie będą kanalizowane /zabudowa rozproszona, kolonijna/ i nadzór nad ich eksploatacją,
- wykluczenie dopuszczalnych systemów indywidualnego gromadzenia i oczyszczania ścieków w Obszarze Najwyższej Ochrony z okresem infiltracji zanieczyszczeń antropogenicznych do warstwy wodonośnej krótszym niż 5 lat, w obszarze wychodni kredowej w centrum gminy,
- zminimalizowanie dopuszczalnego zakresu stosowania indywidualnych systemów gromadzenia ścieków w Obszarze Wysokiej Ochrony, z okresem infiltracji zanieczyszczeń do warstwy wodonośnej krótszym niż 25 lat,
- likwidacja studni kopanych w obszarach zwodociągowanych zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego, a w przypadku pozostawienia jako źródeł awaryjnego zabezpieczenia w wodę należy je zabezpieczyć w sposób uniemożliwiający skażenie warstwy wodonośnej,

- ustanowienie stref ochrony pośredniej istniejących i projektowanych ujęć wód podziemnych piętra kredowego dla potrzeb wodociągów wiejskich oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, obejmujących obszar zasilania ujęcia wody /jeżeli czas przepływu wody od granicy obszaru zasilania do ujęcia jest dłuższy niż 25 lat, strefa ochrony pośredniej obejmuje obszar wyznaczony 25-letnim czasem wymiany wody w warstwie wodonośnej/.
- egzekwowanie właściwej kultury rolnej w zakresie stosowania nawozów, środków chemicznej ochrony roślin oraz rolniczego użytkowania ścieków /gnojowicy - po uzyskaniu pozwolenia wodno-prawnego/,
- egzekwowanie obowiązku urządzenia gnojowników zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie /Dz. U. z 1997 r. 132.877/ oraz wymogami ochrony środowiska /szczelne dno i boki „studzienki odciekowe okresowo opróżniane lub podłączenie do szamba na gnojowicę/.

(Dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Nr 407 Zbiornik Chełm – Zamość
Obowiązuje nakaz uwzględnienia odpowiednich przepisów odrębnych odnoszących się do jakości wód podziemnych i zasad ich ochrony.

Dodatkowo obowiązuje nakaz podporządkowania zagospodarowania terenów objętych zmianą studium wymogom:
- *ochrony ilościowej i jakościowej wód podziemnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP Nr 407 Zbiornik Chełm – Zamość;*
- *ochrony, których celem jest osiągnięcie dobrego stanu/potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego dla JCWP Wieprz do Jacynki PLRW20002324136;*
- *ochrony, których celem jest utrzymanie dobrego stanu chemicznego dla JCWPd PLGW200090.)1*

9. Objęcie ochroną planistyczną krajobrazu rolniczo-leśnego gminy poprzez:
- utrzymanie miedz, wysepek leśnych, wzbogacenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
- wykluczenie lub ograniczenie do koniecznego minimum nowej zabudowy na gruntach ornych chronionych poza istniejącymi obszarami zabudowy rolniczej siedliskowej oraz istniejącymi obszarami zabudowy mieszkaniowej przemysłowej i usługowej,
- przeprowadzenie fitomelioracji na terenach zagrożonych erozją powierzchniową wodną /zadrzewienie, zakrzewienie, zalesienie stref krawędziowych i zboczowych wąwozów i suchych dolin,
- zalesienie gruntów zdegradowanych i nieprzydatnych do produkcji rolnej,
- odbudowa /poprzez zalesienia halizn, zrębów i płazowizn /ekosystemów leśnych w lasach nie stanowiących własności Państwa, zdegradowanych poprzez nadmierną eksploatację w latach ubiegłych.

(10. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego oraz krajobrazów priorytetowych określonych przez audyt krajobrazowy - obowiązujące dla obszarów objętych zmianą studium.
Polityka kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego
Działania gminy na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego są integralną częścią dążeń do poprawy jakości życia mieszkańców, a ochrona jego zasobów nieodzownym warunkiem trwałego utrzymania tej jakości na satysfakcjonującym poziomie. Celem polityki kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego jest umożliwienie obecnym i przyszłym mieszkańcom gminy racjonalnego korzystania z jego zasobów. Realizacja polityki polega na działaniach podejmowanych w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

Rzeźba powierzchni ziemi

Polityka zagospodarowania przestrzennego gminy zmierzać będzie do zachowania i wyeksponowania w krajobrazie następujących charakterystycznych elementów rzeźby powierzchni ziemi,. W strefach przewidzianych do celów inwestycyjnych obowiązującą zasadą powinno być ograniczenie rejonów wyrównanych i utwardzonych do niezbędnego do realizacji docelowego zagospodarowania minimum.

Wody powierzchniowe i podziemne

W celu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich jakości:

- *należy dążyć do poprawy klasy wydzielonych na obszarze gminy jednolitych części wód powierzchniowych,*
- *należy dążyć do docelowego uzbrojenia w sieci wodociągową i kanalizacyjną wszystkich terenów zurbanizowanych z jednoczesną likwidacją tymczasowych urządzeń, szczególnie zbiorników na nieczystości,*
- *ograniczenie możliwości realizacji przydomowych oczyszczalni ścieków,*
- *należy monitorować system gospodarki odpadami, w szczególności nie dopuszczać do powstawania nielegalnych składowisk odpadów,*
- *należy wprowadzić w planach miejscowych zasadę odprowadzania wód opadowych i roztopowych pochodzących z terenów utwardzonych na terenach zabudowy zagrodowej i usługowej do gruntu na teren własnej działki, z uwzględnieniem konieczności wcześniejszego podczyszczenia w separatorze do stanu osiągnięcia wymagań jakościowych określonych w przepisach odrębnych, o ile stanowią o tym te przepisy,*

Jakość powietrza i klimat akustyczny

Poprawa jakości powietrza do stanu satysfakcjonującego mieszkańców i zachowującego standardy jakości zgodnie z przepisami ochrony środowiska wymaga w przypadku obszaru zmiany studium przede wszystkim redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z ogrzewania budynków mieszkalnych i usługowych. Ruch komunikacyjny do obsługi terenów objętych zmianą studium nie będzie wykazywał nadmiernych potoków ruchu, co nie spowoduje znaczące wzrostu emisji zanieczyszczeń do atmosfery, w skali gminy.

W celu redukcja zanieczyszczeń w sporządzanych planach miejscowych należy wprowadzić następujące zasady:

- *nakaz ogrzewania budynków ze źródeł energii cieplnej wykorzystujących paliwa dopuszczone do stosowania w obowiązujących przepisach odrębnych,*
- *nakaz stosowania, w ogrzewaniu budynków oraz prowadzonej działalności rolniczej, urządzeń, rozwiązań technicznych i technologii zapewniających zachowanie dopuszczalnych przepisami odrębnymi poziomów emisji zanieczyszczeń do atmosfery.*

Klimat akustyczny

W związku z realizacja zmiany studium nie przewiduje się możliwości powstawania źródeł hałasu ponadnormatywnego, w tym hałasu drogowego. Obszar zmiany studium znajduje się w części uspokojonej gminy, gdzie kulminacje ruchu komunikacyjnego są krótkotrwałe i ograniczone do okresów wyjazdów i powrotów z pracy. Tereny objęte granicami zmiany studium nie są również narażone na zwiększoną emisję hałasu pochodzącego ze źródeł zewnętrznych, w tym głównych emitorów hałasu w gminie, tj. dróg wojewódzkich i krajowych. Zasady ochrony akustycznej powinny ograniczać się zatem do wprowadzenia w planach miejscowych kwalifikacji terenów w zakresie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, zgodnie z obowiązującymi przepisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz 112) i powinny zawierać następującą kwalifikację:

- *Dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej – jak dla terenów mieszkaniowo – usługowych,*
- *Dla terenów zabudowy zagrodowej – jak dla terenów zabudowy zagrodowej,*

- *Dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – jak dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.)1*

2. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY.

Najważniejsze obiekty zabytkowe w gminie to:

- układ przestrzenny wsi Pańków, tzw. „owalnica" założona w 1548 r.; ścisłej ochronie podlega: układ dróg, działek, linia zabudowy, charakter zabudowy (budynki jednokondygnacyjne z poddaszem użytkowym),
- zespół dworski w Tarnawatce z ok. 1890 składający się*z dworu drewnianego (obecnie w ruinie), domu administratora (1929), murowanego garażu (1935), obudowy studni (koniec XIX w.), spichlerza murowanego z 1829 r., chlewni mur. 1.30 XX w.
- zespół kościelny z 1890 r. w Tarnawatce składający się z kościoła murowanego (dawna cerkiew) oraz cmentarza z drzewostanem oraz alei dojazdowej,
- zespół dworski w Niemirówku — dwór drewn. (XIX/XX w.), pozostałości parku, - stajnia z wozownią (d.zajazd murowany) z pierwszej połowy XIXw.

Ponadto w gminie znajduje się 51 stanowisk archeologicznych.

Cele kulturowe, ukierunkowane na ochronę i zachowanie wartości zasobów kulturowych obejmują następujące zasady:

- ochronę istniejących obiektów i zespołów prawnie chronionych i postulowanych do objęcia ochroną,
- zachowanie i ochronę figur, kapliczek oraz krzyży przydrożnych z towarzyszącym drzewostanem,
- ochronę zieleni (cmentarze, aleje szpalery, starodrzew), - eksponowania ich w krajobrazie i odpowiednim zagospodarowaniem terenów otaczających,
- prowadzenie nadzoru archeologicznego (w przypadku robót ziemnych) nad stanowiskami archeologicznymi,
- nowoprojektowane budownictwo powinno nawiązywać skalą do zabudowy lokalnych tradycji i regionalnych form architektury, z użyciem tradycyjnych materiałów wykończeniowych (tynki, dachówka ceramiczna, blacha płaska, drewniana stolarka),
- wykluczenie lokalizacji obiektów budowlanych na terenach objętych ochroną archeologiczną,
- utrzymywania, w miarę możliwości, pierwotnych funkcji obiektów zabytkowych,
- utrzymanie nieczynnych cmentarzy z zachowaniem nagrobków i drzewostanu,
- udostępnienie obiektów i zespołów zabytkowych dla celów turystycznych,
- w przypadku obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską wszelkie działania realizacyjne wymagają uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

(Brak obiektów podlegających ochronie, znajdujących się w granicach zmiany studium nie uzasadnia wprowadzenia ustaleń w tym zakresie.)1

3. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA TERENÓW ZABUDOWANYCH.

W celu zapewnienia i podniesienia warunków zamieszkania nakłada następujące zasady działania:

- zachowanie istniejących zasobów mieszkaniowych zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, uzupełnienie istniejących układów przestrzennych, wydzielenie terenów pod zabudowę mieszkaniową,
- stosowanie rozwiązań eliminujących bariery dla osób niepełnosprawnych przy realizacji
    - układów komunikacji kołowej i pieszej,
    - komunikacji poziomej i pionowej wewnętrznej oraz funkcji obiektów użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych zwłaszcza wielorodzinnych i innych obiektów produkcyjno - usługowych,

- prowadzenie działań mających na celu podniesienia standardów wyposażenia w infrastrukturę techniczną, lokalizowanie usług publicznych, komercyjnych wśród największych skupisk istniejącej zabudowy,
- lokalizowanie zabudowy na obszarach gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych związanej z produkcją rolną,
- zachowania dotychczasowego sposobu użytkowania terenów wyłączonych spod inwestowania dla realizacji zadań lokalnych i ponadlokalnych,
- wykluczenie zabudowy:
  - w pasie o szerokości 200m od granic Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego,
  - w bezpośrednim sąsiedztwie pomników przyrody,
  - w strefie ograniczonego użytkowania od wysokoprężnych gazociągów o szerokości 30 m,
  - w strefie linii napowietrznych 400kV w pasie terenu o szerokości 62 m, linii 11OkV - 35m,linii 15kV - 15m,
  - od wód powierzchniowych na odległość umożliwiającej bezpieczne przeprowadzenie ścieżek spacerowych i rowerowych,
  - od dróg krajowych (GP):- 50 m dla budynków jednokondygnacyjnych, 70 m dla budynków wielokondygnacyjnych, 200 m dla szpitali, sanatoriów innych budynków wymagających szczególnej ochrony,
  - dla dróg ekspresowych (S): -90 m dla budynków jednokondygnacyjnych, 250 m dla budynków wielokondygnacyjnych, 200 m dla szpitali, sanatoriów innych budynków wymagających szczególnej ochrony.
- wykluczenie lokalizacji obiektów budowlanych na terenach objętych ochroną archeologiczną.

(3a UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY, USTALENIA

Ze względu na ograniczony zakres przestrzenny wykonywanej zmiany studium kwalifikacja terenów nią objętych do stref funkcjonalno – rozwojowych jest rozpatrywana przede wszystkim na zasadach zapewnienia powiązań przestrzennych ze strukturą terenów zabudowanych położonych w najbliższym sąsiedztwie oraz zasad zagospodarowania terenów sąsiednich określonych w obowiązujących planach miejscowych. Analiza tej sytuacji wskazuje, że na terenach sąsiadujących ze zmianą studium istnieje lub jest wskazana do realizacji zabudowa zagrodowa oraz mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa. W zmianie studium kwalifikuje się zatem wszystkie tereny nią objęte do jednolitej strefy funkcjonalno przestrzennej, w której dopuszczona jest realizacji wymienionych powyżej funkcji terenów występujących w pobliżu granic zmiany studium lub terenów wskazanych do rozwoju takich funkcji. Przyjęcie szczegółowych zasad zagospodarowania poszczególnych terenów wraz z ustaleniami wskaźników i parametrów urbanistycznych dla ich dalszego rozwoju powinno nastąpić w sporządzanych planach miejscowych. Szczególnie w zakresie zasadności dopuszczenia realizacji i zabudowy zagrodowej i usługowej lub mieszkaniowo – usługowej, z uwzględnieniem realnego zapotrzebowania na te funkcje, wynikającego również z wniosków właścicieli nieruchomości. W przypadku lokalizacji zabudowy zagrodowej należy przyjąć zasadę, że powinna być ona wskazana na wyodrębnionym terenie, bez łączenia funkcji z innymi formami zagospodarowania terenów, np. zabudową mieszkaniową jednorodzinną lub usługową. Przepisy odrębne określające warunki realizacji takiej zabudowy wykluczają możliwość łączenia tej zabudowy z innymi formami zagospodarowania w ramach jednej nieruchomości gruntowej. Przyjęte poniżej wskaźniki i parametry urbanistyczne należy traktować jako parametry graniczne, których wartości nie mogą zostać przekroczone w sporządzanych planach miejscowych.

Tereny funkcjonalno przestrzenne wyodrębnione w zmianie studium

MUR - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, usługowej lub zagrodowej.

Podstawowy kierunek przeznaczenia terenów:

- *zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna w formie wolnostojącej, zabudowa usługowa i zabudowa zagrodowa,*

Dopuszczalny kierunek przeznaczenia terenów:

- *sieci i obiekty infrastruktury technicznej, w tym związane z systemem kanalizacyjnym (przepompownie ścieków), elektroenergetycznym (stacje trafo), gazowej (punkty redukcyjno – pomiarowe) i wodociągowej,*
- *dojazdy i drogi wewnętrzne niezbędne do podziału nieruchomości na działki budowlane i zapewnienia połączenia terenów z istniejącymi drogami publicznymi,*
- *zabudowa usług publicznych,*
- *na terenach zabudowy zagrodowej usługi związane z agroturystyką,*
- *garaże, budynki gospodarcze i inwentarskie,*
- *zieleń urządzona, drogi rowerowe, miejsca do parkowania i parkingi,*

Wykluczony kierunek przeznaczenia terenu:

- *zakaz realizacji usług związanych z logistyką, składowaniem odpadów oraz stacji paliw,*

Uszczegółowione zasady zagospodarowania terenów:

- ***wprowadzenie funkcji związanych z realizacją obiektów budowlanych ze względu na ochronę Obszaru Natura 2000 i otuliny Parku Krajobrazowego jest możliwe wyłącznie w sporządzanych planach miejscowych po jednoznacznym stwierdzeniu, że ich lokalizacja nie będzie powodować konfliktów z umocowanymi prawnie celami ochronnymi dla tych Obszarów. Na etapie sporządzania studium, ze względu na skalę jego wykonania nie ma możliwości szczegółowego wskazania lokalizacji stanowisk zwierząt i siedlisk roślin podlegających celom ochronnym. W przypadku zlokalizowania w planie miejscowym stanowiska zwierząt lub roślin podlegających wskazanym celom ochronnym obowiązuje nakaz pozostawienia działki, na której umocowano prawnie realizację tego celu lub jej części w dotychczasowym użytkowaniu leśnym lub rolniczym, bez możliwości zmiany przeznaczenia jej na cele nieleśne lub nierolnicze,***
- *dopuszczenie realizacji zabudowy usługowej w połączeniu z zabudową mieszkaniową na jednej działce budowlanej lub na oddzielnych działkach budowlanych wyodrębnionych na te cele,*
- *w nowych terenach inwestycyjnych należy wyznaczyć układ dróg wewnętrznych obsługujących poszczególne kwartały wydzielanych działek budowlanych,*
- *w przypadku braku zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze należy pozostawić te grunty w użytkowaniu rolniczym lub przeznaczyć je na cele zabudowy zagrodowej.*

Wskaźniki oraz parametry zabudowy i zagospodarowania terenów	***Wartość wskaźnika***
maksymalna powierzchnia zabudowy	*40% powierzchni działki budowlanej*
maksymalna intensywność zabudowy	*0,8*
minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej	*30%*
maksymalna wysokość zabudowy	*9,5 m*

minimalna powierzchnia nowo wydzielanej działki (w tym działki budowlanej z podziału nieruchomości)	*800 m²*

Wskaźniki i parametry urbanistyczne ustalone dla poszczególnych obszarów funkcjonalno – przestrzennych nie dotyczą terenów przeznaczanych w planach miejscowych na cele infrastruktury technicznej i komunikacyjnej (system wodociągowy, kanalizacyjny, gazowy, elektroenergetyczny i telekomunikacyjny, parkingi zbiorcze, parkingi dla rowerów). W przypadku lokalizacji takich terenów w planach miejscowych wskaźniki i parametry urbanistyczne określające zasady ich zagospodarowania przestrzennego należy każdorazowo okręcić w planie miejscowym, z uwzględnieniem zapotrzebowania technologicznego oraz obowiązujących przepisów odrębnych ograniczających warunki zagospodarowania terenów.
Na całym obszarze zmiany studium obowiązuje nakaz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania zagospodarowania terenów związanych z komunikacją drogową, transportem zbiorowym, parkingami oraz komunikacją pieszą i rowerową.

)1

4. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI.

W gminie nie istnieją usługi turystyczne. Nie ma miejsc noclegowych, restauracji. W najbliższym czasie mogą pojawić się usługi hotelarskie i gastronomiczne, związane z obsługą nie tylko ruchu tranzytowego. Poważną barierą rozwoju turystyki w gminie jest sposób poprowadzenia trasy tranzytowej. Dzieli ona gminę na dwie połowy. Dotyczy to w szczególności samej Tarnawatki. Ruch tranzytowy nie stwarza naturalnej zachęty do zatrzymania się poprzez brak oddzielenia strumienia ruchu tranzytowego od strumienia ruchu lokalnego. Przebudowa drogi tranzytowej będzie polegała na zmianie biegu odcinka drogi, poprowadzonego po najkrótszej linii poza miejscowością Tarnawatki. Obecny przebieg drogi na tym odcinku stanie się drogą lokalną i utworzy przyjazny, zachęcający wjazd do centrum. Ta przebudowa jest szansą na zadbanie o wysoką jakość zabudowy i stworzenie nowego wizerunku gminy. Stąd będzie można wyruszyć na wędrówki piesze, rowerowe, konne po całej okolicy.
Centralną część gminy zajmuje rozłożysta dolina rzeczna z licznymi podmokłymi łąkami, stawami i rozlewiskami tworząc charakterystyczny krajobraz. Dolinę otaczają tereny pagórkowate. Zbocza dolin są bardzo strome. Przez znaczną część terenu południowego obszaru przebiega rozległe obniżenie terenu źródliskowego odcinka rzeki Wieprz, która swój początek bierze w miejscowości Wieprzów.
Obszary atrakcyjności turystycznej można skoncentrować w miejscowościach:

- Huta Tarnawacka i Tymin — teren pokryty głębokimi, malowniczymi wąwozami, porośniętymi młodym lasem. Ma wybitne walory krajobrazowe. Idealny do uprawiania sportów zimowych. Może być atrakcyjnym miejscem do lokowania zabudowy rekreacyjnej.
- Niemirówek, Pańków i Tarnawatka — miejscowości te leżą na skraju rozległej doliny rzeki Wieprz, obejmują rezerwat ptaków wodno-błotnych (jest ich ok. 152 gatunków), oraz obszar mokradeł i stawów rybnych — zarówno użytkowanych jak i opuszczonych. Teren klasyfikowany przez ornitologów jako największa i najcenniejsza ostoja ptactwa wodno-błotnego, w południowo-wschodniej Polsce. Na tym obszarze można wędkować, uprawiać turystykę przyrodniczą, jazdę konną.
- Wieprzów Tarnawacki i Wieprzów Ordynacki - odtworzenie w pierwotnym kształcie Jeziora Wieprzowego w Wieprzowie, zniszczonego na skutek źle i jednostronnie przeprowadzonych melioracji, jako zbiornika małej retencji z wykorzystaniem do celów turystycznych. Wykorzystanie zabytkowego parku w Wieprzowie Ordynackim na lokalizacje bazy turystycznej,

powiązanie programu turystycznego z Białą Górą oferującą dobre warunki do uprawiania sportów zimowych (narciarstwa zjazdowego) czynią ten obszar atrakcyjny turystycznie nie tylko w sezonie letnim.

Na terenie gminy jest klimat kontynentalny: zimy są mroźne, lata gorące. Sprzyja to rozwojowi turystyki. O ile w gminie zabytków jest niewiele i o niewielkiej wartości kulturowej to w skali powiatu zajmuje czołowe miejsce pod względem atrakcji archeologicznych. W gminie znajduje się 51 stanowisk archeologicznych. Do ciekawych zabytków zaliczyć można karczmę, położoną w Tarnawatce. Po renowacji może być częścią atrakcyjnego zajazdu, „wizytówką" Należy zadbać o powstanie atrakcji turystycznych w postaci:

- wykorzystania drewnianego zespołu dworskiego ze stawem w Niemirówku jako bazy turystycznej,
- nawiązanie współpracy z gminami, na terenie których znajdują się „Grody Czerwieńskie" oraz częściowej rekonstrukcji grodziska i organizowanie corocznych imprez i festynów,
- wykorzystanie miejscowego kamienia do budowy małej architektury,
- wykorzystanie piaszczystego podłoża rzeki Wieprz (piaski wodnolodowcowe) do utworzenia zalewu i plaży (dodatkowy atut przyszłego zbiornika to bezpośrednie położenie lasu i sąsiedztwo historycznie ukształtowanej zabudowy wsi Pańków),
- organizacja tras turystycznych pieszych i rowerowych, narciarskich z odpowiednim ich zagospodarowaniem (wyznaczenie miejsc do odpoczynku, organizacja malej gastronomii, budowa urządzeń sanitarnych),
- stworzenie bazy noclegowej (schroniska młodzieżowe, prywatne kwatery), budowa parkingów,
- stworzenie systemu informacji o usługach turystycznych.

5. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU ROLNICTWA I JEGO OTOCZENIA.

Zarówno obecnie, jak i w dającej się przewidzieć przyszłości, głównym źródłem dochodów mieszkańców gminy jest i będzie rolnictwo. Utrzymanie i rozwój rolnictwa uzasadniają dobre warunki glebowo-klimatyczne. Właściwe ich wykorzystanie spowoduje wzrost produkcji roślinnej i zwierzęcej, która będzie surowcem dla przemysłu rolno — spożywczego. Ważny też jest klimat (kontynentalny). Na terenie gminy nie występują susze zagrażające produkcji rolnej.

Proponuje się podział gminy na dwa obszary produkcji rolnej:

- Obszar I - rozwój rolnictwa ekologicznego. Obejmuje on teren zlewni chronionej rzeki Wieprz oraz strefy ochronnej Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego. Gospodarka rolna na tym obszarze musi być odpowiednio ukierunkowana i podlegać pewnym zaleceniom:
  - wykluczenie nadmiernego nawożenia mineralnego,
  - ograniczenie stosowania chemicznych środków ochronyroślin,
  - zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych szkodzących chronionym ekosystemom (podtapianie zbiorników leśnych, osuszanie torfowisk).

Gospodarka rolna będzie wymagała:

- komasacji rozproszonych pól,
- utrzymania indywidualnych, wielokierunkowych pełno rolnych gospodarstw o powierzchni, która zapewni rodzinom gospodarującym odpowiednia stopę życiowa,
- opracowania programu zagospodarowania rolniczego dla obszarów chronionych oraz narażonych na erozje,
- ochrony gruntów rolnych przed erozja poprzez ochronę istniejącej fitomelioracji (zadrzewienia i zakrzewienia),
- propagowanie produkcji „zdrowej żywności". .

Na obszarze tym proponuje się utrzymanie kierunków produkcji rolniczej oraz wprowadzenie na większa skalę uprawy np. ziół leczniczych, warzyw, owoców, rozpowszechniając biologiczne metody walki ze szkodnikami oraz odmiany odporne na choroby.

- Obszar II- obejmuje pozostałą część gminy (tj. wsie: Huta Tarnawacka, Tymin, Podhucie, Pauczno). W tym obszarze proponuje się rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przechowalnictwa płodów rolnych.

W tym kierunku należy dążyć do:

- podniesienia rentowności gospodarstw indywidualnych, poprzez stopniowa zmianę ich struktury obszarowej do osiągnięcia średniej wielkości od 10 do 20 ha,
- podniesienia jakości i produkcji rolnej poprzez rozwijanie istniejących kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej, wprowadzenie nowych,
- podniesienie jakości użytków zielonych poprzez konserwację istniejących urządzeń melioracyjnych, stosowanie nowoczesnych metod ich użytkowania,
- rozwoju otoczenia rolnictwa (zbytu i przetwórstwa rolno — spożywczego) oraz przechowywania płodów rolnych,
- propagowanie rozwoju rolnictwa integrowanego, współpracę rolników z ośrodkami naukowymi ZODR.

6. KIERUNKI | ZASADY ROZWOJU PRZEMYSŁU, DROBNEJ WYTWÓRCZOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.

Na terenie gminy nie ma większych obiektów przemysłowych, są jedynie drobne zakłady o charakterze usługowym. W ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój drobnych form przedsiębiorczości, głównie niewielkich zakładów usługowych, usługowo-rzemieślniczych, często rodzinnych.

Główną funkcją gminy jest i nadal będzie produkcja żywności. Utrzymanie i rozwój rolnictwa uzasadniają dobre warunki glebowo-klimatyczne. Właśnie właściwe ich wykorzystanie spowoduje wzrost produkcji roślinnej i zwierzęcej, która będzie podstawą dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego.

W tym celu zasadniczą rolą jest:

- adaptacja istniejących obiektów przemysłowych tj. piekarnia, , młyn gospodarczy w Tarnawatce, budynki fabryki mebli Tarnawatce Tartak w z możliwością rozbudowy i modernizacji w miarę potrzeb, z zaleceniami wprowadzenia nowoczesnych technologii i metod niwelujących zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego,
- adaptacja istniejących składów i baz dla obsługi rolnictwa i transportu,
- utrzymanie dotychczasowych kierunków produkcji rolniczej oraz wprowadzenie na większą skalę upraw ziół leczniczych, warzyw (produkcja gruntowa i pod osłonami) oraz zwiększenie upraw sadowniczych na terenie zlewni chronionej rzeki Wieprz oraz strefy ochronnej Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego,
- intensyfikacja produkcji rolnej poprzez tworzenie większych, efektywniejszych gospodarstw,
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przechowalnictwa płodów rolnych,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystując miejscowe surowce zawiązane z:
    - przetwórstwem rolno-spożywczym (piekarnie, mleczarnie, przechowalnie i skup płodów rolnych),
    - z produkcją materiałów budowlanych (wykorzystanie miejscowego kamienia - opoki marglistej, przemysł drzewny, betoniarnie, itp.),
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury przemysłowej, zdolności produkcyjnej, uzbrojenie terenu oraz niewykorzystane rezerwy terenowe pod działalność przemysłową (składy, bazy, magazyny),
- przygotowanie nowych terenów pod różnego rodzaju działalności gospodarcze i usługowe;
- tworzenie nowych obszarów aktywnej działalności gospodarczej,
- przyciąganie inwestorów poprzez odpowiednią politykę: tworzenie zasobów obszarów działalności produkcyjno-usługowej, stosowanie ulg podatkowych, ulg stawek czynszowych, ułatwień finansowychi finansowo-prawnych w sferze pozyskiwania terenów dla inwestycji,

- tworzenie nowoczesnych instytucjonalno-organizacyjnych form wspierania przedsiębiorczości tj. instytucje kapitałowe (Agencja Rozwoju Gospodarczego, Fundusz Pożyczkowo — Gwarancyjny, itp.), izby gospodarcze, rolnicze, zrzeszenia producentów, instytucje konsultingowo-doradcze (doradztwo marketingowe,finansowe i podatkowe),
- promowanie podmiotów gospodarczych w kraju i zagranicą,
- wykorzystanie możliwości rozwoju wynikające z przebiegu drogi międzynarodowej w wymianie z Ukrainą. .

7. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

7.1. Komunikacja.

Jednym z ważniejszych czynników rozwoju gminy jest dostępność komunikacyjna. Dynamika wzrostu ruchu i przewozu transportowego zarówno międzynarodowego, krajowego, wojewódzkiego i wewnątrz gminnego wymaga rozbudowy i modernizacji systemu komunikacji.

W tym zakresie uwzględnić należy:

- odcinek drogi nr 17/E 372 Warszawa — Zamość — Tomaszów Lub. — Hrebenne — Granica

Państwa, docelowo jako drogi ekspresowej S 17 oraz zapewnienie szerokości pasów drogowych w liniach rozgraniczających rzędu 50 m,

- budowę dwujezdniowej drogi ekspresowej S 17 po nowym przebiegu na terenie gminy, szerokość w liniach rozgraniczających wraz z urządzeniami towarzyszącymi powinna wynosić 70 - 100m,
- modernizację odcinka drogi nr 850 Tomaszów Lub. — Hrubieszów — projektowana klasa drogi G (główna) oraz zapewnienie rezerwacji terenu w celu spełnienia wymagań techniczno użytkowych dla danej klasy przyjmując szerokość w liniach rozgraniczających min. 25 m,
- drogi powiatowe - realizację odcinków nieutwardzonych i modernizację istniejących dróg do wymaganych parametrów,
- drogi gminne — utwardzenie gruntowych i modernizację istniejących twardych odcinków dróg do odpowiednich parametrów,
- budowę chodników, ścieżek rowerowych.

Minimalne odległości budynków mieszkalnych i przeznaczonych na pobyt ludzi, od zewnętrznej krawędzi jezdni, zapewniające niezbędną ochronę osób w nich zamieszkujących przed uciążliwościami powodowanymi przez ruch drogowy wynoszą:

- od dróg krajowych (GP):
  - 50 m dla budynków jednokondygnacyjnych,
  - 70 m dla budynków wielokondygnacyjnych,
  - 200 m dla szpitali, sanatoriów innych budynków wymagających szczególnej ochrony,
- dla dróg ekspresowych (S): - 90 m dla budynków jednokondygnacyjnych,
  - 250 m dla budynków wielokondygnacyjnych,
  - 200 m dla szpitali, sanatoriów innych budynków wymagających szczególnej ochrony.

Działania dotyczące sieci dróg mają zapewnić:

- poprawę bezpieczeństwa ruchu,
- stworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego gminy,
- doprowadzenie stanu dróg do wymaganych standardów.

(Obsługa komunikacyjna terenów objętych zmianą studium odbywać się będzie poprzez istniejące drogi publiczne sąsiadujące z terenami objętymi ta zmianą oraz drogami wewnętrznymi bezpośrednio powiązanymi z tymi drogami. W obszarze zmiany studium przewiduje się możliwość realizacji jedynie dróg wewnętrznych i innych dojazdów niezbędnych do obsługi wydzielanych działek budowlanych. W studium przyjmuje się zasadę, że szerokość tych dojazdów nie może być mniejsza niż 5 m. Na całym obszarze zmiany studium dopuszcza się realizację dróg rowerowych, przy czym zakłada się, że realizacji ich ma niewysokie prawdopodobieństwo. W obszarze zmiany studium nie przewiduje się również konieczności urządzeń związanych z transportem zbiorowym. Punktowy charakter zmiany w

zasadzie eliminuje cel wykonywania takich urządzeń. W zmianie studium przyjmuje się natomiast następujące wskaźniki parkingowe, które należy uwzględnić w sporządzanych planach miejscowych:

- ***dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej – 1 miejsce do parkowania na 1 mieszkanie,***
- ***dla usług i handlu detalicznego - 2 miejsca do parkowania na 100 m² powierzchni użytkowej i 1 miejsce do parkowania na 5 zatrudnionych.***

W bilansie miejsc do parkowania należy uwzględnić miejsca przeznaczone na parkowanie pojazdów zaopatrzonych w kartę parkingową w ilości nie mniejszej niż 1 stanowisko na każde 15 miejsc do parkowania dla obiektów handlowych i usługowych oraz w miejscach określonych w obowiązujących w tym zakresie przepisach odrębnych.)1

7.2. Gospodarka wodna.

Sieć wodociągowa budowana jest w oparciu o szereg ujęć lokalnych w poszczególnych miejscowościach. Zwodociągowane są wszystkie miejscowości gminy. Planowa rozbudowa i modernizacja systemu wodociągowego na obszarze gminy, uwzględniająca racjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz wzajemnie uzgodniona polityka, ustalająca zasady ochrony czystości wód to podstawowe uwarunkowania, które zapewniają poprawę standardów zaopatrzenia w wodę na obszarze gminy, zabezpieczenie dalszego rozwoju gminy, oraz poprawę warunków sanitarnych i zdrowotnych dla mieszkańców tego rejonu.

W zakresie melioracji gruntów i użytków zielonych przewiduje się renowację i konserwację istniejących urządzeń oraz zmeliorowanie gruntów ornych i użytków zielonych, które tego wymagają.

7.3. Systemy kanalizacyjne i oczyszczania ścieków.

Gmina nie posiada sieci kanalizacyjnej ani zbiorczej oczyszczalni ścieków. Jedna mała funkcjonująca w gminie oczyszczalnia jest w dawnej fabryce mebli. Dla umożliwienia poprawy stanu sanitarnego gminy Tarnawatka oraz ograniczenia zagrożeń dla środowiska naturalnego zachodzi potrzeba przyspieszenia rozwoju systemu kanalizacji sanitarnej w gminie. W pierwszej kolejności należy dążyć do rozbudowy zasięgu istniejącego układu przesyłowego i zabezpieczenia możliwości odprowadzania ścieków z terenów dotychczas nieskanalizowanych.

Na terenie gminy Tarnawatka należy rozbudować zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej z urządzeniami do oczyszczania ścieków, zwłaszcza na terenach zwodociągowanych.

Należy więc dążyć do:

- budowy systemów kanalizacji obejmujących maksymalną ilość terenów osadniczych oraz działalności gospodarczej na terenie gminy Tarnawatka z odprowadzeniem ścieków do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków,
- objęcia wiejskich jednostek osadniczych zbiorczym systemem kanalizacyjnym,
- opracowania programu rozwoju kanalizacji sanitarnej z urządzeniami do oczyszczania ścieków dla całej gminy.

Na terenie gminy Tarnawatka znajduje się rzeka Wieprz oraz szereg innych zbiorników wodnych jak np. stawy rybne, studnie. Wody są zanieczyszczone. Ścieki stanowią duży problem, gdyż wnoszą zagrożenie higieniczne, niszczą naturalne zbiorowiska organizmów rozwiniętych w danej rzece, niosą ze sobą substancje organiczne i nieorganiczne.

Zanieczyszczone wody powodują głównie zmiany w korytach rzek poprzez odkładanie się różnych substancji na dnie, np. miału węglowego czy popiołów, zmiany składu chemicznego i stanu fizycznego wody (zmiany mętności, barwy, zapachu, deficyty tlenowe, zakwaszenie lub nadmierne alkalizowanie, nagromadzenie się substancji trujących itd.). Ścieki powodują również zmiany biologiczne, co prowadzi do obniżenia naturalnej produkcji rybnej oraz do obniżenia walorów estetycznych środowisk wodnych i ich znaczenia jako terenów wypoczynku i rekreacji.

7.4. Usuwanie odpadów stałych.

Odpady przemysłowe i komunalne stanowią zagrożenie dla środowiska jak również zdrowia człowieka. Odpady przemysłowe powstające w większej ilości, są toksyczne, palne, wybuchowe, rakotwórcze np. promieniotwórcze itp. Odpady komunalne są rozproszone i zawierają dużo substancji organicznych, więc stanowią zagrożenie sanitarno-epidemiologiczne.

Zagrożenia gospodarki odpadami w naszym kraju wynikają przede wszystkim z:

- braku wydzielonego automatycznego systemu zbierania i unieszkodliwiania odpadów toksycznych i niebezpiecznych powstających w przemyśle, rolnictwie i innych działach gospodarki,
- braku prawidłowego zorganizowania systemu unieszkodliwiania odpadów powstających w obiektach służby zdrowia.
- braku informacji o miejscach, ilości i ładunku zgromadzonych w kraju odpadów.

Od niedawna Ustawa o Samorządzie Terytorialnym nakłada na gminę obowiązek zagospodarowania odpadów komunalnych. Władzom gminy nie jest łatwo sprostać temu obowiązkowi i wciąż jeszcze narasta liczba dzikich wysypisk. Składowanie odpadów jak również ich unieszkodliwianie to procesy kapitałochłonne i kosztowne. Niezbędne jest poszukiwanie właściwych rozwiązań. Ważne jest coraz szersze stosowanie analizy decyzji programowo-inwestycyjnych. Nowe kierunki wytycza ustawa z 1 stycznia 1998 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, wg której gmina zobowiązana jest m.in. do selektywnej zbiórki odpadów.

Realizację tego zamierzenia rozpocząć należy od przeprowadzenia wśród mieszkańców akcji wyjaśniającej konieczność selektywnego gromadzenia odpadów i uzmysłowienia im zagrożeń wynikających ze składowania odpadów niebezpiecznych. Trzeba również wskazać możliwości i konieczność ich ponownego wykorzystania. Selekcję przeprowadza się dla odzyskania surowców, które mogą być ponownie wykorzystane. W tym celu każde z gospodarstw domowych otrzymuje worki foliowe w różnych kolorach do gromadzenia wyselekcjonowanych odpadów: SZKŁO, METALE, PAPIER, ODPADY ORGANICZNE i ODPADY NIEBEZPIECZNE. Dodatkowo w kilku miejscach na terenie gminy np. w okolicy szkoły, urzędu, boiska umieszcza się pojemniki odpowiednio oznakowane do gromadzenia posegregowanych odpadów. Odbierania wypełnionych pojemników dokonują pracownicy służb komunalnych wg określonej umowy. Może to być również przedsiębiorstwo prywatne, które uzyskało od gminy koncesję i dysponuje odpowiednim sprzętem i personelem.

Zapełnione odpadami pojemniki i worki wywożone są do zbiornicy odpadów, a następnie do konkretnych zakładów utylizacyjnych. Niezbędne jest zatem posiadanie odpowiedniej zbiornicy gdyż ma ona na celu gromadzenie zebranych surowców wielkogabarytowych np. meble, lodówki, pralki oraz odpadów niebezpiecznych jak akumulatory, lampy rtęciowe, opony, a jednocześnie zabezpiecza przed składowaniem ich na polach i w lasach.

Zaleca się również aby odpady organiczne były kompostowane we własnych gospodarstwach domowych lub odbierane za odpowiednią opłatą przy wyrażeniu zgody właściciela. Aby system selektywnej zbiórki funkcjonował prawidłowo należy go odpowiednio przygotować i zorganizować. Winien go określać regulamin zapisany w Uchwale Rady Gminy w sprawie ochrony środowiska przed odpadami komunalnymi i fekaliami.

Obecnie na terenie gminy Tarnawatka odpady gromadzone są w kontenerach, które nie mają stałych miejsc lecz są przewożone w zależności od potrzeb mieszkańców danej wsi i na ich zgłoszenie. Nie jest to dobre rozwiązanie gdyż śmieci trafiające do kontenerów nie są segregowane, poza tym odległość między poszczególnymi kontenerami jest zbyt duża co nie zawsze zachęca mieszkańców do gromadzenia w nich śmieci. Gminne wysypisko śmieci zlokalizowane jest na południe od wsi Kunówka (promień strefy sanitarnej dla wysypiska wynosi 500 m).

Odpady stałe znajdujące się na wysypiskach śmieci pochodzą najczęściej z różnych źródeł, nie tylko komunalnych. Odpady takie psują estetykę krajobrazu oraz są bardzo niebezpieczne dla wód podziemnych i powierzchniowych. Dostające się związki do gleby przenikają głębiej do wody, co psuje ich jakość jako wody do spożycia.

Wysypisko śmieci powinno być bardzo dobrze zabezpieczone poprzez wyłożenie na dnie dołu odpowiednich materiałów izolujących odpady od gleby. Zachodzące procesy gnilne, przy których wydzielają się gazy biogenne, powinny być regulowane, a powstające gazy odpompowywane i wykorzystane do różnych procesów.
Dobrym rozwiązaniem byłaby budowa spalarni śmieci, która spalałaby śmieci najbardziej uciążliwe dla środowiska. Ponadto zalecane jest kompostowanie odpadów organicznych we własnych gospodarstwach domowych.

7.5. Elektroenergetyka.

Gmina Tarnawatka jest w 100% zelektryfikowana. Przez teren gminy przebiega linia wysokiego napięcia WN 110 kV relacji Zamość — Tomaszów Lub. Sieć średniego napięcia stanowią linie magistralne 15 kV, z których w odczepie zasilane są stacje transformatorowe słupowe 15/0,4 kV w poszczególnych miejscowościach gminy. Układ sieci niskiego napięcia promieniowy powiązany jest z oświetleniem ulicznym. .
Dla zapewnienia i poprawy standardów zaopatrzenia w gminy w elektroenergetykę oraz zabezpieczenia przyszłych potrzeb inwestycyjnych należy podjąć działania dotyczące:

- modernizacji linii wysokiego napięcia,
- modernizacji i przebudowy wyeksploatowanych sieci średnich i niskich napięć oraz związanych z nimi urządzeń,
- zabezpieczenia terenu pod realizację inwestycji ujętej w „Kierunkach Rozwoju Krajowego Systemu Elektroenergetycznego" w latach 2011-2020 linii WN 400 kV relacji Rzeszów Widełka — Jarosław — Zamość Mokre,
- na obszarach przeznaczonych do zalesienia należy pozostawić pod istniejącymi liniami SN, nn pas bez zalesienia o szerokości min. 9,30 m, zaś pod linią 110kV - pas o szerokości 20 m; dopuszcza się w pozostawionym pasie prowadzenie gospodarki leśnej pod warunkiem utrzymywania pod linią drzew nie przekraczających wysokości 2m oraz pozostawienie wokół słupa powierzchni nie zalesionej w odległości 4m,

W zależności od rozwoju gospodarczego gminy, także zapotrzebowania na energię elektryczną, szczególnie na nowych terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe wystąpi konieczność rozbudowy sieci SN, nn oraz dobudowy stacji transformatorowych 15,4kV.
Strefy ochronne dla :

- linii 110 kV — pas terenu o szerokości 35 m,
- linii 15 kV — pas terenu o szerokości około 15 m.
- projektowanej linii 400 kV- pas terenu o szerokości 62 m.

7.6. Zaopatrzenie w gaz.

Mieszkańcy gminy w minimalnym stopniu korzystają z sieci gazowej pomimo, że przez teren gminy przebiega magistrala gazowa wysokiego i średniego ciśnienia. Z gazu korzystają mieszkańcy osiedla OHZ. Realizowane jest podłączenie gazu do centrum osady Tarnawatka dla zasilenia budynków użyteczności publicznej. Dla programu gazyfikacji gminy należy przyjąć następujące działania:

- budowę stacji redukcyjnej I stopnia w Tarnawatce,
- dalsza rozbudowę sieci gazowej rozdzielczej średniego ciśnienia,
- wykorzystanie gazu na cele grzewcze w budownictwie mieszkaniowym i użyteczności publicznej.

Obowiązuje strefa ochronna dla gazociągu wysokoprężnego — pas terenu wolny od zabudowy o szerokości 30 m.

7.7. Ciepłownictwo.

Zaopatrzenie w ciepło budownictwa wielorodzinnego odbywało się dotychczas z lokalnych kotłowni zaopatrujących w ciepło obiekty użyteczności publicznej oraz budynki mieszkalne OHZ. Obecnie, po

doprowadzeniu gazu do Tarnawatki , budynki OHZ posiadają własne źródła ciepła opalane gazem. Pozostałe obiekty w gminie posiadają własne źródła zaopatrzenia w ciepło opalane przeważnie węglem. Dla zmniejszenia uciążliwości istniejących systemów grzewczych, a w szczególności dla zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza należy:

- dążyć do przechodzenia na systemy grzewcze oparte o nieuciążliwe nośniki energii (np. gaz, olej opałowy, słoma),
- modernizować istniejące kotłownie lokalne poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii grzewczych.

(7.8. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej w obszarze zmiany studium

Uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną w granicach zmiany studium odbywać się będzie z istniejących sieci położonych w drogach przylegających do nich. W zmianie studium wskazuje się zatem jedynie zasady, jakie należy uwzględnić w planach miejscowych, w celu umożliwienia podłączenia do zbiorczych sieci infrastruktury technicznej:

- *dopuszczenie budowy nowych, a także utrzymanie istniejących sieci infrastruktury technicznej oraz urządzeń i obiektów z nimi związanych, z możliwością ich rozbudowy i przebudowy w sposób nie kolidujący przepisami prawa;*
- *dopuszczenie realizacji infrastruktury technicznej na całym obszarze zmiany studium pod warunkiem, że nie koliduje to z przepisami prawa obowiązującymi w tym zakresie i z możliwością wykorzystania istniejących sieci położonych w drogach bezpośrednio przylegających do granic zmiany studium;*
- *dla systemu wodociągów i zaopatrzenia w wodę:*
  - *zaopatrzenie obszaru zmiany studium w wodę ze zbiorczej sieci wodociągowej istniejącej i projektowanej, zasilanej z ujęcia wody, położonego poza granicami zmiany studium,*
  - *nakaz zapewnienia zaopatrzenia terenów w wodę do celów przeciwpożarowych,*
  - *nakaz uwzględnienia w zagospodarowaniu terenów stref technicznych dla urządzeń wodociągowych określonych w przepisach odrębnych;*
- *dla systemu kanalizacji i odprowadzania wód:*
  - *odprowadzenie ścieków do systemu zbiorczego kanalizacji gminnej odprowadzającej ścieki do gminnej oczyszczalni ścieków położonej poza granicami zmiany studium,*
  - *dopuszczenie budowy nowych sieci oraz rozbudowy, przebudowy i remontu istniejących sieci,*
  - *do czasu realizacji zbiorczej sieci kanalizacyjnej dopuszczenie stosowania zbiorników bezodpływowych,*
  - *zakaz realizacji oczyszczalni przydomowych,*
  - *odprowadzenie wód opadowych pochodzących z terenów utwardzonych na terenach zabudowy zagrodowej i usługowej oraz dojazdów niewydzielonych oraz parkingów do gruntu na teren własnej działki, po wcześniejszym podczyszczeniu w separatorze do stanu osiągnięcia wymagań jakościowych określonych w przepisach odrębnych, o ile stanowią o tym te przepisy,*
- *dla systemu elektroenergetycznego:*
  - *zaopatrzenie obszaru zmiany studium w energię elektryczną poprzez rozbudowę istniejącej sieci elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia,*
  - *utrzymanie istniejącego przebiegu linii nN z dopuszczeniem ich przebudowy i remontu, przy uwzględnieniu przepisów odrębnych oraz zachowania ciągłości sieci elektroenergetycznej,*
  - *dopuszczenie realizacji nowych sieci elektroenergetycznych w wykonaniu kablowym lub napowietrznym oraz stacji transformatorowych w wykonaniu wnętrzowym i słupowym,*
  - *dopuszczenie realizacji mikroinstalacji wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii (OZE), w rozumieniu przepisów odrębnych, za wyjątkiem źródeł energii wykorzystujących siłę wiatru;*

- *dla systemu gazowego:*
  - *zaopatrzenie obszaru zmiany studium w gaz ziemny do celów gospodarczych i grzewczych w oparciu o istniejącą sieć średniego i niskiego ciśnienia, poprzez rozbudowę rozdzielczej sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia, z dopuszczeniem stosowania indywidualnych zbiorników na gaz na działkach własnych inwestora,*
  - *utrzymanie istniejących sieci gazowych, z dopuszczeniem zmiany ich przebiegu, pod warunkiem uwzględnienia obowiązujących w tym zakresie przepisów odrębnych,*
  - *przy ustalaniu lokalizacji obiektów i dróg nakaz zachowania odległości podstawowych od istniejących gazociągów zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi,*
  - *dla projektowanych gazociągów średniego i niskiego ciśnienia nakaz ustalenia stref kontrolowanych, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi,*
  - *przy realizacji nowych sieci gazowych nakaz zachowania obowiązujących warunków technicznych określonych w przepisach odrębnych,*
  - *dopuszczenie przebudowy i remontu istniejących sieci średniego i niskiego ciśnienia;*
  - *dla systemu ciepłowniczego: zaopatrzenie w ciepło w oparciu o indywidualne źródła ciepła, z dopuszczeniem ogrzewania budynków i pomieszczeń z sieci gazowej, zbiorników na gaz oraz z odnawialnych źródeł energii (OZE),*
- *dla systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów: nakaz uwzględnienia obowiązujących zasad określonych w przepisach odrębnych obowiązujących w Gminie Tarnawatka.*

(8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego, w tym o znaczeniu ponadlokalnym dla obszaru zmiany studium.

W obszarze zmiany studium nie występują obszary, na których będą rozmieszczone inwestycje celu publicznego, w tym o znaczeniu ponadlokalnym.

9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla obszaru zmiany studium.

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących został określony w art. 10 ust. 2 pkt. 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami). Przepisy te nakładają obowiązek wykonania planu miejscowego dla:

- *obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości,*
- *obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2,*
- *obszary przestrzeni publicznej,*
- *innych obszarów określonych w przepisach odrębnych.*

W zmianie studium nie występują obszary wymienione powyżej. Dodatkowo obszar zmiany studium jest objęty granicami przystąpień do sporządzania planów miejscowych, stąd zakłada się, że po przyjęciu zmiany studium gmina wykona procedurę sporządzenia tych planów.

Uchwały obejmujące obszar zmiany studium to:

- *Uchwała Nr VI/43/2019 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka*
- *Uchwała Nr XXIV/168/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 28 listopada 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka*

- *Uchwała Nr XXIII/157/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 27 września 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka.*

Plany miejscowe sporządzane na podstawie wymienionych uchwał należy wykonać z uwzględnieniem zasad i warunków zabudowy wskazanych w niniejszej zmianie studium, w tym w zakresie przyjętych funkcji terenów oraz wskaźników i parametrów urbanistycznych określających dla nich warunki zabudowy.

10. Obszary przestrzeni publicznych i rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² dla obszaru zmiany studium.

W zmianie studium nie wyznaczono obszarów przestrzeni publicznych oraz terenów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej dla obszaru zmiany studium.

Cel zmiany studium spowoduje trwałe wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej. W zmianie studium dopuszczono co prawda możliwość utrzymania użytkowania rolniczego, na gruntach, które nie otrzymają przewidzianej przepisami ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych zgody na zmianę ich przeznaczenia na cele nierolnicze. Powierzchnia tych gruntów stanowi jedynie ok. 3% wszystkich gruntów objętych zmianą studium. Należy jednak zaznaczyć, że niewielka powierzchnia zmiany studium powoduje, że przeznaczenie nawet wszystkich gruntów znajdujących się w jej granicach na cele nierolnicze nie będzie skutkować znaczącymi stratami dla rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy. Łączna powierzchnia gruntów objętych zmianą studium nie stanowi nawet 0,5% ogólnej powierzchni gruntów rolnych w gminie Tarnawatka. W zakresie gruntów leśnych – w obszarze zmiany studium nie ma ewidencjonowanych gruntów leśnych.

12. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią i obszary osuwania się mas ziemnych dla obszaru zmiany studium.

Obszar zmiany studium nie jest objęty granicami obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz nie występują w jego granicach grunty zagrożone osuwiskami.

13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny dla obszaru zmiany studium.

Na terenie gminy Tarnawatka nie występują obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

14. Obszary wymagające szczególnych sposobów zagospodarowania o ograniczonych możliwościach inwestycyjnych dla obszaru zmiany studium.

W obszarze zmiany studium nie stwierdza się występowania obszarów stanowiących szczególne zagrożenia dla życia ludzi lub stanowiących istotne ograniczenia inwestycyjne. Jedynie pewne ograniczenia związane są ze strefa technologiczną od linii elektroenergetycznych 15 kV (napowietrznych). Strefa to obejmuje pas terenu o szerokości 6 m licząc w obie strony od osi linii, w którym obowiązują odległości podstawowe obiektów budowlanych określone w aktach normatywnych, w tym zakaz lokalizacji pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi. Strefę ta należy uwzględnić w sporządzanych planach miejscowych. Ze względu na nieznaczną szerokość strefy nie stanowi ona znaczących utrudnień w zagospodarowaniu poszczególnych terenów. Natomiast na skalę wykonania załącznika graficznego do studium (1:10000) oznaczenie jej byłoby nieczytelne.

15. Obszary wymagające przekształceń, rekultywacji lub rehabilitacji dla obszaru zmiany studium.

W obszarze zmiany studium nie stwierdza się występowania obszarów podlegających przekształceniom, rekultywacji lub rehabilitacji.

16. Tereny zamknięte dla obszaru zmiany studium.
Obszar zmiany studium nie jest objęty granicami terenów zamkniętych.

17. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych dla obszaru zmiany studium.
W gminie Tarnawatka nie wyznaczono granic obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych.

18. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kw dla obszaru zmiany studium.
W zmianie studium nie wskazuje się obszarów na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 KW.)

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ VI

ELEMENTY STRATEGII ROZWOJU GMINY TARNAWATKA

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tomaszów Lubelski 2002

Położenie, warunki naturalne, niektóre elementy istniejącej struktury gospodarczej tworzą pewne obszary szans dla rozwoju gminy Tarnawatka i pozwalają na sformułowanie ogólnych celów rozwojowych gminy. Celem generalnym strategii jest osiąganie trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez wykorzystanie geograficznego położenia regionu.
Zadaniem strategii jest:

- tworzenie jak najlepszych warunków rozwoju gospodarki i wzrostu zamożności mieszkańców regionu,
- wszechstronna poprawa warunków życia człowieka w środowisku jego zamieszkania,
- wzrost poziomu cywilizacyjnego społeczeństwa,
- rozwój gospodarczy zrównoważony ekologicznie,
- ochrona i pomnażanie wartości dziedzictwa kulturowego, stała poprawa ładu przestrzennego.

Należy zatem tworzyć warunki restrukturyzacji rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, rozbudowywać i modernizować system komunikacyjny, tworzyć kompleksowe systemy infrastruktury ekonomicznej, rozwijać system przygotowania kadr, poprawiać kondycję ekologiczną środowiska, tworzyć i pomnażać dziedzictwo kulturowe oraz wykorzystywać je dla harmonijnego rozwoju społecznego.
Cele rozwojowe gminy Tarnawatka to:

A. Rozwój gospodarki rolnej.
Bardzo dobre kompleksy glebowe występujące na terenie gminy Tarnawatka tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa. Należy w tym zakresie zadbać o specjalizację gospodarstw rolnych i certyfikację produktów.

B. Rozwój przemysłu rolno-spożywczego.
Rolnictwo jako specyficzny dział gospodarki narodowej wymaga szczególnego podejścia dla zapewnienia mu efektywnego funkcjonowania. Obok warunków środowiska naturalnego, które odgrywa decydującą rolę, nie mniej ważne jest otoczenie rolnictwa, czyli jednostki przetwórcze i organizacyjne obsługujące rolnictwo. Mamy tu na myśli podmioty gospodarcze zajmujące się przetwórstwem rolno-spożywczym, obrotem surowcami i artykułami rolnymi, usługami produkcyjnymi dla rolnictwa, itd. Realizacja zadań związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym pozwoli na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem, a tym samym wpłynie pozytywnie na aktywizację społeczności wiejskiej.

C. Wspieranie procesów transformacji i modernizacji rolnictwa — rozwój rolnictwa ekologicznego.
Walory przyrodnicze środowiska naturalnego w gminie Tarnawatka sprzyjają rozwojowi produkcji rolniczej o założeniach biodynamicznych. Produkcja pracochłonnej „zdrowej żywności" może być źródłem dochodów, jak i pewnym zagospodarowaniem nadmiaru siły roboczej. Wymaga to jednak działań w zakresie popularyzacji rolnictwa ekologicznego, przełamania świadomości odnośnie możliwości opłacalnego plonowania poprzez użyźnianie gleby, a nie tylko „chemiczne karmienie roślin", włączenie do wspierania taniego rolnictwa również instytucji dysponujących środkami na ochronę środowiska, doradztwa w tym zakresie. Popularyzacja a następnie zwiększanie ilości gospodarstw umożliwiłoby tworzenie związków, zrzeszeń lub spółdzielni zajmujących się produkcją, konfekcjonowaniem i zbytem żywności produkowanej metodami ekologicznymi.

D. Poprawa infrastruktury technicznej.

E. Promocja gminy.

F. Podniesienie poziomu życia mieszkańców.

G. Efektywne wykorzystanie potencjalnych czynników rozwojowych tkwiących w położeniu regionu.

W celu sformułowania strategicznych celów rozwoju gminy Tarnawatka przeprowadzono analizę SWOT gminy, która wskazuje na szereg mocnych stron i szans rozwoju, ale jednocześnie zwraca uwagę na słabe strony i zagrożenia.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
SZANSE ROZWOJU	**ZAGROŻENIA**

Do mocnych stron można zaliczyć:

- bardzo korzystna przestrzeń produkcyjna dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego (występowanie bardzo dobrych gleb, zaliczanych do wysokich klas bonitacyjnych),
- położenie geopolityczne (sąsiedztwo z chłonnym rynkiem Ukrainy),
- dość dobry stan środowiska naturalnego i występowanie obszarów atrakcyjnych dla turystyki,
- niezdegradowane środowisko przyrodnicze i warunki sprzyjające wypoczynkowi i rekreacji (ekologiczny system środowiska przyrodniczego — ekosystemy wodne i wodno-torfowiskowe doliny Wieprza, „Stawy w Tarnawatce" oraz ekosystemy leśne.
- podejmowanie prac mających na celu rozwiązanie problemów infrastruktury technicznej i społecznej,
- istnienie sektora prywatnego, elastycznego na zmiany gospodarki rynkowej.

Słabe strony to:

- niedostateczny rozwój infrastruktury technicznej, zwłaszcza dróg i sieci kanalizacyjnej,
- rozdrobniona struktura agrarna,
- niska towarowość produkcji rolnej i słabo rozwinięta samoorganizacja producentów,
- słabo rozwinięta infrastruktura rynkowa (brak powiązań pionowych pomiędzy rolnictwem, przetwórstwem i handlem, brak zorganizowanych form zbytu produktów rolnych),
- brak miejsc pracy poza rolnictwem (wysoka stopa bezrobocia zwłaszcza wśród ludzi młodych, bezrobocie agrarne),
- niedostatecznie rozwinięta struktura sportowo-rekreacyjna.

Szanse rozwoju gminy to:

- wzrost gospodarczy w kraju,
- dalszy rozwój rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego,
- rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- możliwości produkcji dobrej jakościowo żywności w gospodarstwach,
- poprawy stanu infrastruktury technicznej i społecznej,
- ograniczenia bezrobocia, w tym także bezrobocia agrarnego,
- stworzenia systemu promocji turystyki wypoczynkowej,
- rozwoju ochrony środowiska,
- możliwość promocji regionu w oparciu o tradycję, walory krajobrazowe i kulturowe,
- przeobrażenia strukturalne mające na celu dostosowanie gospodarki do wymogów Unii Europejskiej,
- możliwość korzystania ze środków PHARE,

- przyjęta przez Radę Ministrów „Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich” (systemy wsparcia przebudowy sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich),
- rozszerzenie rekreacyjnych i osiedleńczych funkcji wsi, .
- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa i prozdrowotna polityka żywnościowa (szanse rozwoju rolnictwa ekologicznego i sektora rolno-spożywczego).

Natomiast zagrożenia dla rozwoju gminy:
- wzrost konkurencji związanej z otwarciem rynków po integracji z Unią Europejską,
- trudności adaptacyjne rolnictwa do standardów Unii Europejskiej,
- trudny dostęp do preferencyjnych kredytów,
- brak kapitału inwestycyjnego,
- niedostateczny stan kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi,
- konkurencja ze strony ościennych gmin,
- bariery psycho-fizyczne wśród społeczności wiejskich.

Powyższa analiza pomaga wygenerować strategiczne cele rozwoju gminy.

CELE STRATEGICZNE:
1. Rozwój rolnictwa i tworzenie sfery obsługi rolnictwa.
Główne problemy rozwoju rolnictwa gminy Tarnawatka to:
- niska opłacalność produkcji rolnej, brak rynków zbytu, ubożenie ludności rolniczej,
- rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych,
- wysokie zatrudnienie w rolnictwie,
- surowcowy charakter produkcji,
- niskie kwalifikacje zawodowe rolników.

W warunkach wolnego rynku surowców i żywności rolnictwo musi przejść istotne zmiany strukturalne. Należy dążyć do specjalizacji gospodarstw rolnych i certyfikacji produktów. Konieczne jest wspieranie procesu powstawania organizacji zrzeszających producentów rolnych, które mają pomóc w budowie powiązań rynkowych (grupa — przetwórca — handel) sprzyjających planowaniu i stabilizacji podaży oraz stabilizacji cen. Mają one doprowadzić do koncentracji podaży produktów rolnych i dostosowania produkcji do popytu pod względem asortymentu, ilości i jakości. Należy również stworzyć centra magazynowania, przechowywania i przygotowania produktów rolnych do sprzedaży oraz stworzyć sferę przetwórstwa rolno-spożywczego.
Proponowane kierunki rozwoju w tym zakresie są następujące:
- gruntowna modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa i jego obsługi tzw. „otoczenia rolnictwa",
- intensyfikacja i specjalizacja produkcji rolnej,
- podniesienie poziomu wykształcenia rolników,
- tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem, w celu zagospodarowania nadwyżek siły roboczej w rolnictwie.

2. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz rozbudowa istniejącej sieci infrastruktury technicznej gminy: sieci kanalizacyjnej, wodociągowej. Infrastruktura techniczna stanowi podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, stąd tak ważny jest jej stan w procesie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Poziom rozwoju infrastruktury często bezpośrednio wpływa na decyzje dotyczące rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej (Ściąganie kapitału zewnętrznego), bowiem odpowiedni poziom infrastruktury obniża często koszty przedsięwzięcia i decyduje o jego efektywności i rentowności. Infrastruktura techniczna: wodociągi, kanalizacja, drogi , w decydujący sposób rzutuje również na poprawę standardu życia mieszkańców gminy.

3. Wspieranie rozwoju małej przedsiębiorczości (rozwój działalności sektora prywatnego, głównie usług związanych z obsługą rolnictwa) oraz pozyskanie kapitału zewnętrznego.
Ożywienie gospodarcze terenów wiejskich następuje m.in. dzięki małym firmom, powstającym z inicjatywy osób prywatnych angażujących swój kapitał. Są to często firmy drobne, rodzinne. Rozwój drobnej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału ludzkiego, wpłynie na zmniejszenie bezrobocia wśród ludności wiejskiej oraz przyczyni się do powstania dodatkowych źródeł dochodów z pracy poza rolnictwem.

4. Nawiązanie współpracy z zagranicą (trudności w osiągnięciu konkurencyjnej pozycji na rynku krajowym i zagranicznym, szanse związane z otwarciem rynków po integracji z UE).

5. Poprawa stanu infrastruktury społecznej (głównie opieki zdrowotnej i społecznej). Należy zapewnić pomoc socjalną mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej (duża liczba osób potrzebuje pomocy społecznej ze względu na ciągle pogarszające się warunki bytowe ludności).

6. Rozwój turystyki i agroturystyki.
Agroturystyka zakłada turystyczne zagospodarowanie zasobów istniejących już na wsi, czyli wykorzystania wolnych kwater w domach, organizacji wyżywienia dla turystów, promowanie środowiska przyrodniczo-kulturowego (czystego powietrza, wody, flory, fauny, niezdewastowanej przestrzeni architektoniczno-krajobrazowej, itp.), ale też zasobów siły roboczej — bezrobotnych (przekwalifikowanie bezrobotnej młodzieży z terenu gminy). W tym zakresie należy organizować kursy i szkolenia przygotowawcze do obsługi ruchu turystycznego.
Należy przy tym pamiętać, że oferta agroturystyczna nie może być kierowana do anonimowego turysty, ale do ściśle określonych grup nabywców w celu zapewnienia ich oczekiwań (rodziny z małymi dziećmi, ludzie w wieku podeszłym, członkowie kół miłośników przyrody).
Rozwój agroturystyki to szansa na kreowanie dodatkowych miejsc pracy poza rolnictwem, ale również szansa na rozbudowę sieci usług, infrastruktury społecznej i technicznej na wsi, a co za tym idzie podniesienie standardu życia ludności wiejskiej.

7. Promocja gminy.
Promocja gminy powinna odbywać się poprzez wydawnictwa, publikacje, foldery informacyjne wydawane w kilku językach, targi, wystawy, wykorzystanie środków masowego przekazu i internetu, itp.
(Obecnie w gminie Tarnawatka została opracowana nowa strategia, która jest aktualizacją poprzednio obowiązującego dokumentu
Strategia rozwoju Gminy Tarnawatka na lata 2015 – 2020
Strategia rozwoju Gminy Tarnawatka na lata 2015 – 2020 została przyjęta na podstawie Uchwały Nr X/61/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 30 listopada 2015 r. W Strategii ustalono cele szczegółowe odpowiadające poszczególnym celom kierunkowym. Cele kierunkowe określone w strategii to:

- *Poprawa funkcjonalności logistycznej gminy*
- *Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy poprzez budowę i rozbudowę infrastruktury turystycznej, działania promocyjno - informacyjne oraz odbudowę i poprawę stanu infrastruktury związanej z dziedzictwem historycznym, kulturowym i przyrodniczym gminy*
- *Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z obszarów wiejskich*
- *Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska oraz kosztów energii*
- *Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców oparty na lokalnych zasobach i branżach*
- *Wzrost atrakcyjności gminy jako obszaru odpowiedniego do zamieszkania)1*

(STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TARNAWATKA (województwo lubelskie)

CZĘŚĆ VII

UZASADNIENIE I SYNTEZA ZMIANY STUDIUM

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Sporządzenie niniejszej zmiany studium wynika z konieczności uściślenia polityki przestrzennej gminy i dostosowania jej do realnych potrzeb i możliwości rozwoju, w rozumieniu indywidualnych inwestycji o charakterze punktowym dla struktury przestrzennej gminy. Uznano zasadność wprowadzenia do polityki przestrzennej gminy zmian umożliwiających realizację inwestycji budowlanych dopełniających wykształconą strukturę wsi Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka. Analiza wniosków inwestycyjnych

złożonych w gminie wskazuje, że prowadzenie tych inwestycji do planów miejscowych nie będzie możliwe, ze względu na kierunki polityki przestrzennej gminy wskazane w studium obowiązującym.
Ponieważ w myśl ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami) plan miejscowy nie powinien naruszać ustaleń studium nie ma możliwości sporządzenia zmiany obowiązującego planu miejscowego i spełnienia oczekiwań inwestycyjnych mieszkańców.
Przy opracowaniu zmiany studium kierowano się kryteriami wynikającymi ze stanu istniejącego zagospodarowania, szeregu uwarunkowań, w tym przepisów odrębnych - szczególnie w zakresie ochrony środowiska, ochrony przyrody, dóbr kultury oraz zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańców w związku z ograniczeniami wynikającymi m.in. z przebiegu przez obszar zmiany studium linii elektroenergetycznych 15 kV. Rozstrzygnięcia planistyczne nastąpiły przede wszystkim przy uwzględnieniu wymogów ładu przestrzennego i zapewnienia zrównoważonego rozwoju. Co oznacza, że poszerzone tereny budowlane wyznaczone zostały przy zachowaniu wartości środowiska, przyrody, środowiska kulturowego, a przede wszystkim walorów krajobrazowych. Tereny przeznaczone pod zainwestowanie objęte zmianą studium dostosowano w zakresie przyjętych funkcji, jak i ustalonych wskaźników i parametrów urbanistycznych do istniejącego zagospodarowana na terenach sąsiednich lub zasad rozwoju zagospodarowania wskazanych w obowiązujących na tych terenach planach miejscowych. Przyjęte kierunki rozwoju stanowią tym samym poszerzenie istniejących terenów budowlanych. Niewielka powierzchnia zmiany oraz jednolite uwarunkowania przestrzenne studium wymusiły konieczność zakwalifikowania wszystkich terenów znajdujących się w granicach zmiany studium do jednolitej strefy funkcjonalno – przestrzennej, oznaczonej w zmianie studium symbolem MUR. W strefie tej wskazano możliwość realizacji i zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej. Zasadność wskazania dopuszczonych przeznaczeń terenów będzie uszczegóławiana w planach miejscowych, z uwzględnieniem bieżących potrzeb inwestycyjnych. Dla strefy tej określono graniczne wskaźniki i parametry urbanistyczne, które nie mogą być przekroczone w sporządzanych planach miejscowych. W zmianie studium umożliwiono również utrzymanie rolniczego przeznaczenia terenów w przypadku nieotrzymania stosownej zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze. W przypadku zmiany studium dotyczy to ok. 3% jej powierzchni, na której zalegają grunty rolne klasy bonitacyjnej IIIb.
Długi okres obowiązywania studium spowodował, że jego ustalenia nie spełniają wymogów obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W celu zunifikowania wprowadzanych zmian i zachowania zgodności z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zmiany do studium wprowadzono kolejne rozdziały, dostosowując je do obecnie obowiązujących przepisów prawa. Działanie to umożliwiło pełne odniesienie się do uwarunkowań przestrzennych obowiązujących dla obszarów objętych zmianą studium oraz określenie szczegółowych zasad polityki przestrzennej gminy dla tego obszaru, w tym w zakresie ochrony przyrody, środowiska czy krajobrazu. Stan obowiązującego studium umożliwił również wykonanie jednolitego załącznika graficznego do studium, na którym oznaczono wprowadzane zmiany w wymiarze przestrzennym.
W trakcie sporządzania studium uwzględniono przepisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, w tym w zakresie bilansu terenów i maksymalnego zapotrzebowania gminy na tereny budowlane. Analiza potrzeb i możliwości rozwoju Gminy Tarnawatka stanowi załącznik do zmiany studium, wraz z wnioskami wynikającymi z tej analizy.)1

GMINA TARNAWATKA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ELEMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ
SKALA 1:10 000

- ZMIANA -

ZAŁĄCZNIK NR 2
DO UCHWAŁY NR.....
RADY GMINY TARNAWATKA
Z DNIA .....2015 R.

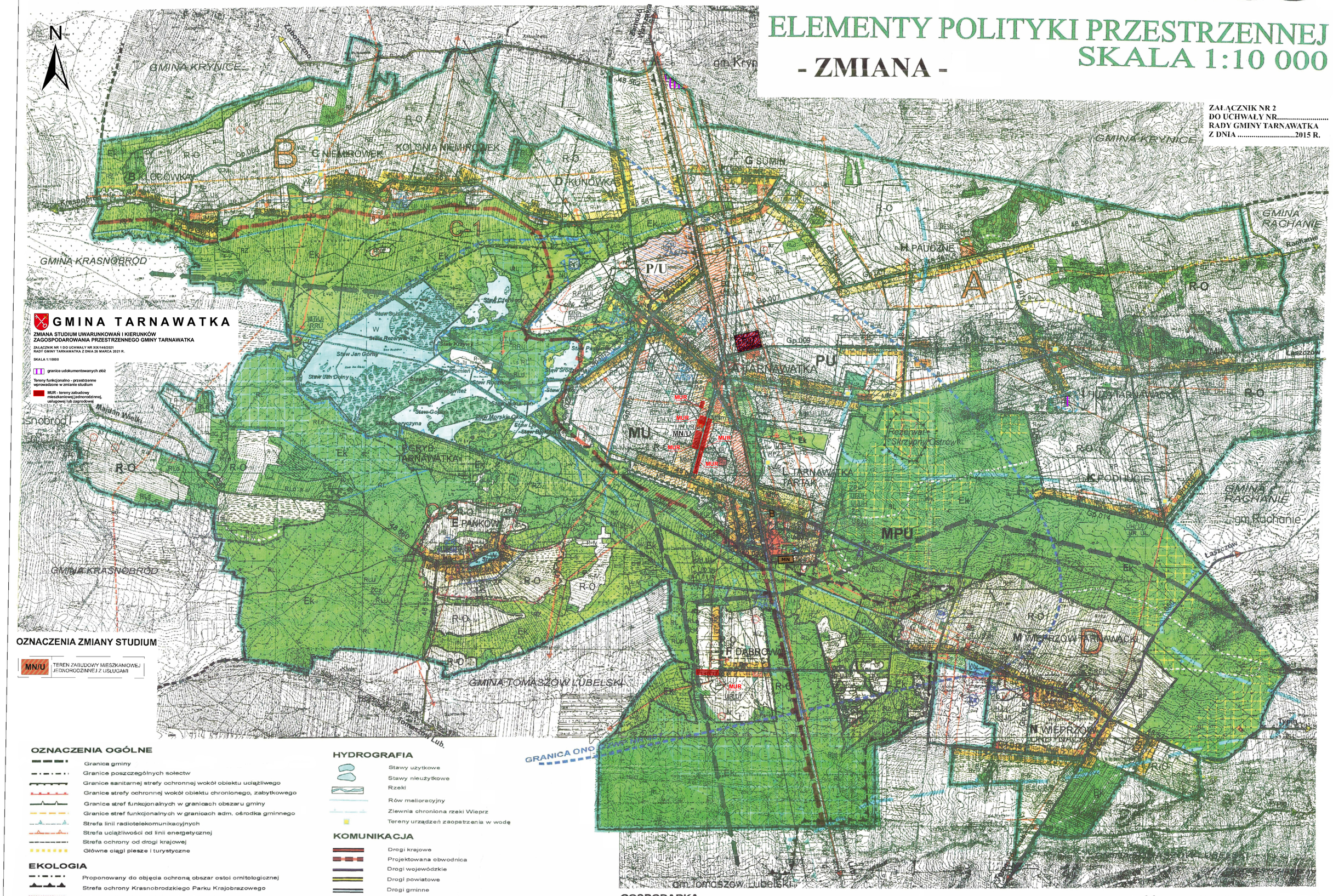
N
GMINA KRYNICE
GMINA KRASNOBRÓD
GMINA RACHANIE
GMINA TOMASZÓW LUBELSKI
gm.Rachanie
gm.Tomaszów Lubelski
GRANICA ONO GZWP
B
C-1
A
D
P/U
PU
MU
MN/U
MPU
MUR
MN
R-O
Ek
Gp.009
Gp.007
Gp.014
Rezerwat "Skrzypny Ostrów"
Łaszczów
Majdan Wielki
Staw Jan Górny
Staw Jan Dolny
Staw Promień
Staw Morskie Oko
Staw Rozmiar
Staw Krzywy
Staw Rezerwat
Staw Cichowar
Staw Srenczyna
Staw Gorny
Staw Wilcz
Staw Środ.
Staw Duży
Staw Pawłów
Staw Dąbrowa
Staw Bliski
Staw Kolne Duże
Staw L.
Staw Bliski
Staw Ciemny
Staw Solne Duże
Staw Rezerwat
Staw Jan Górny
Staw Jan Dolny
Staw Promień
Staw Rozmiar
Staw Morskie Oko
Staw Krzywy

Załącznik nr 3
do Uchwały Nr XIX/146/2021 Rady Gminy Tarnawatka
z dnia 26 marca 2021 r.

GMINA TARNAWATKA

ANALIZA POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY TARNAWATKA

BILANS TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ

Brol Systemy Przestrzenne Zbigniew Bronowicki
ul. Strusia 4c/27, 05-500 Piaseczno

Główny projektant:
mgr inż. Zbigniew Bronowicki
członek Stowarzyszenia Polska Izba Urbanistów
(nr wpisu SPIU-009/2015)

Tarnawatka, 2021 r.

Spis treści	Str.
I. Wstęp	3
II. Analiza demograficzna zawierająca elementy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, wraz z prognozą demograficzną	3
III. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	6
IV. Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę	16
V. Chłonność obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy	24
VI. Określenie możliwości wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych w gminie, podsumowanie bilansu powierzchni	30
VII. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	34

I. Wstęp

Sposób określenia potrzeb i możliwości rozwoju gminy został określony art. 10 ust. 1 pkt. 7 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami). Zgodnie z cytowanymi przepisami w sposobie ich ustalenia należy uwzględnić w szczególności:

- analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
- prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,
- możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
- bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Bilans terenów sporządza się w związku z procedowaną w gminie zmianą studium, która jest wykonywana w związku z Uchwałą Nr XXIII/156/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 27 września 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka, Uchwałą Nr XXIV/167/2017 Rady Gminy Tarnawatka z 28 listopada 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka oraz Uchwałą Nr VI/42/2019 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka. Uchwała ta obejmuje Tarnawatka i Dąbrowa Tarnawacka. Konieczność przystąpienia do sporządzania studium dla całego obszaru gminy wynika z tego, że dotychczas obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka straciło swoją aktualność w wyniku zmian zagospodarowania poszczególnych rejonów gminy oraz zmienionych uwarunkowań gospodarczych, demograficznych i infrastrukturalnych. Obecnie obowiązujące studium uniemożliwia wykonanie planowanych inwestycji w obrębach wymienionych powyżej. Brak przeciwwskazań przestrzennych do realizacji planowanych inwestycji uzasadnia przystąpienie do punktowej zmiany studium.

II. Analiza demograficzna zawierająca elementy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, wraz z prognozą demograficzną.

Szczegółowe analizy sytuacji demograficznej gminy przedstawione w zmianie studium w rozdziale Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego. W tej części zmiany studium analizowano

zarówno stan obecny, jak i prognozowaną sytuację w gminy w kolejnych latach. W analizie wzięto pod uwagę zarówno czynniki wynikające z uwarunkowań wewnętrznych, jak i wewnętrznych. Analizowano wskaźniki dotyczące przyrostu naturalnego i migracji oraz sytuację gospodarczo – społeczną gminy warunkującą jej sytuację demograficzną.

Analizy wykonane w zmianie studium wskazują na nie najlepszą sytuację demograficzną gminy.

Liczba ludności w gminie ulega ciągłemu spadkowi. W okresie 20 letnim wzrost liczby ludności wykazywał niewielkie fluktuacje wzrostowe, które w kolejnych latach ulegały ponownemu spadkowi. Postępujące zmniejszenie ludności gminy jest zależne zarówno od przyczyn wewnętrznych związanych z przyrostem naturalnym, jak również przyczyn zewnętrznych, spowodowanych migracjami ludności.

Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w od roku 2011 przyjmuje wartości ujemne.. Utrzymywanie się ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego w dłuższym okresie czasu wskazuje, że jest to zjawisko ustabilizowane, oddziałujące negatywnie na sytuację demograficzną gminy. Utrzymanie zjawiska spadku liczby ludności gminy w kolejnych latach może być jedną z podstawowych barier ograniczających dalszy rozwój gminy, co jest zjawiskiem częstym w gminach wiejskich.

Czynnikiem zewnętrznym kształtującym stan ludności w gminie jest wskaźnik migracji. Rok 2017 począwszy od roku 2007 był pierwszym rokiem, w którym w gminie zanotowano dodatnie saldo migracji. W poprzednich latach było ono ujemne i kształtowało się w przedziale od minus 0,9 do minus 9,0. W kolejnym roku nastąpił niestety powrót do trendu ujemnego. Utrzymywanie się w długim okresie ujemnego wskaźnika migracji ma niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną gminy, w tym w zakresie wpływu na obniżenie wskaźnika przyrostu naturalnego. Osoby migrujące to głównie osoby młode, w wieku rozrodczym. Główne powody migracji są związane z czynnikami ekonomicznymi (wyjazd w celach zarobkowych) oraz podjęciem nauki w większych ośrodkach miejskich. Wyjazd w celach związanych z nauką i wykształceniem ma zwykle charakter trwały. Osoby wyjeżdżające w tych celach podejmują pracę zawodową w miejscach kształcenia. Zjawisko migracji związanych w edukacją i wykształceniem jest zjawiskiem szczególnie niekorzystnym dla gminy.

Zła sytuacja demograficzna gminy ma również odzwierciedlenie we wskaźniku obciążenia demograficznego (stosunek osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Wspomniany wcześniej wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie jest wysoki i wynosi 23,6 (wg danych za 2018 r.). Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w tym roku wyniosła 62,0, ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 31,9, a ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku

przedprodukcyjnym 105,9. Wymienione wskaźniki potwierdzają wysokie obciążenie demograficzne gminy.

Dynamika zmian relacji grup ludności produkcyjnej i nieprodukcyjnej wskazuje na typowy dla całego województwa lubelskiego wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym przy dość aktywnym spadku ilości osób w wieku przedprodukcyjnym tzn. młodych i stosunkowo wysokiej liczby osób w wieku poprodukcyjnym tzn. już niezdolnych do pracy. W okresie perspektywicznym rozkład grup wiekowych w gminie będzie prowadził do bardzo istotnych i niekorzystnych zmian w strukturze wieku jej społeczeństwa. Mała ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i wysoka liczba osób w wieku produkcyjnym w okresie perspektywicznym doprowadzi do zjawiska tzw. „starzenia społeczeństwa", tj. zmniejszenia ilości osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym i zwiększeniu liczny osób w wieku poprodukcyjnym.

Zagrożenie demograficzne gminy mają odzwierciedlenie w prognozie demograficznej GUS wg której liczba mieszkańców gminy w okresie do 2030 roku ulegnie dalszemu spadkowi. Wskazuje to na wchodzenie gminy w fazę stagnacji rozwoju.

III. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

1. **Określenie powierzchni terenu uwzględniająca podział na jednostki osadnicze oraz podział na rodzaje zabudowy dla terenów objętych planami miejscowymi i dla terenów rozwojowych znajdujących w studium oraz istniejącego wykorzystania terenów.**

Obecnie w gminie Tarnawatka obowiązują następujące plany miejscowe:

Lp.	Nazwa planu/ nr uchwały Rady Gminy Tarnawatka uchwalającej plan
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka Uchwała Nr XV/81/2004 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 marca 2004 r.
2.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr VI/38/07 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 26 kwietnia 2007 r.
3.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr VII/39/2011 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 20 czerwca 2011 r.
4.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XIV/84/2012 Rady Gminy Tarnawatka z 29 marca 2012 r.
5.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XXVII/183/2013 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 sierpnia 2013 r. Zmiana planu dotyczy zmiany ustaleń tekstowych planu ogólnego z 2004 r. w zakresie strefy ekotonowej. Nie dokonuje się tutaj zmian powierzchni terenów wyodrębnionych w planie ogólnym, tym samym zmiany planu nie uwzględnia się w bilansie terenów pod zabudowę.
6.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XXIV/157/2013 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 11 marca 2013 r.
7.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka, przyjętego uchwałą Nr XV/81/2004 z dnia 23 marca 2004 r. dla terenu sportu i rekreacji indywidualnej oraz zabudowy letniskowej w miejscowości Pańków. Uchwała Nr VI/26/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2015 r.

8.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr X/53/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 30 listopada 2015 r.
9.	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XXIV/170/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 28 listopada 2018 r.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka uchwalony w 2004 r. obejmuje cały obszar gminy. Wszystkie później uchwalone plany stanowią punktowe zmiany tego planu.

BILANS POWIERZCHNI W PLANACH MIEJSCOWYCH		
Powierzchnia	**(ha)**	**(%)**
PRZEZNACZENIE TERENÓW MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO		
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka Uchwała Nr XV/81/2004 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 23 marca 2004 r.		
Powierzchnia całkowita	8283	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	65,1	0,8
Zabudowa zagrodową	472,0	5,7
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	10,5	0,1
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	67,9	0,8
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	20,9	0,2
Zabudowa produkcyjna	6,6	0,1
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	25,1	0,3
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	3410,9	41,2
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	1786,9	21,6
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i	207,7	2,5

infrastruktura techniczna		
Lasy	2205,0	26,6
Cmentarze	4,4	0,1
Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr VI/38/07 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 26 kwietnia 2007 r.		
Powierzchnia całkowita	2,2	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	-	-
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	0,6	27,2
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	0,8	36,4
Zabudowa produkcyjna	-	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	0,8	36,4
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr VII/39/2011 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 20 czerwca 2011 r.		
Powierzchnia całkowita	13,0	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	2,3	17,7
Zabudowa zagrodową	9,7	74,6
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-

Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	1,0	7,7
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	-	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	-	-
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XIV/84/2012 Rady Gminy Tarnawatka z 29 marca 2012 r.		
Powierzchnia całkowita	11,5	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	-	-
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	5,4	46,95
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	5,4	46,95
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-

Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	0,7	6,1
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XXIV/157/2013 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 11 marca 2013 r.		
Powierzchnia całkowita	7,5	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	1,7	22,6
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	2,9	38,7
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	2,9	38,7
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	-	-
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka, przyjętego uchwałą Nr XV/81/2004 z dnia 23 marca 2004 r. dla terenu sportu i rekreacji indywidualnej oraz zabudowy letniskowej w miejscowości Pańków. Uchwała Nr VI/26/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 25 marca 2015 r.		
Powierzchnia całkowita	1,7	100

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	-	-
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	0,6	35,3
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	0,6	35,3
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	-	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	0,4	23,5
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	0,1	5,9
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr X/53/2015 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 30 listopada 2015 r.		
Powierzchnia całkowita	0,9	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,4	44,45
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	0,4	44,45
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	-	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana	-	-

z rolnictwem		
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	0,1	11,1
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-
Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka. Uchwała Nr XXIV/170/2017 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 28 listopada 2018 r.		
Powierzchnia całkowita	0,8	100
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,4	50
Zabudowa zagrodową	-	-
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	0,4	50
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	-	-
Zabudowa produkcyjna	-	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	-	-
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	-	-
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	-	-
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	-	-
Lasy	-	-
Cmentarze	-	-

Dla przeznaczenia terenów przyjętego w planach miejscowych jako przeznaczenia mieszkaniowo – usługowe przyjęto zasadę równomiernego zaliczenia ich powierzchni do terenów mieszkaniowych i terenów usługowych (50%/50%). Podobną zasadę zastosowano dla przeznaczenia terenów produkcyjno – usługowego, dzieląc równomiernie powierzchnię na tereny produkcyjne i usługowe, oraz innych terenów o równorzędnym przeznaczeniu, np. terenów usług publicznych i usług komercyjnych, terenów produkcyjnych i związanych z produkcją rolniczą, czy zabudowy mieszkaniowej i zieleni urządzonej. W przypadku dróg publicznych wskazanych w planie ogólnym z 2004 roku, ze względu na brak wyznaczenia ich linii rozgraniczających nie ma możliwości wskazania dokładnej powierzchni przewidzianej w planie na te rezerwy. Układ drogowy wyznaczony tu obejmuje jedynie drogi istniejące, które zostały wskazane do przebudowy w celu dostosowania ich funkcjonalności do parametrów technicznych przewidzianych dla nich w przepisach prawa. Sposób wyznaczenia rezerw terenowych w planie ogólnym pozwala przyjąć do bilansu powierzchnię dróg istniejących w gminie wg danych GUS.

BILANS POWIERZCHNI WG UŻYTKOWANIA GRUNTÓW		
Powierzchnia	**(ha)**	**(%)**
Powierzchnia całkowita	8283	100%
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	8,7	0,1
Zabudowa zagrodową	265,6	3,2
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	2,1	0,1
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	15,6	0,2
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	7,5	0,1
Zabudowa produkcyjna	4,0	0,1
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	18,0	0,2
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	3789,5	45,7
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe i nieużytki	1762,0	21,2
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi),	202,0	2,4

infrastruktura techniczna		
Lasy	2205,0	26,6
Cmentarze	3,0	0,1

Obowiązujące plany miejscowe w gminie Tarnawatka, obejmują swoimi granicami cały obszar gminy w granicach administracyjnych. Plany te są w pełni zgodne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarnawatka, przyjętego uchwałą Nr X/53/2003 Rady Gminy Tarnawatka z dnia 10 lipca 2003 r. Gmina przed sporządzeniem zmian punktowych planu z 2004 r. podejmowała procedury planistyczne na rzecz wcześniejszej zmiany studium, w celu uniknięcia niezgodności z nim sporządzanych planów. Zmiany do studium zostały wprowadzone na podstawie Uchwał Rady Gminy Tarnawatka: Nr XVIII/120/2008 z 1 grudnia 2008 r. (obręb Tarnawatka), Nr VII/38/2011 z dnia 20 czerwca 2011 r. (obręby Tarnawatka, Sumin, Wieprzów Ordynacki), XXIII/147/2013 z dnia 29 stycznia 2013 r. (obręb Tarnawatka i Tarnawatka Tartak), XXVII/182/2013 z dnia 23 sierpnia 2013 r. (obręb Pańków) oraz IX/42/2015 z dnia 29 września 2015 r. (obręb Tarnawatka). Powierzchnie terenów wg przeznaczeń wskazane w studium są tym samym tożsame z powierzchni terenów wg funkcji w planie obowiązującym.

BILANS POWIERZCHNI TERENÓW W STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW (studium obowiązujące)		
Powierzchnia	**(ha)**	**(%)**
Powierzchnia całkowita	8283	100%
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	69,9	0,8
Zabudowa zagrodową	481,7	5,8
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	10,5	0,1
Zabudowa rekreacji indywidualnej	0,6	0,1
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego	79,8	0,9
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	21,0	0,2
Zabudowa produkcyjna	14,9	0,2
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z	25,1	0,3

rolnictwem		
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień	3373,7	40,8
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe	1786,9	21,6
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna	209,5	2,5
Lasy	2205,0	26,6
Cmentarze	4,4	0,1

Prowadzona obecnie zmiana studium obejmuje działki ewidencyjne nr. 459/3, 459/10, 592/5, 592/16, 592/17, 592/18, 592/19, 593, 633, 634, 672/1 w obrębie Tarnawatka oraz działkę ewidencyjną nr 108 w obrębie Dąbrowa Tarnawacka. Ogólna powierzchnia opracowania wynosi ok. 7,12 ha. Do analizy bilansu terenów pod zabudowę dla całej gminy Tarnawatka uwzględnia się jedynie powierzchnię terenów, które w obowiązującym studium nie zostały zakwalifikowane do stref inwestycyjnych, bez względu na główny kierunek ich rozwoju.

BILANS POWIERZCHNI TERENÓW W ZMIANIE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO (zmiana realizowana w 2020 r. na podstawie uchwał Rady Gminy Tarnawatka Nr XXIII/156/2017, XXIV/167/2017 i VI/42/2019)		
Powierzchnia	**(ha)**	**(%)**
Powierzchnia całkowita zmiany studium	7,12	100%
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,6	8,4
Zabudowa zagrodową (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,6	8,4
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Zabudowa rekreacji indywidualnej (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Zabudowa usług komercyjnych, w tym usług obsługi ruchu turystycznego (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,6	8,4
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Zabudowa produkcyjna (tereny nowo wyznaczone w zmianie	0,00	0,00

studium)		
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Grunty rolne oraz tereny rolne do zalesień (nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Zieleń (urządzona i nieurządzona o funkcjach ekologicznych) oraz wody powierzchniowe (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Komunikacja (drogi publiczne, wewnętrzne, parkingi) i infrastruktura techniczna (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Lasy (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00
Cmentarze (tereny nowo wyznaczone w zmianie studium)	0,00	0,00

IV. Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami) głównym zadaniem studium jest ustalenie kierunków rozwoju polityki przestrzennej gminy, w tym zakresie lokalnych kierunków zagospodarowania obszarów w jej granicach administracyjnych. Jest to realizowane m.in. poprzez ustalenie zmian w strukturze zagospodarowania terenów oraz wskazania docelowego przeznaczenia terenów, które mają być egzekwowane w sporządzanych planach miejscowych.

Określenie kierunków zagospodarowania terenów, w tym przeznaczenia terenów przeznaczonych na cele budowlane oraz wyłączonych spod zabudowy następuje po przeanalizowaniu występujących uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy, w tym analizy uwarunkowań umożliwia określenie potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt. 7 cytowanej ustawy w określeniu potrzeb i możliwości rozwoju gminy bierze się pod uwagę analizy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe, prognozy demograficzne, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy oraz bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Idąc dalej za przepisami ustawy, tj. art. 10 ust. 4 pkt. 1, w celu określenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę należy określić, na podstawie wymienionych powyżej uwarunkowań, zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. W trakcie procedury planistycznej nad zmianą obowiązującego

studium i, dokonano analizy wszystkich wskazanych w nim uwarunkowań rozwoju przestrzennego mających wpływ na określenie zapotrzebowania gminy na nową zabudowę. Wyniki tych analiz wskazywały, że głównym kierunkiem rozwoju gminy będzie rolnictwo, stąd bardzo duże rezerwy wyznaczone w tym dokumencie na cele zabudowy z nim związanej. Przyjęcie takich kierunków rozwoju gminy spowodowało, że inne funkcje zostały ograniczone do punktowych obszarów skupionych głównie w centralnym obrębie gminy, tj. miejscowości Tarnawatka i Tarnawatka – Tartak. W tych obrębach nastąpiło wskazanie części terenów na cele zabudowy mieszkaniowej niezwiązanej z rolnictwem oraz cele związane z działalnością gospodarczą nie obsługująca rolnictwa. Nie są to jednak dominujące funkcje również w tym rejonie gminy i stanowią jedynie uzupełnienie funkcji rolniczej. Silne ograniczenie dalszego kierunku rozwoju gminy do funkcji rolniczej powoduje zahamowanie rozwoju gminy. Szczególnie jest to widoczne w analizie sytuacji demograficznej. Liczba ludności gminy ulega zmniejszeniu, a co gorsza prognozy demograficzne wskazują na dalszy silny spadek liczby ludności w perspektywie do 2030 r. Określone w obowiązującym studium kierunki rozwoju gminy nie uwzględniają położenia przestrzennego gminy w strukturze województwa lubelskiego. Potwierdza to brak uwzględnienia w rozwoju gminy kierunków wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Lubelskiego. W planie województwa gmina Tarnawatka została wskazana do rozwoju funkcji gospodarczych zlokalizowanych w zasięgu Specjalnej strefy Ekonomicznej oraz rozwoju turystyki związanego z roztoczańsko – puszczańskim regionem turystycznym. Rozwój gospodarczy gminy w obowiązującym studium realizowany jest w niewielkim stopniu na terenach położonych w korytarzu drogi ekspresowej S-17. Rozkład przestrzenny tych terenów nie wskazuje na możliwość ich koncentracji oraz na brak pełnego wykorzystania ruchu tranzytowego w kierunku do granicy państwa. W przypadku terenów związanych z rozwojem turystyki w studium nie przewidziano zupełnie rozwoju tej funkcji gminy – ograniczając rezerwy terenowe na ten cel do kilku rozproszonych terenów.

Analiza uwarunkowań przestrzennych zarówno wewnętrznych i zewnętrznych wskazuje na 3 główne atuty gminy do jej dalszego rozwoju. Pierwszy to wysoka jakość gleb przydatnych do intensyfikacji rolnictwa. Drugi to bardzo dobre uwarunkowania do rozwoju funkcji działalności gospodarczej wynikające na położeniu jej na przebiegu drogi ekspresowej prowadzącej do granicy państwa i trzeci to wyjątkowe uwarunkowania przyrodniczo – przestrzenne do rozwoju turystyki. Położenie gminy w bliskim sąsiedztwie miasta Tomaszów Lubelski wskazuje, że wspomagającym atutem gminy może być funkcja mieszkaniowa w typie zabudowy podmiejskiej, związana bezpośrednio z rozwojem mieszkalnictwa w tym mieście. W obowiązującym studium pominięto wszystkie atuty gminy oprócz jej predyspozycji do rozwoju funkcji związanych z rolnictwem. Jednoznaczny wniosek z powyższego to konieczność wykonania ponownej analizy uwarunkowań gminy i wprowadzenie ich

do obowiązującego studium, najlepiej w formie wykonania nowego studium lub kompleksowej zmiany obowiązującego.

Prawdopodobną przyczyną ograniczeń w rozwoju gminy jest długa karencja obowiązywania studium. Nie uwzględnia ono tym samym zmienionych realiów ekonomiczno – społecznych. Bazowanie jednak na nim wprowadziło gminę w stadium stagnacji rozwoju, która utrzymując się w dłuższym okresie czasu może prowadzić do załamania jej dalszego rozwoju. Pierwszym objawem stagnacji są niekorzystne zmiany demograficzne oraz zmniejszenie zainteresowania inwestycyjnego gminą. Sytuacja ta ma miejsce już teraz. Wskaźniki demograficzne są bardzo niekorzystne i skutkują obniżeniem się ilości mieszkańców gminy. Dodatkowo prognozy demograficzne wskazują na zmniejszenie się liczby mieszkańców gminy. W okresie perspektywicznym populacja gminy zmniejszy się nawet o ok. 10% jej obecnego stanu. Spadek ludności gminy powoduje brak zainteresowania realizacją jej obszarze zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą. Liczba wydawanych pozwoleń na budowę jest bardzo niska. Wzajemna korelacja uwarunkowań demograficznych i gospodarczych powoduje, że utrzymywanie się opisanych powyżej procesów skutkować będzie dalszym ograniczeniem rozwoju gminy zarówno w aspekcie funkcji mieszkaniowej jak i gospodarczej. Deficyt zasobów demograficznych będzie powodował ograniczenia w dostępie do wykwalifikowanej kadry pracowniczej niezbędnej do rozwoju procesów związanych z inwestycjami produkcyjno – usługowymi. Natomiast brak takich inwestycji będzie skutkował zwiększeniem się migracji osób młodych poza granice gminy, co znowu będzie osłabiać ruch naturalny ludności. Zahamowanie tych procesów powinno być głównym działaniem gminy w najbliższych latach.

Podstawowym działaniem gminy w celu zmiany niekorzystnych wskaźników demograficznych z ostatnich lat jest rozwój sfery gospodarczej, tj. działalności produkcyjno – usługowej oraz rozwój usług związanych z turystyką. Jednym z podstawowych działań w tym zakresie jest dostarczenie rezerw terenowych do rozwoju tych funkcji. Innym działaniem jest wprowadzanie zachęt finansowo – administracyjnych do inwestowania w gminie oraz promocja gminy. Nie mniej ważnym aspektem jest również rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej. Rozwój sfery ekonomicznej będzie powodował zwiększenie liczby mieszkańców gminy poprzez stworzenie warunków ekonomiczno – bytowych powodujących zahamowanie migracji mieszkańców poza jej granice z powodów ekonomicznych i społecznych oraz napływ ludności z terenów zewnętrznych. Rozwój turystyki oprócz zwiększenia zasobów gminy pochodzących z podatków od nieruchomości będzie powodował również wzrost promocji gminy dla innych działań inwestycyjnych. Rozwój inwestycji związanych z zabudową mieszkaniową mógłby przyspieszyć aktywny udział gminy w tej działalności, w tym w zakresie stwarzania zachęt inwestycyjnych.

Dla określenia zapotrzebowania gminy na zabudowę przyjęto różnicę powierzchni użytkowej według stanu obecnego i najwyższą prognozowaną potrzebną powierzchnią użytkową zabudowy po uwzględnieniu zakładanego przyrostu ludności. Zapotrzebowanie gminy na zabudowę zostało określone w poniższej tabeli. Przed obliczeniem maksymalnego zapotrzebowania gminy na zabudowę obliczono chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. Dane dotyczące tego wskaźnika zostały również zbilansowane w poniższej tabeli.

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej (tereny zainwestowane)					Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę			
Przeznaczenie terenów	**Uśredniona powierzchnia terenów wg inwentaryzacji istniejącego użytkowania (m^2)**	**Średnia liczba działek budowlanych wydzielonych z terenów wg użytkowania gruntów**	**Średnia intensywność zabudowy**	**Obecna powierzchnia zabudowy wyrażona powierzchnią użytkową zabudowy (m^2)**	**Obecna powierzchnia użytkowa wyrażona liczbą ludności (osoba)**	**Przewidywany wzrost powierzchni użytkowej wynikający z przewidywanego wzrostu ludności (%)**	**Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone wzrostem powierzchni użytkowej (m^2) (spowodowane wzrostem ludności)**	**Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone wzrostem ludności (osoba) (spowodowane wzrostem ludności)**
						Przewidywany wzrost powierzchni użytkowej wynikający z wyrównania istniejącego deficytu powierzchni użytkowej (%)	**Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę spowodowane wyrównaniem istniejącego deficytu wyrażone wzrostem powierzchni użytkowej (m^2)**	**Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę spowodowane wyrównaniem istniejącego deficytu wyrażone wzrostem ludności (osoba)**
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	8,7	58	0,4	24400	180	0	0	0
						65	42000	310
Zabudowa zagrodowa	265,6	885	0,2	371700	2720	0	0	0
						0	0	0
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	2,1	10	0,8	11200	430	0	0	0
						40	8100	310
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-	0,2	-	-	-	-	-
						Brak terenów o funkcji podlegającej analizie, docelowa zakłada się możliwość wykorzystania walorów gminy w zespołach urbanistycznych obejmujących łącznie ok. 200 działek	42000	-

Zabudowa usług komercyjnych	15,6	78	1,0	109200	-	0	0	0
						50	55000	-
Zabudowa usług publicznych oraz usług kultu religijnego	25	7	1,0	14700	-	0	0	-
						20	3000	-
Zabudowa produkcyjna	4,0	20	1,0	28000	-	0	0	-
						100	28000	-
Zabudowa obsługi rolnictwa i leśnictwa, produkcja związana z rolnictwem	18,0	36	1,0	126000	-	0	0	-
						0	0	-

W szacunku przyjmuje się:

- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie dla gminy Tarnawatka – 3,07 wg danych GUS za rok 2017,
- przeciętną powierzchnię użytkową dla mieszkania w gminie Tarnawatka – 80,1 m^2 wg danych GUS za rok 2017,
- średnia powierzchnia działki budowlanej w zabudowie w gminie Tarnawatka (wg stanu istniejącego): mieszkaniowej jednorodzinnej – 1500 m^2, mieszkaniowej wielorodzinnej - 2000 m^2, usługowej - 2000 m^2, produkcyjnej 2000 m^2, usług publicznych - 3000 m^2, zabudowa rekreacji indywidualnej – 1500 m^2,
- średnia powierzchnia siedliska rolniczego w gminie Tarnawatka (wg stanu istniejącego) - 3000 m^2,
- średnia powierzchnia terenów związanych z obsługą rolnictwa i leśnictwa w gminie Tarnawatka (wg stanu istniejącego) – 5000 m^2,
- powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi 70% powierzchni zabudowy całkowitej możliwej do zrealizowania na działce budowlanej przy uwzględnieniu do obliczeń przyjętych wskaźników,
- powierzchnię zabudowy wyrażoną powierzchnią użytkową zabudowy obliczono wg wzoru – (średnia powierzchnia działki budowlanej * średnia intensywność zabudowy * liczba wydzielonych działek budowlanych * 0,7)
- powierzchnię zabudowy wyrażoną liczbą ludności dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej obliczono wg wzoru – (liczba działek budowlanych * przeciętna ilość osób w mieszkaniu dla gminy Tarnawatka)
- powierzchnię zabudowy wyrażoną liczbą ludności dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej obliczono wg wzoru – ((powierzchnia użytkowa zabudowy/średnią powierzchnię użytkową mieszkania) * przeciętna ilość osób w mieszkaniu dla gminy Tarnawatka).

Bilans terenów zainwestowanych oraz maksymalnego zapotrzebowania na zabudowę wykazał:

- istniejący deficyt terenów mieszkaniowych w gminie umożliwia zamieszkanie ok. 3 300 tysiąca osób. Biorąc pod uwagę różnice pomiędzy realną powierzchnią użytkową mieszkań a powierzchnią użytkową wynikającą z przyjętych wskaźników zakłada się, że w ogólnej powierzchni użytkowej mieszkań występują braki dla ok. 600 osób zameldowanych w gminie,
- powierzchnia użytkowa zabudowy zagrodowej w pełni zaspokaja funkcje gminy wynikające z jej rolniczego charakteru. W dalszym rozwoju gminy należy uwzględnić rozwój innych funkcji mieszkaniowych. Utrzymywanie dotychczasowych rezerw na cele zabudowy zagrodowej nie spowoduje zahamowania procesu odpływu mieszkańców gminny. Realizacja siedlisk rolniczych będzie miała sporadyczny charakter i wiązać się będzie z zaspokojeniem bieżących potrzeb osób prowadzących działalność rolniczą. Konieczne jest ponowne

przeanalizowanie kierunków rozwoju gminy w zakresie rezerw przewidzianych na cele tej zabudowy i ewentualne korekty w tym zakresie. Wyrównanie braków mieszkaniowych w gminie może się odbyć jedynie w oparciu o zabudowę mieszkaniową jednorodzinną lub wielorodzinną. Przy czym stan wykorzystania zabudowy wielorodzinnej wskazanej w dokumentach planistycznych gminy wskazuje, że rozwój tych terenów nie następuje, a powierzchnia tej funkcji ogranicza się jedynie do istniejących już obecnie obiektów. W dalszej delimitacji funkcyjnej gminy należy poddać analizie zasadność utrzymywania tej funkcji,

- powierzchnia użytkowa zabudowy usługowo – produkcyjnej jest zbyt niska zarówno w stosunku do liczby osób zamieszkujących gminę, jak i uwarunkowań przestrzennych gminy wynikających na położeniu jej na przebiegu trasy tranzytowej prowadzącej do granicy państwa. Deficyt terenów związanych z działalnością gospodarczą jest podstawowym czynnikiem powodujących migracje ludności poza teren gminy. Walory przestrzenne gminy uzasadniają powiększenie terenów usługowo – produkcyjnych nawet o 50% ich obecnej powierzchni dla zabudowy usługowej i nawet 100% dla zabudowy produkcyjnej,
- rezerwy terenowe przewidziane w dokumentach planistycznych, na cele działalności związanej z obsługą rolnictwa, w tym hodowlą i przetwórstwem rolniczym zaspokajają potrzeby gminy. Dalszy rozwój tych terenów będzie ograniczał się do pojedynczych inwestycji. Utrzymanie rezerw na te cele powinno podlegać analizie realnego zapotrzebowania. Ze względu na rolniczy charakter gminy zmiana rezerw na inne cele powinna odbywać się wyłącznie na wniosek zainteresowanych osób, wskazujący na możliwość szybkiego rozwoju tych terenów, wraz ze zmianą ich funkcji,
- w dokumentach planistycznych nie została uwzględniona funkcja przyrodniczo – krajobrazowa gminy. Bardzo wysokie walory charakteryzujące gminę w tym zakresie wskazują na zasadność wprowadzenia rezerw terenowych na cele turystyki, szczególnie rekreacji indywidualnej,
- przyjęte maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową przewiduje zatrzymanie negatywnych procesów demograficznych. Prognoza demograficzna GUS dla gminy nie pozwala przyjąć wniosku, że zmiana polityki przestrzennej gminy w okresie perspektywicznym spowoduje znaczący wzrost liczby mieszkańców gminy,
- przyjęte maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę usługową i produkcyjną powinno umożliwić zmniejszenie wskaźnika migracji oraz poprawić jakość życia mieszkańców gminy (poprzez poszerzenie oferty rynku pracy i stworzenie atrakcyjnych warunków ekonomicznych dla migrantów pochodzących z gmin sąsiadujących z miastem).

- przyjęte maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę usług publicznych umożliwi obsługę ludności mogącej zamieszkiwać gminę, przy założeniu, że w chwili obecnej zapotrzebowanie na te usługi jest w pełni pokryte.

V. Chłonność obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

STOPIEŃ WYKORZYSTANIA REZERW TERENÓW PRZEZNACZONYCH W PLANACH MIEJSCOWYCH NA CELE BUDOWLANE																								
Nazwa planu	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna			Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna			Zabudowa zagrodowa			Zabudowa rekreacji indywidualnej			Zabudowa usług komercyjnych oraz zabudowa produkcyjna			Zabudowa usług publicznych i kultu religijnego			Zabudowa związana z obsługą rolnictwa i leśnictwa			Powierzchnia całkowita		
	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Tereny zabudowane	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólne pow. terenów inwestycyjnych	Suma terenów przeznaczonych pod zabudowę	Tereny niezabudowane	Udział % rezerw w ogólnej pow. terenów inwestycyjnych
m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr XV/81/2004**	65,1	56,4	86,6	10,5	8,4	80,0	472,0	206,4	43,7				74,5	54,9	73,7	20,9	13,4	64,1	25,1	7,1	28,3	668,1	346,6	51,9
zmiany m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr VI/38/07**													0,8	0,8	100,0	0,6	0,2	33,3				1,4	1,0	71,4
zmiany m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr VII/39/2011**	2,3	1,3	56,5				9,7	8,7	89,7				1,0	1,0	100,0							13,0	11,0	84,6
zmiany m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr**													10,8	10,8	100,0							10,8	10,8	100,0

XIV/84/2012																								
zmiany m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr XXIV/157/2013**	1,7	1,7	100,0										5,8	5,8	100,0							7,5	7,5	100,0
zmiana m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr VI/26/2015**										0,6	0,6	100,0	0,6	0,6	100,0							1,2	1,2	100,0
zmiana m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr X/53/2015**	0,4	0,4	100,0										0,4	0,4	100,0							0,8	0,8	100,0
zmiany m.p.z.p. gminy Tarnawatka **Uchwała Nr XXIV/170/2017**	0,4	0,4	100,0										0,4	0,4	100,0							0,8	0,8	100,0
Łącznie w gminie Tarnawatka	69,9	60,2	86,1	10,5	8,4	80,0	481,7	215,1	56,9	0,6	0,6	100,0	94,3	74,7	79,2	21,5	13,6	63,3	25,1	7,1	28,3	703,6	379,7	54,0

Chłonność obszarów przeznaczonych w planie miejscowym pod zabudowę rozumianej jako możliwość lokalizowania nowej zabudowy wyrażoną w powierzchni użytkowej (z wyłączeniem powierzchni terenów zainwestowanych)						
Przeznaczenie terenu	**Powierzchnia terenów (m^2)**	**Średnia powierzchnia działki budowlanej (m^2)**	**Prognozowana ilość działek budowlanych**	**Średnia intensywność zabudowy**	**Prognozowana powierzchnia użytkowana zabudowy (m^2)**	**Rezerwa terenowa wyrażona liczbą ludności (osoby)**
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	602000	1500	400	0,4	168000	1230
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	84000	2000	40	0,8	45000	1730
Zabudowa zagrodowa	2151000	3000	710	0,2	298000	2180
Zabudowa rekreacji indywidualnej	6000	1500	4	0,2	800	-
Zabudowa usług komercyjnych oraz zabudowa produkcyjna	747000	2000	370	1,0	518000	-
Zabudowa usług publicznych i usług kultu religijnego	136000	3000	45	1,0	94000	-
Zabudowa związana z obsługą rolnictwa i leśnictwa	71000	5000	10	1,0	35000	-

W szacunku przyjmuje się:

- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie dla gminy Tarnawatka – 3,07 wg danych GUS za rok 2017,
- przeciętną powierzchnię użytkową dla mieszkania w gminie Tarnawatka – 80,1 m^2 wg danych GUS za rok 2017,
- średnia powierzchnia działki budowlanej w zabudowie (wg stanu istniejącego): mieszkaniowej jednorodzinnej – 1500 m^2, mieszkaniowej wielorodzinnej - 2000 m^2, usługowej - 2000 m^2, produkcyjnej 2000 m^2, usług publicznych - 3000 m^2, zabudowa rekreacji indywidualnej – 1500 m^2,
- średnia powierzchnia siedliska rolniczego w gminie Tarnawatka (wg stanu istniejącego) - 3000 m^2,
- średnia powierzchnia terenów związanych z obsługą rolnictwa i leśnictwa w gminie Tarnawatka (wg stanu istniejącego) – 5000 m^2,

- powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi 70% powierzchni zabudowy całkowitej możliwej do zrealizowania na działce budowlanej przy uwzględnieniu do obliczeń przyjętych wskaźników,
- powierzchnię zabudowy wyrażoną powierzchnią użytkową zabudowy obliczono wg wzoru – (średnia powierzchnia działki budowlanej * średnia intensywność zabudowy * liczba wydzielonych działek budowlanych * 0,7)
- powierzchnię zabudowy wyrażoną liczbą ludności dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej obliczono wg wzoru – (liczba działek budowlanych * przeciętna ilość osób w mieszkaniu dla gminy Tarnawatka)
- powierzchnię zabudowy wyrażoną liczbą ludności dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej obliczono wg wzoru – ((powierzchnia użytkowa zabudowy/średnią powierzchnię użytkową mieszkania) * przeciętna ilość osób w mieszkaniu dla gminy Tarnawatka))

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej obejmujących tereny inwestycyjne wyznaczone w obowiązującym studium pokrywa się z chłonnością terenów wyznaczonych w obowiązujących planach miejscowych, wykazaną w powyższej tabeli. Plany obowiązujące są w pełni zgodne z ustaleniami studium i były wykonywane bezpośrednio po uchwaleniu studium lub w przypadku zmiany planów miejscowych po wcześniejszym przeprowadzeniu zmiany studium. Niewielkie różnice mogą wynikać jedynie ze skali projektowej wykonywanych opracowań. Wynikają one z interpretacji ustaleń studium w kontekście przyjętego przeznaczenia terenów w planach miejscowych, w tym uszczegółowionych zasad zagospodarowania terenów rezerwowanych w planach miejscowych na drogi, zieleń urządzoną i infrastrukturę techniczną oraz inne elementy zagospodarowania działek budowlanych. Nie ma potrzeby wprowadzania uzupełniających bilansów dla terenów przeznaczonych na cele inwestycyjne w studium i nie przeznaczonych na takie cele w planie miejscowym.

Poniżej przedstawiono analizę chłonności obszarów w prowadzonej w 2020 r. zmianie studium. W analizie przyjęto nowe tereny budowlane, które w obowiązującym studium znalazły się poza strefą inwestycyjną. Tereny znajdujące się w strefie inwestycyjnej w obowiązującym studium uznano za zbilansowane w tym dokumencie, bez względu na docelowy kierunek ich rozwoju wskazany w studium obowiązującym.

Chłonność obszarów przeznaczonych w planie miejscowym pod zabudowę rozumianej jako możliwość lokalizowania nowej zabudowy wyrażoną w powierzchni użytkowej (zmiana realizowana w 2020 r. na podstawie uchwał Rady Gminy Tarnawatka Nr XXIII/156/2017, XXIV/167/2017 i VI/42/2019)						
Przeznaczenie terenu	**Powierzchnia terenów (m^2)**	**Średnia powierzchnia działki budowlanej (m^2)**	**Prognozowana ilość działek budowlanych**	**Średnia intensywność zabudowy**	**Prognozowana powierzchnia użytkowana zabudowy (m^2)**	**Rezerwa terenowa wyrażona liczbą ludności (osoby)**
Zabudowa mieszkaniowa	6000	1500	4	0,4	1680	12

jednorodzinna						
Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	-	-	-	-	-	-
Zabudowa zagrodowa	6000	3000	2	0,2	840	6
Zabudowa rekreacji indywidualnej	-	-	-	-	-	-
Zabudowa usług komercyjnych oraz zabudowa produkcyjna	6000	2000	3	1,0	4200	-
Zabudowa usług publicznych i usług kultu religijnego	-	-	-	-	-	-
Zabudowa związana z obsługą rolnictwa i leśnictwa	-	-	-	-	-	-

Wskaźnikiem warunkującym trafność polityki przestrzennej gminy w zakresie rozwoju terenów mieszkaniowych jest wzrost liczby ludności gminy w skutek urządzenia terenów przewidzianych na cele mieszkaniowe w obowiązujących dokumentach planistycznych. Szacunek takiego wzrostu został przedstawiony w poniższym zestawieniu.

Rezerwa gminy wyrażona liczbą ludności w skutek urządzenia obszarów niezabudowanych przewidzianych na cele mieszkaniowe (osoba)	
Przewidywany wzrost ludności gminy w skutek urządzenia obszarów niezabudowanych przewidzianych na cele mieszkaniowe (osoba)	**5140**
Przewidywany wzrost liczby ludności w skutek urządzenia obszarów niezabudowanych przewidzianych na cele mieszkaniowe po odjęciu występującego w gminie deficytu mieszkań (osoba)	**4500**
Procentowy wzrost liczby ludności w gminie Tarnawatka w skutek urządzenia obszarów niezabudowanych przewidzianych na cele mieszkaniowe (%)	**112**

Przewidywany wzrost liczby ludności w skutek zagospodarowania rezerw terenowych na cele mieszkaniowe przekracza zdecydowanie prognozę demograficzną, przygotowaną dla gminy przez GUS, co wskazuje, że tereny przewidziane na te cele nie mogą zostać zagospodarowane zgodnie z przyjętym przeznaczeniem terenów, w możliwej do określenia perspektywie czasowej.

W przypadku terenów związanych z zabudową mieszkaniową na szczególną uwagę zasługuje przewidziany w dokumentach planistycznych wzrost powierzchni terenów związanych z zabudową zagrodową. Zwiększenie powierzchni tych terenów następuje o 80%. Pomimo rolniczego charakteru gminy nie wydaje się możliwe zagospodarowanie tych terenów funkcjami związanymi z obsługą rolnictwa. Znaczna powierzchnia terenów zabudowy zagrodowej zabezpiecza istniejące potrzeby gminy w tym zakresie. Chłonność obszarów związanych z działalnością usługowo – produkcyjną została zwiększona w stosunku do stanu istniejącego aż czterokrotnie. Fakt ten wskazuje, że wyznaczone w planach miejscowych rezerwy na te cele nie są wykorzystywane. Wymaga to pogłębionych analiz tej sytuacji. Brak zainteresowania zagospodarowaniem takich terenów może wskazywać na zbyt silne ograniczenia w ich zagospodarowaniu zawarte w ustaleniach planów miejscowych lub niekorzystną lokalizację przestrzenną. Analiza chłonności terenów wskazała również, że w dokumentach planistycznych obowiązujących w gminie nie przewidziano rozwoju funkcji związanych z rozwojem turystyki, zarówno indywidualnej i zorganizowanej. Brak rezerw terenowych na te cele wyklucza wykorzystanie walorów przyrodniczo – krajobrazowych gminy. Wreszcie z wykonanej analizy wynika, że zasięg przestrzenny terenów przewidzianych na cele usług związanych z obsługa rolnictwa wyczerpuje obecne potrzeby gminy. Przewidywane w dokumentach planistycznych powiększenie tych terenów będzie gwarantować zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych w przypadku pojawienia się ich. Nie ma tym samym uzasadnienia wyznaczania nowych rezerw na te cele.

Prowadzona w 2020 r. zmiana studium powoduje nieznaczny wzrost terenów budowlanych w gminie, w stosunku do wyznaczonego w obowiązujących dokumentach planistycznych. Wzrost ludności w skutek realizacji zmiany studium nie przekroczy 20 osób. Wzrost obiektów gospodarczych przekraczał 5000 m^2 powierzchni użytkowej usług w gminie.

VI. Określenie możliwości wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych w gminie, podsumowanie bilansu powierzchni.

Zgodnie z ustalenia Krajowej Polityki Miejskiej 2030 rozproszona zabudowa mieszkaniowa generuje nieracjonalne koszty realizacji i utrzymania infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Koszty te ponoszone są głównie przez samorządy i zwykle są zbyt wysokie w stosunku do zamierzonych efektów

działań planistycznych. Dotyczy to szczególnie nieracjonalnie rozległych terenów pod zabudowę wyznaczonych w planach miejscowych. Nieracjonalnie wysokie koszty budżetowe samorządów w tych obszarach oprócz wspomnianej wcześniej konieczności uzbrojenia tych terenów dotyczą również działań odszkodowawczych.

Wyżej wymienione zapisy Krajowej Polityki Miejskiej 2030 mają odzwierciedlenie w przepisach Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 802, ze zmianami). Zgodnie z przepisami tej ustawy określenia realnych potrzeb wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę można dokonać porównując prognozowane zapotrzebowanie na nową zabudowę z istniejącymi możliwościami jej lokalizowania. Z założonych w niniejszym bilansie prognoz wynika jednoznacznie, że rezerwy terenowe przewidziane w planie miejscowym oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego na cele inwestycyjne przekraczają zapotrzebowanie gminy na rezerwy terenowe w okresie 30 letnim. Szczególnie widoczne to jest w przypadku terenów przeznaczonych na cele mieszkaniowe. Uwzględnienie zagospodarowania wyznaczonych w dokumentach planistycznych rezerw na cele mieszkaniowe spowodowałoby zwiększenie liczby ludności gminy o nad 100%. W sytuacji demograficznej charakteryzującej gminę wykorzystanie przewidzianych w dokumentach planistycznych rezerw terenowych na te cele w możliwej do przewidzenia perspektywie czasowej jest w zasadzie niemożliwe. Prognoza demograficzna ma również wpływ na możliwość wykorzystania rezerw terenowych na cele usługowo – produkcyjne. Przy założeniu teoretycznym, że tereny te zostaną zainwestowane w okresie perspektywicznym (30 letnim) można stwierdzić, że w gminie nastąpi wysoki deficyt wykwalifikowanych pracowników obsługujących powstające zakłady usługowo – produkcyjne.

Uzasadnieniem dla nadmiernej powierzchni użytkowej terenów inwestycyjnych wyznaczonych w studium i planach miejscowych jest specyficzna sytuacja ekonomiczno – przestrzenna gminy oraz jej sytuacja planistyczna. Gmina położona jest na przebiegu drogi tranzytowej (ekspresowej prowadzącej do granicy państwa), co stanowi silną przesłankę do rozwoju sfery gospodarczej gminy zarówno w zakresie obsługi tego ruchu, jak również rozwoju innych form działalności gospodarczej, ze względu na bardzo dobrą dostępność komunikacyjną gminy. Jednocześnie walory krajobrazowe gminy wskazują wysoki potencjał do rozwoju ruchu turystycznego. Rozwój gminy powinien zatem następować na wielu poziomach i obejmować zarówno rozwój terenów mieszkaniowych stanowiących strefę podmiejską miasta Tomaszowa Lubelskiego, rozwój terenów związanych z turystyką oraz rozwój działalności gospodarczej związanej z obsługa ruchu tranzytowego i działalności gospodarczej wynikającej z dobrej dostępności komunikacyjnej gminy w regionie. Uwarunkowania rozwoju gminy wpływają bezpośrednio na źródło utrzymania jej mieszkańców. Zmiany struktury zatrudnienia wskazują na brak wzrostu liczby ludności zatrudnionych w rolnictwie. Wskazuje, to na fakt, że ograniczanie kierunków rozwoju gminy w

kierunku produkcji rolniczej jest nieuzasadnione i niewystarczające do jej zrównoważonego rozwoju. Utrzymywanie obecnych kierunków rozwoju gminy związanych przede wszystkim z jej funkcją rolniczą będzie powodować przedłużanie się fazy stagnacji rozwoju, w której gmina obecnie znajduje się.

Wnioskiem podstawowym wynikającym z przeprowadzonych analiz w niniejszym opracowaniu jest konieczność wykonania ponownej delimitacji uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy i sporządzenie nowego studium lub kompleksowej zmiany studium obecnie obowiązującego. Kierunki rozwoju gminy określone w nowym studium powinny uwzględniać zarówno jej walory do rozwoju rolnictwa, jak i inne korzystne dla gminy funkcje, związane z działalnością gospodarczą, turystyką oraz zwiększeniem udziału funkcji mieszkaniowych. Delimitacja przestrzenna nowych terenów inwestycyjnych niezwiązanych z rolnictwem powinna uwzględniać zachowanie najbardziej urodzajnych kompleksów glebowo – rolniczych. Tereny przeznaczane na cele inne powinny być lokalizowane w obszarach o ograniczonych możliwościach intensyfikacji rolnictwa, czyli na gruntach słabszych klas bonitacyjnych i gruntach o utrudnionych warunkach prowadzenia gospodarki rolnej (tereny przylegające do drogi krajowej i dróg wojewódzkich, położone w pobliżu wykształconych układów urbanistycznych). Rozwój funkcji związanych z działalnością gospodarczą powinien być koncentrowanych w obszarach sąsiadujących w drogą S-17, a terenów związanych z turystyką w południowych rejonach gminy, wykazujących najwyższe walory przyrodniczo – krajobrazowe i jednocześnie najmniejszą przydatność do intensyfikacji produkcji rolniczej. Delimitacja przestrzenna rozległych terenów przewidzianych na cele zabudowy zagrodowej powinna uwzględnić możliwość zmiany ich przeznaczenia na inne cele, zarówno w zakresie zmiany przeznaczenia obecnie wyznaczonych rezerw lub wskazania nowych w ich pobliżu.

Bilans terenów pod zabudowę wykonany w niniejszej analizie należy przyjąć do wykonania nowego studium lub uaktualnić go w przypadku przedłużającego się okresu funkcjonowania studium obecnego. Do czasu wykonania nowego studium dopuszczalne jest przeprowadzanie nowych zmian studium oraz postępujących za nimi planów miejscowych pod warunkiem, że będą to zmiany obejmujące niewielkie powierzchnie ograniczone do jednej działki lub kilku działek ze sobą sąsiadujących. Dodatkowym warunkiem jest konieczność uzasadnienia zmiany wnioskami inwestycyjnymi. Nie wskazuje się natomiast zasadności wyznaczania nowych rezerw terenowych na cele zabudowy zagrodowej. Stopień wykorzystania terenów związanych z tą zabudową wynosi ponad 50% ich rezerw wyznaczonych w dokumentach planistycznych, co wskazuje, że zapotrzebowanie na ten typ zabudowy został już zaspokojony. Dalsze inwestycje w tym zakresie będą jedynie sporadyczne, realizowane w celu zaspokojenia bieżących potrzeb pojedynczych rolników. Powyższe potwierdza analiza wydanych na terenie pozwoleń na budowę, w których w ostatnich latach nie stwierdzono decyzji na realizację nowych siedlisk rolniczych. W przypadku wystąpienia potrzeb w tym zakresie inwestycje należy realizować w zasięgu wykształconych układów urbanistycznych o takiej funkcji. Dopuszczenie realizacji kolejnych

punktowych zmian studium i planów miejscowych do czasu wykonania nowego studium jest niezbędne, ze względu na fazę stagnacji rozwoju gminy. Inwestycje aktywizujące rozwój przestrzenny gminy w tym okresie są konieczne do zahamowania niekorzystnych zjawisk występujących na jej obszarze, pomimo niekorzystnego bilansu terenów pod zabudowę (przekroczenia zapotrzebowania gminy na tereny budowlane).

W przypadku wykonania kompleksowej zmiany studium bilans terenów pod zabudowę, będzie wymagał aktualizacji w zakresie sporządzonych do tego czasu punktowych zmian studium, o których była mowa wcześniej. Weryfikacji będzie wymagał również w przypadku zmiany uwarunkowań demograficznych zarówno w aspekcie pozytywny i negatywnym. W wyniku uzyskania w aktualizacji bilansu ponownego przekroczenia zapotrzebowania na tereny budowlane należy zmniejszyć powierzchnię terenów inwestycyjnych w miejscach, na których ruch inwestycyjny jest najmniejszy i dostosować powierzchnię terenów przeznaczonych na cele budowlane do wymogów określonych w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W istniejącej sytuacji planistycznej w gminie nie jest możliwe wyznaczanie nowych rezerw terenów i inwestycyjnych w większych obszarach, np. powodujących powstanie nowych zespołów urbanistycznych. Przeprowadzenie takich zmian może być wykonane wyłącznie po kompleksowej zmianie obecnie obowiązującego studium i po aktualizacji niniejszej analizy. Biorąc pod uwagę niekorzystny bilans zapotrzebowania gminy na tereny inwestycyjne rozpoczęcie działań inwestycyjnych na nowych obszarach wyznaczonych rezerw terenowych może spowodować rozproszenie wykształconych układów urbanistycznych, co w konsekwencji spowodowałoby nieuzasadniony wzrost kosztów gminy na cele uzbrojenia tych terenów w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną. Ograniczenie wykonywania kolejnych zmian punktowych studium i planów miejscowych do obszarów o niewielkiej powierzchni ma na celu uniknięcie takiej sytuacji. W przeprowadzanych zmianach należy uwzględnić korelację przestrzenną terenów nimi objętych z wykształconymi w gminie zespołami zabudowy skoncentrowanej. Inwestycyjny charakter wprowadzanych w studium zmian punktowych, do czasu jego kompleksowej aktualizacji, może wskazywać, że rezerwy inwestycyjne wyznaczone w ten sposób zostaną wykorzystane w pierwszej kolejności i pokryją bieżące zapotrzebowanie gminy na cele inwestycyjne. Rezerwy terenowe wskazane w tych zmianach nie mogą przekroczyć jednak 30% ogólnej powierzchni rezerw terenowych wyznaczonych w studium obecnie obowiązującym. Przekroczenie tej wartości spowodowałoby naruszenie przepisów art. 10 ust. 7 pkt. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami). Ograniczenie zasięgu terenów inwestycyjnych do tej wartości może być wyrównane w trakcie sporządzenia nowego studium na obszarach, które nie zostały zagospodarowane funkcjami docelowymi.

Nawiązując do wcześniejszych wniosków należy stwierdzić, że zmiana studium *realizowana w 2020 r. na podstawie uchwał Rady Gminy Tarnawatka Nr XXIII/156/2017, XXIV/167/2017 i VI/42/2019* ma uzasadnienie proceduralne. Prowadzona zmiana studium nie ma żadnego wpływu na zapotrzebowanie gminy na tereny budowlane i należy ją traktować jako lokalne uzupełnienie struktur przestrzennych. Zmiana studium zmierzająca z w kierunku obniżenia zasięgu terenów o funkcji usługowej na rzecz funkcji mieszkaniowo – usługowej lub zagrodowej w obrębie Tarnawatka jest zgodna z procesami przestrzennymi przebiegającymi w rejonie gminy. W otoczeniu obszaru zmiany studium powstaje wyłącznie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub mieszkaniowa w ramach siedlisk rolniczych. Rezygnacja z wprowadzenia znacznego kompleksu zabudowy usługowej pozwoli tym samym uniknąć konfliktów przestrzennych oraz utrzymać jednolity charakter procesów przestrzennych zachodzących w tym rejonie gminy.

VII. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych obejmują finansowanie kosztów wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej służących realizacji zadań własnych gminy. Realizacja tych inwestycji następuje z budżetu gminy.

Kosztem bezpośrednim i wymagającym zaangażowania największych środków w budżecie jest realizacja wytyczonej w planach miejscowych sieci dróg publicznych. W przypadku gminy Tarnawatka linie rozgraniczające tych dróg nie zostały wyznaczone precyzyjnie w planach miejscowych (na rysunku planu ogólnego z 2004 r.) Brak wyznaczenia precyzyjnie ich linii rozgraniczających uniemożliwia obliczenie powierzchni docelowej rezerw terenowych przewidzianych na te cele. Obejmują one jednak jedynie istniejące już obecnie drogi publiczne. Można wnosić w związku z tym, że ustalenia planu w tym zakresie mają na celu dostosowanie istniejących dróg do parametrów technicznych przewidzianych w przepisach prawa. Stan sieci dróg gminnych jest bardzo zróżnicowany. Są to zarówno drogi wymagające jedynie remontu, jak również przebudowy, w tym realizacji chodników, jezdni i dodatkowego wyposażenia technicznego. Układ przestrzenny terenów inwestycyjnych w planie nie wymaga natomiast konieczności wytyczenia nowych dróg publicznych. Obsługa komunikacyjna terenów może odbywać się poprzez istniejącą sieć dróg publicznych.

Realizacja docelowego układu komunikacyjnego przewidzianego w panach miejscowych wymagać będzie środków finansowych, które mogą pochodzić zarówno z budżetu gminy, jak i środków

zewnętrznych. Kwota budżetowa będzie częściowo zabezpieczana z renty planistycznej określanej dla transakcji sprzedaży nieruchomości oraz podatków od gruntów i nieruchomości. Niepewność procesów rynkowych nie pozwala założyć, że obszary objęte planami miejscowymi będą rozwijać się równomiernie. Wskazują na to określone we wcześniejszych rozdziałach bilansu zapotrzebowanie gminy na tereny inwestycyjne oraz prognozy demograficzne. Brak zainteresowania inwestycjami w obszarach planu miejscowego spowoduje, że koszty realizacji infrastruktury komunikacyjnej nie będą pokrywane z wpływów budżetowych związanych z rozwojem ruchu budowlanego w ich obszarze. Inwestycje gminne w takiej sytuacji będą powodowały deficyt budżetowy lub nie będą realizowane.

Dodatkowym kosztem realizacji planu będzie konieczność uzbrojenia nowych terenów inwestycyjnych w sieć wodno – kanalizacyjną. Kosztami budżetowymi gminy związanymi z funkcjonowaniem układu komunikacyjnego wyznaczonego w planach jest utrzymanie bieżące dróg, w tym odśnieżanie i niezbędne naprawy. Koszty te pochłaniają większość środków przeznaczonych w budżecie na cele infrastruktury technicznej.

Gmina przeznacza średniorocznie na cele infrastruktury komunikacyjnej i technicznej środki mniejsze niż 1 000 000 zł. Znaczna ich część kierowana jest również na cele remontów i przebudowy istniejących dróg gminnych. Środki te ograniczają działania gminy do utrzymania dróg publicznych w dobrym stanie technicznym i nie są wystarczające na przebudowę kompleksową większych odcinków dróg publicznych.

Kosztem stałym silnie obciążającym budżet gminy w przypadku realizacji układu komunikacyjnego wyznaczonego w planach miejscowych jest również koszt wykupu gruntów niezbędnych do realizacji tego celu. Cena wykupu poszczególnych terenów będzie określana na bieżąco w trakcie procedur administracyjnych z tym związanych.

W przypadku usług publicznych z zakresu nauki i oświaty oraz ochrony zdrowia i innych usług publicznych, sytuacja w gminie nie jest lepsza. Istniejące obiekty zapewniają obsługę bieżącego zapotrzebowania ludności na te cele. Rezerwy występujące w tych obiektach nie pozwalają pokryć zwiększonego zapotrzebowanie ludności po realizacji zagospodarowania w obszarach wyznaczonych w planach miejscowych. Realizacja dodatkowych obiektów będzie wykonywana na bieżąco w trakcie wystąpienia takich potrzeb społeczności lokalnej. Wymaga to jednak rezerwowania środków dodatkowych na te cele.

Podsumowując koszty realizacji wszystkich ustaleń planu miejscowego i kierunków polityki przestrzennej gminy określonej w studium przekraczają jej możliwości budżetowe. Założone inwestycje gminy są w związku z tym realizowane z uwzględnieniem aktualnych zdolności finansowych gminy. Realizacja inwestycji na wszystkich terenach rozwojowych wskazach w studium i planie miejscowym jest niemożliwa. Świadczy o tym ilość środków budżetowych przeznaczanych na te cele w okresach

rocznych. Ilość środków budżetowych zarezerwowanych na cele infrastruktury technicznej i komunikacyjnej umożliwia jedynie zabezpieczenie bieżących potrzeb.

Załącznik Nr 4 do uchwały Nr XIX/146/2021

Rady Gminy Tarnawatka

z dnia 26 marca 2021 r.

rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia nieuwzględnionych uwag

§ 1. Na podstawie art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, ze zmianami) Rada Gminy Tarnawatka stwierdza, że w trakcie wyłożenia do publicznego wglądu projektu **zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tarnawatka** nie wpłynęły żadne uwagi, nie zachodzi tym samym konieczność ich rozpatrzenia.

Załącznik Nr 5 do uchwały Nr XIX/146/2021
Rady Gminy Tarnawatka
z dnia 26 marca 2021 r.

dane przestrzenne

.....